Bibl. Jag.

Lip.

Lip. S. Ignacego Lojoli.

Miesiąc Sierpień

(na czele księgi dać takie pieśń do Patronów Polskich a Ottaryka) – także z Ott-tockiego wstęp do nabożeństwa) – i dwie modlitwy do wszystkich SS. a Ott.)

Sierpnia.

Sierpnia

Sierp. Znalezienie kości S. Szczepana

4 Sierp. M.a do S. Dominika.

Święty Przesławny Kaznodziejo, (słupie kościelny wielki) stróżu ubóstwa Chrystusowego, cał... wszystkich stworze, którego sobie Pan Bóg zaraz od żywota matki na wieczną służbę swoją i potrzebę ołtarza swego obrać raczył, i jeszcze ... życia cudami uczcił; niespracowany w winnicy Pańskiej robotniku, dusz ludzkich miłośniku, któryś w tej służbie kaznodziejskiej w wojnie z odszczepieństwem żadnych trudów, dróg, prześladowań i śmierci nie lękał, owszem sam jej z gorącości nabożeństwa pragnął, i jakoś ... w niezagasłej miłości dla grzeszników, i naprawy a zbawienia ich ustawnie szukał, módl się i teraz w Niebie za nami wszystkimi, abyśmy krwią przenajświętszą Zbawiciela na Krzyżu zabitego odkupieni, wykupna tego godni się przy śmierci pokazali, i uczestnikami przybytków boskich wraz z tobą zostali, przez tegoż Pana Naszego Jezusa Chrystusa, który z Ojcem i Duchem Świętym równy, na wieki w Trójcy Przenajświętszej króluje i rozkazuje. Amen.

5 Sierp. M^{ce} Na dzień Panny Maryi Śnieżnej. (+)

Przebłogosławiona Matko nasza, czystości nieporuszona, któ[ra]; o ojcza i Łaska zawsze ~~przed~~ trwa świata, ciemne li nędzy i grzechu po wiek czeka swoje i miłość swoje ofiarę może, jakież dary i ... ~~może li~~ którym ~~którymi~~ godne liebie, godne jednego wejrzenia Twego, jesteś Nieba i Ziemi ~~Królowa~~ Pani i wszystkiego Stworzenia i Królowa wszechmogącego przez Syna Twojego Boskiego? Nie li ofiarować rozumie nie możemy coby nie było przed Tobą podłe i ~~nikczemne~~ żadne, ~~[illegible]~~ za bogactwa, zbiory i dostatki ziemskie jeśli nie błoto by i dym, patrz jednak na chęci nasze pobożne i pokorne, nie na to co dajem i dać możem na usługę i koronę domów Boż[ego] i zgromadzeni sług Jego, natchnij nas jak najwięcej w tém hojno i szczodrotą, iżbyśmy dla świata i jego próżności ~~[illegible]~~ tak rozrzutni nie skąpili gdzie idzie o chwałę Boską i Twoją która jesteś pie[rwsza] po Bogu nadzieją i ucieczką naszą, ~~[illegible]~~ przez Syna Twego Panią, ...nego. Amen.

(+) Nota Że ~~[illegible]~~ papieża Liberyusza, około r. 356 był w... nie pobożny chrześcijanin Jan Patrycyusz, ten lubo w małżeństwie... jednak bezdzietnie żyjąc, ślubował, wraz z żoną, ~~[illegible]~~ darować majątek swój na cześć Matki Boskiej, i o to się tylko modlił ażeby mu... dała natchnienie w jaki sposób dar ten miał być użyczony. Otóż w najgorętsze upały lata upadł śnieg na jedną górę ~~[illegible]~~ miasta, a ... miłosierdzie przez tęż osobę Jana a osobno żonę jego upominała ...

miejsca gdzie była śnieg, kościół Bogu na jej pamiątkę zbudowa-

-ło; o tejże nocy i tej samej nocy miał takie widzenie Papież. Także 2

początek kościoła w Rzymie Mariae majoris.

Sierp. dodać modlitwę do Świętego lub Świętej.

Sierp. dzień Przemienienia Pańskiego. ob. w Ołt.
dodać Modl. do Świętego.

7 Sierp.

8 Sierp.

9 Sierp.

10 Sierp. Mod. do S. Wawrzyńca.

Święty lewito, któryś od męczennika wychowany i jakoby za syna miany,
będące go na śmierć wiedzionego prosił iżby cię przy i radości swej ~~przed~~
~~Bożym~~ ~~[illegible]~~ uczestnikiem ~~[illegible]~~ uczynił ~~[illegible]~~ a pokazem świata
nie zostawiał, ~~który~~ i jak najpocieszniejszą nowiną ucieszon był obietnicą
się wyższe nie jego dla Chrystusa męki czekały; któryś ślepym wzrok,
chorym zdrowie przywracał, skarbów swych w obrońców nieba zyski-
wał, nieustraszony rodzicom Pańskim, dziwny i przedziwny męczenniku,
~~[illegible]~~ Bogu Stwórcy i Zbawicielowi
byłeś wierny w jak największych mękach oświadczył ~~[illegible]~~ jemu wyjednaj nam ...
nieustraszoną przyjaźń twoję ~~[illegible]~~ wiarę i cnotę której Cię Chrystus
udarował, ~~[illegible]~~ iżbyśmy, choć dotąd bardzo grzeszni i oziębli, ~~przed Bogiem~~,
w głębi serca ku ~~[illegible]~~ Bogu się nawrócili i Niebo pozyskali przez zasługi
Pana naszego z Ojcem i z Duchem Świętym królującego. Amen.

11 Sierp.

12 Sierp. Ma do S. Klary.

Panno święta, któraś jeszcze w żywocie matki świadectwo nieba o [illegible]
wzięta że cnotą swoją świat miałaś oświecić, i nie tylko w młodzi[eńczych]
czasach ale zaraz w dziecinnych latach, od Boga zasiłkowana, poko[rą]
rozumu, wierzącą w mądrości, a jako przez [illegible] wcześnie pozna
i pokorą z jakąś sobie ubóstwo Chrystusowe obrała, i cierpliwości w [illegible]
bach, i wytrwaniu w dobrem aż do śmierci, któraś miała także cudów i była przy[kła]
dem i zbudowaniem wiernych, jako za życia stałaś się matką i dobrodziejką wielu [illegible]
które w Jezusie Chrystusie Kościołowi Jego, tak i teraz kiedy już chwały
wiecznej u Najwyższego Oblubieńca twego używasz, obacz się nad [illegible]
nam matką i opiekunką nas wszystkich grzesznych, a uproś nam u [illegible]
i Zbawiciela naszego także wszelką doczesną i wieczną, przez Jego Krew na Krz[yżu]
za nas wylaną. Amen.

13 Sierp. Ma do S. Hipolita

Żołnierzu Chrystusowy, któryś od Wawrzyńca S. z pogaństwa i w [illegible]
ciało wiecznego wratowany, za to żeś ciało jego, nagi wszystkie [illegible]
pogrzebł nabożnie, sam na męki został porwany, i dla bojaźni Pana
Nieba i Ziemi nie bałeś się Panów ziemskich, mogących ciało tylko zabić, i który nie
tylko o własne leez i drugich, zbawienie był pilny;
wszystkim dał ze siebie przykład święty: Wspomnij na przebłagani[e]
my, do nóg twoich pokornie przypadamy, i pomocy i wsparcia od [illegible]
prosim we wszystkich zamysłach i sprawach naszych, osobliwie [illegible]
straszną i niepewną śmierci godzinę, iżby Jezus Chrystus stał [illegible]

…am wtedy posileniem i zaraz zbawiennego na wieki; któremu z
Ojcem i z Duchem Świętym pokłon i cześć od wszelkiego stworze-
nia. Amen.

14 Sierp.

15 Sierp. Msza na dzień Wniebowz. Najśw. Panny

O Najświętsza Pani i Królowo nasza, spraw abyśmy ujrzeli także cząstkę w weselu twojém; niech na nas padnie promień światłości twojej; niech wspólnie do chórów niebieskich wstąpiwszy za tobą do nieba, dorzuć nam głosy swoje stoczyć z głosy Patryarchów i Proroków; i wespół z nimi z chwalebnego tryumfu twego cieszym.

Niech Bóg Ojciec, który cię chwałą koronuje, udzieli nam dla twej przyczyny łaskę dziedzictwa niebieskiego; niech Syn twój Boski, który duszę twą światłością swoją napełnia, nie dopuści żebyśmy kiedy kołatali w zaślepieniu i w błąd upadli; niech Duch Święty, któregoś jest kościołem poświęconym i przyjętą Oblubienicą, udoskonali wolę naszą uświęceniem boskiej łaski twojej; i serca nasze ogniem miłości zapali. O Maryo! Matko miłosierdzia, bądź pośredniczką naszą przed Trójcą Przedwieczną; wejrzyj z wysokości niebios na walki nasze; racz nam dać zwycięstwo, abyśmy od świata oderwani, błogosławioną wieczność pożądali i ją otrzymali, przez wszystkie zasługi Syna twego, Pana naszego. Amen.

Msza do Świętego tegoż dnia 15go Sierp.

16 Sierp. M.a do S. Jacka Patrona Polskiego.

17 Sierp.

18 Sierp.

19 Sierp.

20 Sierp.

21 Sierp.

22 Sierp.

23 Sierp. M.a do S. Zofii.

Wdowo święta, ~~kt~~ wszelkiej cnoty i bojaźni bożej pełna, któraś będąc
matką trzech córek, uczyniłaś Niebu największą ~~ofiarę~~ na jaką się
~~matki~~ ludzkie zdobyć się może, ofiarę, wszystkie trzy sama do męczeństwa ~~za~~ i
~~Chrystusowe~~ prowadząc, w męstwie je ~~utwierdzając~~ krzepiąc i na śmierć ich
patrząc; jako w mądrości prawdziwej i łasce Bożej posilona
nad doczesnem szczęściem żywot wieczny i oglądanie Boga dla siebie
i dzieci swych przełożyłaś, miałaś dziwną ~~cierpliwość i~~ [illegible] i niezwyciężoną
~~[illegible]~~ w Chrystusie Oblubieńcze twoim ~~[illegible]~~ cierpliwość, uproś nam żebyśmy zostając naśladowcami
cnót twoich stali się (~~oraz~~ także zapłaty twej uczestnikami, i nikogo na
~~[illegible]~~ ziemi nie kochali jak inną miłością tylko jak była twoja chrześcijańska
i niewinną i w Panu naszym Jezusie Chrystusie,
któremu z Ojcem i z Duchem Świętym równa cześć, chwała
i pokłon na wieki. Amen.

24 Sierp. Mo. do S. Bartłomieja Apostoła

Wybrany Uczniu i przyboczny Pański, któryś dla Niego wszystko ochotnie opuścił, widomych i miarych rzeczy za niewidome i spodziewane postępując, w szkole onej Chrystusowej postępowałeś z cnoty w cnotę, abyś Boga w Synie widział, cierpiąc przy Panu Jezusie wszystko co ono Jego wielkie ubóstwo, powłoczenie, wzgarda u przednich ludzi świeckich i prześladowanie Faryzejskie kazało; tyś patrzał na wszystkie cuda i sprawy Pana swojego, słuchał duszę ożywiającej nauki Jego, patrzał na śmierć Zbawiciela, widział zmartwychwstałego, ~~[illegible]~~ wziąłeś Ducha Świętego na dzień Świąteczny, i posilony ~~i [illegible]~~ dary Boskiemi, na rozszerzenie Wiary narodom i pozyskiwanie dusz, ciężkie i długie prace, wreszcie śmierć okrutną podjąłeś: wyjednaj nam Apostole ~~[illegible]~~ skwapliwy, abyśmy w wierze i ~~[illegible]~~ naszej prawowiernej od ciebie i świętych ~~[illegible]~~ spółtowarzyszy twoich ~~[illegible]~~ przekazanej, do końca trwali, a cnót wszystkich chrześcijańskiej ~~[illegible]~~ duszy naśladowaniem codzień bardziej rozkwitali i Niebo posiedli, przez Pana Jezusa Boga prawego, i Pana naszego, który króluje na wieki z Ojcem i z Duchem Świętym. Amen.

---

25 Sierp. Mo. do S. Ludwika Kr.

Królu święty, ~~[illegible]~~ od najmłodszych lat pobożności i bojaźni Bożej ~~[illegible]~~ nauczony, nigdy zmazy śmiertelnego grzechu ~~[illegible]~~ nie ~~[illegible]~~ znający, wielki jak monarcha i sługa ubogich, który we wszystko co świat i cześć ludzka dać może optywając, wszystkiem tem gardził a żadnego się niebezpieczeństwa dla chwały Boskiej nie ~~[illegible]~~ bał, jako dla uczczenia i chwały przenajświętszego imienia Zbawiciela i uszanowania miejsc po których święte stopy

Jego stąpały i gdzie imię w grobie będzie rozciągły, chętnie i po-
kornie spełniając i bezpieczeństwo tronu stwarzając, ~~[illegible]~~ wojny wielkie
czeństwa, trudy i niemało cierpiał, ~~[illegible]~~ i święcie w tych przeci-
w nakład: uproś nam, błagamy, iżbyśmy w czem tylko niedołężne
nasze potrafią we wszystkiem jak najchętniej do służby Boskiej i
chwały Imienia Jego zawsze gotowi byli, a w końcu świecie i ~~[illegible]~~
krwi (przenajdroższej) Jezusa Chrystusa (Pana i Zbawiciela naszego) zbawieni, jako uczestnicy żywota
wiecznego zostali. Amen.

---

26 Sierp.

---

27 Sierp.

---

28 Sierp. M.a do S. Augustyna
Ob. Olt. – ob. [illegible] z Clermont

---

29 Sierp.

---

30 Sierp. M.a do S. Dawida.

O Królu przesławny, mężu według serca Bożego, ~~[illegible]~~ i od
samego Boga wysławiany, którego żywot i sprawy są wszędzie nie-
przebranym nauki i zbudowania zbawiennego skarbem, który
z Boską siłą i łaską lwy i niedźwiedzie i olbrzymy i wojska
Królów przeciwne zwyciężał, z ubogiego pastuszka Królem uczy-
niony, otrzymał od Pana Boga obietnicę wiecznego potomka, który
nieprzyjaciołom i prześladowcom swoim złe dobrem płacił, którzy
od nich cierpliwie zniósłszy w Bogu tylko nadzieję chowając,
jako dbałś przedewszystkiem o cześć i chwałę Pana nad Pany i w
służbie Jego chętnieś się przed okiem ludzkiem poniżał, jako upadłszy w

Les vies de Saints composées sur
ce qui nous est resté de plus authen-
tique et de plus assuré dans l'
histoire, disposées selon l'ordre
des Calendriers et des marty-
rologes; avec l'histoire de leur
culte selon qu'il est établi dans
l'Eglise catholique.

et

l'histoire des autres fêtes de
l'année.

Seconde édition

Tom~~e II~~. 12 sue

in-8vo

à Paris. 1704.

in bibl:otea St Geneviève

...wiek, nie trwoż się ani ustawać, lecz wręcz i ~~[illegible]~~ Stróży: Dobrodziejów
...wana ukorzyć i sercem żądającym słowa w sobie karać, uproś nam
...że sama o chwałę świętego Jego imienia gorliwość, i też ~~[illegible]~~ z górą
...ków powstanie i ~~[illegible]~~ prawą pokutę, abyśmy w życiu i śmierci ster
...ze i na wieki chwalili Boga: Jemu świętemu, który w Trójcy Jedynej
...dziewięć żyjąc bez początku i końca ~~[illegible]~~ Amen.

31 Sierp.

Miesiąc Wrzesień

1 Wrześ.

2 Wrześ.

3 Wrześ.

4 Wrześ. S. Rozalii. Ob. Ott.

5 Wrześ. M^a^ dr S. Eudoxego, ~~[illegible]~~ Maryana.

(Święty ten Męczennik miał te dwa imiona)

Wierny i mądry sługo Boży, któryś dla Chrystusa i oczekiwania tego
co nam obiecał, nic sobie trudnego nie poczytał, pomimo jakiej cię
...ości wiernej tém doczesném cierpieniem uchodzimy, skoro je ~~[illegible]~~
dobre znosimy, któryś zapominając, czego najtrudniej zapomnieć, to jest dzie-
...ciach, i wszystko ~~[illegible]~~ co niższe świat ~~[illegible]~~ błoto mając aby tylko
Chrystusa pozyskać, polecał swoim ~~[illegible]~~ śmierci twój ~~[illegible]~~ dla wyznania imie-
nia Jego nie płakali, owszem dzień jej ~~[illegible]~~ z weselem
...cili, uproś nam, Męczenniku błogosławiony, twoją wiarę,
twoją mądrość, twoją cierpliwość i twoją zapłatę, przez tego który
...ś umacniał i dziś na niebie nagradza, Pana naszego Odkupiciela
amen

6 Września

7 Wrześ. M^a do S. Adryana.

Młodzieńcze święty, który z poganina i prześladowcy wiary, widząc cierpliwość męczenników nawrócony, zrzuciłeś z siebie natychmiast starego człowieka, wyznał Chrystusa i oddał mu się duszą i ciałem, poszedłeś w ślady swych błogosławionych mistrzów i z przykładu ich zbawiennie korzystając; który godności świata, bogactw, młodości i małżonki ukochanej chętnie dla ukrzyżowanego Chrystusa odstąpił, i sam chwaląc Imię Jego przez [illegible], mężnie ~~[illegible]~~ [illegible] ne męki aż do skonania ponosił: przyczyń się prosząc za nami którzy jeszcze na wszystkie pokusy życia tego jesteśmy wystawieni, abyśmy za łaską Chrystusową umieli ~~jak~~ także z świętych przykładów korzystać i kiedyś szczęśliwości wieczney dostąpili; przez tego Pana naszego w Trójcy Najświętszej królującego. Amen.

8 Wrześ. M^a na dzień Narodzenia Najś. Panny.

Pozdrawiamy Cię nabożnie, Panno dziś narodzona, więcej się n[illegible] dując ~~gdyś Ty na świat przyszła~~, niż gdy postawion kościoł Salomonów, w którym sam Bóg mieszkać miał, bo Ty jesteś dziwniejszym i lepszym kościołem B[illegible] go twego stała. Korabiu nasz, dziś zbudowany, w którym potopem [illegible] dzi[im] i który nam głodnym z daleka chleb żywota przyniósł; Skrzynio we[illegible] wnątrz i z wierzchu złotem położona, dziś cię Mojżesz postawił, aby[illegible] Zakonodawcę naszego i ~~Matkę~~ słodkości naszej porodziła; Góro wysoka, [illegible] dziś nam się wzniosła, z której on kamień bez ręki wyciosany, ~~[illegible]~~ wszystek świat zastąpił; Zorzo jasna, dziś weszłaś a za tobą i [illegible] Słońce nasze i wesołe wesele nasze; Drzewo cedrowe nieskażitelne, d[illegible]

dziś się zjawiło, z którego sobie pałac królewski Dawid nasz i Salomon zbuda-
li; Różdżko Jessego dzisiaj wynikła, a na tobie kwiat wzrośnie, ~~który~~ co wonią swo-
ją uzdrowi i napełni świat wszystek; Runo Gedeonowe, dziś cię oglądamy, na
które sama rosa z nieba spadnie; Krzaku na puszczy, dzisiaj cię witamy,
na który ogień Bóstwa [illegible] a sam nie zgorzał; Oblubienico przeczysta,
tyś sama oko Boskie na się obróciła; Oczekiwania i proroctwo wszystkich
ojców świętych, niepokalana Dziewico, Pani nasza, któraś słowo Boże pocz-
ła i ludzkie ~~[illegible]~~ przyrodzenie z niebem złączyła, Nadziejo słabych,
pomocy uciśnionych, wszystkiego chrześcijańskiego rycerstwa, jakoś jest tak-
kiego Boga Matką, nie zgardź podłą modlitwą moją, a zjednaj
mi Syna twego aby grzechów moich nie pomnąc, do pokuty mię obrócił i
przy pełnieniu przykazania swego chował. Bądź przy mnie Panno nie[illegible]-
[illegible], teraz i w godzinę śmierci, a na Sądzie strasznym dziedzictwo [illegible]
chwały ~~[illegible]~~ Chrystusowej u~~wy~~proś, za zmiłowaniem tegoż ~~jedynego~~ Syna twego, Pana
naszego, któremu cześć i ~~[illegible]~~ pokłon z wiecznym Ojcem i z Duchem Świę-
tym, teraz i zawsze i na wieki wieków. Amen.

---

tegoż dnia

---

9 Wrześ.

---

10 Wrześ.

---

11 Wrześ.

---

12 Wrześ. Md. do S. Nemezego. niema w Skarbcu

jest także S. Nemezy w Grudniu

---

13 Wrześ.

---

14 Wrześ. Na dzień Podwyższenia Krzyża S.

wziąć z Ołt. modlitwę do Krzyża.

---

tegoż dnia

15 września

16 Wrześ. M^a do S. Korneliusza.

Święty Papieżu, któryś śmiercią męczeńską dla wierności Kościołowi i Imienia Chrystusowego cierpiana Niebo sobie otworzył, prosim cię przez wszystkie krwi twojej krople, na świadectwo Panu rozlanej, i przez wszystkie boleści jakieś doznał w długiem wśród prześladowania i wygnaniu, i także od domowych w owczarni własnej przeciwników, abyś w godzinę zejścia naszego, któremu w najlepszej ufności polecamy, przybył nam na ratunek, a niedostatek zasług jaki się w nas pokaże, przed Sędzią naszym Jezusem Chrystusem zastąpił, i one cnoty twoje przez które się znałeś być najupodobańszym Bogu, za nas ofiarował Temu, co sam nas wszystkich odkupił i sam tylko zbawić może. Amen.

17 Wrześ. M^a do S. Cypryana.

O Doktorze przezacny, i Świadku Pański przechwalebny, którego święta nauka stała się pochodnią kościelną, przyświecającą wiernym na żywot wieczny, a dom był dla wszystkich ubogich i chorych przytułkiem otwartym, któryś na ratunek powietrzem zarażonych i od wszystkich opuszczonych biegł chętnie przeciw śmierci, nie tylko domowników lecz obcych i nieprzyjaciół sługą się czyniąc, któryś dla Chrystusa prześladowanie i wygnanie ponosząc, nigdy, aż do chwili kiedyś krwią przelaną koronę i chwałę męczeńską kupił, o dobru i zbawieniu bliźnich swych nie zapominał; jako będąc w złościach pogańskich zrodzony i wychowany, za pierwszym zaraz poznaniem Prawdy i światłości Ewangelicznej, wielką i nieugaszoną miłością ku Bogu zapalony zostałeś, [illegible]

nam grzesznikom niegodnym, iżbyśmy w ciemnościach grzechowych Łaską i miłosierdziem Chrystusowém oświeceni, żebyśmy Mu z duszy i serca naszego kochali w życiu, przy śmierci i na niebie niekończenie, który z Ojcem i z Duchem Świętym rozkazuje. Amen.

---

18 Wrześ.

---

19 Wrześ. Mo do S. Eliasza.

Proroku i cudowniku ~~wielki~~ niesłychanej dziwnej i niewypowiedzianej cnoty i bezpieczności z Panem Bogiem, któryś od młodości w dziewictwie wiódł na puszczy żywot Anielski; któremu Bóg dał być rządzącą i pełnomocnikiem swoim w karaniu króla grzesznego i ludu jego, a tyś razy sam od głodu wołałeś śmierci szukać ale zwolnić w zastawianiu się za krzywdę Boską i cudownie od kruków żywionych i potem od wdowy ubogiej ~~...~~ wspomożony i opatrznością Stwórcy i Pana swego żywiony, któryś ogień z nieba na ~~...~~ złe spuszczał, fałszywe proroki i ~~...~~ bezbożniki gubił, umarłe ożywiał, wody rozdzielał, wreszcie żywy do Raju ~~był wzięty~~ wstąpił i żywym się na górze Tabor w przemienieniu Chrystusowém pokazał: uproś nam grzesznikom wielkim na dzień sądu strasznego ~~...~~ miłosierdzie i litość Pana, którego masz być wtenczas przesłańcem, a zjednawszy ~~...~~ iżbyśmy przed onym sędzią nieprzedarowanym stanąć mogli z owocami pokuty i dobremi uczynki, w których zasługach i śmierci krzyżowej całą nadzieję chowamy. Amen.

---

20 Wrześ. Mo do S. Eustachego.

Święty żołnierzu, najpierw ludzki a potem Boży, któryś ~~z~~ nim jeszcze z pogaństwa do wiary prawdziwej przyszedł, już miłosierdziem wielkiem na ubogie i przykazanie Pańskie ~~...~~ pełnił; którego Pan Bóg, jako wiernego sobie chciał doświadczać, przez osobliwsze ~~odmiany~~ losu i szczęścia odmiany prowadził, a tyś najcięższe próby

przechodząc i długo cierpiąc, dzięki niosłeś Ukrzyżowanemu swym życiem naśladowa-
niem czynów swoich, i cudowne postępki i miłosierdzie Jego nad sobą zna-
jąc, zawsze tu na świecie za drogie Jego cierpień pragnąłeś: jakoś też zasłużył
w końcu że cię Bóg do korony męczeńskiej powołał, a z żoną i dwo-
jgiem synmi ześ przyjął na śmierć doczesną za Chrystusa, uproś nam w powodze-
niu twoją pokorę, w nieszczęściu twoją cierpliwość, iżbyśmy po przemianach
tego nędznego żywota dostąpili trwałej szczęśliwości królestwa świętych, przez
Pana i Odkupiciela naszego, który w Trójcy z Ojcem i z Duchem świętym
zarówno jest królującym na wieki. Amen.

---

21 Września. M^a do S. Mateusza Apostoła

Patronie chrześcijan, mężu miłosierdzia, któryś z tej drogi światowej
pierwszem zaraz zawołaniem Pańskiem odbiegł, w nowy się w Chrystusie wzór
mężnie oblókł i stąd się dobrowolnie ubogi idąc za ubogim Zbawicielem w nędzy
w poniżeniu, bez domu, bez wczasów żadnych, tylko
napełniając się niebieskiej nauki i w cnotach doskonałości, któremu
nad Apostołki stopień najwyższy w końcu przydano jeszcze zaszczyt
Ewangelisty: jakoś dla miłości Boskiej i bliźniego na wielkie prace i trudy
wydania prawdy narodom udał się chętnie, gdzie słowo Chrystusa siejąc, i cuda
zbawienia między ludźmi szerzące czyniąc, nie spocząłeś aż śmiercią męczeńską; uproś nam, krzewicielu
grzechu pełnym, iżbyśmy i największym grzesznikom nie gardzili, nad in-
nego się nie wynosząc, wszystkim dobrym przykładem świecący
przez miłość i pełnienie słowa Bożego, iżbyśmy w ślady Pana naszego
przez Jego zasługi niebieskie Królestwa Jego dostąpili. Amen.

---

22 Września. M^a do S. Maurycego.

Żołnierzu nieustraszony wojska Chrystusowego, przewodzco męczenników,
który oddawałeś Cesarzowi co cesarskiego, ale co Bożego to Bogu, z naraże-

niem nie tylko całego imienia doczesnego lecz nawet życia i ofiara; któryś po razy kilka raczej śmierć dla Chrystusa wolił odstępstwo wiary i wszelkie przy niem łaski Pana ziemskiego obierać, i mogąc się bronić, przez pokorę i miłość Ukrzyżowanego dobrowolnieś męstwa tego na nieprzyjaciół zapomniał: przyczyń się za nami do Ojczyzny błogosławionych, uproś nam na towarzyszy i przyjaciół w tem życiu tak wiernych i przykładnych jak byli wszyscy twoi z któremi i wieńca niebieskiego dostąpił, a w przyszłem i zarazem po śmierci Aniołów i Świętych, iżbyśmy z wami chwalili wszyscy na wieki Baranka w górnym Syonie, przez tegoż Pana naszego Jezusa Chrystusa Amen.

---

23 Wrześ. M[odlitw]a do S. Tekli.

Niewolnico Boga żywego, Panno mądra, któraś obrała sobie męża bez skazy i oblubieńca bez śmierci, nie dozwoliłaś się od Niego ani oderwać ani odstraszyć nie dała; Uczennico Pawła Apostoła, od własnej matki [illegible] obrońców i nieprzyjaciół Bożych wydana, któraś dzieci twoich swojém i czcią jego, srogość świat hamowała, ogniowe mię gasiła, godzin żadna tępiłeś, łaknie dla Chrystusa Ukrzyżowanego napróżno śmierci iż, cudem Jego śmierci jej nie znajdując: jako z tych wszystkich prób śmiertelnych rozwiązana, zwycięzkiemi męstwem swojem wielką stała się zabójców, uciekłaś się na puszczę, gdzieś się tobliwie i zawsze cały Boga chwaląc, słowem i przykładem wiele dusz niebu pozyskała: zjednaj nam iżbyśmy takie światła nad przyjaźń najdroższych nawet świata miłości gardzili, i służbę Boską przewyższali, spodziewając się za dobre uczynki zapłaty wiecznej i onej dostąpili przez krew i rany Jezusa Chrystusa Syna Jego królującego. Amen.

---

24 Wrześ. M[odlitw]a do S. Fortunata.

Biskupie święty, któryś ustawicznym na modlitwie, i we wszystkich cnotach żywot apostolski wiodący, szczególną łaską i mocą Boską ozdrawiał chorych

ś miał osobliwy dar skutecznego wojowania z złych duchów, i pełen prawdziwej miłości bliźniego, ojcowską zawsze litością obejmował niewolników, o ich zbawienie i dobro zastanawiając: uproś nam, błogosławiony męczenniku Niebieski, tę litość czynną ku biedniejszej od nas braci naszej, iżbyśmy jej pomocą i pociechą się stawili, i wszystkie cnoty twoje, a w godzinę nieuchronną śmierci obroń nas przeciw nieprzyjacielowi okrutnemu, abyśmy do Królestwa chwały przyszli przez tego który za grzechy nasze na krzyżu rozpięty duszę swą przenajświętszą z ciała wypuścił, z Ojcem i z Duchem Świętym w Bóstwie Jedynym równy króluje na wieki. Amen

25 Wrześ.

26 Wrześ. Mª do S. Justyny.

Panno błogosławiona, któraś w ślepocie pogańskiej zrodzona, nie tylko sama się prawdę przyjęła, ale także miała szczęście ojca i matkę swoją Bogu pozyskać; któraś ciężkie pokusy i najazdy piekła modlitwą i samym znakiem krzyża mężnie zwyciężyłaś, a cnotę swej niczém nie uwłóczyła: aż wszędzie gardząc otwarcie światem, a zupełnie się Chrystusowi w ostrym i zakonnym żywocie oddawszy, dla wyznania przenajświętszego Imienia Jego i szerzenia chwały Jego, śmierć męczeńską podjęłaś: uproś i nam to szczęście iżbyśmy najdroższe nam osoby z rodziny i przyjaciół zbawiennie wspierać mogli, uproś nam miłość twoją krzyża, czyste myśli, chęci pobożne, żywot wieczny. Amen.

27 Wrześ. Mª do SS. Kozmy i Damiana

Święci lekarze, bojaźni Bożej i miłości bliźniego pełni, którzy o wiarę Chrystusową od okrutników pojmani, na śmierć od której ratowali wielu drugich, sami za wyznanie Imienia Boskiego ochotnie biegli; których wrzuconych w głębokość morską Anioł ratował i zdrowych na brzeg wyniósł;

którym też urzędowie i osobnych sądów Boskich ani ogień srogi radowania
mógł, aż mieczem ~~[illegible]~~ mieliście sobie wieniec męczeński podany: Bracia
błogosławieni, niebieskiej i dziedziny [illegible], uleczcie nas przyczyną i po-
mocą ~~twoją~~ waszą ze wszystkich słabości grzechowych, uproście nam też zdrowie cia-
ła, ile się to zbawieniu naszemu i woli Boskiej nie sprzeciwi, żebyśmy
w życiu i po śmierci łask Bożych używając, z wami ~~[illegible]~~ na wieki dzię-
kowali, przez Pana naszego Jezusa Chrystusa. Amen

---

28 Wrześ. M^a do S. Wacława.

Młodzianie święty, któryś na księstwo, w bogactwach, rozkazowaniu, i w nie-
ba kwitnącym powodzeniu, umiał dla miłości Chrystusowej wszelką miłość świa-
ta i rozkoszy jego w sobie zgasić, i do śmierci czystość niepokalaną zachować; usta-
wiczny na modlitwie, w jałmużnie niewyczerpany, Aniołów do towarzystwa
mający; któremu wielkość ziemska tak ~~tyle~~ dla świętej pokory chrześcijańskiej
była niemiłą, że wszystko opuszczając a bliźnim ukontentowaniem Pana się cy-
cąc, zakonny żywot więcej umyśliłeś, ale ~~[illegible]~~ złość brata i matki własnej, da do-
czesnego panowania ~~[illegible]~~ duszę swą gubiących uprzedziły cię do śmierci męczeńskiej wezwa-
ła: zjednaj nam twoją miłość czystości na duszy i na ciele, zjednaj nam
też zgodę i pobożność w rodzeństwie, ~~[illegible]~~ a doprowadź do chwały ~~[illegible]~~ niebieskiej zastęga-
mi i twoją przenajświętszą Syna Bożego, któremu z Ojcem i z Duchem
Świętym cześć i pokłon na wieki. Amen.

---

29 Wrześ. M^a do S. Michała Archanioła

ob. Ott. albo dzięki z Clermont

Dodać modlitwę albo litanię do Aniołów SS. w ogólności.

---

30 Wrześ. M^a do S. Hieronima

Święty Doktorze Kościoła, któryś naprzód światem i jego próżnością
~~[illegible]~~ porwany, prędko jednak ~~[illegible]~~ szczerze zakon za grzechy ~~[illegible]~~ chrześcijańskie się powróciłeś,

a z pokorą prawdziwą jawnie się nie tylko Bogu lecz i ludziom objawiał; który często na puszczy i w wielkiem ciała umartwieniu żył, a żywot ukryty, czy dla kościoła i potrzeby bliźnich z ludźmi się mieszając, w bogomyślności, modlitwach pokutnie zawsze był, ustawicznie naukę, czuwania i prace swoje, aż do zgrzybiałej tej starości na zgłębianiu Pisma S., oświecaniu wiernych, i utwierdzaniu prawdy i powagi Kościoła, Bogu poświęcał: uproś nam łaskę skruchy i szczerego wstania z grzechów powstanie, i pokorę twoją, abyśmy także w chwale Boskiej, i o pożytek Kościoła i bliźnich serdecznie dbając, Panu i Zbawicielowi naszemu jak najlepiej się zasłużyć, a na ziemi Go w królestwie Jego oglądali. Amen.

Miesiąc Październik

—

1 Paźdz. Mª do S. Remigiusza.

Biskupie święty, który zaraz od lat młodzieńczych świat i jego zwodzicielstwa mężnie odepchnąwszy, skarbie się Bożej poświęcił, i w niej stateczni aż do późnej śmierci świątobliwie wytrwał, który jak prawy Pasterz szczepił Kościoła chwałę, i bliźnich zbawienie, Króla i lud cały od błędów pogaństwa do świętości prawdy Chrystusowej i pociągnął, a cnotą i sławą cudów twoich miasto za mur niedobytych służył, zaś przyjaciel zbliżył się do Zbaw. uproś nam, błogosławiony Apostole, tego ducha pokornego i twoje męstwo na grzechy, twoją przez doczesność i twoje w dobrem wytrwanie, iżbyśmy drogą cnót twoich a zasługami Jednorodzonego Syna Bożego Pana i Odkupiciela naszego, po tem życiu wiecznie szczęśliwie otrzymali, Amen.

2 Paźdz. M^e do S. Eliasza

Uczcie i mający dwójduch wielkiego Eliasza, dziwny cudowniku i
Królom straszliwy karcicielu, który na zawołanie Pańskie natychmiast
się do służby Jego ze świata wzięty, którego [illegible] ręk
drogę sucha uczyniłeś, wody Jordanowe i rzeki zatrzymać leczył, wojska sprzę-
ciwionemu wodę na pomoc i zwycięstwo nad nieprzyjacielem dawał, ubogiej
wdowie olej rozmnożył, i dziecię jej ożywił, na jałmużnę chleb rozmnożył,
trędowatemu zdrowie a Tabernaman [illegible] trąd jego zostawił, kazał całe wojsko
jasność ślepotą zaraził, i na obronę ojczyzny swej ziemskiej wojska wielkie w mocy
królowi swojemu oddał, i inne cudów w życiu i po śmierci sprawiał: pro-
sim cię pokornie Proroku Boży, żebyś i z nas modlitwą i przyczyną swo-
ją trąd szpetny grzechu, i ożyw nas na żywot wieczny, przez Krzyż
i Krew na nim wylaną Jezusa Chrystusa Pana naszego, który z Ojcem
i z Duchem Świętym króluje społecznie. Amen.

3 Paźdz. M^e do S. Konstancyusza

Sługo pokorny i cichy, który z całej siły serca świetnością gardził,
a w niczem się kościelnych kochał; który cudy wiel[illegible] tak się [illegible] aby
cześć ludzkiej na sobie nie ściągał świat [illegible] i małym czynił, iż cię nie za męża
wielkiego przed Bogiem ale za grubego prostaka brano, a tym co tobą wzgar-
dzili największą miłość pokazował; jakoś sam na służbie domu Bożego wiek
swój strawił, przyczyń się za grzeszniki którzy [illegible] twą przed Chrystu-
sem [illegible] a sprawa nam [illegible] takie w jakichkolwiek sposób służbie
się Stwórcy, [illegible] i kościelnych naszych powinien mogli, [illegible] twoją
świętą pokorę [illegible] i miłość szczerą tych co nas poniżają i przed światem szkodzą
nam [illegible] chowając, byli w zasłudze twej naśladowali i w zapłacie

niebieskiej, przez tego który z nim i najskrytsze myśli nasze widzi, i każdemu według uczynków jego odda. Amen.

---

4 Paźdz. Msza do S. Franciszka

Wielki naśladowco ubóstwa Chrystusowego, który wzgardziwszy [wielki miłośniku pokornej skromności] przestawszy na nędzy, tak wielką liczbę dusz Niebu zjednałeś podbijający, polubiłeś Dziwnyś jaśniejący w miłości nieustannej, nie jestem godzien ażeby do naśladowania twoich, nie jestem godzien prosić za sobą przyczyny tak wielkiego Świętego. Ale jakieś ty prześladowania i cierpienia dla służby i Bożej chwały narażałeś, ile dla uczczenia przeciwności i poniosłeś! Ty kwiatem wszystko wielkie w murach i pracowicie twoich przywiodłeś, ojcem zakonników i zakonnic, ubóstwa i umartwieniem ciała twego nieustannym, przed czcią i chwałą ludzką na puszcz, samotnikiem boży uciekałeś: o! przejednaj nam miłosierdzie Pani i Królowej Niebieskiej, której opiece sam siebie i wszystkie sprawy swoje razem z szczególne nabożeństwem polecałeś, aby dla zasług i próśb twoich świętych, była i ku nam litościwą w życiu, śmierci i wieczności, przez Bożego Syna swego, Zbawiciela naszego. Amen.

---

5 Paźdz.

---

6 Paźdz.

---

7 Paźdz. Msza do S. Sergiusza.

Święty wyznawco i męczenniku, któryś przed pierwsze urzędy i dostojeństwa ziemi i Krzyża przeniósł wodze nadzieje niebieskie, więcej się w Chrystusie Jego [illegible] i we wszystkich rozkoszach niewolników świata brzydząc się, któryś za uznawanie prawdziwego Syna Bożego i zakonu Jego stawion na sąd przed stugą i obwiniającym światem, nie tylko nad okrucieństwo i niesprawiedliwość swoją z serca odpuściłeś, lecz do dawnych dobrodziejstw przydał nowe najczęstsze, wielkie [illegible] i wtrącenia się za niem w Jezusa Chrystusa więc śmiercią męską [illegible]

czyłeś, wprzód w więzieniu miałeś święta nawiedzenie: przyczyń się za nami grzesznymi, a uproś nam też wraz i krzywd, choroby najwiętszych, przebaczanie, nieprzyjaciołom ~~[illegible]~~ dobrem za złe płacenie, po życiu pobożnem śmierć mężną i szczęśliwą, po której koronę cierpliwości i dotrwania w Chrystusie, przez tegoż Pana naszego, w Trójcy królującego. Amen.

8 Paźdz.

9 Paźdz. Mª do S. Dyonizego.

Mężu Apostolski, ~~uczniu~~ Pawłowy, któryś wszystkich nauk pogańskich i filozoficznych pełny będąc, nie wbiłeś się jednak w próżną dumę świecką, lecz potrzebnej prawdy i zbawienia ~~[illegible]~~ szukając, aż do ich źródła, do Chrystusa, łaską Bożą przywiedziony byłeś; któryś dla ~~Boga~~ Stwórcy i Odkupiciela swojego żadnych się ciężkości, prac i trudów nie przeląkł, ~~[illegible]~~ a chwały tylko Jego pragnąc, nowemu narody kazaniem i apostolstwem swojem zyskiwał, i do rzymskiej stolicy z wiernością później nie schodził, wreszcie śmierć i koronę męczeńską na niej zarobił: prosim cię, święty i niespracowany w Bogu Męczenniku, któryś za życia i po śmierci cuda czyniłeś, zjednaj nam u tego, którego cię usilnością wieczną nagrodził, łaskę doczesną i błogosławieństwo wieczne, abyśmy jak najwierniej służąc Mu na ziemi, przez wieki wieczne oglądali Go w niebie, ~~[illegible]~~ cześć Mu i chwałę z świętemi dając. Amen.

10 Paźdz.

11 Paźdz. Mª do S. Daniela.

Święty kapłanie, któryś nieugaszony w żądzy męczeństwa i szerzenia chwały Imienia Chrystusowego a zyskiwania Niebu dusz bliźnich swoich, chętnie się w dalekie strony ~~z~~ na trudy i prace pospieszał, słowo Pańskie niezmierzonym ~~[illegible]~~ niosąc; ~~śmierci~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~, któryś w złych przygodach i cię-

kościach w męstwie i gorliwości święty nie nie słabnąc, kary i obe-

gi od tych którym zbawienie podawał, cierpliwie i z wesołością znosił,

żadną też troską i dobrem ziemi uwiązać się nie dał, i w krzyżu się tylko Pan

Chrystusowym wiernie aż do śmierci mężczyznej kochał: Zjednywaj nam, błag-

nij słuchaj, pokorę i nabożeństwo, abyśmy się żadnymi wielkości świata tego nie zwodzić

zbawienia swego i bliźnich swoich szukali, i wiecznie się na wieki cie-

li przez zasługi i śmierć krzyżową Jezusa Chrystusa Pana naszego, który

z Ojcem i z Duchem Świętym równo żyje i króluje. Amen

---

12 Pardz.

---

13 Pardz.

---

14 Pardz.

---

15 Pardz. Msza do S. Jadwigi. ob. Ott.

---

16 Pardz.

---

17 Pardz. Msza do S. Brunona

Święty pustelniku i ojcze zakonników, któryś mądrości ludzkiej uwieść się nie dał, i wszelki rozum i naukę świata dla Chrystusa ukrzyżowanego pokornie wzgardził, cały się świątobliwości, pokucie i służbie Bożej oddawszy; któryś on żywot anielski w puszczy, na chwałę Pańską we dnie i w nocy w klasztorze wiernie z innymi, ciało i czasta za Chrystusową pomocą umartwiając, prowadził, i drugich dusz wiele, z sideł świata tego ratując, Panu Bogu pozyskał, sam w ostrości żywota i cnotach wszystkich do końca wytrwał: uproś nam, grzesznikom bardzo ułomnym i leniwym, powołaniu twojemu wszelkie natchnienia Boskie, męstwo nad sobą, wiarę we święte sakramenta które w życiu i przy skonaniu wyznawać, za grzechów odpuszczenie i nadzieję żywota wiecznego, przez Jezusa Chrystusa Pana naszego, który z Ojcem i z Duchem Świętym Bóg wszechmogący króluje bez końca. Amen.

18 Paźdz. M^a do S. Łukasza Ewanielisty.

Święty lekarzu nie tylko ciała, nauką lekarską, lecz i dusz ludzkich, nauką Bożą, którejś od Mistrzów Boskich nauczony, światu wyłożył; najmilszy naśladowco Pawła i nierozdzielny wszystkiego pielgrzymstwa jego towarzyszu, prawdziwego nauczyciela, któryś długi wiek żyjąc, w cnotach chrześcijańskich i wiernem Apostołów naśladowaniu świątobliwie aż do końca przetrwał: uleczże nas błogosławiona przyczyną swoją, jeśli się to woli Bożej i zbawieniu naszemu nie przeciwi, ze wszystkich chorób i dolegliwości ciała, a osobliwie uleczże duszę naszą, która jest w wielkiej niemocy, skażona, wszystkiem złem zarażona i ratunku potrzebująca, abyśmy cokolwiek na nas Stwórca miłosierny ześle cierpliwie znosząc, i zakon Jego spełniając, przyszli do Nieba na wieki Go z Świętemi oglądać i chwalić, przez tego który się z Dziewicy dla zbawienia naszego urodził i za nas na Krzyżu umarł, z Ojcem i z Duchem Świętym bez końca królującego. Amen.

19 Paźdz.

20 Paźdz. M^a do S. Jana Kantego.
Ob. Okt.

21 Paźdz.

22 Paźdz. M^a do S. Urszuli. Ob. Okt. i we francuskiej

23 Paźdz.

24 Paźdz. M^a do S. Narcyssa.

Biskupie święty, któregoś pobożność i wiarę żywą uczcił Bóg cudami za życia, któryś mimo swej świątobliwości i cnót wszelkich od niegodziwych potwarcy przed ludem oskarżony, uciekł dla onej potwarzy, części też pozostałej żywota od ludzkich oczu skrytego, wiele lat na puszczy dla mądrości Bożej i pomnożenia cnót doskonałych strawił, a bardzo wielkiej starości dożywszy, do końca w miłej świątobliwy-

stusowej wiernie i przykładnie dotrwać: uproś nam przy innych cnotach tę
iżbyśmy sami nie sądząc i nie potępiając nikogo, wszelkie o sobie sądy
ludzkie cierpliwie znosili, nieprzyjaciołom przebaczając
i za nich się modląc, a za miłość doczesną bliźniego, miłości i łaski Bo-
żej na wieki dostąpili, zasługami Jezusa Chrystusa Pana naszego, Boga
nieśmiertelnego. Amen.

25 Paźdz.

26 Paźdz.

27 Paźdz. M.a do S. Anastazji.

Święta męczennico, któraś z młodości, świata niechając, spokojny i zakon-
ny żywot obrała, a słodkie jarzmo Pańskie przyjęła; któraś świątobliwie
posłuszeństwem, i ubóstwem ustawicznem mądrość chrześcijańskiej cnoty
nabywając, dla Oblubieńca Niebieskiego wszelką rozkosz, i marności ziem-
skie pogardziwszy, w tem tylko pociechę serce swe trzymałaś co od skazy
wolne, co mocne i wieczne i nigdy nieustające; któraś, na chwałę najsłodszy
Imienia Pana Chrystusowego, okrutną bardzo i długą mękę cierpliwie po-
nosząc a Boga w niej sławiąc, modlitwą gorącą pomoc sobie Jego godna była
przy sobie uprosić: przyczyń się za nami grzesznemi, abyśmy jak ty, święty przykład i
zbawienną naukę zawsze w pamięci mieli, i korzystać z nich szczerze
byli gotowi, a po wiernej służbie doczesnego życia, wieczną się zapłatą i Boga oglądaniem
cieszyli, przez rany i Krew Jezusa Chrystusa Pana naszego, któremu z Ojcem
i z Duchem Świętym chwała i moc na wieki. Amen.

28 Paźdz. M.a do S. Tadeusza Judy Apostoła.
ob. Okt. i Okt. Pol.

tegoż dnia M.a do S. Szymona Apostoła.

Błogosławiony wybrańcze i przyjacielu Pański, któryś kazaniem Ewangelii wiarę prawą obaczywszy
niezliczone dzieci Kościołowi S. urodził, cudami i sławną śmiercią męczeńską

Rok ~~Rocznik~~ Niebieski

— dlaczego nie wszystkie święta są tu na tenże dzień co w tym lub owym kalendarzu.

— po większej części jest tu rozkład dni według Żywotów Świętych;

— jeszcze jakoby dopełnieniem Ołtarzyka.

— o Ołt[ku] mojego wspomnień dlaczego Ołtarza nie tak jest wszystkie w książkach francuskich.

przez [n]ajświętsze Imię Pana Jezusowe ~~niewidomym ojcze~~ najmilszy! wspomnij na mię, uzdro[wione]go, świątobliwy Chrystusów przyjacielu, do ciebie się z ufnością i szczerością z całego serca udającego. Polecam ci żywot i śmierć moją, prosząc przez oną miłość, którąś się tak ściśle z Bogiem twoim zjednoczył i Jemu wiernie służył, abyś mię od wszelkiego złego, a zwłaszcza niedbalstwa w powinnej służbie Boskiej, ratować, a do przybytków szczęśliwości ~~wiecznej~~ nieustającej wprowadził, przez zasługi Krzyżowe i mocą tego, którego społecznie z Ojcem i z Duchem Świętym rozkazowanie i Królestwo na wieki. Amen.

29 Pazdz.

30 Pazdz. M[odlitwa] do S. Ezechiasza.

Królu święty, potomku Dawidowy, któryś mimo najgorszych od własnego ojca przykładów był wierny i stały sługa Boży, kościół czcić i kapłany jego szanować, świat, Aniołów w boju przeciw swym nieprzyjaciołom za pomocników mieć, i dla którego słońce nazad się wracało: przyczyń się za nami, wsparcia twojego prosimy, ażebyśmy stemi przykłady jakiemi świat nas otacza, w mieście się od wiernej służby Boskiej i zakonu odwieść nie dali, a sami nikogo nie zgorszyli; ażebyśmy dla Boże ~~w poki~~ we czci przymnych kapłanów powinien utrzymywania zawdy mieli; iż byśmy wreszcie w chorobie zupełne poddanie się woli Boskiej zachowali, a w ostatniej bez strachu i pokoty tak serdecznej jak twoja była z ciałem się nie rozłączyli, lecz w dobrej nadziei i także na żywot wieczny Królestwa Świętych otrzymali, przez wyznaj i krew Najświętszą Jezusa Chrystusa Pana Naszego. Amen.

31 Pazdz.

Miesiąc Listopad

1 Listop. M[odlitwa] do wszystkich Świętych. Ob. Ott.

(przewróć)

(Dwie modlitwy do SS. z Ołt. położyć na cztery książki, ta zaś daje te[illegible]

M. w dzień wszystkich SS.

Wielki Boże, któryś jest dziwny i tak pełen w wybranych twoich, i
rozmaitych drogach jakiemi dowiodłeś ich do chwały! uwielbiam twoją [illegible]
łaskę przez którą płacisz im wiekuistą szczęśliwością trochę czasu jaki tu [illegible]
się z ich wierności z jaką na łaski twoje odpowiadali; i z chwały jaką
tej wierności dostąpili. Błagam cię, przez zasługi wszystkich błogosławionych
w dobie dziś królujących, których tryumf święci dziś twój Kościół, przebacz
niedbałości jakich się w obchodzeniu świąt ich świętych dopuszczam. Niech
przykład tylu Świętych Pańskich, którzy także słabości natury ludzkiej podlegali,
tylu zaś którzy co ja wiele występków do zwalczenia, pobudza mnie do ciągłego w służbie Twej
mnie utrzymuje w żądzy chwały uzrobienia; niech myśl o tej przyjętej
niedającej i niekończonej chwale pokrzepia moją nadzieję; wspierając mnie w
smutkach życia. Udziel mi, przez przyczynę twoich Świętych, łaski których
do naśladowania cnót ich, i zostania kiedyś uczestnikiem
potrzebuję. Panie, któryś jest koroną Świętych w niebie, i mocą tych co bojują
dla ciebie na ziemi, wspomagaj twój Kościół walczący; nie zapominaj
na jego to łonie wychowałeś sobie Świętych którzy stanowią kościół tryumfujący;
wejrzyj tedy na tę winnicę, którą Apostołowie karaniem krwi
swoją zasiewali, męczennicy krwią polali, Biskupi czujności strzegli
święci Wyznawcy cnotami umacniali, a wszystko także z świętych piękności obraca
O błogosławieni niebios mieszkańcy, którzyście wśrodzie naszych w czasie trwali, a [illegible]
dobre ich zniszczenie szczęśliwości najwyższej dostali, pomnijcie żeście nasi
przyjaciele, nasze dzieci, nasi ziomkowie, i spółobywatele; wyjednajcie
ku nam litości, a od tego który was naciesza i ukoronował na wieki;

wyproście nam także uczestnictwo i współuczestnictwo w chwale Jego, który z Ojcem i z Duchem Świętym Bóg w Trójcy Przenajświętszej króluje. Amen.

Hymn.

Chryste, Odkupicielu wszystkich, zachowaj sługi twoje, błagany świętemi prośbą błogosławionej zawsze Panny. Błogosławiony zastępie duchów niebieskich, oddal odrzuć wszelkie ~~złe~~ zła przeszłe, teraźniejsze i przyszłe. Prorokowie wiernego Sędziego, i Apostołowie Pańscy, błagamy pokornie, dopomóżcie do zbawienia ~~naszego pokornie~~ Męczennicy Boscy przesławni, i Wyznawcy chwalebni, modlitwy swemi wiedźcie nas w przybytki niebieskie. Chóry Dziewic świętych, i wszystkich Zakonników, ze wszystkiemi Świętemi społecznie uczyńcie nas uczestniki Chrystusowemi. Wyrzućcie naród złośliwy z pomroku Wiernych, abyśmy powinną chwałę Chrystusowi wespół oddawali. Chwała Ojcu Przedwiecznemu, i Jego Synowi Jedynorodnemu, także i ~~jednemu~~ Duchowi Świętemu, na wieki wieków. Amen.

---

1 Listop. Psalm (115. Uwierzyłem, przeto rzekłem.)
ob. dwie modlitwy z Ołt. na cały dzień.

---

2 Listop. Na Dzień Zaduszny.

(W tym to dniu szczególniej mamy okazać tę miłość powszechną która nas łączy z wszystkiemi chrześcijany tego i tamtego świata, wszyscy społecznie modlitwą, postem i jałmużną ~~...~~ ofiarujmy się na ochłodę dusz czyscowych, ~~co nie mogą same sobie~~ ~~...~~ czekają ~~od nas~~ ratunku od nas, ~~...~~ byśmy z płomienia ich z Bogiem w uczestnictwie wiecznym. O wszystkich osobach drogich którzyśmy już stracili, o wszystkich ~~...~~ którzy nam co dobrego ~~kiedykolwiek~~ za życia uczynili, także o wszystkich zmarłych nieprzyjaciołach naszych, i tych których kiedyś ~~być~~ uważaliśmy być ~~...~~ grzechu powodem pamiętajmy dzisiaj jałmużną, modlitwą, i Ofiarą Mszy S.)

Modlitwa.

Uniżam się, o najwyższy Sędzio żywych i umarłych, przed świętemi wyroki sprawiedliwości Twojej z miłosierdziem, jakie na miejsce w czyścu, dla zupełnego grzechów zniszczenia i oczyszczenia twoich wybranych. Błagam cię, prze

miłość którą nas dla nich od wieków i przez zasługi nieskończone twego

Bożego Syna, Zbawiciela naszego, okaż im swoją łaskę, i skróć

czas ich wygnania. Dopókiż, Panie, będziesz na sługi i

żebraczki twoje zagniewany? dopókiż będziesz nieubłagany, i nie dasz im siebie oglą-

dać? O Boże miłosierdzia i pociechy wszelkiej, pokaż się dziatkom pokutu-

jącym, niech oświeci oblicze twojego, pomnij że są rąk twoich

dziełem i ceną krwi najdroższej Syna twego; przyjmij tę krew ofiarowaną

li od Kościoła na doskonałe długów ich wypłacenie, wysłuchaj prośby i wołania tej

tej Oblubienicy Pana Chrystusowej. To są twoje dzieci, o najlep-

szy nasz Ojcze! dopuśćże je do dziedzictwa które im zgotowałeś; pociesz te

biedne cierpiące z ich łzami, niech wszyscy którzy umarli w wierze, obchodzą

Gody z Barankiem, których imiona zapisane w księdze żywota, niech

na przed sobą górne Jeruzalem otwarte; usłysz jęczenia tych dusz wiernych

żądanie ich uiść, niech rozbaczą, zupełnie o cierpieniu [illegible] razem wiarą, wi

daj im koronę sprawiedliwości i dobra wiekuiste, w których nadziei ze

świata zeszli; niech się już społem doskonale zjednoczeni, więcej,

Ty w nich a one w Tobie królować bez końca. O Boże nieskończonego

majestatu, nie karz nas w gniewie, lecz wlej z nami miłosierdzia, oczyść du-

sze nasze ze wszelkich skazy, karz nas w tem życiu i jak ojciec, iżbyśmy żyli

i umierali w pokucie prawej, i nie tęsknili już po śmierci czyśćcowym

ogniem przebywać. Amen.

Psalm 114. (Rozmiłowałem się, iż wysłucha...)

Przez końca zamiast Chwała Ojcu etc.: Wieczny odpoczynek racz im dać

Panie, a światłość wieczna niechaj im świeci. Amen.

Psalm 137. (Będę Panie wysławiał...)

na końcu: Wieczny odpoczynek...

Psalm 145 (Chwal duszo moja Pana..)

na koniec: Wieczny odpoczynek..

Modlitwa

O Boże wiernych, Stwórco wszystkich i Odkupicielu, duszom sług i służebnic twoich racz dać wszystkich odpuszczenie, iżby przebaczenie którego zawsze pragnęły, za pobożnemi modlitwy otrzymały. Który żyjesz i królujesz na wieki wieków. Amen.

Za umarłego.

Nakłoń, Panie, ucha twojego na prośby nasze, którémi miłosierdzia u Ciebie żebrzémy, iżby duszę sługi twojego, któréj ze świata wyjść kazałeś, w przybytku pokoju i światłości wprowadził, i Świętych twoich uczestnikiem być jéj rozkazał. Przez Pana naszego, Jezusa Chrystusa, który z Ojcem i Duchem Świętym równa chwała na wieki. Amen.

Za umarłą.

Błagamy, Panie, twego miłosierdzia, zlituj się duszy służebnicy twojéj, iżby z więzów śmiertelności uwolniona, w wiecznem zbawieniu uczestnictwo wzięła. Przez Pana naszego Jezusa Chrystusa .. A.

Za ojca i matkę.

Boże, któryś nam ojca i matkę czcić rozkazał, zlituj się łaskawie nad duszami ojca i matki mojéj, i grzechy ich odpuść, a mnie w wiecznéj światłości daj radość ich oglądania. Przez Pana naszego... A.

℣. Wieczny odpoczynek racz im dać, Panie.
℟. A światłość wiekuista niechaj im świeci.
℣. Niech odpoczywają w pokoju.
℟. Amen.

---

3 Listop.

---

4 Listop. S. Karola

5 Listop.

6 Listop. M.a do S. Salomei ob. Okt.

7 Listop. M.a do S. Kunegundy ob. Okt.

8 Listop.

9 Listop. M.a do S. Teodora.

Żołnierzu święty, któryś z gorliwości o chwałę przesłodkiego i najmilszego Imienia Jezus, bałwochwalnicę pogańską spalił, Panów swych niewiernych nie lękłeś się obrazić; a gdy ci to odpuścić, owszem wielkiemi cię urzędy obdarzyć chcieli, byleś Chrystusa odstąpił, śmiało i ochotnie za swego Zbawiciela męki srodzsze i wszystkie aż do skonania mężnie i pokornie wytrwał; obroń ciasną i trudną drogą do Nieba się cisnące, broń nas modlitwą i przyczyną od wszelkiego złego: wiesz o potrzebach ludzkich, uproś nam pokój, aby świeższe chrześcijańskie nie ustały, aby gniewliwy i świętokradzki nieprzyjaciel kościołów Boskich nie kaził i nie krzywdził. Uproś w tém innych braci twoich, M[…]cików, żeby modlitwy wielu sprawiedliwych, grzechy wielu narodów i ludzi zgładziły; przyzów Piotra, wzbudź Pawła, i Jana, ucznia tego Ukochanego, żeby o te kościoły które fundowali i o które więzienia, ciężkości i śmierć podjęli, staranie mieć raczyli, przez Jezusa Chrystusa, na wieki z Ojcem i z Duchem Świętym królującego. Amen.

10 Listop.

11 Listop. M.a do S. Marcina Biskupa

Święty Biskupie, różo z cierni, z rodziców pogańskich urodzony, któryś jeszcze nie będąc za chrztem odrodzony i wojsku świeckim panom służąc, dobre uczynki a zwłaszcza miłosierdzie nad ubóstwem każdy sobie drogą jawił; potem do Kościoła przyjęty, cały się chwale Pana Chrystusowej i zbawienia bliźnich oddawszy, wielką bardzo liczbę pogan nawróciłeś, wiele na to prace i ciężkości, trwogi i życie niebezpieczeństwu narażając; i któryś Boskiej nie lękał się panów tej ziemskich obrazić, kiedy swoją cierpliwie

…niały często w rozmowie ~~[illegible]~~ miewał, nawiedzeniem Świętych i Apostołów Boże-
[illegible] ~~[illegible]~~ uczczony sam ~~[illegible]~~ wdy czynił, ostry i pokutny żywot (a do śmierci) prowa-
dził i przyjęty się zaranami grzesznemi, a uproś nam wszystkie potrzeby doczesne
wieczne, iżbyśmy w Królestwie Świętych podziękować i uwielbić i razem
(z tobą) Stwórcę, bądź ciała i bądź duszy ~~[illegible]~~ (Trójcę Bożą) chwalili, przez Jezusa Chrystusa
Pana naszego. Amen.

---

12 Listop. Mo do S. Marcina Biskupa.

Święty następco biskupowy, któryś pracując na zachowanie jedności kościelnej,
wielkie o to trudy ponosząc, kacerstwo po świecie mężnie wojował, ~~który~~
obronie zakonu Pana Chrystusowego żadnej się mocy ziemskiej nie lękał,
od nieprzyjaciół i okrutników ~~[illegible]~~ zdrady i gwałty i wygnania cierpiał,
wreszcie z nędzy i głodu śmierć męczeńską podjął: uproś nam iżbyśmy się (o całe
dobro Ukochanej Polskiej, Kościoła Świętego, ile z nas być może zastawiali,
duszę jej i podarunek Głowie jej wiernie przestrzegając (byli jak najlepsze)
i świętej Matki naszej powodzeniem cieszeni, a pod jej opieką i nauką (we wszystkich cnotach) żyjąc
umierając wszystkiemi Sakramentami opatrzeni, mogli na nieuchronnym Sądzie
Bożym szczęśliwie stanąć, a w Królestwie Świętych na wieki nieskończonej
chwały Boskiej używać, przez tego który za nas na Krzyżu umarł, z Ojcem
i Duchem Świętym społecznie królującego. Amen.

---

13 Listop. Stanisław Kostka.

---

14 Listop.

---

15 Listop. Mo do S. Tobijasza.

Patryarcho święty, od dzieciństwa ~~[illegible]~~ bojaźni Bożej pełen, i po wszy-
(a Boga całej duszy chwalący)
stkie dni żywota ~~[illegible]~~ zakonowi ~~[illegible]~~ wierny, równie w zdrowiu jak w chorobie
i kalectwie, równie w ojczyźnie jak ~~na~~ wygnaniu i w ręku nieprzyjaciół
[illegible], równie w dostatkach i powodzeniu jak w ~~[illegible]~~ nędzy i opusz-
czeniu ludzkim; któryś w jałmużnie ~~[illegible]~~ niezachwiany, w modlitwie

ustawiczny, w cierpliwości i zaparciu od cudzych i swoich stałego doskonały, dla pełnienia naszych

miłosiernych żądaj się naszej prawie świeckich nie lękał, za prawdziwe [illegible]

rady i lekarza Anioła Bożego miał: przyszli się zastawić, modlimy się z tobą, wołając:

Sprawiedliwy jesteś, Panie Boże nasz, i wszystkie sądy twoje prawe, i drogi twoje miłosierdzia

prawdy i sądu pełne; nie mścij się nad grzechy naszemi, ni złości naszej

ojców naszych nie pomnij, ale w wierności przykazań twoich stateczne przez wiekowy

na sądzie strasznym racz nam być litościwy przez Jezusa Chrystusa

Pana naszego, który z Ojcem w jedności Ducha Świętego żyje i króluje na wieki.

---

16 Listop. M.a do S. Judyty.

Wdowo święta, postów i czystości wielka miłośnico i stałego Boskiego [illegible]

która urodą i bogactwy obdarzona, nie o krótkich i zgubnych rozkoszach ziemskich

myślałaś, lecz dla miłości Stwórcy swego i zbawienia duszy swej gardząc [illegible]

do Nieba myśli i chęci swoje wzniosłaś; któraś nie ścierpiała iżby miłosierny

Bóg świat ludzi czas karał, a za którego Pańskie i co lud swój [illegible]

śmierci pobożnie idąc, samaś się w ręce nieprzyjaciela dała nie lękając

i wybawiony naród swój, nowi Boskiej w ten z pokorą wielką czciła: przyjm

za nami, prosimy, twoje obronicielko, uproś nam w naszych cierpieniach

i stateczną ufność w Bogu, który najwięcej podobał sobie ludziom naszym

spełnia wiarę, i tych co w nim nadzieję złożyli nie opuszcza; uproś

nam pociechę doczesną i na lud nasz wszelkie błogosławieństwo, a

czas pociechy i szczęśliwości wieczną, przez tego który za wszystkich nas

na Krzyżu duszę przeczystą z ciała niewinnego oddał, Ojcu i

Duchowi Świętemu w chwale i mocy równy. Amen.

---

17 Listop.

---

18 Listop.

15. Wtorek. Sᵗ Zacharyasza, papieża w Kościele Sᵗ Piotra jego ciało spoczywa.
i Sᵗ Longina owego żołnierza który przebił włócznią bok Chrystusa Pana, ciało jego spoczywa w K^cie Sᵗ Marcellego przy Corso. a Ramię u Sᵗ Piotra – bardzo znaczne części Relikwii w Kościele Sᵗ Augustyna

Stacyje w K^tach. Sᵗ Cyriaka.
Matki Boskiej in Via lata przy Corso
i SS. Quirica e Giulitta. pono przy Via Giuglia

w Kościele Sᵗ Augustyna jest ta tyle głośna z swych cudów Statua marmurowa Matki Boskiej. – Wotami srebrnemi pokryte niemal są wszystkie ściany pobliżu. i filary tak, iż bez zaprzeczenia, najpewniej ofiar pobożnych chrześcian teraźniejszych, tam złożyła. – Szczególniej protektorka jest Matek przy nadziei. Rzadko wiem który cudzoziemiec tu nie był tam pewnie, i biorą z tamtąd olej palący się przed M.B. dla używania go w potrzebie
jako lekarstwo ... [illegible]

Odpusty zupełne pozyskać można
(naturalnie będąc po komunii i odmawiając
1. należne modlitwy)
w K.le S.tej Franciszki Rzymskiej
i w K.ele S.tej Magdaleny (dwie blisko Piazza Colo
„ S.w Andrzeja della Valle

4. Sroda .. 18 Polskim Kalendarzu Sᵗ Cyriaka

w Rzymie. jest miejscowe Swięto na uwielbie-
nie dwuch cudów —
w Kᵗᵉ Mᵗᵏⁱ Boskiej Trastewerynskiej. Zjawienia się
obrazu Matki Boskiej ~~...~~ Łaskawej della Clemenza
a w Kaplicy Pałacu Xiążęcia Massimo. Przywrócenia
do życia przez Sᵗ Filippa Nereusza
Pawła Massima ...
W tej Kaplicy można pozyskać Odpust
Zupełny zwiedzając ją i zwykłe mówiąc ~~pacie~~ modlitwy ad ...

do Południa w Kᵗᵉ Sᵗ Franciszka gdzie
się kończy 40 godz. nabożeństwo

od Południa. w Kᵗᵉ Mᵗᵏⁱ Boskiej in Aquiro
przy placu Orfanelli.
w Kᵗᵉ Sᵗ Magdaleny —
Sᵗ Andrzeja della Valle

Stacyja w Kᵗᵉ Sᵗ Marcellego przy Corso
Ten Kościół zasługuje na zwiedzenie
Bo wielkie pamiątki tam jest przywiązane
Papież ten męczennik do ustaugi przy zwierzętach
był użytym.

14. Marca. Poniedziałek.

St Matyldy. – Krótkiej..

Stacyja. w Kle St Chryzogona na Trans-tevere..

Kościoł należy do Trynitarzy – wspaniały – podobny do Kła M: B. Transtewe-ryńskiej, tylko weselszy nieco. – Wart zwiedzenia.

Odpusty zupełne pozyskać można.

do Południa w Kle St Mikołaja in Carcere

gdzie przypadało wystawienie 40 godzinne Przenajświętszego Sakramentu

od Południa w Kle St Franciszki Rzymskiej

tuż obok Arkus Tytusa na Forum.
gdzie P. N. Sakrament wystawiony

przez dzień cały do 8ej wieczór w Kle St Magdaleny
" " " " " w Kle St Andrzeja delle Valle

gdzie pozyskać można takie same odpusty jak i w tych miejscach w których P. N. S. jest wystawianym przez godzin 40.

19. Sobota. S.ᵗᵒ Józefa.

Obchód S.ᵗᵒ Józefa odbywa się w bardzo wielu Kościołach ciesze w piątek wczoraj, bo dziś w istocie

Czasu mi niestaje –.

Do St Józefa odbywa się nowenna w następujących Kościołach.

o 6tej z rana w S. Maria in Aquiro (dai Orfanelli
/: blisko Placu Kolonnae :/

o 8ej " " u Franciszkanów w Ara Coelli
w Kościele M^tki Bożej zwany della Agon...
/: blisko Pałacu Braszkiego :/

Przed Południem w St Karola ai Catinari
/: niedaleko Żydowskiego miasta Getto
w K^e M^tki Bożej della Morte
/: przy Pałacu Farnezich :/

Po Południu u St Ignacego.
u St Venanzio /: przy placu Araceli
u St Mikołaja in Carcione
agli Falegnami /: nad więzieniem
mamertyńskim
u St Józefa. przy Ulicy Felice...
" przy ... Capole Cas...

17 Czwartek. Św. Patrycego apostoła Irlandyi

obchodzą – w K-le Św. Agaty za monte Cavallo u Irlandyi.

" w K-le Św. Izydora przy Capole case u Kapucynów Angiel.

" w K-le M-tki Boskiej della Pace niedaleko placu Navonna.

w tym to kościele są słynne freski Rafaela (Sybille) i wiele innych obrazów znakomitych malarzy a dla Katolików to ważniejsze, że jest tam Ołtarz uprzywilejowany przed którym odmówiona msza, za jaką duszę zmarłą wyzwala tę właśnie duszę za którą była intencyja, z czyścowych cierpień i Bulla tego nadzwyczajnego przywileju udzielająca jest wyryta na kamieniu niedaleko Ołtarza.

i w K-le Św. Tomasza zwanego in Parione.

Obchodzi się dziś także i Św. Józefa z Arymatei.

w K-le Św. Piotra jest jego ramię

Stacyja w K-le Św. Apolinarego a w Palazzo przyległym temu kościołowi w lokalu w którym wydaje się Relikwie, przez dzień cały Zbiór relikwii do uczczenia jest wystawiony.

Odpusty – zupełne

1. . w K.^{ie} M.^{thie} Bożey in aquiro

" " St Magdaleny

" " St Andrzeja delle Valle.

17. Piątek. S. Michała Archanioła.
obchodzą także i święto.
– Matki Boskiej z Savony. w K^ le S^ o Mikołaja z Tolentyno
– a M^ tki Boskiej bolesnej w K^ le S^ o Marcellego
w K^ ele OO. Kapucynów
w K^ le M^ tki Boskiej Transtewerynskiej
" " " in monticelli
" " " zwanej della Morte
i w K^ le Benedyktynek zwanych Mantellate
przy ulicy Saletta.
Stacja. w K^ ele S^ o Piotra.
" S^ o Stefana rotonda należącym
do Jezuitów, a znajdującym się po niedaleko
S^ o Jana Laterańskiego. – Warto tam
pojechać, bo i sam Kościołek dziwny
a nader piękny architektury, z ogromną
pogańskiego urządzeny... i Relikwii nader
Rzadkich tam się znajduje i freski nowsze
przedstawiających dzieje całą prawie męczeństw
dokonanych na Chrześcianach

Odpusty zupełne

1. do Południa N.Ś. M.tki Bożej in Aquiro

2 od Południa u S.go Grzegorza na Monte Ce[lio]

3. i 4. i w ll. S.tej Magdaleny i S.t

i S.t Andrzeja della Valle.

Wigilia S.go Józefa

…wszystkiem cnia świat do siebie przyciągnęła wzgardziwszy, któryś jest tem dziewiczej w świętej pokorze i dobrowolnem pogardzeniu, im większym i zapamiętalszym długo wpośród byłeś grzesznikiem: przyczyń się za nami grzesznymi, w duszy sercu mowie i obrzydliwości gorszącymi, mogliż także za słuchaniem słowa Bożego tak jak tysiąc naprowadzić odwiecznie i, na widok Ciała Najświętszego Pana naszego Jezusa Ch[rystu]sa serdeczną się skruchą przejmowali, a w prawdziwej pokucie się uniżając na łzach [illegible] miłosierdzia zyskali, przez tegoż Pana i Odkupiciela naszego, który z Ojcem i z Duchem Świętym chwała, pokłon i dziękczynienie na wieki. Amen.

22 Lutego. M[odlitw]a na Święto Katedry S. Piotra Antyocheńskiej.

Błogosławiony i chwały wszelkiej godny Ojcze, który każde słowo i obietnicę Syna Twojego pełnić raczysz, aby poznało wszelkie stworzenie iżeś Ty sam jest Bóg na niebie i na ziemi, dziękujemy Ci za to zawiązanie pierwszego kościoła chrześcijańskiego. Nauczyciela, mistrza, i Pana Bożego naszego Jezusa Chrystusa, opokę wiary Twojej, trzon wszystkiego chrześcijaństwa i głowę widomą owczarni Twojej, przedstawną Piotrowego stolicę, kościół święty Rzymski, raczył podnieść i wysoce wsławić; ten niech straży i obrony naszej od wszelakiego kacerstwa i odszczepieństwa stojącej w Łasce do końca aby go bramy piekielne nie przemogły; daj skutek modlitwie Twej iżby wiara przezeń nigdy nie ustawała, która za Przenajświętszego w księgi podała. Amen.

… tegoż dnia.

23 Lut. M[odlitw]a do S. Teofila.

Sługo kościelny święty, gorliwości o chwałę Bożą i miłosierdzia dla ubogich sławnej i sierot, tenże któryś długi czas wszelkich godności ziemskich i zaszczytów doskonałą pokorą unikać umiał, a gdy wiele nie uległszy raz pokusom i pysze świata tego, zbłąd przez prawdziwą pokutę, iżeś serdeczny i ufnym w Boga podniósł i niechaj święte śmiercią życie to kończąc: uproś i nam, błogosławiona przyczyną twoją, iżbyśmy szczerym żalem i naprawą co rychlej się

do łaski Bożej wrócili, póki nam jeszcze czas na to daje; uproś [illegible]
pomoc i miłosierne przed Bogiem pośrednictwo Maryi Panny Bogaro[dzicy]
którejś sam doznałeś, iżby ta Orędowniczka rodzaju ludzkiego i nadzieja w
większych przygodach, do Syna swego najmilszego wstawiła się za nami zaś
i Niebo nam otrzymała, zasługami tegoż Pana Zbawiciela naszego.

24 Lut. M^a do S. Macieja Apostoła.

Apostole święty, wierny Boży w pokusach probowany, śmiercią męczeńską [illegible] dozn[any], czół wielkich Apostolskich prac, któregoś tak wysokiego w ciała stopnia dostąpił będąc, nie tylko na nim Judaszową ową hańbę i stron[ę] szczęśliwie swoimi postępkami zgładził, lecz innym Apostołom równy, gorą[co] Chrystusa miłując, dla którego robił, cierpiał, i świat do wiary pociągał [illegible] [illegible] naukę swoją i cudami wielkiemi słynął, o co od Żydów pojmany, świadectwem dwóch niezbożnych potępiony, był ukamienowany i dla Jezu[sa] Pana swego zabity; przyczyń się, prosim cię, za nami we wszystkich potrzebach nasz[ych] i wyjednaj też, abyśmy przykładnemi i powszechnemi [illegible] obdarzeni, cześć je uwielbi[ając], szczęście im winne oddając, przez miłość Tego który był podstawą do [illegible] krzyżowej, i przyjdzie sądzić żywych i umarłych, Bóg w Trójcy królujący.

25 Lut.

26 Lut. M^a do S. Juliana.

Męczenniku Paryski, wszystkie święte niewinności cnoty zaraz od wieku młod[ego] któryś bogatych i wielkich rodziców jedynak, pięcioletni od nich osierocony, świata i wszelkich jego rozkoszy miłością w sobie Boga zwyciężył, wielką liczbę ubogich chorych, żołnierzów i pokutników, wspierał, majętności swe na służbę [ich] poświęcając; i sam cały Chrystusowi oddany; któryś przykładem pobożn[ości] swojej wiele grzeszników nawróciłeś i od piekła wyrwał, wiele szczęśl[iwej] młodzieży dziwną i najświętszą miłością Chrystusową zapalił, i miał szczęś[cie] za wyznanie świętego Pana i Zbawiciela swojego krew wylać [illegible]

…nego żądać, błagamy, cnót twoich naśladowaniem, ustrzeż abyśmy nikogo
obrażać młodych i wielkich, żadnym złym przykładem ani słów dowcipem
nie zepsuli i nie zgorszyli, o chwałę Bożą Jezus mocno dbali, a po śmierci
Niebo z tobą otrzymali, przez tegoż Syna Bożego kochanego. Amen

27 Lut. M[a] do S. Fausty.

Panienko święta, męczennico przesławna, któraś prędko śmiercią Bożych
rodziców osierocona, Chrystusowi córka i oblubienica została, w postach i modli-
twach pilnie Panu Bogu służąc, a świata marności wzgardziwszy; która w dzieciń-
stwie prawie latach dojrzałą już mądrością obdarzona, umiałaś karania swojego rozszarpanych
męczników odwracać i dusze ich Niebu zyskiwać: jako, przed sędziów
na od wiary pytań Bożych o wyznanie wiary prawej, nie lękałaś się katów
najsroższych, lecz w długiem i owszem męczeństwie cierpliwie i mężnie swoich mistrzów
oprawców swoich nawracałaś, natchnij i nas taką wiarą doskonałą, abyśmy
gorącą miłością twoją miłując Chrystusa i Jemu jednemu słu-
żąc mogli z Nim w Niebie i dla Jego zasług nieskończonych szczęśliwo-
ści wiecznej używać, chwaląc Go z Świętemi. Amen

28 Lut. S. Romana (ob. pod 10 Marca)

29 Lut. na rok przestępny

Miesiąc Marzec

1 Marca

2 Mar.

3 Mar.

4 Mar. S. Kazimierz Królewicz

5 Marca

6 Mar.

7 Marca. M^a do S. Tomasza z Akwinu.

Wyznawco święty, Doktorze Anielski, któryś ~~[illegible]~~ już z dzieciństwa przyjmując swoję świątobliwość przez znaki łaski Bożej na sobie pokazywał, i zaraz w dziecinnym wieku bogate rodzice i świecką rozkosz i dostojność wielką opuściwszy, poniżyłeś się w naśladowaniu ubóstwa Pana naszego na dostąpienie doskonałości chrześcijańskiej; jakoś statecznie, cierpliwością, wszelkie zawady które cię od służby Bożej nie dopuszczały, przemogłeś, i stałeś się (~~w zakonie~~) ozdobą i podporą Kościoła, mądrością pism swoich świat cały oświeciłeś (i wielkie cuda za życia i po śmierci czyniłeś), uciekamy się do przyczyny twojej, więc czystości i posłuszeństwa miłości i wszelkich godności świeckich [illegible] ciele, abyśmy Świętych miłując i naśladując, z nimi Królestwa [illegible] wyjednali, przez Pana naszego Jezusa Chrystusa, który w Trójcy Świętej [illegible] nowanie [illegible]. Amen

8 Mar.

9 Mar.

10 Mar. M^a na dzień czterdziestu Męczenników.

Spraw, prosimy, wszechmogący Boże, abyśmy którzy się nierozdzielnej ~~mocy~~ Męczenników Twoich [illegible], uczuli za sobą łaskawe ich wstawienie się przed majestatem Twoim, przez Jezusa Chrystusa Pana naszego. Amen. Bądźcie nam miłościwi, błogosławieni żołnierze Chrystusowi, a jako ze stróżów i oprawców swoich [illegible] idące do społeczeństwa korony swej w niebie powołaliście, wyjednajcie i dla nas grzesznych odmianę i naprawę, abyśmy męki wasze rozpamiętując, wszystko co się od Boga oddala, życie doczesne i wszystko co skończyć się ma, pogardzili, a żywota wiecznego wraz z wami dostąpili, przez tegoż Pana naszego. Amen

tegoż dnia Mo. do S. Romana.

Pustelniku i Zakonniku Boży, któryś rodzonego brata miał spólnikiem ~~i pomocnikiem~~ życia świętego, tak do śmierci przyjaźń z nim i jedność mimo różności charakterów, ~~wiecznie trwającą, wiernie~~ wiernie chowając i wzajem sobie tę drogę doskonałą pomagając, uproś i nam podobną pociechę od swoich, abyśmy w nich dobry przykład i zbudowanie mieli, i podobną względem nich cnotę, abyśmy ich więcej doskonałości uczyli i między nimi serca nie zmieniali; a jako sam nawracając prostym jednym wezwaniem do lepszego się w służbie Bożej wytrwania szukałeś, uproś i nam tęż pokorę mądrą, abyśmy z każdego słowa dobrego jakie uczynku korzystać umieli. Przyczyń się za nami, święty pustelniku, któryś wielką liczbę dusz ~~Bogu~~ niezwykłe światu wydarł, i służbę Bożą rozszerzał, modlitwą swoją grzeszników nawracał, i chore uzdrawiał, przez Jezusa Chrystusa Pana i Sędziego naszego. Amen

tegoż dnia. bo Roman przeszedł do Lutego

11 Mar.

12 Mar. Mo. do S. Grzegorza Papieża

Święty Namiestniku Boży, (Ojcze Chrystusowego, Głowo;) któryś ~~przez~~ pokory wielkiej zwałeś się sługą sług (Sługo) Bożych, rodem, nauką i bogactwy wielki, ale ~~cnotą~~ nabożeństwem, (cudami) i wszelkich cnót łaską, wielką i dziwniejszy dobroci, jałmużniku niezachwianemu, ubogich i zakonników ojcze, którego Anioł Boży widomie nawiedził, uproś nam także naśladowanie cnót twoich, pogardę dóbr ziemskich, zamiłowanie ubogich, miłosierdzia, jałmużnę katolicką, czystość, pokorę, wiarę doskonałą; abyśmy we wszystkiem nauce Kościoła posłuszni, w niczem jej sobie nie rozwalniali, w niczem z niej nie wychodzili, ponieważ się w ~~niej~~ tej tylko jednej zbawienie może, abyśmy po tem życiu doczesnem szczęśliwego zmartwychwstania i Królestwa Świętych na wieki dostąpili, przez zasługi i Krew Jezu-

Chrystusa Pana naszego, Syna Bożego, który z Ojcem i z Duchem Świętym żyje i króluje. Amen

13 Marca.

14 Mar.

15 Mar.

16 Mar.

17 Mar.

18 Mar.

19 Mar. M^e do S. Józefa Oblubieńca.

Oblubieńcze i małżonku Kwiatu i Czystości Najświętszej, Panny Bogarodzicy, mniemany ojcze Syna Bożego, najpierwszy tajemnic Odkupienia świadku, od Anioła oświecony i namaszczony, wszystkich stróżu Matki Niepokalanej, opiekunie ubogiego w ciele Boga, karmicielu Mesyjasza, obrońco sieroctwa, piastunie dziecięctwa, wodzu i ... Pana wszystkiego świata: a czyjejże tak ... i wieczności Bóg zaufał i polecił rzeczy tak wielkie i prześwięte! O ... najdostojniejszy między Świętemi, najszczęśliwszy między Wybranemi, wyższy nad Patryarchów, przez staranie i służby przy Maryi i Jezusie Dobrodzieju całego rodu ludzkiego Błogosławiony, ozdobo i wielbie wszechmocny, trudy i prace, kłopoty, obawy i umartwienia, każdej twoja, i najmniej usługę dla Maryi i Jezusa Błogosławionej, i do niej twoich ojcowskich za nim upadam i dziękuję, proszę Cię ... teraz i w godzinie i przed Tem który Ci nic odmówić nie może, przed Maryą i Jezusem i do Nieba na wieki wprowadzi, przez tegoż Pana naszego. Amen.

20 Mar. M^e do S. Gertrudy.

Panienko i zakonnico święta, drzewa ... rozkwitła piękna, która matkę wszystkich cnoty pobożności i doskonałości chrześcijańskiej dziedziczysz,

ie wiernie w sercu swem dochowała; któraś urodzeniem wielkiem i bogactwy

wszelkie wzgardziwszy, z młodu zaraz rówienniczki swoje w nabożeństwie

przechodziła i żywot sobie służby Bożej obrała, wielką modlitwą, postem i ś[...]

tych miłością, w rozmyślaniu spraw Boskich i Królestwa przyszłego najmilszą

zabawę mająca, kościołów i szpitalów fundatorka, matko wdów, sierot, piel-

grzymów, więźniów i kapłanów: zjednaj nam ściśle żywota twojego naśla-

dując, w ubogich, ukrzyżowanych i osieroconych Panu Jezusowi służyli i z Nim

na wieki królowali, który z Ojcem i z Duchem Świętym panuje

nie w Trójcy, nie ma początku i końca. Amen.

---

21 Mar. Mo do S. Benedykta

Pokutniku i zakonniku święty, któryś od samej młodości wszystkie rozkosze

zdeptał i światem wzgardził, samemu się tylko Bogu chcąc podobać;

któryś nie w żadnej mądrości świeckiej, lecz w tej do jakiej żywot święty tobie

przywiódł, rozmiłowany, na puszczę się udał, i tam ustawiczną modlitwą

i umartwieniem ciała wszelkiemi, do działań Bożych rozmyślania swojego i wojenne

! Ochotę dorwał; cudami i darem proroctwa wsławiony, wielką liczbę uczniów

zgromadził, i byłeś jakoby nowym Mojżeszem, gdyś wodę z skały wywiódł, i nowym Eli-

zeuszem, gdyś żelazo z wody wywiódł, i nowym Eliaszem, gdyś krukom rozkazywał, i

nowym Dawidem, gdyś nad nieprzyjacielem płakał: uproś nam twoje powściągliwość we wszystkiem

w pokusach ciała, twoją miłość pobożnego rozmyślania, wszystkie twoje cnoty

i twoją śmierć szczęśliwą na zmartwychwstanie z świętemi, przez zasługi

Męki Jezusa Chrystusa Pana naszego. Amen

---

22 Mar.

---

23 Mar.

---

24 Mar.

25 Mar. Mª na Święto Zwiastowania N. P.

Dziś z Nieba zstąpił i stał się człowiekiem Bóg Zastępów; Słowo bez począt[ku]
z Ojca przedwiecznie zrodzone, stało się ciałem dla nas upadłych i zgubionych ludzi
o! dziwna a długo od ojców świętych przelana tęskno, ~~Boża~~, przez którą Nie[stwo]-
rzony stał się dla nas stworzony, Niezgarniony w Bóstwie stał się ogarniony w
żywocie czystej matki, ~~jako się ...~~! o nie-
słaniona i bezprzykładna miłości, której ani Aniołowie nie doznali, na którą zdumiewa [się]
wszystkie Niebo, i cóż jest człowiek nikczemny a niewdzięczny iż się dla niego
sam Bóg Syn Boży w żywot panieński poniżył i w naszą podłość oblekł
a majestatu swego Boskiego zapomnieć raczył, jakoż Ci o Panie i Stwórco nasz
udziękować ~~...~~ możemy! A Ty, pierwsza po Bogu nadziejo i ucieczko nasza
Maryo, matko pokory, miłości i wiary, skarbnico mądrości Bożej, pokornie
z Aniołem pozdrawiamy: Zdrowaś, łaski pełna, Pan z tobą w przeczystym ży-
wocie, błogosławionaś ty między niewiastami, uproś nam płodów cnót
twoich, abyśmy w czystości rodzili uczynki zbawienne i stali się godni obietnic
Chrystusowych. Amen.

---

tegoż dnia

26 Mar.

27 Mar.

28 Mar.

29 Mar. Mª do S. Cyrylla.

Patryarcho i Doktorze święty, który stolicę swoją świątobliwym żywotem i szcze-
rej prawdy kazaniem i mocnem przeciw Niewiernym wyznaniem ozdobił, któ-
ryś był duchem proroczym obdarowany od Pana Boga i oczami swo-
imi rzeczy dziwne oglądał; tyś ~~...~~ w obronie Wiary świętej i Ko[ścioła]
Chrystusowego potwarze, prześladowania i wygnanie cierpiał, wiele
i nędzy ~~...~~ na upominanie dusz ludzkich a chwałę Bożą [...]

wytrzymał: zjednaj nam Patronie modlitwą swoją, iżbyśmy tedy o nas i pożytecznie ludzi
kie, jakkolwiek nieraz niestatecznie ~~niedbale~~ dobra zrodzić umieli, nie przez to w
wiktorii bliźniego nie sięgając, iżbyśmy ~~[illegible]~~ naoko kościoła prawego którego
obrońcą i podporą zostałeś, wiecznie we wszystkim do świętości zawsze wzywali,
i ~~Patron~~ Pana na niebie z Świętemi osiedli, przez tegoż Jezusa Chr[ystus]a który
z Ojcem i z Duchem Świętym żyje i króluje nieustającym. Amen

30 Mar.

31 Mar.

Miesiąc Kwiecień

1 Kwiet.

2 Kw. (ob. 4 Kw.)

3 Kw. M[odlitw]a do S. Hugona.

Biskupie święty, najlepszy synu twoich rodziców, z których rąk otrzymany
zmiłowi przenajświętszy Sakrament wziąłeś, i najlepszy ojcze dla swych dzieci duchownych
w owczarni Chrystusowej, z których pracą swoją i przykładem do zbawienia
wiodłeś, wielki miłośniku dusz wszystkim; któryś przez całe życie dwa ~~[illegible]~~
ostatnim bezprzestannie bez odpoczynku cierpiałeś, ciężką niemoc i choroby ciała, i ~~[illegible]~~ trudny i wielkie
[illegible] mieli ~~drżenia~~, uproś nam twoją modlitwą gorącą i pokorną ~~[illegible]~~ za
grzechy, uproś tę pokorę świętą przez jaką ~~[illegible]~~ Kartezjan nauczyciel i
którejżeś wołałeś że czyści posłusznym pokutnikiem; przyczyną twojej
błagamy iżbyśmy wszelkie pokusy i najcięższe piekła cierpliwie znosząc,
nadziei zbawienia nie tracili, wszelkie dolegliwości doczesne tu na Boga
ofiarowali, i ~~[illegible]~~ koronę niebieskiej dostąpili przez Jezusa Chr[ystus]a Pana naszego. Amen

4 Kwiet. M^o do S. Franciszka z Pauli.

Wyznawco święty, patronie Kościoła, dziwny robotniku w winnicy Pańskiej
który od najmłodszych lat Bogu poślubiony, od dzieciństwa w modlitwie i postach
wychowany, nie z onej ochoty pokuty aż do dziewięćdziesiątych lat swoich nie spuściłeś
Duchem proroczym i darem cudów obdarzony, tyś chore z niemocy leczył, chromym
głuchym, niemym i ślepym cudownie pomagał, tyś święty wyznawco swoje do bojaźni
Bożej, do woli Jego pełnienia, do wzgardy tego odmiennego świata serca ludzkie
pobudzał, iż żaden słowa twe słyszący, bez pociechy duchowej nie odchodził;
przyczyń się za nami grzesznemi, któryś za życia tylu grzeszników Bogu i Kościołowi
pozyskiwał, abyśmy twojej pokuty naśladownicy na ziemi, twojej też zapłaty w Raju w
niebie się stali, przez Tego który i najgrzeszniejszych zbawić może, w Swojej
z Ojcem i z Duchem Świętym w Trójcy Jedynej [illegible] królującego. Amen

na 4 Kw. położyć S. Izydora

5 Kw.

6 Kw.

7 Kw.

8 Kw.

9 Kw. M^o do S. Wincentego Ferarji.

Wyznawco święty, pielgrzymie przedziwny, słowa Bożego rozgłosicielu
rozmnożycielu, któryś od dzieciństwa nieustającej modlitwie szczególniej do Męki
Chrystusowej i według świecie Matki Jej Maryi Dziewicy wielkie
nabożeństwo; [illegible] wszystkie świata tego marne rozkosze, królów i wspaniałe
stoły, sławę jego opuściwszy w życiu zakonnem Panu Bogu się poświęcił
któryś kraje i ziemie rozmaite z kazaniem świętem obchodząc, grzeszników
do pokuty, niewiernych do Wiary, obojętne do modlitwy i wszelkiej
cnoty Chrystusowej przywodził, ubogim i bogatym straszny sąd Boży przypominając
swym słowem, niezmiernej w duszach ludzkich a nieśmiertelnej pożytek czynił,

cudów i ducha proroczego obdarzon: racz i nas wziąć w miłosierną opiekę swoję, a ~~zjednaj~~ otrzymaj nam iżbyśmy wedle nauki ~~świętej~~ ~~przez~~ od Ciebie opowiadanej żywot swój ~~takoż~~ sprawujące, szczęśliwie ducha Panu Bogu oddali i żyli z Nim na wieki, przez Jezusa Chrystusa Syna Jego, Pana naszego. Amen

10 Kw. M[odlitw]a do S. Maryi Egipcyanki

Pokutnico i pustelnico święta, któraś grzeszne z początku życia potem doskonałą i długą zapłaciła pokutą, i stała się nam przykładem jak i z największego upadku ~~znowu~~ powstać, a do Boga wrócić się możemy, który nie chce zguby żadnego grzesznika; i uproś że nam, którzyśmy bardzo Boga obrazili, ~~mocne~~ mężne i stateczne w pokucie serca, abyśmy, jako ~~tako~~ tobie podobni w grzechach, byli podobni w płaczu za nie i w życia odmianie, samemu tylko Panu Bogu chcieli się już podobać, pokusy w sobie tępili, obmyślaniem rzeczy niebieskich miłości sobie i nadziei ku Chrystusowi przyczyniali; Święta Pokutnico, przyczyń się za nami teraz i w śmierci godzinie, a Niebo nam uproś, przez tegoż Odkupiciela naszego, który za nas na Krzyżu rozpięty wisiał, z Ojcem i z Duchem Świętym króluje, Bóg Jednowieczny. Amen.

11 Kwiet. M[odlitw]a do S. Leona Papieża.

Święty wielki, Doktorze i podporo Kościoła, któryś z osobnej woli Bożej na stan się duchowny udawszy, dla cnót i nauki swojej za Najwyższego Pasterza obrany, całemu światu chrześcijańskiemu stałeś światłością i przykładem; jakiś prawdy i mężny Chrystusowej strażnikiem, na którego wspomnienie święte nienawiść w sercach ~~niegodziwych~~ gasła, Attyla okrutnik, bicz Boży i miecz w ręku zdolny wszędzie pustoszyć; uproś nam dzielny talent, czci pragnienie i rozkosz cielesną od siebie odegnawszy, z wszystkiego serca Pana Boga kochali i Jezusa służyli, uproś nam w przygodach naszych niestrwożliwą a ufność w ręce Boskiej, która i z największego niebezpieczeństwa ~~[illegible]~~ wyrwać może, a zawsze zjednaj nam we wszystkiem cierpliwe poddanie się woli Niebios, życia niewinność, dobre Sakrame-

twe [illegible] i [illegible] [illegible], a potem [illegible] wieczny w Królestwie Świętych; przez Jezusa Chrystusa Pana naszego, któremu w Trójcy Jedynej cześć i chwała od wszelkiego stworzenia. Amen

12 Kw.

13 Kw.

14 Kw.

15 Kw.

16 Kw.

17 Kw. M. do S. Anzelma.

Pasterzu i Doktorze święty, któryś w młodych i niebacznych latach świata na moment uwiedziony, rychło marność jego dobra uznał, rozkosze i ~~[illegible]~~ chwałę jego wzgardził, wszystkie ~~serce~~ swe ~~[illegible]~~ ku Bogu ~~[illegible]~~ zwracając; któryś na go[dność] Pasterską wyniesiony, zastawiając się o dobro i prawa Oblubienicy Chrystusowej, nie ul[ękłeś] się w tém żadnego prześladowania ani zemsty ludzkiej, cierpliwy, pokorny i wszelkiej cno[ty] pełny: przyczyń się, prosimy, za nami ~~[illegible]~~ abyśmy tej nieczułości grzechu [illegible] w sercu [illegible], [illegible] przyjęli, i [illegible] na [illegible] Boski nie zasłużyli, a [illegible] Go z ułomności [illegible] natury obrazić mogąc, [illegible] abyśmy tu [illegible] ~~[illegible]~~ ~~złota~~ żalem przed śmiercią opłakali, a Nieba dostąpili, przez [illegible] mękę i śmierć [illegible] ~~[illegible]~~ Chrystusa Pana naszego, ~~[illegible]~~ w którym ~~[illegible]~~ [illegible] i wszystkich moich zamiarów. Amen

18 Kwiet.

19 Kwiet. w sobotę pierwszą S. Teodory

20 Kw.

21 Kw.

22 Kw. w Sobot. pierwszą S. Justyna

23 Kwiet. M^a do S. Wojciecha (Patr. Polski Ob. Ott.

[illegible] Kwiet. — Modlitwa do S^tej Teodory

Pamiętało święta, która światem i rozkoszami jego wzgardziwszy ~~gardząc~~, a wiarą w Ch^sta Pana naszego napełniona, tej ludzkich się oczu, ~~[illegible]~~ [illegible] będąc, byłaś czystym i prawym kościołem Bożym; tyś ze wszystkiego co świat ~~[illegible]~~ dać może, uczyniła ~~tylko~~ sobie wzgardę, i wszystkiego się wyrzekłaś, mając tylko pogardy i śmierci dla Chrystusa Oblubieńca Twojego wyrzec się nie chciałaś; uproś nam, Dziewico błogosławiona, u tegoż Oblubieńca Niebieskiego zachowanie czystości i ~~[illegible]~~[illegible], i wszystkich innych cnót twoich naśladowanie, i nagrody twojej dostąpienie, który w Trójcy Przenajświętszej króluje wiecznie. Amen.

[illegible] Kwiet. 22. — M^a do S. Justyna

Nauczycielu [illegible], stały i [illegible] Chrystusowego Kościoła, [illegible] wiara u [illegible] ~~[illegible]~~ prawdę i pokój znaleźć nie mogłeś: za łaską Bożą przyszedłeś od ~~pogańskich~~ tych błędów do Wiary Świętej, która [illegible] światło i rozum daje, i ją jako perłę drogą [illegible], wszystko [illegible] dał za wiarę; Męczenniku błogosławiony, uproś nam u Chrystusa twojego

Światło i poznanie prawdziwej ścieżki w naukach ~~mylnej~~ zwodnej [illegible] świe-
~~tego~~ mądrości duszy swej nie zgubili, a chwały twojej dostąpić na niebie mogli okrutną Męką i Krewinną Krew Chrystusowego za nas Zbawi-
~~ciela~~, przez ~~tego Pana naszego Chrystusa~~.

---

10 Lipca. Mod. do S. Felicji (nie w tym miesiącu)

O Święta Pani, o prawdziwie szczęśliwa Felicyjo! która miłością Boską zapalona i wieczny światu przykład wiary tyleś razy w Chrystusie Chrystusowym otrzymać godna byłaś, iż ci dla chwały najwyższego Imienia swego dał nie tylko chwalebne męstwo swej dzielnej męczennicy, ale jeszcze nadprzyrodzone i osobne iż śmierci dzieci własnych pragnęłaś i same do męki macierzyńskim głosem zachęcała, ciesząc się święcie że dla Stwórcy, Odkupiciela i Zbawiciela swojego ziemski ten żywot na wieczne w Niebie rozkosze zamieniali: prosim cię błogosławiona, bądź ~~mi~~ nam na każdy czas łaskawa przed Bogiem pomocnicą a uproś wszystko czego do jak najlepszej służby Boskiej i zbawienia naszego potrzebujem; i niech przykładem cnót twoich prowadzeni mamy stałość w Wierze, ochotność w nabożeństwie, cierpliwość w złych przygodach, nad wszystko Chrystusa Chrystusowego Pana naszego miłując, wszystko dla Jego miłości porzucić

zawsze gotowi będąc, abyśmy także ~~[illegible]~~ błogosławionej Opieki-
ny Świętych przez Mękę i Krew tegoż Pana naszego Jezusa Chrystusa
dostąpili, który z Ojcem i z Duchem Świętym króluje i jest Świętych
wszech Koroną i nagrodą. Amen.

24 Kwiet. Mo do S. Jerzego

Męczenniku i syna męczennika, Żołnierzu Boży! daremnie na ciebie okrut-
nik bezbożny, aby cię z chwały i miłości Chrystusowej w więzy-
zienia jego prześmiewaniu, coraz nowe ~~[illegible]~~ męki ~~na ciebie~~
wymyślał, wzgardziłeś bólem i śmiercią tém zamęczeniem ~~[illegible]~~ i
na sercu ~~podłebłoty jego~~ któreś wprzód tak ~~[illegible]~~ i podeptał ~~[illegible]~~
świata ~~[illegible]~~ podeptał. Utwierdzeniu przebłogosławiony, do któ-
rego śmierć, dla ~~[illegible]~~ cudu Boskiego, dla tego przystępu znaleźć nie
mogła, tobie Anioł z nieba męczeński ~~[illegible]~~ ustępował, i śmiercią
swoją dałeś życie wielu, ~~[illegible]~~ do Wiary je świętej przywodząc, wyproś
i nam, którzy modlitwy twojej za sobą błagamy, wszystkie z tobą w
Raju i miejsce na prawicy Jezusa Chrystusa, którym dzierżą
wię i pokoju z Ojcem i z Duchem Świętym na wieki. Amen

25 Kwiet. Mo do S. Marka Ewangelisty

O błogosławiony ucznia i towarzyszu Książęcia Apostołów, któremu
ode Ducha Świętego, Chrystusowe Ewangelisto! ~~[illegible]~~ ode pierwotny świętej

nie dawał wodzić się w pierwszej i ~~[illegible]~~ wśród niebezpieczeństw;

~~[illegible]~~ się nie ~~[illegible]~~ ku temu przyjrzenie Boskie, uproś i nam podobną do

skuteczności [illegible] [illegible] przyzwanie; ~~[illegible]~~

~~[illegible], [illegible] narodów,~~ a wiar zjednaj ~~[illegible]~~ w Chrystusa, który

świętą boleścią uwielbiłeś, abyśmy tę wszelkiej, ~~swoją~~ przez liczbę

jedną, w sercach naszych tchu swoją naprawić, iżbyśmy we wszystkich ~~[illegible]~~ się rozbu-

dzali wiernie do śmierci chodząc, życia wiecznego dostąpili, przez

Ukrzyżowanego Zbawiciela Pana naszego, Amen.

26 Kw. Mo do S. Sotera

Błogosławiony następco świętego Piotra S. który nie

tylko jego najczystsze pasterstwo, lecz oraz i cnoty wszystkie i tę

koronę męczeńską dziedziczył, spraw nam łaskawą przyczyną swoją

iżbyśmy w Kościele Chrystusowym naszą, w którym obronie

krew przelałeś, wiernie ~~i [illegible]~~ do śmierci trwali, ~~oraz~~

oraz ~~[illegible]~~ lepszy i ~~[illegible]~~ postęp i świętość uświęcenia ~~oraz~~ dobra mogli,

a w dzień zmartwychwstania wieczną ~~[illegible]~~ zapłatę

~~dostać~~ odnieść, przez Pana naszego Jezusa Chrystusa Amen.

28 Kw. Mo do S. Witalisa

~~Święty~~ Męczenniku Witalisie, któremu Bóg ~~[illegible] [illegible]~~ żonę

tę i synów świętymi, również im koronę męczeńską zgotował

potłoczył świat,
Szwierza niezwyciężony, i tyś jeszcze w służbie świętej tego zostając
Tyś ~~Dałeś~~ już z siebie przykład cnoty wszelkiej i wyprosić nam gorąco-
cym ~~otom~~, abyśmy w stanie naszym, ~~dozorczym~~, jakiekolwiek ma on trudności
i niebezpieczeństwa które ~~są do niego przywiązane~~, przebierać Bogu
wierni we wszystkiem strzegli ~~pilnowali~~, ~~a w godzinie~~ śmierci nagrodę twoją
w niebieskiem wieczności twéj ~~otrzymali wiecznej~~, przez Pana naszego
Jezusa Chrystusa, z Ojcem i Duchem Świętym w jedności
królującego, otrzymali ~~Amen~~.

Miesiąc Maj.

1. Maja — M^a do S. Filipa Apostoła.

Wybrany Ucznia i miły towarzyszu Chrystusowy, któryś do
rzeki wody żywej, do ochłody duszej i prawego Raju, do Jezusa
ledwo sam przybliżony, zaraz i drugich do Niego przywodziłeś;
któryś potém po wielu krajach Wiarę świętą szerzyłeś, i przez
cuda i wielkie znaki nad chorymi dobrodziejstwa Chrystusa ozna-
wiając, tém swoje apostolstwo koronował się także na krzyżu
umierał, i za swych ~~przy śmierci~~ się zabójców modlił; Filipie S. wyproś nam
takąż miłość dla przyjaciół i nieprzyjaciół, i takąż w służbie
Boskiej istotności, przez Pana naszego Chrystusowego, który z
Ojcem i z Duchem Świętym równo króluje na wieki. Amen.

tegoż dnia. M^a do S. Jakóba Apostoła (Syna Alpheuszowego)

Pokrewniku nadzwyczayny, powinny krewniak Matce Chrystusa Boga naszego, tyś zaraz od żywota matki święty, w ostrości postu tyś i w szkole Zbawicielowey ~~wszystko dla którego cierpiąc~~ we wszystkim był bardzo drogi i rodzięczny, nie tylko w swoich ale i u niewiernych i prześladowników Wiary świętey sprawiedliwym i podporą ludu tey: jakoś wszystką cześć i chwałę ~~świata~~ ziemską wzgardził dla Chrysta i dla wyznania Jego śmierć podjął, zjednay nam, błogosławiony Apostole, iżby nic co z świata tego jest od Chrystusa oderwać nas nie mogło, przez którego mękę i śmierć krzyżową prosimy i spodziewamy się chwały twey uczestnikami na wieki. Amen

---

2 Maja. M^a do S. Atanazego. +

Pasterzu święty, któryś zaraz od dzieciństwa wielkie znaki nabożeństwa i kapłańskiey gorliwości dawał po sobie, i szczęśliwie stanowienia, który potem służbie ołtarza poświęcony, nieprzyjaciołom Chrystusa mężnie opierając się, stawiące znosił od nich prześladowania, wygnanie i tułactwo, a w żarliwości ~~w stanie~~ pobożney nigdy się nie zmienił ani omdlał: jakoś ... był wzorem cierpliwości, pokory, i niedobytym murem kościelnym, uproś nam tęż samą w miłości Boskiey i w wierności Kościołowi Jego wytrwałość, abyśmy odpłaty wieczystey dostąpili, przez Pana naszego Jezusa Chrystusa, który jest państwem i imiem z Ojcem i z Duchem Świętym na wieki. Amen

tegoż dnia. M^a do S. Zygmunta.

Królu święty, któryś rzeczami świeckiemi i dworskiem pań-
stwem, do wiecznego się przygotowując, na sercu gardził zawsze u-
miał, gdy cię ~~na~~ atych ludzi rada i własne utrwałość do grzech
przywiodła, z monarchy ubogim pielgrzymem i pokutnikiem ~~świata~~
~~ter~~ się urzekłeś, ~~stając~~ i stałeś się wcześnie godnym korony niezmiernej:
zjednaj nam, prosimy, iżbyśmy z równą twojej skruchą i żar-
liwością z grzechów się poczuwali; nigdy ufności w nieskoń-
czone miłosierdziu Boskiem nie tracili, po śmierci wieczystego
szczęścia otrzymali, przez Jezusa Chrystusa z Ojcem i z Du-
chem Świętym królującego. Amen.

---

3 Maja. M^a na dzień Znalezienia Krzyża S.

Panie Boże wszechmogący, któryś przez niepojętą miłość rodu ludzkiego, odku-
pienia nas od śmierci wiecznej, jedynego Syna Twojego na śmierć
krzyżową wydał, prosimy Cię Ojca najlepszego, abyśmy przez ten ~~Krz~~
Krzyż święty, którego znalezienie Kościół dziś święci, ciągłe
się nadarzały łaski Twojej otrzymali. Nie daj nam Boże chlubić się
jedno z Krzyża Pana naszego Jezusa Chrystusa, bo on jest zwycięz-
cą śmierci, nadzieją wierzących, światłem świata, który raju i ~~to~~
on jest obroną niezmożoną, jest przed którą ~~to~~ ~~świat~~ ~~występowały~~ przeciwne

mocy niebieskie z tryumfem ozdabiają; jak zaś błogosławiony,

ry odszedłszy ciemności, przywiódł światło, drogę ukazał, zebrał

narody; i w jednym kościele, w jednej wierze, pod jedną głow

w miłości spoił. O! nieoszacowana i nieograniczona dobroci p

Pańskiego Boga naszego, który tak wielki i tak drogi da

ludzkiemu odkupieniu w chorągwi Krzyża zostawił, dając na

miłosierdzie ćwiczymy ten Krzyż święty, gdy się wtóre przyjście Zba

wiciela naszego z wielką sławą i nieskończoną wojskiem

Aniołów objawi, jako znak zbawienia naszego oglądali,

na ciele chwały jemu do niebios dawali; przez tego który na

za nas umarł, a w Trójcy Przenajświętszej żyjący króluje [illegible] wieki wieków

Amen.

---

4 Maja — M^a do S. Moniki.

Niewiasto błogosławiona, córko, żono, matko i wdowo wzorem

święty, któraś cierpliwie była niewzruszona, i miłości wiernej

strzegła; pobożna sługo Chrystusa, uproś nam

dary twoje, męstwo i poddanie się z przeciwnościami, cichości i mądrości

miłości abyśmy nie szukali tylko w Panu naszym

Jezusie Chrystusie, abyśmy jak ty nie tylko się do zbawienia

najdroższych nam osób przykładali, ale zawsze za sobą zgodę

pokoj i dobry przykład zostawiali, do życia wiecznego ~~jak~~ pobożnie ~~[illegible]~~; tęsknili i jego szczęśliwi dostąpili, przez Jezusa Chrystusa Syna Bożego. Amen.

tegoż dnia. M^a do S. Floryana

ob. w Ołtarzyku

---

5 maja. M^a do S. Alexandra

Święty pasterzu owczarni Chrystusowej, Bogu i ludziom miły ~~wielki, w~~ młodzieńczym ~~[illegible]~~ cnoty i mądrości pełen, który wiele dusz z niewoli szatańskiej Chrystusowi przywiodł, tyś dla tejże Świętej Powszechnej prześladowania, więzienia, męki ognia chętnie powinieś, i, iżeś imienia męczeńska wiecznie sobie niebieskiej chwały kupiłeś: uproś nam, ~~[illegible]~~ odrzucenie grzechów, cnoty twojej, stałość w wierze, ~~[illegible]~~ cierpliwość w przeciwności, mądrość i wytrwałość w służbie Bożej, prawa bliźniego, i Raju dostąpienia, przez tegoż Chrystusa z Ojcem i z Duchem Świętym w Trójcy Przenajświętszej żyje i króluje. Amen

---

6 maja M^a do S. Jana Ewangel. ob. w Ołt.

tegoż dnia M^a do S. Jędrzeja Bobola

ob. w Ołtarzyku

7 Maja

8 Maja. M.a do S. Stanisława Bisk.
ob. w Okt.

~~Tegoż dnia M.a do S. Michała Archanioła~~
~~ob. w Okt.~~

9 Maja. M.a do S. Grzegorza z Naryanzu.

Doktorze święty, ~~Grzegorzu~~, spółtowarzyszu ~~św.~~ Bazylego św. (świętego) Pasterzu błogosławiony, w tobie Kościół miał stróża niezwalczonego i pociechę wielką w uciskach, nieprzyjaciele Chrystusowi zwycięzcę przeważnego; tyś nad wszelka cześć i chwałę ~~sławę~~ świata wzgardę własną przenosząc, od bolu cesarskiego na żywot pustelniczy ~~[illegible]~~ ochotnie uszedł (skąd ochotnie uszedłeś); jakoś w uchodzie Matki naszej Kościoła idącą ci przez żądz ofiarę i żadnym niebezpieczeństwem nie straszył, uproś nam tęsknoty wiernośći i miłości, uproś nam twoją łaskawość i żarliwość dla nieprzyjaciół jakich mamy możemy, ~~uproś nam~~ i przyjaźń i łaskę ludzi świętych, abyśmy w ślady ~~[illegible]~~ cnót twoich idąc, ojczyzny niebieskiej dostąpili, przez Pana naszego Jezusa Chrystusa, który z Ojcem i z Duchem Świętym równy króluje na wieki wieków. Amen.

10 Maja. M.a do S. Gordyana

Męczenniku Pański, któryś dostojeństwa, sławę i łaskę świata ~~[illegible]~~ dla Chrystusa Ukrzyżowanego pogardzić umiał, bodaj błogosławiona na którą

ziarno Słowa Bożego przdło się przyjęty, jakoś się sam [od śmierci okrutnej] uwierzył dla wyznania Odkupiciela i Pana twojego oddał, nie dał i owieca przykładem ~~swym~~ jasne posilił, uproś nam mądrość i wiarę twoją, abyśmy nie wahali się nigdy tem co dowieść i [ziemskie] ~~ludzkie~~ dla chwały niebieskiej pogardzić, i do niej zawsze po śmierci przeniesieni byli, przez tegoż Pana naszego Jezusa Chrystusa, którego z Ojcem i z Duchem Świętym [rozkoszować] ~~niech pełen~~ na wieki ~~wieków~~. Amen.

---

11 Maja.

---

12 Maja. Modl. do S. Nereusza.

Synu duchowny Książęcia Apostołów, który nie bałeś się tych co zabijają ciało, jedno Tego co i duszę wiecznie zatracić może, jakoś dla Imienia Pańskiego prześladowanie, wygnanie [i śmierć] ~~...~~ gdzie kary okrutnie twoje cierpliwie zniósł, aż przyszedł do korony wiecznej chwały: uproś nam stateczność w wierze niezachwianej oraz w wierze świętej, uproś [nam] ~~prawdy~~ poznanie, abyśmy żadnym i najpiękniejszym [błędnym] tego świata nie gardzili, który sam byłeś tylko [skazańcem] niewolnikiem, [i zapłaty] ~~...~~ twej dostąpić ~~...~~ z Świętych Królestwie, przez Króla nad królami Pana Naszego Jezusa, którego chwała na wieki nieskończona.

---

13 Maja. Modl. do S. Domicelli

Panno mądra, którąś wolała na wygnaniu być, tułaczką i prześladowanie cierpieć, niżli z serca oddalić swego Chrystusa wyprzeć, [która] od rozkoszy i cnót ziemskich jak od trucizny zabójczej uciekała, ... Chrystus

uczcił cudów czynieniem, i dał ci także pozyskać niebo wiecz-
nej duszę liczby: jakoż sama nad lata i płeć swoją w męstwie i cierpli-
wości ruszczyć się nie dała i ochotnie męczeństwo przyjęła, zjednaj
nam grzesznym cząstkę mądrości twojej i współnictwo chwały twojej w
niebie, przez tegoż Oblubieńca twego Pana naszego, który z nami
panowanie z Ojcem i z Duchem Świętym na wieki. Amen

---

14 Maja. M^a do S. Bonifacego.

Święty Pański, któryś w pośród grzechów hulaszczych ładniej uprzężony
potrafiłeś je zwyciężyć, z pokutą ułomność
czcią i krwią męczeństwa, zmyłeś je z duszy swej, a najcięższe boleści mężnie znosząc,
uproś nam także co najrychlejszego z grzechów naszych powstania,
nadzieję dobrą, pokutę i poprawę, i śmierć
szczęśliwą, ubiegając mocą miłosierdzia Bożego, w które ufamy,
ofiarując gorliwie serca i słowa naszych Królestwu Świętych,
przez zasługi, mękę i śmierć krzyżową Pana naszego Jezusa Chrys-
tusa, w Trójcy Przenajświętszej królującego. Amen.

---

15 Maja. M^a do S. Pankracego.

Młodzieńcze święty, męczenniku przedziwny, który nad lata swoje miałeś mądrość wczesną i cnotę większą,
sobie Chrystusa urzędnikiem nie bogactwa i wielką cześć świata
i przyjaźń monarchy przemożnego ważyłeś, i nie chciałeś się utracić
wszystkiego co skończyć się i ustać może, byleś się Zbawicielowi twojemu
na krzyżu za nas umarłemu wiernym do ostatka pokazał: uproś nam
dla tegoż Zbawiciela i Odkupiciela naszego wierności, miłości i sta-

teraz twoja, chociażby ~~aż po~~ aż do śmierci wyczerpującej, iżbyśmy na-
żywot wieczny do Ojczyzny Świętych dopuszczeni zostali, przez Jezu-
sa ~~przez~~ ubogiego i krwią przelaną zwycięzcę: który z Ojcem i z
Duchem Świętym chwały wiecznej używa. Amen.

---

16 Maja M^a^ do S. Antoniny

Panienko święta, któraś wiele zebrawszy, całkiem wszystkiemu,
a zakonnem umartwieniem ciała i chęci świeckich oddalając, żywot
wiodła, i tak się z młodości przyprawowała jakobyś więcej wszystko
dla Chrystusa i służby Jego, i cztery czarne głowy uwięziła: zjednaj
nam cnoty twojej, a zwłaszcza ~~miłości~~ wielkiej miłości twojej dla Ukrzyżowanego, iżby-
śmy go jak najlepiej służąc ~~Jego~~ i naśladowanie Jego w tem życiu,
mogli Go wraz z tobą chwalić i posiadać ~~na wieki~~ wiecznie w życiu
przyszłem, przez tegoż Pana naszego Jezusa Chrystusa z Ojcem i
Duchem Świętym panującego. Amen.

---

17 maja

---

18 maja. M^a^ do S. Epifaniusza.

Święty Pański, któryś jest wpośród nawet ciem do prawdziwej Wiary
przyszedł, pełniłeś już jej przykazanie miłości bliźniego, i za najpierw-
szem przywołaniem Bożem, nic się nie ociągając, oporował się
natychmiast ~~iść~~ pójść za Chrystusem i aż do śmierci dotrwał jako
sługa ~~dobry~~ dobry i wierny: jakoś dar miał u Niego tyle łaski

w cudów czynieniu i duchem proroczym wsławił się, takoż i nam grzesznym Jego miłosierdzie, abyśmy Kościołowi świętemu którego byłeś obrońcą, w jak najlepszej wierności do śmierci dotrwali i nagrody wiekuistej dostąpili, przez tegoż Pana naszego Jezusa Chrystusa za nas ukrzyżowanego. Amen

---

19 Maja

---

20 Maja. Mo do S. Bernarda

Niezwyciężony żołnierzu Chrystusowy, i jałmużniku wielki, i chorych szczególny sługo i opiekunie, ~~bądź miłosnie~~ wszak lituj i nad nami którzy się przyciśnięci ubóstwem, i ze wszystkich chorób grzechu naszych przyczyną nas swoją wylecz; Naśladując ~~błogosławionego~~ ~~tk~~ aniołów, jakoś dobre ku cnotom pobudził, grzeszne nawrócił, niedoskonałe naprawował, i wiernego a mądrą pracą winnicę Pana na niwie świętej Ewangelii pozyskował, zjednaj nam iżby słowo Boże które słyszymy rodziło w sercach naszych owoc zbawienny, i było nam przewodnikiem do nieśmiertelności wiekuistej, przez prace i wysługi i śmierć krzyżową Jezusa Chrystusa, który z Ojcem w Trójcy Przenajświętszej żywie i panuje na wieki wieczne. Amen.

---

21 Maja. Mo do S. Józefa Patryarchy

Patryarcho błogosławiony, w którym mamy jasną pochodnię cnót wszystkich, jakoś był pełen wiary, i miłości ~~i bojaźni ku Bogu~~ Boskiej, posłu-

pieństwa ku [illegible], cierpliwości w ciężkich przygodach, czystości nienaru-
szonej, mądrości i wierności we wszystkich sprawach swoich, nieskwa-
pliwości języka, szanowania sławy bliźniego, łaskawości ku nieprzy-
~~[illegible]~~
jaciołom, a nadewszystko bojaźni ku Panu Bogu, któremu w —
szczęściu i nieszczęściu jednako służył, a serca swego od Niego nig-
dy nie oddalił, zjednaj nam, prosimy pokornie, iżbyśmy trudną ścież-
ką wszystkich tych cnót twoich szli zawsze, iżbyśmy dla wszystkich
życzliwi, ku osobom zacnym krwi własnej ~~nigdy~~ urazy żadnej nie
chowali, i po najdłuższej ~~ścieżce~~ drodze doczesnej do chwały Twej wiecz-
nej przeniesieni, przez Pana naszego Jezusa Króla Królujących,
~~który~~ którego z Ojcem i Duchem Świętym cześć i chwała na wie-
ki wieków. Amen.

---

22 Maja. M. do S. Piotra Celestyna.

Święty Pański, któryś z młodości zaraz z światem się pożegnał, a wol-
ne myśli swe w Pana Boga swego obrócić przyzwyczaił, i który dla miłości
imienia Jego aż do skonania odludnie żył, wodzu i mistrzu cnót
wielkich, pokutniku nieznużony, ubóstwa Chrystusowego naśladowni-
ku, uproś nam grzesznym doskonałą pokorę twoją, iżbyśmy wzgar-
dy rzeczy doczesnych a miłości i bojaźni Bożej pełni, do Nieba
wszystkie myśli nasze i wszystkie chęci nasze obrócili, i zarazem
je po śmierci otrzymać mogli, przez wysługi i krew najdroższą
Pana naszego Jezusa Chrystusa, którego w Trójcy Przenajświętszej

czas i chwale niech będzie na wieki. Amen.

---

23 Maja.

---

24 Maja. S. Joanny

---

25 Maja — M^e do S. Urbana.

Pasterzu święty, następco męczenników, który i sam na ~~stolicy~~ tron Piotrowy jako na pewną śmierć wstępowałeś, a jednak serca w służbie Bożej nie straciłeś, ~~ale na wszystkie~~ i po koronę męczeńską [illegible] ~~gorliwie~~ jakoś za życia wiele dusz Chrystusowi pozyskał, racz teraz w Królestwie Świętych, gdzie chwały niezmierzonej używasz, ~~przyczyną~~ taką modlitwą swoją za ~~nami~~ nas grzesznymi przyczynić, iżbyśmy świata tego i wszystkiego co jego jest doskonale wzgardziwszy, szczęśliwości niebieskiej pożądali i onej dostąpili, przez Pana Naszego Odkupiciela i Zbawiciela Jezusa Chrystusa, który z Ojcem i z Duchem św. żyje w chwale nieustającej. Amen.

---

26 Maja

---

27 Maja

---

28 Maja

---

29 Maja M^e do S. Pelagii.

Panno błogosławiona, przedziwny przykładzie na ciele, i niebieskiej [illegible] jaźni Bożej na duszy, tobie jeszcze za życia świętej Bożej świątobliwości

i chwały pełne, po~~w~~stąpiwszy: jakoś wszystkiem za nic i świat ten ma-
biego, ~~[illegible]~~ wzgardziła, i dał ci Oblubieniec twój Niebies-
ki wzięciem, ~~tak~~ cześć, cnota i pokusy jego, świat i bojaźni jego,
ci tej twoja przeczysta, bądź, proszony gorąco, łaskawą nam Patronką
i Opiekunką, a zjednaj nam we wszystkiem zmiłowanie i wi-
dzenie Boskie, i Raju dostąpienie, przez tegoż Oblubieńca two-
jego, Pana naszego, Jezusa Chrystusa, w Trójcy Świętej przedwiecz-
nie królującego. Amen

---

30 Maja

---

31 Maja. Mod. do S. Petroneli

Święta Panno, podająca córko Xiążęcia Apostołów, po ciele i po du-
chu, która raz całem sercem ~~i całą duszą~~ na służbę Bożą poświęci-
łaś, wolałaś raczej śmierć sobie wczesną uprosić, niż na zwodne świata
tego rozkoszy się oddać, wypros nam cierpliwość twoją w chorobach, któ-
remiby ~~Pan~~ Bogu podobało się nas próbować, i jak najlepsze zdrowie
duszne, służyć wiernie i ustawicznie, ~~Bogu~~ Stwórcy ~~wszystkich i dobrych~~. Pana
naszego chwaląc, i w złych stanie i dobrych przygodach dziękując,
po tym żywocie wiekuistego ~~[illegible]~~ wesela Niebieskiego używali, w społ-
eczności rodzice ~~ojca~~ twojego i wszystkich Świętych Bożych, przez ~~Jezus~~ Jezusa
Chrystusa Pana naszego, który z Ojcem i z Duchem Świętym
społecznie na wieki króluje. Amen.

Miesiąc Czerwiec

1 Czerwca

2 Czerwca

3 Czerwca

4 Czerw. Mo. do S. Augustyna

ob. w Ołtarzyku[?] i o Księżnie z Clermont

5 Czerwca

6 Czerw. Mo. do S. Norberta.

~~Święty~~ ~~[illegible]~~ Sługo Chrystusowy, któryś od świata, gdzie ci wszelkie szczęście sprzyjało, prędko dla miłości Stwórcy i Boga swego odstał, i cały się oddał[?] służbie i chwale Bożej [^oddawszy] ~~[illegible]~~, gorliwy[?] [illegible] ludzkiej sługą i wytrwałą pokutą i [illegible] pokorą okupował, [^tyle innym stał się do Niebo] ~~[illegible] tę wielką wiarę~~ przewodnikiem, uproś nam tę wielką wiarę i tę pogardę rzeczy których w tobie świecił, ~~uproś nam [illegible]~~ ~~[illegible], który [^[illegible]] ~~[illegible]~~ [illegible]~~, żebyśmy nie [illegible] ziemskim i wiatrom ludzkiej czci i sławy, ale Chrystusowi służyli, i do królestwa Świętych Jego weszli; przez tegoż Odkupiciela i Pana naszego, który z Ojcem w Trójcy Przenajświętszej żyje i króluje na wieki. Amen.

7 Czerwca. Ma do S. Medarda

Biskupie święty, któryś ~~…~~ od ośmdziesięciu kilku lat duchem pro-
rokim obdarzony, w bojaźni Bożej, w posłuszeństwie, w miłości ku bli-
źnim i wielbieniu nad ozdobą ludzką, w ubóstwie, w modlitwie, w postach,
rozmyślaniu dobrodziejstw Bożych, i w innych pobożności w szczególny
ćwiczeniach prędko coraz lepiej i wyżej wstępowałeś, uproś i nam cnoty two-
je, a zjednaj, iżbyśmy grzechami się brzydząc, czarta i uczynków jego wy-
rzekając, prawdziwą skruchę mając, szczerą spowiedź, pokutę i dosyć u-
czynienie pełniąc, na żywot wieczny Królestwa Niebieskiego otrzymali,
przez zasługi Jezusa Chrystusa Pana naszego. Amen.

---

8 Czerwca. Ma do S. Małgorzaty.

Królowo święta, któraś zaraz z młodości baczny i mądry żywot
wiodąc, nadewszystko się w czytaniu ~~…~~ świętych ksiąg i nauk zba-
wiennych kochała, i zabawy swoje największe w modlitwie, poście, jał-
mużnie, i biednym usługiwaniu miała, jako zawsze w czystem
i pokornem sercu twojem Chrystus mieszkał, uproś nam, prosimy,
iżbyśmy w ślady twoje ~~ta~~ ciasną ścieżką cnót chrześcijańskich we
wszystkiem idąc, po skończeniu żywota tego nietrwałego wiecz-
ne przybytki zaraz wzięli; przez krew przenajdroższą Pana nasze-
go Syna Bożego, który z Ojcem w jedności Ducha Świętego króle-
uje na niebie. Amen.

9 Czerw. Mª do S. Felicyana.

Więzień sługo Boży, starcze święty, ciebie anioł z więzienia tak jako Piotra S. wywiódł, okowy z nóg twoich zdjąwszy, a jednak [illegible] ny być od męczeństwa nie chcąc, dobrowolnieś je przyjął, i wszelkie pochlebstwo dóbr świeckich mężnie wzgardził: jakoś dziękował Chrystusowi że cię chciał mieć między tymi co dla imienia Jego cierpią, i żadne ni męki srogością, ani widokiem konania braterskiego, zwyciężyć się nie dał, uproś nam wiarę dochowania, cierpliwość w tych przygodach, i tę któryś używam uzysk, przez miłosierdzie i zasługi Męki Pana naszego Jezusa Chrystusa, którego czci i chwały używasz z Duchem Świętym teraz na wieki. Amen.

10 Czerw.

11 Czerwca Mª do S. Barnaby Apostoła.

Synu pociechy, dobry mężu, pełny Ducha Świętego i wiary, który dla miłości Chrystusa miłością świata i dóbr jego doczesnych pogardziłeś [illegible], towarzyszu i spółrobotniku Pawła S. prosimy cię, Apostole błogosławiony, żebyś przez zasługi i twoje przywiedzenia tyle dusz i krajów całych pod słodkie jarzmo Jezusowe, i tyle w służbie Jego prac i wszystkie cierpliwie, i uczucia śmierci twojej męczeńskiej, a zwłaszcza przez zasługi [illegible] nam Tego który cię umacniał, prowadził, i darami świętemi napełniał

ojdzieś naszą grzesznym wytrwałość wiary, doczesności pogardę, miłości Bożej, i Raju dostąpienie, na cześć i chwałę tegoż Pana naszego Jezusa Chrystusa Syna Bożego w Trójcy Świętej wiecznie królującego. Amen.

12 Cz.

13 Czerwca Mo do S. Antoniego z Padwy
ob. w Ołtarzyku i w Ołtarz. ~~taki~~ Potockim

14 Czer. Mo do S. Ludgardy.

O Święta i Ulubiona Chrystusowa, ~~o~~ któraś od wczesności i pochlebstw świata prędko się odraziwszy, tudzież przez ulomność młodości służyć im poczynałaś, potem jeszcze ochotniej za Barankiem poszła, pokory Jego, ubóstwa, miłosierdzia, bojaźni, cierpliwości, czystości, postów, i innych dróg słusznych naśladując, wielka ~~modlitwa~~ za dusze w czyśćcu i za grzeszne ~~o~~ żyjących będąc modlitwą, któraś za poprawę Kościoła i ~~za~~ nawrócenie grzeszników długoletnie posty
których sobie nakazałaś
~~[illegible]~~ i jakoś za życia swego wszystkie i wielkie rzeczy ~~od~~
ludziom
~~[illegible]~~ wypraszała, racz litościwie z przybytków Niebieskich wejrzeć
i do ~~[illegible]~~ Boskiego Oblubieńca twojego za nami grzesznymi, i we wszelkiej potrzebie nas ratuj, ~~i~~ przez nieoszacowane ~~[illegible]~~ zasługi krwi Jego przenajświętszej, który z Ojcem i z Duchem Świętym równy panuje od wszystkiego stworzenia na wieki wieków. Amen.

15 Czer. Mª do S. Wita.

Pacholę święte, którego mądrość daleko lata uprzedziła, i [illegible] nie-

tronne dziecko w niezwyciężonego żołnierza i sługę Chrystusowego

przemienia, który wszystkich pokusy [illegible] potrzebny, umiałeś ze dozwoleniem Bożym

[illegible] wytrwać 3 uważnego 2 [illegible]; jako chorych leczyłeś, ślepym

przy wzrok przywracałeś, wątpliwe w wierze utwierdzałeś, a żadnym

przestraszaniom i żadnej uczciwości pokusom nie dopuściłeś,

spraw błogosławiona i miłosierna przyczyna twoja u Pana, dla

któregoś śmierć okrutną cierpiał, iżbyśmy po chwalebnie i przy-

kładnie życie doczesne, szczęśliwie uszedłszy i chwały tam-

tej dostąpić zostali, przez tegoż Pana naszego Jezusa Chry-

stusa, Zbawiciela i Odkupiciela, i Sędziego żywych i umarłych. Amen

tegoż dnia. Mª do S. Modesta.

Starcze błogosławiony, wychowawco, a potem wierny towarzyszu

i pomocniku męki młodziana świętego Wita, z którym wespół,

zostawszy przecierpiawszy Chrystusowa, świat pogardził i Niebo zasłużyć

umiałeś, przy którego konaniu (dla nas i przebłagania grzeszników) wielkie było ziemi trzę-

sienie i wiele w kościołów bałwochwalczych obaliło, spraw bło-

gosławiona i miłosierna przyczyna twoja... (jak wyżej)

16 Czerw. Ma

17 Czerw.

18 Czer.

19 Czerw. Ma do SS. Gerwazego i Protazego.

Bracia błogosławieni, którzyście na upomnienia Apostolskie świeckiemi imiony i bogactwy wzgardzili, i szli za Panem naszym Jezusem Chrystusem, nic ziemskiego i cielesnego nie pragnąc, rodziców męczenników zgrowie tęczennicy, jakoście razem na świat przyszli, razem życia pokutnego i przez wiele lat Panu Bogu służyli, i razem dla chwały najświętszego Imienia Jego śmierć okrutną cierpieli; módlcie się za swoich zabójców, niechże Gościowie niebiescy wesprzeć nas łaskawą przyczyną, którzyśmy jesteśmy na pokusy i niebezpieczeństwa ~~[illegible]~~ życia tego narażeni, byśmy przyjęci ~~[illegible]~~ do Królestwa Świętych, zasługami i Krwią przenajświętszą Syna Bożego Odkupiciela naszego, który z Ojcem i z Duchem Świętym Bóg i Pan na wieki. Amen

20 Czerw.

21 Czer. Ma do S. Romualda

Święty Pański, któryś się zaraz w młodzieńczych latach od świata ~~[illegible]~~ i jego wszelkich marności oderwawszy, na ustawiczną biedę i umartwienie życia pokutnego szkołę ~~założyłeś~~ skazałeś ~~[illegible]~~, i w niem do bardzo późnej starości wiernie i nieodmiennie wytrwałeś, błogosławiony pustelniku i zakon-

cicho, uginany i pracowity sługo Chrystusowy, któryś [i karał] naucz... grzesznika, co... nasz ojca, [ojcze] którem ~~[illegible]~~ i mistrzem ~~[illegible]~~ [zostań] [Rostań], i wiernie

tak, dla Boga pozyskał, sam żadnemi siećmi ~~[illegible]~~ Kościół

szatańskiej, ~~[illegible]~~ żadnemi nagrody zwycięzkiej nie dając, zjednaj nam

utrapionym i bezsilnym ~~[illegible]~~ i ~~[illegible]~~ odbyć

od świata i wszystkiego co doczesne co najrychlej oddali, aby kościoła

nie serca ~~[illegible]~~ nie wracali, ~~[illegible]~~ gdy się czas pokuta ~~[illegible]~~ spełnili,

i niebieskie wieczności byli uczestnikami, przez najsłodsze Imię i zasługi

~~[illegible]~~ [Jezusa] Chrystusa, który z Ojcem i jedności Ducha Świętego

żyje i króluje na wieki wieków. Amen.

---

22 Czer. M^a do S. Paulina.

[dla Chrystusa]

Przeraczny ulubieńcze wielki Doktorów kościelnych, któryś z bogatego ~~wszystkich~~ [dla] ~~[illegible]~~ ~~Chrystusowej~~ nędznym i ubogim, i czynić świetnego

miejsca stojący, ojczyzny, domu, przyjaciół, i zmiany z Abrahamem opuściłeś, wierny i mądry sługo nad ustawą Pańską postawiony, tyś na chwałę

darów nauki i wymowy swojej ladzkiej świat i jego skarby ~~[illegible]~~ podeptał, ~~[illegible]~~

tę Boską i przyjęte ~~[illegible]~~ [wyznające] nie tylko ~~[illegible]~~ i wymowy swojej, ~~[illegible]~~

[Chrystusowi] [nawet] i wielkie prace podejmował, lecz ~~[illegible]~~ wolność swą oddałeś, i ~~[illegible]~~ [na] wszystkiego

na niewolników sam się niewolnikiem uczyniłeś: naucz nas mądrości

cnoty twojej, abyśmy ~~[illegible]~~ podobnie marność wszystkiego co ziemskie

rozpoznali, serce swe do tego co stałe i wieczne przywiązali, a razem

[Boga Prawdziwego] z tobą Syna Maryi Dziewicy ~~[illegible]~~ widzieć oglądali, przez tegoż Pana Naszego

którem z Ojcem i z Duchem Świętym cześć, pokłon i dziękczynienie. Amen.

23 Czerw.

24 Czerw. M^a^ do S. Jana Chrzciciela
ob. w Okt. albo

25 Czerw.

26 Czerw.

27 Cz.

28 Czerw.

29 Czerw. M^a^ do SS. Piotra i Pawła
ob. Okt. albo

30 Czerw.

Miesiąc Lipiec

1 Lipca.

2 Lip. M^a^ do S. Processa.

Strażniku Apostoła uwięzionego, a później jego uczniu i naśladowco, na którego chrzest, modlitwą S. Piotra, z gołej skały woda się puściła, któryś z żołnierza cesarskiego, nocą więzienną nad dozorcą przemieniony, zostałeś mężnym i wytrwałym żołnierzem Jezusa Chrystusa, i w służbie jego razy, więzienie, prześladowanie, ~~[illegible]~~ pracę, wreszcie śmierć okrutną cierpiałeś; zjednaj u tegoż Boga i Pana naszego, u którego po krótkiej wiernej służbie, wiecznej już i z wieczną nieśmiertelnej zapłaty używasz, żeby i nas, acz grzesznych i bardzo niegodnych, do błogosławieństwa wojska swojego w przybytkach niebieskich w Ojczyźnie wprowadzić raczył, gdzie ~~[illegible]~~ z Tobą i wszystkimi

Świętymi chwali Go, kocha, wielbi, i Jemu służy przez wszystkie wie-
ki wieków. Amen.

3 Lip.

4 Lip. Mª do S. Prokopa.

Żołnierzu przebłogosławiony, który naprzód światem przeciw Chry-
stusowi uzbrojon, i śpieszący na tracenie ziemi Pańskich, usłyszałeś jak dru-
gi Paweł, głos z nieba, i ujrzałeś Krzyż zbawienia; który potem od własnej
matki w moc bezbożnika wydany, nie tylko ją samą, w ciężkich męczarniach
i probując i więzienie odbywając, ale i wiele innych dusz do Chry-
stusa on ukrzyżowanego i całe roty do rozlania krwi dla Jego naj-
słodszego Imienia przywiodłeś; winszuję ci twojego męstwa, twej cierpliwości
a zwłaszcza Łaski Boskiej, dla której te i inne cnoty nabyłeś, upro-
ś mi po życiu najświętszym koronę twoją w Raju, tu jest Jezusa Chrystu-
sa, przez Jego krew przenajdroższą, który w Trójcy Przenajświętszej Bóg je-
dyny króluje i nagradza bez końca. Amen.

5 Lip.

6 Lip.

7 Lip.

8 Lip.

9 Lip.

10 Lip. Mª do S. Felicyi.

ob. w tymże sekstemie wyżej.

11 Lip.

12 Lip.

13 Lip. Mᵃ do S. Piusa.

Święty Papieżu ~~Kapłanie~~, któryś ~~na stolicy Piotra~~ ~~jako na pewne męczeństwo wstąpił wiem~~ między swojém pogaństwem naukę Chrystusową szczepił, Kościół Boży ~~jeszcze~~ rozszerzając i rządy w nim mądre stanowiał, nie umarł na łóżku ~~swojém~~, ale jako pierwsi przodkowie twoi za prawdę Ewanielii i wyznanie Chrystusa Boga naszego krew przelał w rękach niewiernych, i dawném żywota swego za to oczyścił i stawił, zapłatę wieczną otrzymał: racz się przyczyniać za nami grzesznemi, a uproś i nam grzechów odpuszczenia, łaski Bożej pomnożenie, i pociechę we wszelkich potrzebach naszych, przez Pana, Odkupiciela i Zbawiciela naszego. Amen.

14 Lip. Mᵃ do S. Bonawentury.

Błogosławiony Zakonniku ~~który~~ i Biskupie, któryś z darem Bożym z pierwszej młodości nabożeństwo i wiarą wysławny, napełniał zaraz serce swe dobremi i świętemi myślami, świata się i jego pochlebstwom wzgardę oddymując, któryś przez doskonałą pokorę nie tylko wiedzą swoją i sławną u ludzi nauką nie nadymał, Boga, dawcy wszystkiego, poznać tylko aby ci dał staranie jej używać na chwałę i dobro kościoła i dusz zbawienia, sługo i obrońco wiernej Stolicy Apostolskiej, a odszczepieńców pogromco, zjednaj nam przez u Pana któregoś się na wieki nagrodził,

zbawienne darów jakie od Ciebie mamy użycie, i wdzięczność za nie po-
winną, abyśmy wszyscy i wiecznie dostąpili w Królestwie Świętych
przez Jezusa Chrystusa Syna Bożego. Amen.

---

15 Lip.

---

16 Lip.

---

17 Lip. M^a do S. Alexego.

Dziwny pokutniku, któryś ojca i matkę i oblubienicy i bogactw i
wszelkich rozkoszy ~~światowych~~ świata odwrócony, wolał w ubóstwie i pogardzie żyć
w Chrystusie i Jezusie Słodkim, któryś w ~~pokucie~~ ostrości żywota i nędzy wielkiej zatajony
naprzód w przedsieni kościelnej a potem w domu ojca własnego wiązany
długie lata aż do śmierci na modlitwie, bogomyślności i pokucie
~~przez~~ Bogu ~~żyjesz~~ dochowałeś, od własnej sługi i niewolników jałmużnę przyj-
mując, i urągowiska i ~~potwarzy~~ naśmiechy ich cierpliwie znosząc, uproś Boży pokory
i miłości pokornej uproś nam zwycięstwo nad ciałem własnym, nędzę świata
pokochać, i w dobrem wytrwanie aż do godziny śmierci, a po śmierci
razem Królestwa Niebieskiego i ~~chwały~~ oglądania z Tobą przez wieki i świętymi
tryumfującego Pana naszego Jezusa Chrystusa, który króluje w Trójcy Świętej
najświętszej na wieki wieków. Amen.

---

18 Lip. M^a do S. Fryderyka.

Święty Biskupie Męczenniku, któryś od młodości we wszystkich cno-
tach objawiał świątobliwość i byłeś przykładem innym i jako żarliwy
ten sprawy dobrych, któryś pokorą wielką lud budował, na jałmużnę

tujący się stawił, podróżne przyjmował, więźnia wspomagał, chore nawie-
dzał, nagie odziewał, i jakiś dobry oraz wierny Pański sługa wszystko uczynił i roz-
mnażał; sam jałmużną osobą, nigdy się z drogi Bożej nie zszedł, i dla
zakonu Chrystusowego i wiernej służby Jego życie położył, wyjednaj
nam wszystkim przyczyną swoją, żebyśmy takie wzgardy ludzkiej
godzien, Boga się tylko Stwórcy i Odkupicielowi naszemu podobać
pragnęli, rozkazania Jego wiedzieć wszystko czyli, i dla chwały Imienia
Jego śmierci się nawet nie bali; a żywot wieczny z świętemi dostą-
pili, przez Pana naszego Jezusa Chrystusa, który z Ojcem i z Duchem
Świętym Bóg przedwieczny króluje. Amen

---

19 Lip. M^a do S. Arseniusza.

Pustelniku błogosławiony, który nad dwór cesarski, gdzie cię czci i sła-
wa u ludzi podobały wieczni oczekiwała, przełożyłeś samotności puszczy,
żeby spokojnie chwalić Stwórcę swego, a do niego się przyszłych kie-
bieskich gotować, który zawsze wielką i sławną mądrością, wiel-
kim byłeś i dziwującym pokorą i pogardą siebie, uproś nam, błagamy,
abyśmy także w Imieniu przenajświętszym Chrystusowem wszystko nam na-
dane, ażeby teraz [illegible] od ~~[illegible]~~ pokus i niebezpieczeństw ~~[illegible]~~ wszelkich
nieprzyjaciół naszych jak niezwyciężoną zbroją zasłaniali, i szczęśliwie z
Świętemi w Raju weszli, przez tegoż Oblubieńca i Pana naszego
Jezusa Chrystusa z Ojcem i z Duchem Świętym na ziemi i Niebie
królującego. Amen.

20 Lip.

21 Lip.

22 Lip. M^e do S. Magdaleny
ob. w Ott.

23 Lip. M^e do S. Apollinara

Nieprzepracowany robotniku Chrystusów, nieustraszony żadnym [illegible]
cia ~~ty się ich podjąć gotowy~~ ~~na~~ za świadectwo Prawdy zbawiennej
ją po świecie roznosić; ~~który~~ jako posłuszny ucznia dla mistrza swojego
Piotra Apostoła ~~[illegible]~~ ~~wiadomy~~ udawszy się z opowiadania Ewangelii, niosłeś przez wiele
i długoletnie prześladowania, ciężkości i boleści, dostąpił przesławnej korony mę
czeńskiej; wpośród mocą Imienia Jezusowego ślepym wzrok, niemym
mowę przywracałeś i wiele innych cudów czyniłeś; pokaż i teraz
z Królestwa Świętych łaski twojej nad nami grzesznemi, abyśmy
tamże Imienia przezwyciężywszy od wszelkiego złego broniony; na wie
ki je w niebie wychwalać mogli, z tobą i wszystkimi Świętemi, przez tegoż samego Pana, Odkup
iciela i Uświęciciela rodzaju ludzkiego. Amen.

24 Lip. M^e do S. Krystyny.

Wielka i nieprzyjaciona męczennico, od Świętych uczczona, od
niebios uchwalona, od Chrystusa ukochana, od Boga Ojca dziedzictwem
wiecznego państwa darowana, któraś od rodzonego ojca, pogani
na jeszcze wówczas będąca, ścigana, wiecznie się od ~~[illegible]~~ Stwórcy i Oblubieńca
swego odwieść, niepokalanej duszy swej zmazać, i wiernego serca
twego przemódz nie dała, któréj Aniołowie Boży służyli i podawali

zdrowie i życie swe w głowami utracone, ale dłuższej służby Chrystusowej przy-
wracali: jako w ciele jeszcze będąc wielu ludziom zostałeś ku zbawie-
niu, tak i teraz z Królestwa wiecznego gdzie już nagrody niezmierzo-
nej i niewysłowionej używasz, módl się, przewiny nasze gniewie abyśmy
i stali godnemi obietnic Pana Chrystusowych, przez tegoż zasługi i Krew
przenajdroższą, którą nas odkupił na Krzyżu. Amen

25 Lipca Mo do S. Jakóba Apostoła, (Syna Zebedeuszowego)

Wielki i przedziwny Apostole Pana Naszego, wysokiemi cnoty i świę-
tą świątobliwością ozdobiony, którego Zbawiciel osobliwszą miłością swoją
uczcił i do rady swej tajemnej przypuszczał, mając z sobą przy
jaśnieniu przemienienia swego na górze Tabor, także w ogrojcu gdy się
ku pojmaniu i na mękę dobrowolną gotował; zostałeś i rybitwo ubogi
nad wszystkie mędrce rozumniejszy, którego wielką i świętą do Krzyża
ochotą nagrodził Pan błogosławieństwem przedziwnem, mówiąc: Kielich mój
pić będziesz: jakoś na pierwsze zaraz zawołanie Jego, nie tylko zwłaszcza
jej, opuściał świat, i nadzieją ziemskiego dobra wzgardziłeś
a środ-
podstawy zadawanej zbawienia i nieba: uproś i nam którzy
przyczyny twojej błagamy, abyśmy również chętnie i szczerze Zba-
wiciela swojego słuchali, i za Nim się udawszy nigdy Go i wiecznie
do śmierci nie odstąpili, i w Niebie na wieki się chwalili przez Je-
go zasługi przenajdroższe. Amen.

26 Lipca. Mo do S. Anny.

ob. Mt.

tegoż d. 26 Lipca. M^a do S. Krzysztofa.

Męczenniku ~~święty~~ chwalebny Chrystusowy, któryś z pogaństwa i grzechów znacznych ~~wiarą~~ chrztem świętym oczyszczony, ~~[illegible]~~ nosił Chrystusa ~~na duszy~~ wiarą, i ~~uprzejmą a całą~~ miłością, ~~[illegible]~~ i na ciele zaś umartwieniem, i czystością postaci(mi) i bliźniego pomagą; ~~[illegible]~~ rycerzu Boży, jakoś barankiem i męczeństwem swojem, w cnotach najświętszych i rozlicznych Pana Boga uwielbił, tak do wielkiej liczby dusz piekłu wydarł, i moc jego skruszył, ratuj i nas grzesznych, którzy bardzo pomocy z Nieba potrzebujem, żebyśmy [illegible] a oto w zbawieniu naszego skutecznie obronić mogli życiem całem i w godzinę śmierci, na cześć i chwałę Boga w Trójcy jedynemu, przez Jezusa Chr^{ta} Pana Naszego. Amen.

[margin insertion: cicho i czysto Maryi Chrystusowe]

---

27 Lipca.

---

28 Lipca

---

29 Lip. M^a do S. Marty.   F ~~[illegible]~~ bez końca. Amen.

Sławna w Ewangelii jałmużnico i gospodyni samego Pana naszego Jezusa, któraś słuchając kazania słodkiej i niebieskiej nauki ~~Chrystusowej~~ Jego, żywot sobie święty i bogobojny w czystości panieńskiej prowadziła, szczęśliwszaś ty wielce od tej, która [illegible], boś ty Pana Króla Anielskiego w domu swym przyjmowała, usługowałaś sama, bo on pod zasłoną i obcą barwą, a ty w własnem i z Bóstwem zjednoczonem człowieczeństwie Boga u stołu swego miałaś: Panno, którą Pan Jezus miłował, uproś nam wszystkim ~~który~~ co przez najsłodsze Imię ~~tego~~ Zbawiciela Królestwa Świętych mimo ciężkie grzechy nasze spodziewamy, żebyśmy po życiu jak twoje, ~~[illegible]~~ świątobliwem i pokory pełnem, przy śmierci twojej ~~[illegible]~~ i nadziei, i Nieba zaraz dostąpili zasługami umęczenia Jez^a Chr^a, który w Trójcy Przenajświętszej ~~[illegible]~~ króluje i [illegible]

19 Listopada. Mo.dl. do S. Elżbiety.

Królewno święta, ~~która~~ od najmłodszych lat dla twardy i dla Chrystusa żywot
[u]martwić umiejąca, i do końca wierna Jego i żarliwa a ludziom przykładna słu-
żebnico, niezachwiana jałmużnico i pokorna sługo ubogich, sierot matko i
[illegible]cielko, w modlitwie, [i pracy niewieściej] postach ustawiczna, w posłuszeństwie zakochana, któ-
raś w przygodach nieszczęśliwych i nie mając gdzie głowy swej skłonić, dziękowałaś Panu
Bogu iż cię z ubogiemi swemi poczytał, ~~[illegible]~~ a apostolskiej i męczeńskiej cierpli-
wości uczestniczką [uczynił] ~~[illegible]~~; któraś zostawszy wdową rozkoszy, nie dałaś się już światu
w więzy, a całą ~~się~~ [na] służbę ci Bożą i ćwiczeniom duchownym obróciła: prosimy wyjed-
naj nam naśladowania tych cnót twoich wielkich ~~[illegible]~~ [wyjednaj] cichości, pokorę, cierpliwości,
woli Bożej zupełną podległość, a osobliwie żal za grzechy, iżbyśmy na Sądzie
nieustraszeni z dobrą nadzieją stanąć mogli, przez Pana naszego ~~Jezusa~~ [Zbawiciela],
Boga wcielonego, który króluje Król nad królmi, i Pan nad pany, teraz i
na wieki wieków. Amen

---

20 Listop.

---

21 Listop. Mo.dl. na dzień Ofiarowania N. P. Maryi.

O Panno przedziwna, ~~któraś była~~ od wieków ~~[illegible]~~ za [illegible] i
przybytek jednorodzonego Syna Bożego, [przeznaczona,] Aniołowie i ludzie wielbią ~~twoję~~ [twą] świę-
tą żarliwość, z jakąś się dóbr świata i godności i rozkoszy jego wyrzekła. Wszystko ~~[illegible]~~ [coś]
dziecię[-ciem] ~~[illegible]~~ [-ła] [iżby] służyć w kościele Tego którym [iść] ~~[illegible]~~ Synem twoim [zostać] ~~[illegible]~~,
~~[illegible]~~, przyciągnęły niebo ku sobie, Kró-
lowo Niebieska, ~~[illegible]~~ [odtąd] ~~się~~ nie ustał ogień jakim serce [twe] ~~twe~~ [czyste] gorzało; ~~[illegible]~~ [więc] niech przez
dziwnych cnót twoich śladem. Poświęciło przez Ciebie Bóg się nam oddał, niechże
przez Ciebie i [my] ~~[illegible]~~ się Jemu oddamy, [dopomóż] ~~[illegible]~~ [nam] ~~[illegible]~~ niech dziś ~~[illegible]~~ temu wszech-
mocnemu Panu [za wszystko, coś nam uczynił] ~~[illegible]~~; nauczy [nas] ~~nas~~ na ołtarzu ser-
ca [nasz] ~~mojego~~ składać Jego świętą pochwałę; niech ze wszystkich nauk dobrych [i wszystkich dobrych przykładów] ~~[illegible]~~ poży-
tek odniesiemy; wyjednaj ~~nam~~ [nam] cnoty, któreś w kościele pałała i dla którejś sta-
[dobrowolnie] wszystkie przybytkiem ~~[illegible]~~ iżbyśmy jak najmniej niegodnie ofiarować się na

skarby Boskie mogli i w niej zbawienie zarobić, przez Pana naszego Jezusa Chrystusa
Syna twojego, który z Ojcem i z Duchem Świętym w chwale na wieki. Amen

tegoż dnia M^a do

22 Listop. M^a do S. Cecylii
Panno mądra i czysta, wielka Ewangelii wielbicielko i pełnicielko, którą
(modlitwą) Anioły z Nieba widomie nawiedzały ~~[illegible]~~, której czystość wiele czystych uczyniła, dzieciństwo
wiele dziewic nawróciło, wiara na wielki się lud rozmnożyła, że męstwem swo-
jém wiele innych do męczeństwa i rozlania krwi dla Chrystusa przywiodła,
Oblubienico ~~[illegible]~~ Baranka, towarzyszko Aniołów, Biskupom do tego duszy
pasterstwa pracowita, ~~[illegible]~~ (bytaś) dziewictwa wzorem, małżeństwa ozdobą, nau-
czycielko błądzących, bądź nam, prosimy, wielką u Chrystusa pomocnicą: aby
~~[illegible]~~ mądrość (stworzenia) Boga nie świata, (pożądania może wieczności
nie (ziemskiego) ~~[illegible]~~ ziemi tej (pociech), szukającym u Zakonie Pańskim ustawicznie
i modlitwą gorącą, daj takie być budującym przykładem dla drugich, ~~[illegible]~~
nie dla oczu i sławy ludzkiej, (lecz) ~~tylko~~ ~~do~~ chwały Imienia Pana Jezusowego,
Zbawiciela i Odkupiciela naszego, którego miłosierdziu wiary nie zna. Amen

23 Listop. M^a do S. Klemensa ~~[illegible]~~
Papieżu Święty, (który) ~~[illegible]~~ z pogaństwa a ~~[illegible]~~ nauczeniem i cudy Piotra Apostoła nie
(tylko) tylko do wiary prawdziwej, lecz i do wzgardy wszelkiej godności świeckiej był
pociągniony, a stąd się mu (miłosierdziem) uczniem i wszystkich dróg i prac i cierpie-
nia dla Chrystusa towarzyszem, (razem) wsparciem na stolicy Apostolskiej (błogosławionym) następcą,
który z wielką czystością i cierpliwością Kościół Boży sprawował (i pomnażał jego świętym)
Dary Nieba ~~[illegible]~~ pozyskując, a dla skarby Boskiej (drugich) prześladowanie
i wygnanie śmierć męczeńską, (za skazą) ~~[illegible]~~ w stron swojego poniosł: przyczyń
za nami grzesznemi, Święty Pasterzu, iżbyśmy Kościoła który szczycił i
~~[illegible]~~ i rozmnażał, wiernymi byli dziećmi, wszystkie jego rozkazy pełnili, a
po śmierci Niebo otrzymali przez zasługi wszystkich Świętych i Królowej

Maryi Panny, a wstawieniem radości nieporównanej Jezusa Chrystusa Pana naszego ~~[illegible]~~, który w Trójcy Przenajświętszej społeczności z Ojcem i z Duchem Świętym żyje i króluje bez początku i końca. Amen.

24 Listop.

25 Listop. M^a do S. Katarzyny.

Panno przeczysta i święta, któraś wysokością rodu i dziwną pięknością ~~urodą~~ i wielkim rozumem i nauką, do sławy, czci i szczęścia ~~[illegible]~~ ziemskiego wszystkie drogi otwarte przed sobą mając wszystkie ten ~~[illegible]~~ dla Chrystusa wzgardziłaś; któraś dla czystości świętej sama się w ręce nieprzyjaciół Boga i Stwórcy twego podała, aby chwały Imienia Jezusowego nie tracić i dusze ludzkie bez obrony nie ginęły: jako z Taste wiodłaś od Nieba cię ~~[illegible]~~ skromna panna wielu mędrców świata naukę, Ducha Świętego w błędzie przekonała i do Prawdy Kościoła zwróciła, mnogą liczbę ~~[illegible]~~ innych ~~[illegible]~~ i wszelkiego ~~[illegible]~~ stanu osób z mocy pogańskiej wyrwać, nawróć, Święta Męczennico i Oblubienico Chrystusowa Błogosławiona przyczyna swoją i nas grzesznych, który acz nie poganie, pełni jednak męczeń ~~[illegible]~~ niebieskich grzesznej ozięblości jesteśmy, iżbyśmy w stych nałogach poprawieni zapłaty takie sprawiedliwych dostąpili, przez mękę i krew Jezusa Chrystusa Pana naszego, który z Ojcem i z Duchem Świętym jeden jest Bóg królujący na wieki. Amen.

26 Listop.

27 Listop.

28 Listop.

29 Listop.

30 Listop. M^a do S. Jędrzeja Apostoła

Ucznia Janowy, pośród ucznia pierwszy i nastawiony do samego Pana Chrystusowy i od Niego z ~~Apostołem~~ prostego rybitwy Apostołem i karmiciela narodów uczyniony, któryś po umęczeniu i zmartwychwstaniu ~~Pańskim~~ Odkupiciela Pańskim niebieską Naukę po wielu krajach mową i radami rozszerzył ~~[illegible]~~ długo w wielkiej

Boskiej pilnie i cierpliwie, i aż do śmierci męczeńskiej przewiodłeś, nieprzyjacio-
łom i zabójcom dobrze czyniąc i o ich zbawienie się modląc; jako sam dla nas
to i światło Chrystusowej do krzyża umierając, błogosławiłeś za to Pana
i Zbawiciela swojego, i nie dałeś ni odzież, niepokoje świętej boleści swojej przez dopuszczenie Boskie zawsze
przerwać i trwać, racz że i nam, którzy tu cierpienia,
uproś twoją stałość, cierpliwość, i twoją wielką miłość krzyża, na którą ...
i nas wszystkich odkupienie w którym nadzieję naszą teraz i na wieki. Amen.

Miesiąc Grudzień

---

1 Grud.

2 Grud. Zuzanny

3 Grud.

4 Grud. M.a do S. Barbary.

Panno Chrystusowa, wielkiej piękności na ciele, a większej jeszcze na duszy,
któraś z natchnienia Ducha Świętego do poznania Boga prawego przyszła,
a dla wiary Pańskiej, którą z całą gorliwością ukochałaś, najsroższego prześladowa-
nia i nieprzyjaciela w ojcu własnym znalazła; któraś dla wytrwania w wierze i mi-
łości ku Boskiemu Oblubieńcowi twemu miała dziwne męstwo najsroższe męki
ścierpieć, śród nich nowe wyznawce Boga pozyskiwała, i w więzieniu cie-
szona i pokrzepiona widzeniem niebieskiem: jako masz daną sobie łaskę od Tego który w
niebie jest twoją zapłatą, że bez świętych Sakramentów nikt z świata nie zej-
dzie kto się opiece twojej pobożnie oddał, uproś i nam którzy tak grzesznie żyjemy
łaskę wielkiej skruchy, abyśmy przynajmniej śmierć mieli szczęśliwą, i
wiecznego żywota z Świętemi dostąpili, przez tegoż Jezusa Chrystusa Pana naszego z Ojcem
i z Duchem Świętym w Trójcy królującego. Amen.

5 Grud.

6 Grud. Mª do S. Mikołaja

Biskupie święty, któryś zaraz od niemowlęcia, Duchem Świętym sprawiony, umartwienia był pełen, i będąc młodzieńcem stare już i doskonałej cnoty dzierżyłeś na sobie znamię, ~~unikając~~ [strzegąc się] pilnie wszystkiego, nie tylko uczynkiem, lecz okiem i samem pomyśleniem, w czém światu sidła grzechowe wszystko zastawiać; wielki jałmużniku, jakoś i życia pustelniczego miłośnikiem, któremu nie na woli i wszystkie, ale tylko na skarbach do niebieskiej korony ~~zbiorze~~ [niedostatku]; Pasterzu Chrystusowy, za swe owce wszystkie zrobiony: jako za życia zaraz cudy czynić mocą Pańską wygląś, o chwałę zaś Kościoła wieczne i doskonałe, a że stąd przyszło ~~go~~ broniąc tego i dobro bliźnich wszystkie zostawiając, uproś i nam we wszystkich życia ~~……~~ [zdarzeniach] łaskawą pomoc z Nieba, uproś żal za grzechy, naprawę życia, śmierć szczęśliwą, i na wieki oglądanie Tego którego widoczności szczęśliwym jest nasz ~~……~~ [czcią i podziwem] naszym, któremu z Ojcem i Duchem Świętym pokłon wie~~……~~[czny]. Amen . . . .

7 Grud. Mª do S. Ambrożego

Pasterzu święty, którego sławy za życia jeszcze wszystek świat był pełny, szafarzu Boży i aż do krwi wytrwały ~~……~~ [obrońco] Kościoła, któremuś urodził przez wiarę wielkiego Świętego Augustyna; tyś w pokorze i mądrości prawej takeś unikał ~~wszystkiego~~ wszystkich jak ~~……~~ [na ziemi] ludzie ~~wszystkich ……~~ [sławy i uciech] pierwszeństwa unikać zwykli; ciebie Pan Bóg za mur Kościołowi swemu i za wieczną przeciwko niewierności heretyckiej postawił; tyś z bojaźni Boskiej i dla służby Jego wszelką bojaźń ludzką z siebie składając, królom się nie mocy Biskupiej nie lękałeś: jako za żywota zaraz Bóg cię cudy zaszczycił, nim i łaską wielką udarować raczył, uproś nam z przykładu teraz twojego pilności abyśmy żywota twego dobremi naśladowcami tu stali i w Niebie chwały ~~wiecznej~~ [twojej] współtowarzyszami przez Pana naszego Jezusa Chrystusa, który z Ojcem i Duchem Świętym króluje jeden w Trójcy Bóg na wieki. Amen.

8 Grud. Mª na dzień Niepokalanego Poczęcia N. P.

O Panno niesplamiona, któraś otrzymała przez przywiléj łaski, co tylko twojemu Boskiemu Synowi z prawa należało, błogosławim ze wszystkim Kościołem szczęśliwy moment twojego poczęcia, Boga wszechmogącego dzięki czyniąc, że cię od grzechu pierworodnego ratował, matkę wszystkich Adama. O Arko nieskazitelna, gdzie miała być zamknięta prawdziwa manna z Nieba; Przybytku Słowa wcielonego, ty jesteś między córkami Ewy jako lilija między cierniami, najczystsza z dziewic, najwybrańsza ze stworzeń, obrazie najdoskonalszy naszego wspólnego Odkupiciela: nic dotknęło cię skażenie rodzaju ludzkiego, i wszystkie poruszenia serca twojego były zawsze niewinne i święte: błogosławiona między niewiastami i łaski pełna, któryś żywot Boga naszego nosił i piersi pokarm Mu dawały; wyjednaj nam za przyczyną twoją, abyśmy czyste oczyszczone prawą pokutą od grzechów serce Synowi Twemu na mieszkanie niepokalane ofiarowali, który żyje z Ojcem i z Duchem Świętym ~~wiecznie~~. Amen.

Tegoż dnia

---

9 Grud.

---

10 Grud.

---

11 Grud. Mª do S. Damazego.

Papieżu święty, któryś naukę i talenta wszelkie, jakiemi cię był Bóg obdarzył, w sobie obrócił na chwałę i służbę Jego, na zbawienie swoje i bliźnich, nie zaś na szukanie sławy i czci u ludzi; czystości panieńskiej stróżu i obrońco, potwarców wielki karcicielu, uproś nam utonionym wśród złośliwego świata żyjącym, nad którymi grzech ma panowanie, iżbyśmy na sąd niezachwiany, gdzie i najmniejsze słowy

odkryte będą, pamiętając zawsze na Ciebie, cnót twoich czystość własną i dobrą sławę bliźniego szanowali, nic na ten świata przykład nie patrząc, a żywota wiecznego w Królestwie Świętych dostąpili, przez Jezusa Chrystusa Syna Bożego, który wszelkiej cnoty był twórcą i będzie zapłatą, z Ojcem i z Duchem Świętym królującego na wieki. Amen.

12 Grud.

13 Gr. Mᵃ do S. Łucii.

Panno błogosławiona, której życie święte od tego się poczęło że wiarą i modlitwą swoją matce chorej zdrowie wróciłaś; któraś umiłowawszy się w dziewictwie, Chrystusowi je ślubowała, a cały swój posag i majętność na ubogie i na dary Boże obróciła, wszystkie rozkoszy i życzenia porzuciłaś za nic sobie ważąc, uproś nam u swego Oblubieńca w Niebie równie wielką i szczerą wiarę ku Bogu, cześć i miłość ku rodzicom, czystości pobożne zachowanie; a jako przed sąd urzędników i nieprzyjaciół Boskich stawiona, wyznałaś Imie słodkie Pana Jezusowe, i dla świętej Jego podjęłaś męczeństwa mękę długą i straszną, i śmiercią męczeńską skończyłaś, niech nam wyjedna grzesznikom, abyśmy za tobą miejsca pokoju bezpiecznego i szczęśliwości wiecznej dostąpili, przez tego który za wszystkich na Krzyżu umarł, równy w chwale i w Bóstwie Ojcu i Duchowi Świętemu. Amen.

14 Gr.

15 Gr.

16 Gr.

17 Gr.

18 Gr.

19 Gr. Mª do S. Pafnucego.

Święty pustelniku, ~~który~~ w długim pokutnym żywocie, w bogobojności i cierpliwości wiernym sługą i miłośnikiem Bożym, któryś nie tylko na własne cnót zbawienie, świat i wszystkie jego żądze zdeptawszy, ale i o ratunek dusz bliźnich swoich szczerej gorliwości pełen był ~~byłeś~~, od skutku ich ziemskiej i nicości świata tego wyzwalając a do życia pustelniczego wciągając: zjednaj nam, błagamy, pokorę ~~twojej podobną, który~~ (tak szczerą i wielką jak była twoja, kiedyś) iż nawet przed jawnymi grzeszniki uważał, a za lepszych je od siebie uznawał; zjednaj nam, niechaj bliźniego i dusznego dobra jego przestrzegania, a osobliwie pogardy świata i wszelkich obietnic jego, ażebyśmy pewnie na nieuchronny moment śmierci zbawiennej chwały zmartwychwstania dostąpili przez Męki i Krzyż Pana naszego Jezusa Chrystusa, który z Ojcem i z Duchem Świętym w jedności i na wieki króluje. Amen.

20 Grud. Mª do S. Wiktoryi

Męczennico ~~Chryst~~ Pańska, któraś, lubo w początku światłem wiary nie wiedziona, prędko za radą siostry swojej świętej rozumem służby jego wzgardziłaś ~~ziemskiego~~ nad oblubieńca i pana ziemskiego prawego Niebieskiego i w wiecznej chwale królującego; jako zaś Bogu, Stwórcy i Odkupicielowi twemu oddawszy się, ~~i szałt~~ nigdy już od służby jarzma Jego odciągnąć się nie dałaś, owszem męczeń i chętnie dla Jego Imienia wygnanie, prześladowanie i głód cierpiałaś, aż gdy wiele cudów czyniła i wiele panienek Chrystusowi nabyła, mieczem przez serce przebita, krwią swoją wieniec sobie niebieski zakupiłaś, przyczyń się u nas grzesznym żebyśmy z każdej rady (dobrej i przestrogi) pobożnie korzystać umieli, a wiernością i stałością w zakonie Pańskim żywot sobie wieczny w towarzystwie Świętych zapewnili, przez Jezusa Chrystusa Syna Bożego, Pana naszego, który z Ojcem w Trójcy Przedwiecznej żyje i króluje od wszelkiego stworzenia amen.

21 Gr. Mo. do S. Tomasza Apostoła

Błogosławiony ucznia Mistrza Najświętszego, powołany spółtowarzyszu Pana na którego Cherubowie i Serafowie patrzeć nie są godni i wielmożności chwały Jego znieść nie mogli, święty fundowniku Kościoła, któryś po wzięciu Ducha Świętego do wielce dalekich i dzikich narodów na rozsiewanie zbawiennej światłości bieżał, i tam wiarę ~~[illegible]~~ świętą chrześcijańską wszczepiając, nauką, żywota świątobliwością i cudy wielkiemi słynąłeś, gdzieś też od nieprzyjaciół Boskich, dla przenajświętszego Imienia Jezus, na śmierć potępiony i włóczniami przebity ~~być~~ zostałeś: jakoś do Apostolskiej i męczeńskiej zasługi w sobie przydał, błagamy skuteczniej przyczyny twojej z przybytku Świętości, wstaw ~~proś~~ się za nami we wszystkich potrzebach naszych, a zjednaj nam nie to co chcemy tylko czego istotnie potrzebujem dla dostąpienia szczęśliwości Niebieskiej, przez Pana naszego Jezusa Chrystusa w Trójcy królującego. Amen

22 Gr.

23 Gr.

24 Gr. Mo. do SS. Adama i Ewy.

Rodzice ludzkiego rodzaju, przez które wszyscy my i poczęli i szczęśliwości wiecznej przeznaczeni zostali, was pierwszych stworzył Pan Bóg na obraz i podobieństwo swoje, dając duszę nieśmiertelną, rozumną, sobą władnącą i wolną, ~~[illegible]~~ pierwszych obdarzył dary przyrodzonemi, darowanemi i doczesnemi; i wam ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ żadnej wojny nie znali na duszy i żadnego ~~[illegible]~~ na ciele, królestwo Niebieskie także i bez śmierci ~~[illegible]~~ wydziedziczyć mogłeś; którzy po grzechu i upadku waszym zaraz ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ Stwórcę [illegible] karanie i pokutę ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ na ziemi naznaczywszy, ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ wyście za ~~[illegible]~~ ojcowska ~~[illegible]~~ obietnicę dla przyszłej męki i zasługi Chrystusa odpuścił; którzyście ~~[illegible]~~ wszystko potem wszelkiej nędzy, złości i ciężkiej życia i mozołu śmierci na dzieciach swoich poznając, prawą i szczerą pokutą samemu Bogu wzorowali, a błagaliście go modlitwą i ofiarą o Króla i Baranka obiecanego: przyczyńcie się teraz za nami z przybytku Świętości, dokąd was ~~[illegible]~~ Król ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ przyjął Pan, ażebyśmy jak najszczerszą pokutą; jeśli

cis wasz; grzechy nas opuściły, do owej i pierwszej ojczyzny mojej po-
cili, przez tegoż Pana i Boga naszego, który w Trójcy jedyny
króluje na wieki wieków. Amen

25 Gr. Mdl. na dzień Bożego Narodzenia.

O Panie najsłodszy, Dzieciątko Boskie i wszystko drogie niewinności, bić serce, pokorę i dzięki najgłębszą niosę przed ubogi żłobek i tobie z ziemi godzi w ubóstwie i przyjściu narodzin i dzisiaj na zbawienie moje naszych. O jakże ku tobie serce [illegible], jako to twoja dobroć, [illegible] i [illegible] nam [illegible] żaden człowiek potrafi! czemu na ten [illegible] jeden może się [illegible] uboiczkiem [illegible] i [illegible], uboiczkiem Panny Przeczystej Matki twojej, [illegible] jak [illegible] stworzenia [illegible] [illegible]. Zaśpiewaj dusza moja Panu, Jezu Chryste, tym oto Pasterzom których [illegible] o przyjściu twoim na świat posłał, zaśpiewaj tym oto Królom i Mędrcom których do siebie gwiazdą prowadził, zaśpiewaj tym nawet stworzeniom [illegible] [illegible], z którymi oto w stajence [illegible] jak [illegible] i [illegible] [illegible], ani [illegible] [illegible] i [illegible] i tobie [illegible] [illegible] [illegible]. Dzieciątko najsłodsze nie gardź [illegible] i [illegible] [illegible] i sługą Matki twojej [illegible] Panny; [illegible] przed stajenką, którą sobie [illegible] Ojca twego [illegible] [illegible], na [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] i Panie, tobie się oddaję, tobie się powierzam, w tobie się spodziewam i żywota wiecznego oczekuję, który zstąpiłeś na ziemię aby nas zbawić, z Ojcem i z Duchem Świętym społecznie królujący. Amen

Panie Jezu, który poczęty przez Ducha Świętego, z Dziewicy narodzony chciałeś się dać obrzezać, narodom objawić, w kościele ofiarować, być [illegible] do Egiptu, tam od [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] do Nazaret, między doktory [illegible], Boskiem [illegible] [illegible]

twoje Dzieciątkiem przez dwanaście lat świat odwiedzając; daj błagamy, nowe życie święte dziecięctwa twego byśmy z takiem nabożeństwem czcili Dziecię i serca swoje mu polecali, byśmy się podobali tobie, który z Synem Dziecięciem, który żyje i króluje z Bogiem Ojcem w jedności Ducha Świętego, przez wszystkie wieki wieków. Amen.

---

26 Gr. Modlitwa do S. Stefana

Męczenniku pierwszy, wzorem anielskiego oblicza, ojcze duchowny Pawła Apostoła, któryś miał dobre u ludzi świadectwo, byłeś pełen Ducha Świętego i łaski Bożej, niechże mądrość i męstwo i czynienia cudów wielkich razem i po śmierci, nad wszystkie ludzkie przemożenie Chrystusowem imieniem niemoce uzdrowiłeś i [illegible] lecząc; któryś za wyznanie Boga prawego od tych, którzy zbawienie nieśli, okrutnie zabijany, wolałeś pod ludem śmierć ponieść, niżeli łaski twojej nie wyznawać, ludzie nie tylko dla siebie samych, prosząc niech łaski twej nie wyznawa tych, którzy mię zabijają; z uczynienia twego ... o dziwny Święty, gdy [illegible] postępek męczeński ich, oni ciała twemu rany zadają, a ty łaskę Bożą serca ich chcesz zranić, oni tobie śmierć dają, a ty im żywot bez końca życzysz, prosimy twojej przemożnej przyczyny i prosimy przez ciebie przyczyny syna twego duchownego, Apostoła narodów, Pawła, izbyśmy takież tego żywota w [illegible], którego dla zabójców twoich pozyskałeś, razem po tem życiu dostąpili, przez Jezusa Chrystusa Pana naszego. Amen.

---

27 Gr. Modlitwa do S. Jana Apostoła i Ewangelisty

Ucniu święty i wybrany, ze wszystkich dwunastu Pana najmilszy, i z Nim najbliższy, który wybrańcy tych i ciemność świata pośród nas [illegible] już żywy; ubogiego rybitwy synu, lecz bracie i przyjacielu Chrystusowy, opiekunie i syna przybrany Maryi Panny, protektorku pokory i nauczycielu świętej; tyś

z Piotrem i z Jakóbem bratem swoim patrzył na owo przedziwne na górze Tabor Przemienienie, tyś do wskrzeszenia córki Jairowej i do modlitwy w ogrójcu wzięty był od Pana, tyś przy wieczerzy ostatniej na Boskich piersiach spoczywał i wielkie z nich tajemnice wyczerpał, tyś w pojmaniu Pańskiem i męce opuścić Mistrza swego nie chciał, tyś pod krzyżem na jego konanie patrzył, boleści z świętą Matką najczulszą dzieląc, tyś na wieść o zmartwychwstaniu pierwszy z Piotrem do grobu biegał, pierwszy potem przy [illegible] trzeciem zjawieniu Pana poznał; tyś po zesłaniu Ducha Świętego wiodąc narody, karcąc Ewangelią obok [illegible] pilnie i długo robiąc, tyś wygnanie i ciężkie prześladowanie w tej [illegible] Boskiej chętnie zniosłeś: ubłagaj nam, prosimy, tę miłość świętą, której tak zawsze pełen byłeś, a łaskawą swoją i przybranej Matki twojej przyczyną do Nieba nas wprowadź, przez zasługi Jezusa Chrystusa. Amen.

---

28 Grud. Msza w dzień ŚŚ. Młodzianków.

Dziateczki święte, od okrutnego Heroda pomordowane, jakżeście cnie na was okrutnika dzień, gdy w was szukał Pańskiego od wieków Nieba i ziemi Króla! krótkiej śmierci i nie poznawszy zgoła niedoli i smutków życia tego, idziecie czyste i święte stanąć przed Ojcem w Niebiesiech po koronę szczęśliwości. Bierz miły Panie wszystko coś stworzył, gdy z tego tobie chwała i nabycie Imienia Twego. Duszki, wam od całego rodzaju ludzkiego wiecznie błogosławione Niewiniątka, żeście pod mieczem zastąpiły naszego Zbawiciela i same ginąc, Jego ocaliłyście dla chwały Krzyżowej i odkupienia świata; [illegible] niegodne westchnienia nasze z wielkiem [illegible] jakie stojące [illegible] w Niebie, wiecznie będzie od każdego stworzenia wydany, i nas także po tem wygnaniu ziemskiem do Ojczyzny świętej przywołać racz, [illegible] chwały i pokoju na wieki. Amen

29 Grud. M— do S. Tomasza Arcyb.

Pasterzu święty, któryś od najmłodszych lat i chociaż jeszcze świata skażeń [illegible] wiary czystości i doskonałej prawdy miłośnikiem, któryś na pierwsze godności ziemskie wyniesiony, zawsześ jednak pokornej i niewinnej duszy pamiętał co oddawał winien jest Bogu, stwórcy swojemu Stwórcy, oddałeś [illegible] swojemu Wybawicielowi; któryś później w stan duchowny przeszedłszy i na pasterstwo dusz wezwany, jałmużną, pokorą i pilną apostolską sobie i ludziom wszystkim niebo zarabiać, dla świętej Chrystusowej, wyjawiać dobro i powagę Kościoła i Głowy Jego zawołania nie bał się gniewu panów zrażony, owszem chętnie dla Boga i Zbawiciela swojego wielkie i długie prześladowanie ubóstwa i wygnania poniosłeś, aż śmiercią męczeńską zwieńczony z Świętymi w Królestwie Bożym połączyłeś: racz teraz westchnąć do miłosierdzia Króla Królów i Pana nad pany abyśmy także cnoty twoje, czystość i miłość prawdy naśladując, chwały Boskiej twojej w Niebie uczestnikami się stali, przez Jezusa Chrystusa. Amen.

30 Grudnia

~~30 Grud.~~ M— do S. Sylwestra

Papieżu święty, któryś zaraz od młodych lat był wzorem dla Chrześcijan, Ducha prorockiego w sobie nosił, gdzieś [illegible] ubóstwem i wielką łagodnością na ubogie dziewczęta tak i wiele cudów stałeś się godnym; któryś wstąpiwszy na stolicę Męczenników, nie lękał się dla Imienia Jezusowego i świętego Kościoła losu ich doznać, a święty nad nią Namiestnikiem Bożego pilnie i niezmiernym dusz pożytkiem pełniąc; ty cesarzy [illegible] Kościoła prześladowanie oddalił i wielki jego skończył, [illegible] jakiej wiele innych czasów iście się o nim proroctwo poczęło: módl się Błagamy, iżby nad nami ciągle opieka Twoja Boska spoczywała, iżby bezpieczny i mocny od wszystkich niegodziwości, ciebie w nas wierne i posłuszne dzieci; i zgotuj nam zapłatę tam gdzie jest niebieska chwała i pokój Trójcy Najświętszej Boga jedynemu, przez J. Ch. z Ojcem i z Duchem Świętym królującego. Amen.

Miesiąc Styczeń

1 Stycz. M[odlitw]a w dzień Obrzezania Pańskiego.

O Jezu, najpiękniejsze i najświętsze Dzieciątko, czemuż na niewinnem ciele Twojem chcesz nosić grzechu znak, tyś jest jedynym Ojca przedwiecznego, Bóg Izraela i sprawca zakonu, poniżyłeś się, Panie, iż on jest tylko dla synów Adama. O dobroci niepojęta Boga mojego, oczyść mnie ze wszystkich moich obrzydliwości; Baranku bez zmazy, który się dla miłości naszej wszystkim srogościom prawa poddajesz, ucz mnie pokory i chętnego poddawania się wszystkim dolegliwościom rozkazów; ucz odcinać i wyrzucać z serca wszelkie złe żądze, poskramiać wszystkie złe skłonności; Jezu Chryste, wyzuj mnie całkowicie ze starego człowieka, abym odtąd żył w Tobie tylko i dla Ciebie, teraz i na wieki, który z Ojcem w jedności Ducha Świętego królujesz. Amen.

M[odlitw]a o dobrym zaczęciu roku.

Panie, Stwórco mój i Boże mój, otóż mi znowu rok jeden z tego krótkiego i jak cień znikającego życia ubiegł, rok jeden darów, łask i dobrodziejstw Twoich, rok jeden grzechów, złości i niedbalstwa moich! jakże go źle i niedbale spędziłem, jak mało we czci i słabo o Tobie i wieczności, jak ustawnie o świecie i doczesności myślałem i światu tylko nie zaś Tobie służyłem. Cóż mi z tego [illegible] com sobie od ludzi i ten żywot ziemski [illegible] a to com w tym roku cierpiał i to co miałem w nim uciechy, zniknęło już niepowrotnie, tylkom się przybliżył do śmierci, do strasznego sądu Twojego, do wieczności. O Panie, nie sprawiedliwością lecz miłosierdziem racz się sądzić z nami; daj mi jeszcze przemyśleć lat na tym świecie,

wiedzieć czy ten rok cały który dziś zaczynam zdrowo przy życiu? Daj, Ojcze najlitościwszy, pamiętać na co każdy dzień zaczynając pamiętać powinien, że każda chwila zbliża nas do grobu, że życie to choćby najdłuższe przejdzie jak sen, i że w godzinie śmierci nie to co ludzie sobie tutaj ważą, ale same tylko dobre uczynki moje będą nam mogły od płomieni piekielnych ratować, przez męki i śmierć Jezusa Chrystusa Pana i Zbawiciela naszego, w którym jedynym nadzieja nasza naszych. Amen.

Tegoż dnia Modlitwa do S. Bazylego.

Biskupie święty i Doktorze, od młodości zaraz nauki z wielkiej ludziom sławny, któryś dobrowolnem ubóstwem, wzgardą rzeczy doczesnych, ostrym żywotem, postami i ciała umartwieniem, pielęgnowaniem do Boga dążąc, porzucając naszej ludzkiej przykład i od służby nie-bezpiecznej świata do służby i chwalenia dającej Stwórcy i Pana przedziwnego przeszedłeś, któryś w Kościele Chrystusowym prawdy i wiary bronił, nie lękał się żadnych groźb i prześladowań, wielkie miłosierdzie nad biednemi i cierpiącemi miłosierdziem, wielce dbasz do Chrystusa za życia i po śmierci prawdziwą i kaznodzieją i wielkim Kościoła Chrystusowego dobrym światłem: z upraszaj i od Ojca i przyczynia twojej podaj nam, prosim cię o zjednanie nam we wszystkiem łaski i błogosławieństwa Bożego w tem życiu, i przyjęcia do Królestwa Niebieskiego na żywot wieczny, przez Pana naszego Jezusa Chrystusa, który z Ojcem i z Duchem Świętym króluje i chwała wieczna. Amen.

---

2 Stycz. Modlitwa do S. Eufrozyny

Święta pokutnico i zakonnico, która z wielkiej miłości Baranka ukrzyżowanego, Syna Bożego, i z wielkiej żądzy Jezusa jednemu służenia, wszystkim czem świat nawodzi i uczucie może chętnie wzgardziłaś, że nie tylko bogactw, rozkoszy i zabaw w kwitnącej młodości twojej odbiegając, ale także dom rodzicielski i ojca świętego rzuciwszy ostry i pokutny żywot w klasztorze przyjęłaś; posłuszeństwem, modlitwy i milczenia

ustawiczna wiedząca, której w długich i rozmaitych najazdach żadna pokusa

nieprzyjaciół ~~do grzechu wciągnąć~~ zwyciężyć nie mogła: jako sama od najpierwszej młodości

przyjąwszy towarzystwo Jezusa w ubóstwie, uproś i nam w tem bezprzerwanie wie-

ku, uproś ducha szczerej pokuty, oderwania się od świata, w dobrej służ-

bie Bożej do śmierci wytrwania, a po śmierci w Niebie królowania; przez Zasługi

Jezusa Chrystusa Pana naszego, którego społecznie z Ojcem i z Duchem Świętym

~~króluje~~ trwa ~~bez~~ początku i końca na wieki wieków. Amen

---

3 ~~Grud~~ Stycz.

---

4 Stycznia.

---

5 Stycz.

---

6 Stycz. Msza na dzień Trzech Króli.

O Boże Wszechmogący, Panie wszechmogący i nieskończenie dobry, który

chcesz aby wszyscy ludzie zbawieni byli, wielbię moc łaski Twojej, którąś Mędrcom

Wsch. oświecał prowadząc ich do oglądania wszystkiego, aby ich znaleźć mogli: nie by-

li oni przywództwa innych Mędrców, ani słów Herodowych, ani długiej i trudnej drogi, by-

li tylko wierni i ~~dary Tobie złożyć~~ udarować. Dajże nam, o Boże, do pokuty i grzechów,

do Sakramentów kościelnych, do dobrych uczynków w których Chrystusa znajdu-

jem, tak prędko i chętnie powracać; daj nam pokorę rozumów i wiarę żywą,

daj poznanie znaków łaski i natchnienia Twego, któremi nas jak by gwiazda

do Nieba prowadzisz, ażebyśmy wszystkiemi świata względy gardząc, Ciebie szu-

kali, Tobie pokłon i hołdy nieśli, Tobą żyli i z Tobą na wieki

królowali; przez zasługi Jezusa Chrystusa Pana i Odkupiciela naszego, który

z Ojcem i z Duchem Świętym w Trójcy Przenajświętszej króluje i czci ucz-

uczona. Amen

---

7 Stycz.

---

8 Stycz.

---

9 Styczn. M^a do S. Makarego.

Błogosławiony i święty pustelniku, któryś od młodości ~~swej~~ i nad lata wiel-
u duchowanym rosłeś, postny, modlitwy, wszelkiemi ~~[illegible]~~ oddałeś się mistrzem Panu
Bogu nieustannie służąc, i aż do późnego dalszego żywota, do zupełnej dosko-
nałości w dobrem dotrwałeś, ~~[illegible]~~ któryś w czystem do rzeczy niebieskich zachowywaniu umy-
słu i w ciało już podobnym; strzeż nas, prosimy, Twemi przyczynami swojemi
od wszelkiego ~~[illegible]~~ złego i wszelkiego w służbie ~~[illegible]~~ Pańskiej niedbalstwa:
niech nas nie zwycięża ~~[illegible]~~ zaiste żadne dobra świata tego wabiące,
ktore, ~~[illegible]~~ nieczyste jak najmniej i najgodniej do stołu świętego przystępujemy
~~[illegible]~~ Ażeby przeciwnik duszy naszej nic złego nad nami nie ~~[illegible]~~ miał mocy i poz
~~[illegible]~~ wyjściu z ciała piekłem jej nie pochłonął, uproś nam dobra święte, ktore-
smy w życiu i po śmierci w niebie, przez Jezusa zasługi otrzymali-
byśmy. Amen.

10 Stycz.

11 Stycz.

12 Stycz. M^a do S. Edwarda.

Królu święty, któryś w wysokim majestacie niską na sercu pokorę zacho-
wał i sługi się zwał, bogactwa miał a niemi gardził, w rozkoszach opływał a nie
mi się nie mazał, młodym byłeś a wytrwale umartwienie na ciele nosił; któryś
się przyrzekał i zaślubił wiarą nie ~~[illegible]~~ ładnie z Tobą ~~[illegible]~~ oraz i święta ~~[illegible]~~ mocy
~~[illegible]~~ Ojcu ~~[illegible]~~, miłosierdziu i wszechmocności Bożej zaufał i przez nie z nie-
bezpieczeństwa wielkiego ~~[illegible]~~ wybawionym byłeś jako z prawej i świętej miłości Bło-
gosław się bywałeś i za życia chorym i ubogim, ktorym ~~[illegible]~~ tak
Boska zdrowie przywracałeś, niebawem tu i teraz w przykładzie chwały wiecznej
schodzą i choroba grzechów naszych, a uproś nam co najlepsze zdrowie duszy,
uproś czystość, któryś byłeś wiernym czystości miłośnikiem, i naśladowanie
wiernie i posłuszeństwo ~~[illegible]~~ dla Kościoła, abyśmy na Sądzie Niebo wzię-
li, od Tego który Ojcem, i Duchem Świętym króluje na wieki wieków. Amen.

13 Stycz. M^e do S. Lucyana.

Męczenniku Pański, któryś jeszcze z dziecinnych lat majątek swój ubogim rozdawszy, sam się na surowość ostrego żywota i ~~[illegible]~~ naukę Pisma S. oddał, ~~który~~ ciągłą cały życia na modlitwie ~~i pokucie~~ trawił, nie lękając się ~~więzów~~ ~~i~~ błogosławio[nym] stałeś płaczących drakwi; któryś ~~[illegible]~~ prace swej żywot, ~~łask~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~

Męczenniku Pański, któryś jeszcze z dziecinnych lat majątek swój ubogim rozdawszy, sam się na surowość ostrego żywota i naukę Pisma S. oddał, ciągłą cały życia na modlitwie i pokucie trawił, nie lękając się, błogosławionym stałeś płaczących dzieci; któryś za prace swej żywot jasny ciągle z nami dzielił; o wiarę Chrystusa ochoczy, ciężkie zaw[sze] prześladowanie, męki, więzienia, zniosłeś i skonałeś w nieszczęśliwej śmierci, sługo i Miłującego być głosem: uproś nam, żebyśmy Chrystusowej, iżbyśmy też takie jak ty pokorą i świętobliwości słowa Ducha Świętego w Świątyni i drogich Pismach Świętych do serca biorąc, także owoc z nich w życiu przykładnem i śmierci chwalebnej odnieśli, a wszystkiego na wieki dostąpili, przez Jezusa Chrystusa Pana naszego. Amen.

14 Stycz. M^e do S. Hilarego.

Doktorze święty, ojcze duchowny świętych wielkich, któryś ~~dla~~ miłości Chrystusowej dostatków w jakich byłeś wychowan zaparł się, nad siłę i zwyczaj swój wziął rolę rękoma własnemi ~~swoją~~ na żywienie ubogich; któryś też dzienne Boskich w nauce i rozumie nie zaniechawszy ~~[illegible]~~, uczeniem i napominaniem bliźnim służył, na wiarę się stał i niczym nie oglądając, tyś naprzód w stanie świeckim był już przykładem dla wiernych i postrachem kacerzy, potem w kapłańskim, o wyznanie Trójcy S. i Bóstwa Chrystusowego prześladowania i wygnanie mężnie cierpiał z wielkim pożytkiem i dobrem Kościoła: przyczyń się za nami grzesznemi, iżbyśmy w prawej katolickiej nauce, od ciebie bronionej, wiernie i gorliwie do śmierci trwając, w niej mogli na niebo zarobić, a stąd się weselić kiedyś w chwale twojej przez zasługi i miłosierdzie Odkupiciela i Pana naszego, z Ojcem i z Duchem Świętym królującego. Amen

~~15 Stycz. M^e do S. Pawła Pustelnika~~

Święty pustelniku, ojcze ~~[illegible]~~ pierwszy i przykładzie wszystkich Chrystusowych

pustelników, którzy pokorą serdeczną i miłością gorącą ku Bogu zdjęty, z rodziców
w modlitwę miejsca bezpiecznego, od ludzi i świata na pustynię uciekł; ~~który~~
tam od lat młodocianych [ustawicznymi] aż do późnej bardzo starości w rygorystycznym rozbraniu
z ciała [i wszystkich umartwieniach ciała] ~~[illegible]~~ na służbie Pańskiej wytrwał; Eliasza i
Jana Chrzciciela błogosławiony naśladowniku, spółtowarzyszu Antoniego i
od niego nabożnie pogrzebiony, który ujrzał między chóry Aniołów, w Pro-
rokach i Apostołach pośród, duszę twoją w Niebo poniesioną: błagamy
modlitwy i przyczyny twojej za sobą, abyśmy zgiełków i ~~[illegible]~~ [widoków] świa-
ta otoczeni, duszy w nim nie zgubili, ale choć wiedli do Boga ją nabożnie
w rozmyślaniu podnosili, osobliwie w godzinę śmierci, skruchy i żalu za
grzechy i dobrej nadziei pełnią, Niebu oddali, przez Jezusa Chrystusa Pa-
na naszego, który z Ojcem w Trójcy żyje na wieki. Amen

---

16 Styczn. M^e^ do S. Marcellego.

Namiestniku Chrystusowy, wielki i święty męczenniku, któryś [się] (za Kościół
Boży i w obronie owiec swoich, jako czujny i mężny Pasterz, silnie zasta-
wił, iż ani i mocy cesarskiej, ani groźb [i bicia], ani [wszelkiego] prześladowania w tem się
nie ulękł; któryś o Imię Najsłodszego Mistrza i Pana swojego, o zbawienie
dusz błędnych długie te straszne więzy, ciężkie cierpliwie znosząc, ~~[illegible]~~ tamże świę-
tym męczennikiem [chwalebnie] (skonałeś: przyczyń się za nami grzesznemi, abyśmy w tej Wierze
za którą tylu Papieżów krew swą rozlali, nie ostygli nigdy, i przykazania
wszystkie Kościoła wiernie i chętnie, jako posłuszne dzieci jego spełnili,
abyśmy po nabożnem i przykładnem życiu nie zostali się i z nich bez
świętych Sakramentów, a w Niebie zapłatę [wzięli] ~~[illegible]~~ przez tegoż Stwórcę
na Krzyżu ~~za~~ za wszystkich umarł i ~~za~~ wszystkich zbawienia pragnął. Amen

---

17 Styczn. M^e^ do S. Antoniego.

Święty pustelniku po wszystkim świecie wsławiony, [mężny] ~~[illegible]~~ i cierpliwy oso-
bów [illegible], wielki wszystkim do cnoty i miłości Boskiej mistrzu, któryś zaraz
od lat pacholęcych majętność swoją na ubogie rozdarował i począł żywota pu-

stołeczego kosztować, postem a nieprzestanną modlitwą i ofiarowaniem ofiary Bożej czyniąc, i wielką przeciw Feliksa wojnę ponosząc; potem ostrzegł wielu ludzi; wiele bytu w na nieczystym kościoła marcem stawił, wiele pogaństwa do świętej Chrystusowej przywiódł, i niezmierną liczbę uczniów do wzgardy świata, podeptania samego siebie, do pokuty, pokory i cichości, i anioł dobra natychmiast cnót chrześcijańskich przywiódł; który miał dar cudów i dar Ducha proroczego, przed wszystkim o bogactwa bliźnich święto zachowywał, braem ciem nasłem dawał, i do wielkiej stałości w dobrej służbie Bożej nie omdlał: świętej że modlitwie twojej poruczony teraz i przy śmierci, abyś nam wszystko czego do zbawienia potrzebujem uprosił wraz przez Jezusa Chrystusa Odkupiciela i Pana naszego, który z Ojcem i z Duchem Świętym żyje i króluje na wieki. Amen.

18 Styczn. Mo do S. Felixa.

Kapłanie i karandzija święty, któryś ziemskie dobra pomiatając, Niebieskie wszystko myślą i siłą zdobywał, wszędy szczególnie ubóstwa uczon- ciły, więźnia Chrystusowy i sługi wielki za wyznawanie Imienia Jego pa- nosząc, tyś sam w więzieniu od Anioła był ciosowy, i drogi Męczeńskie pobudką do wytrwania byłeś, uczyń je by wszystek skarb swój w Niebie li a tych i niebali, którzy ciało zabijają; i uproś nam, błagamy, żebyśmy pamiętając w czem jest nasz skarb prawdziwy, nie dali się wiążąc takowemu skarb zamilczeć, i nie zapomnieli że nic nie przynieśliśmy z sobą na świat i nic z niego nie wyniesiemy, żebyśmy też coś nieci wiedzieć ubogich, że i pogardę bogactw i wszelkiej wielkości świata, a po tém pielgrzymowaniu dostąpili ojczyzny wiecznej, przez Tego, który z Ojcem i z Duchem Świętym czci i chwały końca nie mającej. Amen.

19 Styczn.

20 Styczn. Mo do S. Sebestyana ~~i Fabijana~~

Żołnierzu święty i przebłogosławiony, któryś i w służbie ludzkiej mężnym, mądry, sprawiedliwy, i panom swoim miły pokazał, i w Bożej był z...

wośią, tak wielką żeś męczeńską koronę dostępniejszą zazdroszcząc świętą zazdroszczią samże co najmilszej krwie swojej Chrystusowi ofiarować pożądał; karmiciel Ducha Świętego pełen, który stałą rzeczą na sercach dziwnie sprawiał, do wytrwania przy Chrystusie przywodził, za owszem ... przykładem ... się Boga wyznawców a Kościoła obrońców mnóstwo: tyś chętnie wszelkie dobra ziemskie pogardził, ... żadnego dóbr doczesnych ..., tyś raz męki cierpliwie aż na śmierć odbywszy, żeś cudownie do życia wrócon na wielką jeszcze koronę i teraz utwierdzałeś potwierdzenie, i wielekroć za Pana swego umrzeć byłeś gotów: zostań przeto, i dla nas tego pomocnikiem [illegible], a nie daj ani najmniej i zakonu wykroczyć, w wierze ostatecznej; lecz szczęśliwie do Nieba przyjść, przez Tego który cię umacniał i teraz na wieki nagradza. Amen

---

21 Stycz. Mᵃ do S. Agnieszki.

Dziewico prześwięta, zacnego domu i urody przedziwnej, wielkiego młoda [illegible], ale sercem dojrzała, w twarzy piękna, a w cnotach daleko piękniejsza, którą miłością Jezusa Chrᵗᵃ zdjęta, wszystko na świecie, co ... tyś oblubieńcem ziemskim i świętą piękność dla Syna Bożego wzgardziwszy, a i ... od służby Jego i wiernej czci przenajświętszego ... ani namowa ... ani strachem kar i okrutne prześladowanie odwieść nie dało, jakiś się ... niej jeszcze lata świeci wielka już mądrość pokazała, że nad ziemskie dobra i ... wiele świata przeniosła, i ... ze Chrystusa i Świętego ... śmierć męczeńską poszła, racz i nas niedrogą uproszeń przyczynie się twojej polecamy, abyśmy ... wszystkiego co ... i prosimy ... serca ... posuniętą wzgardą nieprzejrzystej z Świętemi w Niebie dostąpili, przez Pana Naszego Jezusa Chrᵗᵃ, Odkupiciela i Zbawiciela. Amen.

---

22 Stycz. Mᵃ do S. Wincentego.

Zarazdzieny wielki, który od młodości na służbę i Bogu i dla ludzkich pożytkowanie oddawszy, z wielką skutecznością Chrystusowy wiary prawdziwie ... wiernych,

z cnót swoich i świątobliwości przykład nam błogosławiony stawiasz; który o tej
Wiarę świętą [illegible] więzienie i głód i kajdany cierpliwie znosił,
i drugim męczennikom męstwa i nadziei dodawał, wreszcie na mękę (najsroższą)
porwany, dziękował za nie Bogu i ludziom, ściętym już Prawdzie świadectwa
swojej dał krwią swoją świadectwo: jako sam ostre żelazo i ogień i członków
targania wytrzymał, a żadną ich boleścią przemódz nie dopuścił, żyjemy nam oręż
błogi i ochrona [illegible] zbyjany przyjmującej; duchownego męczeństwa ochotni
byli, kosząc w sobie ich żądze, własną wolę i skłonności swojej, żyjący
tego krótkiego żywota śmierć nieśmiertelną i chwałę świętych społeczników, przez
Jezusa Chrystusa Pana naszego, który w Trójcy Przenajświętszej żyje i króluje bez
początku i końca. Amen

---

23 Styczn. Modlitwa do S. Anastazego.

Męczennika Pański, w pogaństwa zrodzony, a na samo zasłyszenie
Księgi Zbawiciela naszego ogniem Ducha Świętego zapalony, który i dom ojca
bogatego i kraj swój dla Chrystusa rzuciwszy, [illegible]
wstydu zaraz świata odmówił, i wszystkiem co on dać może pogardził; który
w ostrym i pokutnym życiu [illegible] tak i Krzyża Chrystusowego [illegible]
iść uczestnikiem jego żądać pragnął: jako sam Pasterz błogosławiony
że tego niebios więzienie, obelgi, (bicze) i męczeństwa cierpliwie
aż do śmierci znosił, i wołał przy skonaniu iż dla swego Boga i Zbawiciela
jeszcze więcej by był gotów, uproś i nam abyśmy poznawszy [illegible]
cześć w sercu czuli, cnót twoich i naśladownictwa naśladując na ziemi, twojej z tobą
zapłaty w Królestwie Świętych używać mogli, przez Pana i Zbawiciela naszego Jezusa
Chrystusa, który z Ojcem i jedności Ducha Świętego panuje i
króluje na wieki wieków. Amen

---

24 Styczn. Modlitwa do S. Tymoteusza.

Kaznodziejo, Biskupie i Męczenniku święty, Apostoła narodów ucznie i
synu we Panu najmilszy, tyś też powołanie jego w Kościele, i jedno

iony z nim tak jednomyślny, nie byłś stworzeniu błogosławionemu wszystkich [illegible]

syn i drugi Pawłowy, który cię więcej widział, ubóstwo i cierpliwości i [illegible]

[illegible] zakonu naszego, potwarze, biczowania, głody i posty cierpiała, a [illegible]

jakby matka, skwirkom cię świętym polecał, o zdrowiu twoim troskliwym [illegible]

[illegible], i bez wiedzy twojej się świeta rzejść nie chciał: w tobie od pierwszej młodości

łaska Boża przebywała, że byłś godny zostać przy wielkim swym mistrzu spół-

uczestnikiem, za śladem jego w otworzeniu Pańskiej jak dobry [illegible]

pracować, wreszcie w obronie zakonu Chrystusowego życie położyć i koroną [illegible]

[illegible] odpięt: modlitwą tę twoją i tego błogosławionego ojca w Bogu

[illegible], spodziewając się ważnego w szczęśliwości Świętej [illegible]

przez tego który nas wszystkich na Krzyżu odkupił. Amen

Stycz. 25go w dzień Nawrócenia S. Pawła.

O Święty wielki, z bluźniercy wyznawco, z prześladowcy męczenniku,

z Faryzeusza Apostole, z błędnika Doktorze, z wilka owieczko Chry-

stusowa, który się do wielkiego grzechu swojego znając i przed wszystkimi go

z wstydem i żalem opowiadając, wyznajesz też jednak żeś go w niewiadomości wiary

i ślepoty, nie zaś z hardości i złości; który i w grzechu tej wiele

żeś w sercu Bogu służyć pragnął: nie na grzech twój pomnieć chcemy,

i święte

ale na wszystkie przedziwne cnoty, prace i zasługi twoje, na twoje doskonałe

nawrócenie, na posłuszeństwo dla przeznaczonych kapłanów, na twój żal serdeczny, i na

niezrównaną w służbie i czci Boskiej gorliwość, dla której zaraz na prze-

śladowanie i pogardę ludzką i nieśli chwałę przyjmować: stwórz nas błogosła-

wioną przyczyną swoją abyśmy i w największych grzechach o miłosierdziu Bo-

żym nie rozpaczali; i żadnym też grzesznikiem wzgardę

nie mieli; uproś nam szczęście co najprędsze nawrócenie a potem wierne

wytrwanie, przez Jezusa Chrystusa Pana naszego. Amen.

26 Styc. Ma do S. Polikarpa.

Ucznia i posłańcze Apostołów, Biskupie i męczenniku święty, który wszystkiemi cnoty Chrześcijańskiemi ładnie swojem świecąc, bardzo wielu błędnie kacerzów do Kościoła i prawej Wiary przywiódł, sam tegoż Kościoła Chrystusowego niezmożony aż do śmierci obrońca ~~stałego~~; któryś ~~[illegible]~~ ostatniej i srodziej strony doznawszy, zgryzoty wiele na ciele, byś zawdy dla swego Boga ~~i~~ ubogi i pilny na sercu, żadnej ni męki nie ulękł, i dobrowolnie w ogień wstąpiwszy, innym wiernym świętym przykładem swoim skutecznie ~~powabem~~: uproś nam gorliwą świętą obronę twoją towarzystwa i ~~[illegible]~~ nauk bezbożników i niewiernych, którzy dane są gębią, uproś ~~twoją~~ cierpliwość niezwyciężoną w boleściach i cierpieniach, i daj nam przy skonaniu tak szczęsną i świętą jak była twoja modlitwę, abyśmy zwyciężywszy i żywota wiecznego uczestnikami byli, przez zasługi i Krew Jezusa Chrystusa Pana naszego. Amen.

27 Styc. Ma do S. Jana Chryzostoma.

Biskupie i Doktorze święty, doskonałością życia, nauką i dziwną świętą wszystkiemu zaleconym, któryś choć z pogańskich rodziców ~~[illegible]~~ zrodzony, ~~[illegible]~~ pochodzący, z młodu zaraz Chrystusa do serca przyjął, zakon Jego święcie szczerze uczył, i jeszcze na świecie rodząc wielkie dla innych ~~[illegible]~~ był pewną Wiary; przestawszy ~~[illegible]~~ i złotousty kaznodziejo, podporo Kościoła, ozdobo Świętych Pańskich, ~~Cnót Apostołów~~, któryś ~~[illegible]~~ czynem i nauką swoją nie nabywając dóbr, lecz tylko skarby Boskiej szukał, żadną i wielkością ziemską w świecie korzysta nie tamował, i dla ~~[illegible]~~ pożytku owiec swych na wszystkie niebezpieczeństwa mężnie wzgląd; jakoś sam podwakroć wygnanie, prześladowanie, nędzę i kalectwa dla Chrystusa cierpiał, wreszcie śmierć na tem męczeństwie zakończył, racz zjednać i nam co najżywszą wiarę i wytrwanie w dobrem, abyśmy tobie i ojcze i przyjaciela twojej oddzieleni, a doprowadź nas do ojczyzny niebieskiej, przez Jezusa Chrystusa Syna Bożego, Pana naszego. Amen.

18 Stycz. M^a do S. Jana Jałmużnika.

Patryarcho święty, który od młodości bojaźnią Bożą nawdrowany, wszelkie chrześcijańskie cnoty wypełniające, szczególniej wielki byś i sławny z miłosierdzia dla ubogich, żeś w jałmużnach się coraz wprawiając, który tej prawej miłości bliźniego nie tylko sam dawał przykład, lecz i drugich starał się do niej przywodzić, [illegible] na ścianie przymiotne biedaka opieki a w niebie sobie towarzyszy; który ubogich i biedna, chore i kaleki nazywał Panami swemi; nad [illegible] swych krewnych i krewnych pierwszeństwo im nad sobie dał jak; wielki przykład [illegible] owania i krzywd zapomnienia, który przez doskonałą pokorę, w której [illegible] wet i podwładnych, do nóg padając, przepraszał: przyczyń się za nami [illegible] nienia z Królestwa Świętych, prosim cię, szczodrobliwy jałmużniku, o pokorę duchowną, o cnotę wszelką, a po śmierci zawiedź nas do [illegible] ba, przez Tego który w Trójcy z Ojcem i z Duchem Świętym żyje wiecznie. A.

19 Stycz.

20 Stycz.

21 Stycz. M^a do S. Witalisa

Święty zakonniku, w cnotach doskonałych wystawiany, któryś dla nawrócenia grzesznych i dusz ich zbawienia sam sobie chętnie na rozkazie u ludzi po- [illegible] wielki czystości miłośniku, któryś dla ratowania drugich od złych żądzy [illegible] nych złoży ciała poświęcał się na pracę, wzgardę i pogardę, w modlitwie za grzeszniki nie ustawał, a którzy cierpliwie znosił, i mogąc się łatwo przed [illegible] usprawiedliwić, tak się w ponieważ pokornie i pokorze chrześcijańskiej [illegible], żeś raczej wolał za pozwoleniem uchodzić, a całą zapłatę odkładając na żywot przyszły: wyjednaj nam [illegible] dobra pańskiego tak wielki [illegible] Bożemu, a w czystości się nieposzalanej zachowali, [illegible] twojej szczerej pogardy czci i sławy doczesnej, [illegible] nie od ludzi [illegible]

pragnęli i nie w tem już życiu się kończącą używali, ale się nią bez końca cieszyli w Niebie z Świętemi, przez Jezusa Chrystusa Pana naszego, który z Ojcem w jedności Ducha Świętego chwalon i króluje na wieki wieków. Amen.

Miesiąc Luty.

1 Luty. Ma do S. Ignacego Męczennika

Święty Biskupie i Męczenniku, ucznio Jana Ewangelisty i potomku na Biskupstwie Piotra S., [illegible] Chrystusowy dziecięcej gorliwości, którego zwano bogonośnym, tak we wszystkich uczynkach i słowach twoich nad ludzką prawie świętością świeciłeś; żołnierzu Boży, któryś o chwałę Stwórcy i Pana swego nie lękał się wojny z pany ziemskiemi, śmiało się im o prawdę i dobra owczarni swej zastawiał, mężnie o to wszelkie prześladowania znosił, aż na śmierć okrutną skazany wypraszałeś się od modlitw wiernych, żeby cię nie obronili od zguby doczesnej, która cię zrobiła koroną wiecznej; i nas prosim cię, błogosławiony mieszkańcze Nieba, racz się za nami przyczyniać we wszelkich potrzebach naszych wstawiać, zjednaj nam wszystkim cnoty twojej i twoją wielką żądzę i skuteczną żywota wiecznego i jeszcze szczęśliwe dostąpienie, przez Jezusa Chrystusa spólnego Pana naszego i Zbawiciela. Amen

2 Lut. Ma na dzień N. P. Gromnicznej.

O Najświętsza Matko Pana mojego, Tyś jest między córkami Jerozolimskiemi jako między cierniem lilija, jako palma między drzewy, i jako słońce między gwiazdami, Tyś przeszła wszystkie, błogosławiona między niewiastami przez owoc żywota twego, którą rodząc dziewictwa nie traciłaś i przekleństwa Ewy matki naszej nie znasz; Tyś sama między córkami Syońskiemi jako złoto między kruszcami świecisz; na tobie widzim dziwnie świetny a drogi w piersi twoich zawieszo-

świeci, to jest Dzieciątko które jest Bogiem i Panem naszym, i potęgą na-
ły jako na stolicy równemu Majestatu Bożego, iżeś wszystkiem jest Słońcem ogar-
niona. O! jakże dziwną jesteś w oczach naszych, Maryo, iżeś Ty, Panienko, ze-
dziela twego porodziła, swojej żywota dawcę żywiła, a rękoma twemi Niebo
ziemię wszystkiego powiła; znamy się Matką bez skazy, rolą ~~płodna~~ wolną i niwą
uorana; znamy skrzynią zakonu i stolicą mądrości Bożej; uciesz i nas przy-
czyną jakoś dziś Symeona pocieszyła, iżbyśmy się przez ciebie uwielbia-
i chwały Panu naszemu Synowi twemu dawać mogli, przez Jegoż zasługi
nieskończone. Amen

3 Lut. M[a] do S. Błażeja.

Biskupie i Męczenniku święty, doskonałości w żywocie wielki przykład ~~Boga~~ świata
jasny, ~~ktory~~ czystości i pokory osobliwy miłośniku, któryś za prześladowania na okrutne
jszcze prześladowcy długie i wielkie powtórzenie wycierpiałeś, trzymając się z korzeniem po górach
jaskiniach, a skoro poznał iż była wola Boska abyś wziął męczeństwa, chętnie
miałeś wziąć ~~[illegible]~~ wziąć na siebie, czyniąc się wyraźnym świadkiem prawdy Chrystuso-
wej; jakoś dla Imienia Pana i Odkupiciela swojego więzienie, bicia, drapie-
nie i najcięższe (ciała) trojenie, wzmacniany będąc, ponosił, wreszcie krew swoją ofiaro-
wał, prosimy cię, któryś czynił cuda, chorych uzdrawiał, uzdrów nas przy-
czyną swoją ze wszelkiej niedoskonałości i słabości ducha, wyjednaj nam ucho-
wanie cnoty twojej, czystości i pokory, a po tym żywocie do wiecznego w Niebie
przybytku bądź przewodnikiem, przez Jezusa Chrystusa Pana naszego, któremu jest
panowanie na wiek wieków. Amen

4 Lut.

5 Lut. M[a] do S. Agaty.

Panno ~~[illegible]~~ i Męczennico święta, któraś będąc rodu zacnego, majętności
wielkiej i piękności nieporównanej, wszystkiem tem i wszystkiem co świat daje
mogła wzgardziwszy, duszę swoją w cnoty ubierałaś, doskonałą z siebie ofiarę

Niebieskiemu Oblubieńcowi swemu czyniąc; któraś przed srogi urząd stawiona
żadną się groźbą, jak wpośród żadnem podchlebstwem, od Wiary przeczy odwrócić się nie
dała, okrutne ~~srogie~~ męki i katowania ~~nie~~cierpliwie zniosła, w więzieniu cudownie
uleczoną została, ucieczką ratować się nie chciała, woląc raczej krwią swoją
nowych Panu czcicieli i Kościołowi dzieci przysporzyć, i co najprędzej Boga w
Niebie oglądać i chwalić: przyczyń się miłosiernie za nami grzesznemi, ażeby-
śmy w zakonie Chrystusowym wiernie do śmierci trwając, nigdy się od Wia-
ry Katolickiej, która jedna jest prawdziwą i zbawienną, ani strachem przykładu
ani własną nieuzytnością, ani żadną zgubną nauką odwieść nie dali, ale wię-
cej z Świętemi zapłatę użyjali; przez Jezusa Chrystusa Pana naszego. Amen.

---

6 Lut. Mª do S. Doroty.

Panno i Męczennico Chrystusowa, któraś miała dar osobny mądro-
ści, a w pokorze i innych cnotach chrześcijańskich postom i ustawicznym mo-
dlitwom od dzieciństwa przywykła; któraś nie tylko sama nigdy się od swe-
go Zbawiciela Ukrzyżowanego oderwać nie dała, lecz jeszcze drugich, wielkie
grzechów ~~w~~ we rozpaczy upadłych, do nadziei świętej podnieść umiała i Niebu
dusze ich ~~z~~dobyła: daj nam pamiętać że miłosierdzie Boskie większe jest
nad wszystko, abyśmy, mimo wszelkiej obrzydliwości i dawności grzechów na-
szych, nie w przebaczeniu Jego nie wątpili, z serdeczną ich skruchą i żalem go
przejmowali, ufni w nieprzebraną litość Tego który nie chce żeby jeden
grzesznik; daj nam przyczyną swoją po tem życiu, obfitości i wiekuistej szczęśliwości pełnej
dostąpić szczęśliwie żywota świętego na wieki, przez tegoż Pana naszego
który z Ojcem i z Duchem Świętym króluje w Trójcy. Amen

---

7 Lut. Mª do S. Brygidy.

Panno i zakonnico święta, którą Pan Bóg tak sobie obrał i przyozdobił
że cudy apostolskiemi uwielbił; któraś zaraz w dziecinnych swoich latach
dla ludzkiej Nieba zyskiwać przestała, i przeto wszystkiemi podchlebstwy świa-
ta wzgardziwszy, na żywot się klasztorny ofiarowała: jako w świątobliwości

miłości Chrystusowej coraz rosnące, wielką liczbę cudów przedziwnych spełniłaś,
i ślepym wzrok, niemym mowę, niemocnym zdrowie i siły mocą Świętej
świętego, wracała, ufamy wielce skutecznej modlitwie twojej i pokornie o
nią prosimy: daj nam pamiętać któraś sama z niewolniczej i w poniżeniu
zrodzona, że nie w jasności rodu, ani w niczem co świat ceni, może być chwała nasza prawdziwa, ale
w dobrej i świętej służbie Chrystusowej, którą wszyscy przed Bogiem przed jesteśmy
obiecanej zapłaty według uczynków naszych; przyczyń się za nami w strasznej
godzinie śmierci i bądź przewodniczką do królestwa Świętych, przez Jezusa
Chrystusa Pana naszego. Amen

Lut.

9 Lut. Ma do S. Apollonii.

Panno i Męczennico święta, wszelkiej cnoty chrześcijańskiej pełna, którą
żadne niebezpieczeństwo od ludzi zaślepionych, ani prześladowanie, ani kary okrutne nie
mogły od wiary i wyznawania Przenajświętszego Imienia Jego odstraszyć, że nie tylko wszelkie
męki i okrucieństwa, lecz nawet śmierć sama pożądaną ci była, a Pana
Zbawiciela który za nas umarł naśladując ani na moment nie odstępowałaś;
któraś się nie bała ognia ziemskiego, tylko tego jakim grzesznicy na
wieki w piekle gorają, i spieszyłaś się po zapłatę Niebieską samaś chętnie na stos
skoczyła: zjednaj nam proszę żebyśmy, jeśli nie miłością dóbr wiecznych, tedy
bojaźnią kar gotowanych na grzeszników przywodzili się do świętego cnót chrześcijańskich
pełnienia, niczem Boga i bliźniego naszego nie obrażali, i na
strasznym sądzie miłosierdzie Jego i dziedzictwa świętych znaleźli, przez Tego
który z Dziewicy urodzony umarł dla zbawienia naszego i żyje w Trójcy. Amen.

Lut.

Lut.

12 Lut. Ma do S. Pauli.

Wdowo i zakonnico święta, któraś szczodrze świecką i wielkimi bogactwy
Pana Boga obdarzona, w młodym jeszcze wieku owdowiawszy, wszystko się na służbę

Boża udała; któraś dla otrzymania dziedzictwa Niebieskiego z wszystkiego i un-
ziemi chętnie wyrzekła się, cały bogactwo domu swego na ubogich i na zakony
rozdając, a życiem pokutném, srogą postów, ustawicznością modlitwy, pokorą
przedziwną, gorącością nabożeństwa wszystkim za przykład i zbudowanie świętą
przyczyń się, prosim, za nami grzesznemi przed Panem i Stwórcą nas wszystkich, a
jakoś sama dla siebie czci i chwały ludzkiej i pilnie przed niemi uciekałaś, żyw-
ruj nam też zbawienną bojaźń, żebyśmy pochwał i czci świata unikając, raczej grzechy i
winy nasze pokornie rozpamiętywali, za nie się skruchą przejmowali, i żywota
wiecznego z Świętami dostąpić mogli, przez zasługi i Krew na Krzyżu przelaną
Jezusa Chrystusa Syna Bożego Pana naszego. Amen

---

13 Lut.

---

14 Lut. M^a do S. Walentego.

Kapłanie i Męczenniku święty, któryś śmiało przed Królem ziem-
skim, żadnych się o to kar i cierpień nie bojąc, chwały Króla Nie-
bieskiego, Stwórcy Nieba i ziemi, bronił; któryś tym w czyje oczy rany
dany byłeś dobrodziejstwem się wypłacał, i zbawienia dusz ich szukając
cuda czynił, daruj nam, błagamy, modlitwą twoją przed Bogiem, i żebyśmy
zasługami Baranka na Krzyżu przybitego, wszystko czego doczesnie
i wiecznie potrzebujem, abyśmy wszelkie cnoty chrześcijańskie pełniąc,
rozkazania Kościoła szanując, we wszystkiem się z wolą Boską zgodzić
umieli, i dobry przykład z siebie stawili, a przy śmierci Sakramentami
opatrzeni weszli coprędzej do przybytku Świętych Pańskich, przez tegoż
Jezusa Chrystusa Pana i Odkupiciela naszego, któremu z Ojcem i z Duchem
Świętym cześć, chwała i pokłon teraz i na wieki wieków. Amen

---

15 Lut. M^a do S. Faustyna.

Kapłanie święty, z rotmistrzem kiedyś niezwyciężony,
któryś wiarę prawą w sercach ludzkich szerząc stał się jednym cierpień
Imię Chrystusowe; w towarzystwie brata miłego od miejsca do miejsca

63

z jednej męki na drugą był ciągniony, a wszystkie moc rozmaitych boleści mężnie serce twego ~~niezmożone~~, i śmierć samą gorzką i świętą miłością Bożą ugasić tobie nie ~~mogły~~ zdołały; Męczenniku cudowny, którego zwierzęta dzikie ~~dzikie~~ [illegible], wo- ani ogień szkodzić nie mógł ~~dotknął~~, przyczyń się za nami, błagamy ~~cię~~ najpokorniej, byśmy bez przeładowania i obrzucenia [illegible], bez męki, miłością Bożą porwani, zbawienia nie stracili, w szaleństwie ~~tych~~ [illegible] rzeczy pogrążeni jesteśmy, abyśmy to wszystko opamiętali i naprawili, uproś nam wiarę ~~[illegible]~~ skuteczną, wszystkie dobra świętych, spokojne i ciche serca, miłość dla naszych bliźnich, czystą modlitwę, zbawienną skruchę, ~~[illegible]~~ a do chwały Twojej wiecznej doprowadź, przez Jezusa Chrystusa naszego. Amen.

---

16 Lut. M.a do S. Julianny.

Panno i Męczennico święta, któraś z ojca i matki pogan urodzona, Ewangelije Chrystusa poznawszy, zaraz wiarę prawą przyjęła i we wszystkie ją sprawach i wszystek świat znać dawała; którą żadna korzyść ludzka ani żadna moc do tego ~~nie~~ skłonić nie mogły, abyś została [illegible] [illegible] nieprzyjaciela Bożego i Jego świętego Kościoła, tak że raczej wolałaś najokrutniejsze męki ponieść; któraś w wielkich i rozlicznych boleściach mężnie [illegible] modlitwą tylko i dziełem ~~[illegible]~~ w który [illegible] sama śmierć [illegible] życie dawała przywodząc je ~~[illegible]~~ a święta [illegible] do Chrystusa [illegible] miałaś [illegible] między nieprzyjacielem i zabójcą swoim własnym rodzicem [illegible]: uproś nam cześć i poszanowanie naszemu ~~świętym~~ Sakramentom Pańskim, uproś wszystkim [illegible] w księstwach [illegible] pobożność prawą, wierność Kościołowi i pokornie w Chrystusie, a zjednaj nam po tem wygnaniu ~~[illegible]~~ ojczyznę błogosławioną, przez ~~[illegible]~~ tegoż Pana i Zbawiciela naszego. Amen.

---

17 Lut.

---

18 Lut. M.a do S. Melanii.

Święta Pani, przykładzie żon i wdów, kto wypowie jako wielka a niewysłowiona miłość ku temu Bogu w sercu twem gorzała! Wszelkiego rodu i niezmiernych bogactw i wielkich pań; wszystko dla Chrystusa, dziwna ubóstwa miłośnico, na

ratunek będących bliźnich i na skutek towiełną poświęciła dobrowolnie; po wszystkim świecie rozsyłałaś jałmużny zakonom, klasztorom, wdowom, ubogim, sierotom, z własnych jeszcze rąk zarobkiem potrzebne życie; tyś nie tylko więźniom [illegible] lecz także wielkiej liczbie ubogich [illegible] a rozlewaniu gniewu jawnego oddanych, których zyskała: uczyń nas łaskawą przyczyną twoją, cnót twoich błogosławionych uczestnikami, po słuszeństwa, miejsce świętych czerpania, uczyń prawej mądrości ożywionej tej [illegible] i prędko mijającą majętność ziemską na kupowanie sobie przybytków wiecznych chętnie poświęcali, i szczęśliwość wieczną nabyli, przez Jezusa Chrystusa Pana naszego, który w Trójcy Najświętszej żyje i króluje od wieków i na wieki. Amen

---

19 Lut. M.a do S. Małgorzaty.

Królewno i zakonnico święta, któraś jeszcze przed urodzeniem była Bogu od rodziców poślubiona, i od pierwszego dzieciństwa w służbie Chrystusowej [illegible] za Jego przenajświętsze z gorącą [illegible] raczyła; któraś od lat także dziecinnych postu, wielkiej i umartwienia ciała z nadzwyczajną [illegible] odbywała, wielką cnotą, pokory, jałmużny i ustawicznej modlitwy wsławiona, dla której stała się mądrego serca rada i wszystka wielkość ziemska i pożytkami świeckimi tylko [illegible] była: jakoś sama przez całe życie osobliwsze nabożeństwo i [illegible] w rozmyślaniu Męki Pańskiej miała, wyproś i nam z przybytku [illegible] tych też nabożeństw do najsłodszego Imienia Jezus i Krzyża Zbawiciela naszego, [illegible] na stracenie krwi Jego [illegible], ciężkie rany, cierniem ukoronowaną [illegible] podawane, boku przebicie [illegible], wszystkie dolegliwości życia tego cierpliwie znieśli, a przyszłego szczęśliwie dostąpili przez też Mękę Pana i Odkupiciela naszego. Amen.

---

20 Lut.

---

21 Lut. M.a do S. Wilhelma.

Książe i pokutniku święty, któryś z nabożeństwa światem i jego bogactwy i [illegible] honorami ozdobion, na świecie tylko hardość o wzniesienie ludzkie dóbr od Boga sobie [illegible] używał, ale raz do poznania prawdy, do posłuszeństwa Kościołowi i czci zakonu Chrystusowego przywiedziony, byłeś doskonałej pokuty i żalu za grzechy przykładem wszystkim

– muzyka – Anna pierwsza żona Kaz. W. która była córką Giedymina W. X. Lit.
lubiła się niezmiernie w tańcach a zwłaszcza w muzyce, tak iż śpiewaki, i różne muzyki
muzyki wszędzie z sobą woziła – Siostra jej zaś Elżbieta, matka króla Ludw.
która później rządziła Polską, lubiła podobnie tańce, także do późnej starości.
– Konrad X.żę Stynawski (jeden z rozrodzonych Piastów) który był xiędzem, gdy z pro-
bostwa wrocławskiego powołany był na arcybiskupstwo salzburskie i już do Salzburga
jechał, wrócił się z drogi i niechciał arcybiskupstwa dlatego tylko że się dowiedział
iż w Salzburgu piwa nie masz. Za to też Kromer zowie go człowiekiem bezmó-
zgim. za panowania Łokietka.
– Gdy po wygnaniu Wład. II, panował w Polsce drugi syn Krzywoustego Bolesław
Kędzierzawy, Władysław chcąc odzyskać rządy w Polsce szukał wsparcia u Cesarza Niem.
Fryderyka Barbarossy, syn jego Bolesław był przy Cesarzu na wojnie włoskiej. dał on dowód wielkiego
męstwa pod Medyolanem r. 1163. Gdy żołnierz jeden ogromny cesarza na pojedynek Cesarskich
wyzywał a żaden przeciw niemu nie śmiał wystąpić, młody Bolesław sam obce wszystkiego woj-
ska stoczył do boju, pokonał i zabił zuchwałego olbrzyma i ze zbroją jego wesoło powrócił.
Tem Cesarz ujęty, zajął się losem Bolesława i brat jego po zaręczeniu po tej wojnie,
który otrzymał dla niego Szląsk. (ob. Kromera.)
– Jest u nas przysłowie diabeł Wenecki. a to stąd przyszło pochodzi że na końcu wieku 14
był w Kornalowicach jeden Sędzia ziemski nazwiskiem Jan Wenecki, tego dla niespra-
wiedliwości i mnóstwa złości zwano diabłem. Władysław Jag. ukarał go zabraniem
wszystkich dóbr i więzieniem.
– Wład. Jagiełło i Jadwiga na przedm. krakowskim Kleparzu ufundowali klasztor i Kościół Krzyża S. w
którym osadzili Zakonników zakonu Benedyktyńskiego z Pragi sprowadzonych, wspomina
o czem Długosz że jeszcze za jego czasów odprawowano nabożeństwo ~~ruskim~~ nowym sło-
wiańskim. Widzą w tem głęboką politykę, i najmędrszy sposób przybliżenia Rusi do Polski.
... powstał do wielkiego dzieła. Gdyby się był w Krakowie założył główny kościół Ruski
... przeciwnie, byłby on Tatarom pod wpływem i duchem Polski.
– Kiedy Witold W. X. Lit. 1392 czynił wielką wyprawę na Tatary przyłączyło się do niego
wiele ochotników polskich a na ich czele Spytek Mielsztyński który z osobliwszej rycerskości
Wład. Jag. posiadał całą Ruś ... , Podole ... Już po ukończeniu wojska do ziemi
Tatar, Mielsztyński widział zawczasu, pokój przewidując wielkie niebezpieczeństwo tej wojny

~~jeśliż ze obrania~~ jakiej zaprawdę pierwej nie widział. Jednak rady jego odrzucono

osobliwie z powodu niejakiego Pawła Szwikowskiego który wyrzucał Mielsztyńskiemu tchórzostwo

i był skorszy za wojną. Obu tak się zdarzyło że w pierwszej walnej bitwie Miel

odszedł bez się znajomego ugodzeniem i zginął a Szwikowski z placu uciekł.

— Na chrzciny pierwszego i jedynego dziecka Władysława i Jadwigi, Elżbiety, tego

Bonifacy IX ~~przysłał~~ od siebie umyślnie ~~podarki~~ posłów. Wierzyniaan. ~~zamiast~~ natrafiło się

na chrzciny i na pogrzeb razem córki i matki, dziecko umarło w kilka dni

po urodzeniu, a Jadwiga także niebawnie.

— Widać że Jagiełło był bardzo podejrzliwy, to też znajdowali się pochlebcy którzy

mu plotki nosili, tak że nawet żony przed nim oskarżano o niewiarę. Wiadomo

powszechnie że nawet Jadwiga była skarżona od Gniewosza Dalewickiego, który

za wykryciem prawdy odszczekiwał pod ławą. Podobnie drugą jego żonę Annę

oskarżył Klimunt Moskorzowski, lecz i ten za wykryciem niewinności królowej

także odszczekiwać musiał.

— 1411 15 Lipca pod Grunwaldem i Tanenbergiem gdzie Krzyżacy mieli do 140 tys. ...

to ich około 50 t. między temi mistrz Ulrych de Jungingen i wszyscy prawie Kommendorowie

w niewolę przyjęto ich 14 t. chorągwi zdobyli nasi 51. Zabitego mistrza wielkiego

trupa przyniósł do króla Skrzyński jeden z podrzędnych dowódców, lecz imię żołnierza

który mistrza zabił i takoż mu z szyi oderwał, niewiadome. Oprócz Polaków

Jagiełło Litwinów, Tatarów i Rusinów dodających wojskom Litwie, pod sprawą

Witolda, syna stryjecznego, między temi dali szczególniej dowód męstwa Smoleńszczycy. Głó

wnym dowódcą bitwy pod którego rozkazy dany nawet Witold, obrał był Zyndrama Masz

kowickiego (według Krom.) miecznika krak. Na tej bitwie ocalił króla Zbigniew Ole

który później wstąpiwszy w stan duch. był Bisk. Krak. Przed ~~samym~~ zaczęciem bitwy k

~~słuchał~~ mszy, i niechciał od niej odejść przed końcem lubo mu donoszono że nieprzyjaciel

już nas uderzy. Jest także w Kronikach że podczas bitwy obie strony walczących widziały

w powietrzu S. Stanisława.

1411, 10 października bitwa z Krzyż. pod Koronowem, gdzie Krzyżaków padło do 8,000, mi

jeńcami był ich główny tam dowódca Michał Kuchmeyster. Bitwa była po trzykroć wszczynana

Gdy wojska przeciw sobie stanęły, niejaki Konrad z pod chorągwi króla Węg. pomagającego

Krzyżakom wyjechawszy na ostrym wyzywał do pojedynku, skoczył na niego Jan Szczyt

połowił go i zwycięzcy do Sokala przyjechał. Pierwszą chorągiew nieprzyjacielską zdobył Jan Ostrowicki.

1411. 29 Listop. pod Gołubiem ~~wojsko~~ bitwa i zwycięstwo nad Krzyż. odniesione pod sprawą Szafraty przeciw nieprzyjacielowi nierównie liczniejszemu.

Kiedy Wład. Jag. po wojnie z Krzyż. wysłał do Papieża z uwiadomieniem o ~~wojnie~~ zwycięstwie (i z prośbą aby mu dla ~~pomocy~~ rozszerzenia wiary Ś. dopuścił wojny Krzyżowej Tatery), dał mu w upominku cztery inne, dwie ogromne czary srebrne złote, futry szat sobolowych, i materac po jednej stronie z rysiów a po drugiej z gronostajów uszyty. Tej Krzyżowej wojny Papież wtenczas nie dozwolił, bo Zygmunt Węgierski i Krzyżacy przeszkadzali jak najsilniej, bojąc się aby zebrane tym sposobem wojsko od Jagiełły nie było na nich użyte.

– Jagiełło lubił bardzo sér świeży (twaróg). Po wojnie z Krzyż. gdy bawił ~~kilka~~ kilkudziesięciu w Węgrzech (skąd wtenczas odebrał klejnoty koronne zawiezione tam niegdyś od Elżbiety, matki Ludwika) raz zjadłszy wiele takiego sera, a potem po odbytej gorącej łaźni kąpiąc się w rzece, ~~tak~~ zachorował niebezpiecznie.

– Często objeżdżał cały kraj polski i lit. nawet częściej niż jakikolwiek król. Najbardziej bawił i polował w Niepołomicach. – Był bardzo pobożny, i kapłanów w wielkiej uczciwości. Z wojny Krzyżackiej wracając, odwiedził pobożnie grób Ś. Wojciecha w Gnieźnie, do czego był się ślubem wprzód obowiązał. Zbliżając się do Krak. zwyczajny czyniąc drogi szedł z nabożną pokorą pieszo i boso. Gdy raz do wieży przez Piotra bisk. Krak. prosił go o odpuszczenie winy, upadłszy przed nim na kolana. – Korony kiedyś ofiarowanej sobie odmówił dla Sekt.

Gdy Jag. przyjechał Żmudź do wiary Ś. co już było po wojnie Krzyż. przedtem nadto postanowił Kiezgiełłona, starostą litewskiego.

W ostatnim czasie podróżował Jagiełło raz gdy z Korczyna jechał do Sieradza i burza nadeszła, uderzył piorun jego piorun, zabił woźnicę i dwóch drabów królewskich, i ~~jednego~~ pachołka, ~~tego~~ przed królem wiozącemu szatę rozpruł, zabił kilka koni w orszaku, król przez kilka dni ogłuchł.

Elżbieta ~~Pilecka~~ Granowska, trzecia żona Jag. była z domu Pilecka. wdowa po trzech mężach. Spowinowacona z wielkiemi rodzinami jako z Melsztyńskiemi. Mówią, że się była zakochała w nim i tak dała naprzód wybrać pewnemu

Morawczykowi, potem tylko z drugim Morawiczanem, aż zeszła na Gran.
dorady przeciwnie utrzymują że była obyczajów chwalebnych, i naprzód dwa
była w małżeństwie Albrychtowi X^cia Litewskiemu, po jego śmierci po
tem za mąż Gran.^o Generała Wielkiej Polski.

Dzi osobnych rozdziały: o żonach królów. o bitwach. o sławnych mężach
o prowincjach Polski.

— Czwartą żoną Jagiełły była Zofija, córka X^cia Kijowskiego. Z niej 1424 urodził
dziecię. Na jego chrzciny przybyli między innymi posłowie od Pap. od Cesarza, i od dw
rzpt Weneckiego i Medyolańskiego, Witold darował mu kolebkę szczerosrebrną. Jag
wtenczas przyjął Jagiełło jeden gwóźdź od Krzyża S. który w małżeństwie część ludu pol
nego stronie w Kościele Krak.

— Oprócz Czech poddawał się także władzy Jagiełły Xiąże Borgu, wszystkie
wyprawił do Polski posłów, ale i tego Wład. nie przyjął, oświadczając że tak odległych
dziedzictwa nie mógłby utrzymać strzedz. — Z cisnęło się do jego hołdu i opieki, wiele
tylko Wołoszy, jako w Świątyni przyjął przysięgę wierności od hospodara który pod
króla swojej wtenczas nie znał posłuszeństwa chorągiew. W drugiej wojnie Krzy
w wojsku polsk. Litwinów i Wołochów.

— Po urodzeniu się Władysława, przyszło powietrze, ~~Witold~~ wiele przed nim
Litwy, tego ~~gdy~~ i tam tak się szerzył że król z ~~swym~~ królową dworem ... w Lw
Władysław wielki wiktorów zawsze, polował i wtenczas, i z wnosy stawał.

— I na 4^tą ~~trzecią~~ żonę Jagiełły skarżono o cudzołóstwo, Władysław znowu temu wierzył
i dwie panny służebne porzucone ~~...~~ zmusił nawet do tego że przysięgły na
królowej, wymieniając jej kochanków kilku włożono do więzienia, inni uciekli, bo
7 o tę miłość skarżono. Niektórzy powiem Senatorowie mianowicie Tarnowski prze
ni o fałsz tej rzeczy, wdobrowali nareszcie podejrzliwego króla który chciał już
od siebie oddalić, owszem dokazali że wziął jej niewinność za przysięgą jej samej
i siedmiu matron poręczonych które ~~dostawały~~ były przy jej boku. Tego całego zgorszenia
być tajemnym ~~sprawcą~~ Witold, który już wówczas myślał o panowaniu w przechodzie ku
mieć w przodowości Zofii która teraz chodziła z trzecim synem Kazimierzem, te
zwyczajnie Kazimierz, zamiast być wielkim po urodzeniu

Karty 65 a i b 206, po k. 221v

– Za Kaz. Jag. był w Gnieźnie kanonik Sędziwój, kapłan wielkiej wstrzemięźliwości którego rozumiano za nawet [illegible] objawiciela. Ten radził raz do króla, i kazawszy mu przed sobą jako posłańca Bożego powtórzyć a wszystkich wprzód oddaliwszy napominał go w grzechach i do poprawy wzywał.

– Zbigniew Oleśn. Bisk. krak. i Kardynał umarł za Kaz. Jag. był na biskupstwie lat 32. Trzech królów przyjaciel doradca sługa i [illegible]. Dobra swe rozdał testamentem nie między swych krewnych ale na akadem. krak. na kości[illegible], klasztory, szpitale. Z jegoż funduszów założono przy akad. krak. bursę dla ubogich studentów zwaną Jerozolimską.

– Za Kaz. Jag. podczas wojny z Krzyż. który nigdy z nami nie dochował wiary, miasto Działdowo opanował nieprzyjaciel przez zdradę, niejaki Jan Kołda odebrał [illegible] także przez sztukę, przebrawszy się po kupiecku i udawszy doskonale komendanta Krzyż. z Elbląga tak że z znacznym pocztem wpuszczony do miasta opanował je ~~za~~ znowu pod moc króla.

– Kaz. Jag. miał z Elżbietą Węgierską: Władysława, Kaz., Jana Olbrychta, Aleksandra, Zofię, drugą (~~[illegible]~~) Zygmunt (w Kozienicach), Fryderyk, Anna, Barbara, Elżbieta,

– Gdy rozeszła się była wieść że [illegible] wielkiej miał krzyżak na pograniczu Polski [illegible] z tajemnej rozmowy samego króla, Kaz. Jag. tak był tem obrażony że nie zważając ale jedynie dla uchowania przed światem dobrej sławy, wysłał do Jerzego króla [illegible] posłów wyzywając ~~go~~ na pojedynek obyczajem rycerskim ~~[illegible]~~ każdego który twierdzi sławę o królu polskim utrzymywał, który walczy otwartym bojem ale nie jako [illegible] zdrajca. Lecz Jerzy zapewnił posłów że tej wieści nie dawał wiary, że szanuje Kaz. Jag. – Piękna pamiątka jak Kaz. J. dbały był o poczciwe imię.

– Kaz. J. tak ustawicznie jeździł po kraju i do Litwy. [illegible] na koniach roz-stawionych.
[illegible] Lwowa na sejmie do Piotrkowa!

– 1462 za Kaz. J. był znaczny pożar w Krak. z pieca jednego [illegible] wyszedł.

– Gdy Kaz. J. był w Głogowie na zjeździe z Jerzym królem Czeskim i gdy [illegible] wolę, Czeski monarcha nie śmiał potem z wolą wystąpić widząc że nie [illegible] z takim przepychem wystąpić. Ten zbytek zawsze polską wadą. Tak właśnie było przecie w skarbie, nie było czem prowadzić wojny z Krzyż. król o pieniądze [illegible] się biedził, pożyczał i [illegible] powiaty w zastawy, a na resztę szafał. Gdy na ten zjazd zbliżał się Kaz. J. do Głogowa, monarcha Czeski wyjechał przeciw niemu

(bo pierwszy przyjechał do Głogowa) na mile, w towarzystwie (Książęt Szląskich ca[?]kiem i biskupów wrocł. i ołomunieckiego.

— Nie mieli Polacy wielkiego i dawnego udziału w wojnach Krzyżowych, wnadze rożnicy do nich się w znacznej liczbie mieszali. Henryk jeden z synów Krzywoustego był na wojnie Krzyżowej z rok cały, a dom znaczny pomiędzy niemi między Rycerzami znalazł miłe. — Podczas za Kaz. Jag. 1464 gdy Papież Pius II[gi] ogłosił krucjatę, zebrało na tę wojnę żołnierzy 12,000. Ci krzyżacy swoją rozpoczęli od Żydów w Krakowie. Zawołano razem Żydów dając im schronienie na Zamku, wnadzie nie obeszło się bez krwi rozlewu.

1466 pokój Toruński z Krzyżakami za Kaz. Jag. na którym sam król był. Kończy szczęśliwie wojnę 13 letnią Chełmińskie i Michałowskie ziemiany i Pomorze oddane. Odtąd Mistrz każdy obowiązany w przeciągu pierwszych 6 miesięcy przysięgać wierność królowi, stawał się Senatorem polskim. ~~z odiebnego~~ stanowisko ~~zupełnie~~ potęgi Krzyżaków

Do tak pomyślnego pokoju przyczynił się głównie legat Rudolf.

— Kaz. J. lubił mieszkać w Niepołomicach

— Za Kaz. J. na synie wiślicku 1474 postanowiono iż szlachcic za zabicie szlachcica ma zapłacić krewnym jego 120 grzywien i rok siedzieć wieży.

— Za Kaz. Jag. Szymon z Lipnicy Bernardyn mieszkał w klasztorze krakowskim uczony wielce dla świątobliwości, umarł z powietrza 1482. przy jego grobie wielu chorych odzyskiwało zdrowie — był on także sławnym kaznodzieją z urodzenia szlachcic.

— Kazimierz królewicz syn Kaz. Jag. był obrany królem węg. lecz tę koronę utracił zaraz dla Matyasza. życia świątobliwego i czystości wielkiej. umarł w Wilnie 148[?]

— Syn Królewski Fryderyk biskup krak. potem arcyb. gnieźn. i kardynałem

— 1489 zwycięstwo nad Tatarami pod wsią Kopestrzynem, dowodził Jan Olbracht królewicz było to jego pierwsze pole i wsławił się tam.

— Że Kaz. J. odpadnięcie od korony Księstw Siewierskiej Rusi z tej przyczyny iż gdy raz do króla przyjechali do króla a zaraz wspomni ich przed tego nie chciano, jeden z nich chciał wejść i od odźwiernego miał pałką przystrzypiony; tę zniewagę obrażeni.

— Kaz. J. umarł w Grodnie 1491, pochowany w Krak. królował lat 45 żył 64.

– Nauczycielem synów Kaz. J. był Jan Długosz kanonik krak. potem, Arcybiskup lwowski, dziejopis, a potem Filip Kalimach Włoch. Na radach tego ostatniego bardzo polegał król Olbrycht, szlachta go nie lubiła bo on nie cierpiał jej dzikiej wolności.

– Król Jan Olbrycht nie lubił się w szczegóły projektów swoich nikomu zwierzać, mówił że gdyby [wie]dział jedną tylko koszulę to i tę spaliłby gdyby ją zamiarów swoich wiadomą być widział.

– 1496 Klęska w Bukowinie. Słusznie tu Jan Olbr. był ukarany. Podniósł na Stefana hospodara woł. wojnę zdradziecką, mówiąc temu że ciągnie na Turka a chciał go hospodarstwa odebrać za namową z Wład. bratem swym, królem Węgier i Czech. a na jego miejscu osadzić brata swego Zygmunta. Stefan waleczny wojewoda Mołdawii potem który przysięgi był wiarą Kazim. Jag. dochowywał jej, król Olbrycht powinien był być jego obrońcą jako swego hołdownika. Król zachorzał na tej wojnie, kraj potem cierpiał najazdy Stefana który zebrał mnóstwo jeńców.

– Jan Olbr. był obyczajów lekkich i rozpustnych, włóczył się po nocach za miłostkami w Krak. w nocy miał bitkę i był nawet ranny. lubił biesiady i tańce.

– Po bitwie Bukowińskiej bitwa pod Zarnowicami znaczył zwycięstwo osobliwie meczerów.

– Gdy posłowie Cara Tatarów Zawołżańskich Szachmata przybyli na sejm Piotrkowski 1500 zawarcia przymierza z Janem Olbr. tym obyczajem odbywali przysięgę że na gołe szable swe nalewając wody, potem tę wodę wypili.

– Jan Olbr. umarł w Toruniu 1501 z powietrza. Pochowany w Krak. Wzrostu był wysokiego, płci przyśniadej, włosów czarnych a rzadkich. dowcipu wielkiego, lecz był z[illegible] w Historyi. szczodry. nie żonaty. królował lat 9.

– Przy obraniu Aleksandra postanowiono aby odtąd na wybór Króla który zarazem ma być W.Ks.L. zjeżdżali się Senatorowie obu narodów, i żeby w obu krajach była jedna moneta. Była uchwała na nowo zjednoczenie się z Litwą, która pierwej zaczynała się już od Polski odpadać osobliwie dla Podola i Wołynia o które ustawicznie spór zachodził.

– Gdy z domowego na wszystkim nieładu i stąd że nieregularnie płacono żołnierzom ci się rozjeżdżali na włóczęgi i rabunek wiele bywało gromad łotrowskich, za króla Aleksandra skarano wieżą Osuchowskiego, Misowskiego, i Rusinowskiego zaś obwieszono w butach ostrogami i w zbroi nagłym jak była pojmana na rozboju.

– Za Alek. na wojnie Wołoskiej dwaj bracia Strusiowie Felix i Jerzy zginęli gdy jeden drugiego nie chciał odbieżeć w niebezpieczeństwie. Jerzy już był ocalony, lecz znów powrócił

śród nieprzyjaciół na pewną zgubę, a nie chciał koniem brata do ostatka. Piękny przykład miłości braterskiej.

— Król Alex. rozumu był pośledniego. Za lekarza faworyta miał oszusta niewolnika lekarza, który rodem Żydek udawał Greczyna.

— 1506 bitwa i zwycięstwo pod Kleckiem nad Tatarami. Michał Gliński. Zginęło nieprzyjaciół do 20,000. choć naszych było bardzo mało.

— Alexander w Wilnie po długiej chorobie już konał gdy mu doniesiono o zwycięstwie pod Kleckiem, nie mógł już mówić ale zrozumiał i wzniósłszy ręce dziękował Bogu 15[illegible]. Żył lat 46, królował nie pełna 5.

— był wzrostu średniego, twarz pociągła, włosy ciemne, plecy szerokie, siły dużej. był szczególnie milczący. Był bardzo rozrzutny, jednak więcej niż wszyscy Jagiellonowie. kochał się w muzykach i śpiewakach i trębaczach. Pochowany w Wilnie.

— 1454 za Kaz. J. w wojnie pruskiej bitwa nieszczęśliwa pod Chojnicą, nieumiejętnością z winy dowódców Zgórski, Ostroroga i Szarleja którzy naprowadzili całe wojsko przez nieznajomość gruntu na błota. Był w tej bitwie i król. W tej jednej i jedynej bitwie dał on dowód wielkiego męstwa, i gdyby go gwałtem od boju nie oderwali byłby zginął. Ostatni też z garstką małą ustąpił z pola. Potem choć wojna trwała długo ale król już tej sławy nigdy nie popisywał, że prawie sam nie był na bitwach, sam się ich [illegible] jował. Później w starszych latach wystąpił jeszcze z synem Władysławem królem czeskim przeciw Matyaszowi Węgierskiemu, oblegał Wrocław ale nic nie dokazał. — Był większym myśliwym jak rycerzem.

— 1444 Bitwa nieszczęsna pod Warną. ~~konie ulękły się wielbłądów~~. Król z Huniadem wodzem węg. szczęśliwie, bój toczył na lewem skrzydle i znaczną Turków odparł, a wprawdzie prawe skrzydło ustępuje (wielbłądów bały się konie), lecz tam i także zwycięstwo przeszło tam na swą stronę. Uchodzący Turcy roznosili wieść o zupełnej swojej porażce i stolica cała prawie już wolnym była zniesiona, Król po kilkogodzinnym boju i już tam niezwrócony ~~dla dokonania~~ zwycięstwa wpada na zastęp janczarów, wśród których był sam Amurat, szczęśliwy tam sułtan, zabija własną ręką jednego Baszę ale koń zabity pada pod nim, wtedy zginął. Polegli tam także dwaj Tarnowscy, dwaj [illegible] Zawisza czarny, razem z Węgrami nie było nad 20,000. Turków zaś do 80,000.

– Po bitwie warneńskiej gdy dwunastu młodzieńców polskich wybranych między jeńcami wziął Amurat do swego boku, oni w Adryanopolu zrobili spisek na zabicie go, zdradził ich jeden Bulgaryn któremu zaufali, wtenczas uprzedzając śmierć od wroga którą im zgotował, sami się pozabijali wszyscy.

– 965 Mieczysław syn Ziemiomysła przyjmuje Chrzest, za prewodem Dąbrówki żony, księżniczki Czeskiéj.
– Miecz. naznaczył dzień 7 Marca na uroczyste jawne burzenie bałwanów. Czego pamiątka była jeszcze za Długosza który świadczy że po wielu wsiach bałwany Marzany i Ziewonii na żerdzi wetknięte lub na sankach utoczone obnoszono przy śpiewach we wsi i rzekę lub inną wodę wrzucano, niedzielę 4tą w post wielki.
– 967 urodz. Bol. chrobry któremu ojciec dał imię dziada macierzyńskiego Bolesława.
– żoną Chrobrego Judyta córka Xcia węgierskiego.
– Mieczysław wiódł wojnę z Włodzimierzem X. Ruskim, i z Czechami na których zdobył Kraków.
– Panował lat 35. umarł 999. pochowany w Poznaniu.
– Zaprowadzony zwyczaj dobywania mieczów przy Ewangelii, i dopiéro na Gloria włożenia ich w pochwy.
– Byli pustelnicy, między nimi dwaj czescy dla osobliwszej świętobliwości Benedykt i Świrad. (założenia kościołów ob. na str. następnej)

Chrobry. 999 S. Wojciech przyszedł do Polski, zkąd gdy w Prusach zabity, Bolesław ciało kupił na wagę srebra, i naprzód w klasztorze Trzemeszeńskim a potém do kościoła Gniezn. przeniósł, gdzie S. począł zaraz słynąć cudami.
– Otton Cesarz Rzymski po wojnie włoskiéj nawiedził Grób S. jako pielgrzym. Przyjęty wspaniale. prócz innych upominków, jako n. p. szaty, co trzy dni darowywał Bol. między tych ludzi wszystkie naczynia jakiemi stół był zastawiany. – Wzamian Cesarz korony jego. w upominku daje włócznię S. Maurycego, którą później chowano w kościele zamku Krak. Siostrzenicę swoją Ryxę daje za żonę synowi Chrgo Mieczysławowi który wiek miał lat 12. Roku 1001.
– wojna z Czechami zwycięzka. i Czechy hołdował.
– Morawy podbite. – Wojna Ruska, po kilkakroć Kijów zdobyty. trzy wielkie słupy na Dnieprze.
– Klasztor Benedyktynów w Sieciechowie w Sendomierskiem, i drugi na Łysej górze gdzie złożono drzewo Krzyża S.
– Za panowania [skreślone] w stronach gdzie dziś miasto Kazimierz, było 6. świętych pustelników

Benedykt, Jan, Mateusz, Izak, Krystyn, Barnaban. z tych pięciu wielu męczenników
ni od łotrów, zapewne od pogan i ze skóry odarci. dwóch z tych pustelników przy-
do Polski od Romualda S. 4 zaś było miejscowych krajowców.

Miec. I. założył 9 kościołów i uposażył z tych dwa Gniezn. i Krak. na arcyb. a
7: Poznańskie, Smogorzewskie (później nazwane Wrocławskie), Kruszwickie, Płockie, Chełm-
ińskie, Lubuskie, Kamieńskie, na biskupstwa wyniesione.

— wojna z Sasami. ~~...~~ kraj aż po Elbę i Salę w moc wziął, u Windów wia
S. zaszczepił.

— wojna Ruska, Kijów zhołdował.

przyzywał i równy ich.

— miał przy boku 12 znakomitych mężów, z grona Senatu. 40 stołów zasta-
wiano u niego na obiad, do których wolno przychodzić każdemu. — gdy spotkał
biednych, wypytywał się, tych chłopów.

— królowa Judyta bardzo dobra. Gdy raz dwóch młodzieńców skazał Bol. na
śmierć, ona kazała ich przechować i odciąć ze zabici, dopiero później przyzna-
ło podstęp i wyprosiła ich bo widać że nie byli tak winni.

— Zazdrosny katolik, karał śmiercią odpadających na pogaństwo. Przed kapłanem
zwłaszcza przed Biskupem powstawał.—

— Zdał za życia część rządów na syna, na zjeździe w Gnieźnie. ~~...~~

— Przed śmiercią wezwawszy do Poznania znakomitych dawał im przestrogi, tako-
żyzni, i śmiercią przykładną skończył 1025. — Przepowiadział przyszłe nieszczęścia
Polski. — Pochowany w Pozn. żył 58, panował 25.

— wzrostu średniego, twarzy pięknej i skromnej, włosów gęstych czarnych kędzie-
rzawych,

— Naród mówił po nim przez rok żałobę, nie używając ani zabaw ani stro-
ozdobnych.

---

syn Bol^a

— Mieczysław gnuśny żył lat 44 panował 9.

— Maslaus albo Marosz stary buntownik, był podczaszym Miecz^a gnuśn^o w bez-
krwie po ustąpieniu Ryxy przywłaszczył sobie dziedziczny wielkie w Płockiem zgro-
my znaczne wojsko z łotrów. Stąd ma być Mazowsze.

– żona Kaz[imierz]a matka Marya inaczej Dobrogniewa siostra ~~córka~~ Jarosława X[ię]cia Rusi.

– Masław w wojnie z Kaz[imierz]em porażony, szukał pomocy od Prusaków i Jadźwingów.

– 1038 urodz. syn Bolesław

– 1043 wielka bitwa z Prus. i Masławem nad Wisłą (niewiadome miejsce) Bol. dowodził i mężnie walczył. zwycięstwo nad nieprzyjacielem nierównie liczniejszem, miał wprzód widzenie we śnie o zwycięstwie. Masław uciekł do Prus. tam że taką ponieśli stratę, obwiesili go mówiąc wysoko piąłeś się wysoko będziesz wysoko. Od jego imienia zostało nazwisko Mazowsze.

– Za Kaz[imierz]a ustanowione Świętopietrze, od każdej familii grosz. Szlachta od tego wolna. Ten podatek za Łokietka podwyższony od każdej fam. trzy pieniądze owsa rzeszoto składano.

– Katedra Smogorzewska która potem była w Byczynie przeniesiona do Wrocławia

– Sprowadz. 12tu Benedyktynów z Kluniaken, dla nich dwa klasztory w Tyńcu pod Krak. i w Lubuszy.

– miał z Dobrogniewy synów 4. Bol[esław]a Władysł[aw]a Mieczysł[aw]a Ottona, i córkę Świętochnę. Otton umarł dzieckiem małem, Mieczysław w ośm lat po ojcu.

– Koronowany jak ojciec i dziad w Gnieźnie

– Pochowany w Poznaniu.

– Panował lat 18. ile żył niepewno bo rok urodzenia niewiadomy.

– Wzrostu wysokiego, włosów gęstych, brody długiej, twarzy urodnej, Ściśnięty z ... umiał czytać, stąd Błażowski mówi że pierwszy z królów polskich był literatem. dobry i łaskawy.

Bol. Śmiały. Po śmierci Aarona arcybiskupstwo Gnieźn. dwa lata wakowało dla niezgody elekcyi kapitulnej, nastąpił wreszcie Żula Sobak, ~~Lampert~~ ~~pierw~~ ten pierwszy ukrasił arcyb[iskupstw]o czy z pokory czy z niedbalstwa.

– ~~1044~~ 1048 zwycięstwo nad Węgrami i Czechami u rzeki Cisy. Miejsca bitwy jak Chrobrego niewiadome.

– za żonę wziął córkę Wszesława X. Ruskiego nieznane jej imię.

– Zdobył Kijów, Łuck,

– w czasie wojny ruskiej Małgorzata Zembocińska żona Mikołaja na wieży mieszkając broniła się walczącym napastnikom, z nią dwie siostry. o mile od Proszowic na wieży miasta Zembocińskiego.

– król porwał gwałtem żonę Mieczysława Krzyżną.

– zabicie S. Stan. 1079.

– zdaje się iż umarł mnichem w klasztorze Ossyą zwanym (w połowie od miasteczka Feldkirchen) w ziemi Karyntskiej; i tam długo potem Hozyusz kardynał miał widzieć kamień na cmentarzu na którym wyryty koń z siodłem i napis Bolesław król polski Stanisława Bisk^pa krak^o zabójca.

– królował lat 22 ~~wstąp~~ objął rządy w roku 16tym

– klasztor Mogilski fundował.

– Grzegorz VII ~~[illegible]~~ rzucił klątwę i odjął koronę. klątwa zdjęta zaraz w pierwszym roku Wład^a Herma^a.

– Miał syna Mieczysława. ten chowany jako syn od stryja Wł^a Herm^a umarł prędko. ~~[illegible]~~

Wład. Herman. żona jego Judyta córka Wratysława X. Czeskiego.

– miał Zbigniewa z nieprawa łoża, jeszcze przed objęciem rządów. A gdy z Judytą nie miał przez kilka lat dzieci, z rady jej która była panią wielce pobożną posłał ofiary do grobu S. Egidyusza, słynącego cudami, z modlitwą o potomstwo. najpobożniejsi zakonnicy naznaczyli sobie trzy dni postu na tę intencyją i modlili się. Urodził się wnet Bolesław, Judyta umarła po połogu.

– druga żona Wł^a Hermana Zofija wdowa po królu Węg. Salomonie. z nią miał trzy córki.

– Gdy Sieciech wojew. krak. prowadził wojsko na Prusaki, Bolesław mając w 9tym roku wieku swego uprosił u ojca iż szedł także na tę wyprawę 1094.

– Sieciech wielki faworyt Wład^a używał nadzwyczajnego znaczenia i potęgi, wszystka szlachta burzyła się, także synowie króla, więcej nawet podnieceni; i Sieciech na wygnanie do Rusi. Wrócił potem już za Bolesława ale do pierwszego znaczenia nie wrócił. Gdy był Sieciech oblężony w swym zamku Sieciechowie od książąt, ojciec w nocy z trzema tylko dworzany tam się dostał usiłując [illegible] swego Sieciecha bronić.

– Bywały pasowania na rycerzy. Tak młody Bol. był pasowany od ojca w Płocku w 14tym roku życia. Gdy na tę ceremoniją nastąpił zjazd do Płocka, Bol. dowiedziawszy się o oblężeniu Pomorzan i objęciu od nich Santoka, ruszył tajemnie z małym pocztem (dzień i noc lecąc) rozbił nieprzyjaciele pod Santokiem, z łupem i z jeńcami wrócił do Pł. na kończenie [illegible] udarowany pasem rycerskim on i inni z młodzieży.

– Żył Wł. Herm. lat 59 panował 20. był dobry lecz słaby.

– Pochowany w Płocku.

70

v. Sobiesławę

Krzywousty. miał za żonę Zbisławę córkę Swiętopełka X. Kijowskiego.

- Gdy w bitwie z Morawianami Żelisław wódz polski utracił rękę, Bolesław nagrodził mu rękę złotą.

- Drugi wódz za Bol^{ca} Skarbimierz, ten w bitwie z Pomorzany oko stracił. (Niezwyczajnie wielka ludzie owych czasów np. Sieciech, Żelisław, Skarbimierz.

- Raz Bol. jadąc był na towarzysz wpadł na wojsko Pomorzan (było to na pograniczu Pom.) ...ich otarganiem nie wiedział. a choć z całym jego myśliwskim orszaku nie było ...stu ludzi, nie chciał jednak zwracać się ale zawiesiwszy na ramiona połował na Pom... ...li zwracające się na niego wstępnym bojem, sprawił istotnie popłoch, wielu położyli ...trupem, koń pod Bol^{cem} upadł, wskoczył na innego, i cofnęli się w trzydziestu ...i. Nieprzyjaciel zdziwiony i bojąc się zasadzki nie gonił ich zaraz. Wtenczas ...arbimierz stracił oko. Panowie radzi skłonowali o to Xięcia że tak dni swoje ...narażał.

- Miał córkę Judytę, tę za Stefana syna króla węg. Kolomana. (trudno wie... ...ć o wszystkich córkach jego dawnowieczonych Xiąząt, niedokładności kronik).

- Sposób wojowania za tego Xięcia, także za Chrobrego, i za innych dawnych ...ych, kozacki, unikali bitew wielkich a ciągle niepokoili.

- Gdy Bol. posłał do Henryka Cesarza o pokój, ten chcąc zatrwożyć posły okazaniem swych bogactw których mu wystarczy do najdłuższej wojny, otworzył przed nimi ...skarbiec, Skarbek, tej familii szlachcic której herb nakształt litery W nosi, dorzucił tam swój sygnet mówiąc złoto do złota. habdank nekt Cesarz stąd tak nazwał się herb Skarbków.

- Pod Wrocławiem bitwa z Niemcami 1109 na psiem polu.

- Drugą żoną Bol^{ca} Adelaida siostra Cesarza Henryka.

- Syn Bol^{ca} Władysław z Krystyną córką tegoż Cesarza razem zaręczony

- Było to w Babenberku gdzie stanął pokój z Niemcami.

- Wygnany Zbigniew gdy z Czech wracał do kraju przebłagawszy Bol^{ca} nie okazał pokory, i co miał według obietnicy dawać posły wpaść do nóg brata to z kobiercem i bębnów, mieczem goły, obyczajem xiążęcemi przed sobą kazał.

– Skarbimirz wojew. krak. gdy wyrósł w wielką pychę ze swych zwycięstw i z łask Bol.go i prawie jawny bunt przeciw Księciu podniósł, Bolesław srogo go ukarał i wtrącił do więzienia. i odtąd kasztelan krak. nad wojewodę. 1114. Inni mówią ~~także~~ że uciekł z bitwy jakiś wojewoda, pewnie nie ten Skarbimirz

– Kościół krak. przebudował, przydawszy mu dwie wieże. Kapituły tego kościoła rozszerzył, przydawszy 20 kanoników i uposażył.

– Pokutował Bol. za śmierć Zbigniewa, chodził we włosiennicy, pościł, opatrywał ubogich. wreszcie szedł do grobu S. Egidyusza obrońcy swego w pielgrzymskim odzieniu po większej części boso. u grobu był na modlitwie dni 15. a stamtąd do grobu S. Stefana do Węgier, nazad wracając był u grobu S. Wojciecha w Gnieźnie, gdzie ofiarował 80 grzywien złota i wiele drogich kamieni.

– Jeden syn Kazimierz umarł mu, był czasu po Wład.go 1124. R.

– Między wojnami Krzywoustego mało jest znana wyprawa jego do Danii za przewodem Piotra i ojca jego Wilhelma v. Swiętosława (z tych Piotr przybyły w młodości na dwór Bol.go był jednym z jego wodzów i faworytów) pokonał Abelusa który brata swego zabiwszy posiadł był tron duński i po tej rycerskiej sprawie wrócił znowu przez Gdańsk do Polski. Z nim familija Duninów cała. Ten Piotr Dunin miał wystawić w Polsce 77 kościołów z kamienia.

– Wygrał 47 większych bitew, z Rusią, Czechami, Węgr. Morawianami, Pomorzanami, w starości przegrał bitwę z Rusią pod Haliczem, tam pod nim zabito konia, i zginąłby gdyby nie jeden żołnierz który mu konia poddał. Nieprzyjaciel liczniejszy. niespodziewanie był tu zaskoczony, nie jechał na bitwę. – Pewnemu

Powetował tę bitwę wielką wygraną pod Haliczem syn jego Kazim. 1180 R.

– Pewnemu wojewodzie który z bitwy tej pierzchnął, posłał Bol. w podarunku skórę zajęczą, kądziel i wrzeciono. ten się z rozpaczy powiesił. Niektórzy utrzymują że to wojewoda krak. i że stąd ukarany poniżeniem nad kasztelana.

– Bardzo to Bol.go martwiło, (był niepocieszony, unikał ludzi i rozmów) to śmierć mu przyspieszyło.

– Dzieląc państwo między 4 synów, gdy piątemu Kaz.mi nic nie wyznaczył, ~~[illegible]~~ dzielnicy nie dając do otaczających co mu to przypominali że Kazimierz będzie panował po braciach.

– Panował 36. żył 53. Pochowany we Płocku. Synów 5. 71

– Ten Piotr Dunin był za Bol. najpotężniejszy pan, który mu nadał powiat Strzy-
..., był sprawował starostwo Wrocławskie. Miał żonę jedną z Zygmuntem Rusin,
córkę wydał za Jaxę X. Serbskiego. Już za Wład. był z namowy Krystyny o Dobiesza
[...]owany do więzienia i tam po pięciu latach i po męczeniach umarł, poprzednio
i przyjął młodszym braciom Wład.

Miał 3 synów Bol. Mieczy. Konrada. stąd Szlązy X.ta

– Panował niespełna lat 7. Władysław I. żył 55.

v. Janisław Lich. kral. poięcie

– Za Wład. sprowadzeni z Burgundyi Cystersowie, Janik arcyb. Gn. fundował im klasz-
w Jędrzejowie.

Bol. Kędzierzawy. Równie moc główna wojska polskiego była w kawaleryi
[...]lskiej. Za Bol. 1149 w opisie wojny tego dzieja z cesarzem Konradem czytamy
u Kromera: „Skoro cesarz z wojskiem niemieckiem, czesk. i morawsk. granic
polskich dochodził, nie zaniedbał Bol. miejsca potrzebne ubierać; także przejazdy,
drogi, parze i wody zasadzkami obsiódłszy, na nieprzyjacioły po wszystkich z obo-
wysyłane, z których oręż wypadał i uczuła groziło: a zarazem wszystko
[wszy]stko albo jedzie albo wyposażone być wyrozumiawszy, nagłym rozsuwszem
[...] tworzył i zawieszał, gdy się do broni szykowali; co rychlej na
miejsca trudne i bagniste wojsko swoje uwodził."

– Bol. żonę córka X. Halickiego. Anastazja.

– Brat jego Mieczysław Eudoxię ta ciotkę Anastazji. po śmierci zaś Eudoxii
[ożen]ił się z Giertrudą córką Bel: króla Węg.

– Henryk brat ich nie miał żony. Za powrotem z wojny krzyżowej sprowadził
[...] S. Templaryuszów, zbudował im i nadał klasztor w Zagości nad Nidą.

– Z Henrykiem szedł między innymi do Ziemi Świętej znaczny wówczas mąż Jaxa
[zwany] Gryf, ten i po powrocie Henr. został był na wojnie w Azii, skąd wracając
[z ziemi] świętej sprowadził kanoników bożogrobskich, we wsi swojej Miechowie
[...] krakowskiem klasztor im fundował i nadał. – Ten Jaxa zbudował także i na-
[...] klasztor Pannom reguły premonstrateńskiej na przedmieściu krak. zwany Zwie-
rzyniecki klasztor.

– Bol. w wojnie z Prus. którzy nawracał (i którym chciał hołdował) i który mocą szli do bałwochwalstwa, nieprzewidziany z zasadzki zbiegów prowadził na błota odniósł wielką porażkę, tu zginął Henryk i ciało nie znalezione. 1167.

– żona Kaz^a Helena córka X^cia Bełzkiego.

– Za Bol. biskup Płocki Werner herbu Róży, zabity od Bolesty kasztelana Wiskiego który wprzód dobra jego najechał. Ten Bolesta był z rozkazu Bol^a spalony na rynku Gnieźn. Przy grobie Wernera w Płocku cuda sławne. był kapłan wielkiej świątobliwości.

– Bol. Kędzierz. żył 46. panował 27. Pochow. w Krakowie.

– Syna zostawił Leszka. (białego). drugi syn jego umarł przed ojcem.

– Gedeon bisk. krak. założył miasto Kielce i kościół w nim z kamienia ciosowego.

Był przeciwny arcyb. Gniez. i (święto) nieprzepomniał Mieczysł^a w jego tyrańskich radach.

– 1190 Za Kaz^a Sprawiedliwego Papież Lucyusz III. na prośby Kaz^a dał ciało św. Floryana, prowadził je do Polski Egidyusz bisk. mutyński. Kaz. na 7 mil z wielkim orszakiem ludu wychodził przeciw niemu, złożone ciało na Kleparzu.

– Za niego stanęło wiele klasztorów Sulejowski, Koprzywnicki, Wąchocki, Obrzyckie, Buski, Witowski,

– umarł nagłą śmiercią. żył 56 panował 17

– Kaz. będąc jeszcze młodzieńcem grał w kostki z dworzaninem swoim Janem Konarskim, od którego wszystko wygrawszy, tenten w złości dał mu policzek. Gdy za to Konarskiego dekretowano na śmierć, Kaz. mu darował, owszem rzekł że mu za naukę ma oddać aby się zabaw lekkomyślnych chronił, etc.

– Synów odumarł dwóch Leszka (białego. niewiem co się stało z owym Leszkiem także białym, synem Bol^a Kędzierz^o) i Konrada. Trzeci syn umarł za życia ojca od ukąszenia gadziny. Córkę Adelaidę. ta umarła młodą panną w świątobliwości.

– Pochow. w Krak.

– Gdy po śmierci Kaz^a obrany Leszek, Mieczysław stryj jego wyciągnął z wojskiem przeciw kiełkopol. Leszka bronili krakowianie i Sędom. bitwa nad rzeką Mozgawą o 7 mil od Krak. zginął syn Miecz^a Bolesław, sam Miecz. ranny.

72

– w tych czasach Cystersowie którzy się bawili ogrodownictwem sprowadzili do Polski jabłka
[…]zwane wtedy jabłka, zwane Depsztami.

– Miecz. stary żył lat 73. pochow. w Kaliszu w kościele S. Pawła który
[…] sam założył. Wkrótce gdy na inne potem miejsce miasto i kościół przeniesiono, grób
[…]go został na polu.

– Wyposażył wiele ~~kościołów~~ klasztorów Lendzki, Wągrowiecki, Kościelecki, Lubiński, Szpital Poznański, etc.

– Leszka białego, syna Kaz^a^ przyjaźń dała dla Goworka, wojew. Sendom.

– Za Leszka 1202 bitwa z ~~Romanem~~ Rusią pod Zawichostem, odniesł zwycięstwo.

[…]rodził Krystyn z domu Gozdawy wojew. Płocki. Roman X. Halicki zginął. Byli
[…] Leszek i brat jego Konrad.

– Salomea ~~siostra~~ ~~Adelaida~~ córka Leszkowa żoną Kolomana króla Halickiego. Salomea S. um.
w klasztorze ~~Zawichojskim~~ Skalskim 1264 będąc wdową.

– Żona Leszka Grzymisława, córka Jarosława X. Rusk.

– Urodz. Bol^a^ wstydl. na zamku Korczyńskim 1220.

– Córka Leszka Salomea, także imieniem co siostra.

– Za Leszka Henryk brodaty Xe Wrocławski. żona jego Jadwiga S. córka X^a^ Karwa-
[…]. Jadwiga fund. klasztor Cystersów w Trzebnicy pod Wrocławiem.

– Jacek S. Dominikan – um. 1257 za Bol. Wstydl. Kanonizowany 1594.

– Iwon bisk. krak. fund. klasztory w Kaczycach, Mstowie, Dłubni, Dzierzążnie,
[…]worzyńczycach, Dalesz[y]cach, Sendomierzu. Krzewił Dominikany. W czasie głodu,
[…] dobrodziej ubogich. Przywrócił od Pap. arcybi. krak. po nim znowu ustało.

– Za Leszka Henryk Arcyb. Gniez. otrzymał od stolicy apostolsk. arcybiskupom Gn. im
[…] Legacii prawo. tak że odtąd każdy Arcyb. Gn. był legatus natus.

– Porwany w Gąsawie, zabity pod wsią Marcinkowem. 1202

– Panował 33. z tych Miecz. stary 2 a syn jego Wład. laskonogi 3.

Bol. wstydl. Za jego czasów Arcyb. Gn. i bisk. ~~krak.~~ Pozn. otrzymali wolność bicia monety i

– Henr. brodaty, ~~toż Konrad mazow.~~ w małoletności ~~Lesz~~ Bol^a^ rządy trzyma

– Kunegunda żona Bol^a^ córka Beli króla węg. 1238

– Konrad mazow. zabił Czaplę ~~Scholastyka~~ kanonika Płockiego. Gdy przebłagał Arcyb. Gn. darował
[…]Arcyb. na wieczne czasy Łowicz wieś otrzymał; jest ślad że dawniej już należał, chyba potwierdził.

– Jadwiga S. um. 1243. w Trzebnickim klasztorze. Kanonizowana 1268.

– Jędrzej S. Żorawek Polak żył około 980 R. wielki pustelnik i pokutnik w Węgrzech

– Pierwszy najazd Tatarów 1240. Bitwa nieszczęsna pod Chmielnikiem 1240. Sendomierz,
Kraków, Wrocław zniszczyli. Bitwa nieszczęsna pod Legnicą 1240. gdzie zginął mistrz
Krzyż. i Henryk Xe Wrocławski. 9 worów uszy

1240.

— Gdy [illegible] najazdu Tatar. Bol. Wstydl. uciekł w trzęsienie, obecny na dziełów zabił potem bisk. Wrocł. i wyklęty Bolesław Łysy wnuk Jadwigi S. której syn Henryk zginął pod Legnicą.

— 1252 żupy solne znalezione w Bochni pierwszy raz w Wieliczce.

— 1253 kanoniz. S. Stanisława. zabitego 1079.

— Klasztor Zawichostski fund. Wstydl.

— Za Bol. Wstydl.ᵒ — kiejaka Małgorzata Wierzbosławska w Krakowskiem urodziła jednym potrząsem 36 dzieci żywych. Kroniki które to wspominają jako rzecz najpewniejszą kładą nie tylko imię i nazwisko tej dziwnej rodzicielki ale i datę 1265 R. [illegible]

— Zjazd Bol.ᵒ Wstydl. z królem Czeskim umowę pokoju, w Opawie ✝ 1273.

— Bitwa pod Suchodołem 1240. przeciw Konradowi Mazow. dowodził Wstydliwy, zwycięzył także pod Boguczinem 1273. przeciw szlachcie zbuntowanej także wygrał. a [illegible] [illegible] niechciał się bić, uciekał.

— Wielki myśliwiec, aż do wściekłości, tyle pierwszy i [illegible] i podatków.

— Paweł bisk. Krak. bardzo zły, gorszył, buntował, z Litwą się łączył, etc. wielki myśliwy, za wypuszczenie zwierza przebił człowieka. [illegible]

— Pochow. w Krakowie — panował 52. umr. 1276.

— Kunegunda S. po śmierci męża osiadła w klasztorze w Sączu. um. 1292

— Za Lecha Czarnego ku końcowi 13 w. wielu w Krak. było już Niemców (już Bol. Wstydl. nadał Krakowowi prawo Magdeburskie, dowód iż było Niemcy) Sprzyjał im [illegible] bardzo Leszek i ubierał się po niemiecku, czém krajowców bardzo zraził.

— Z wielu najazdów tatarsk. jeden za Lecha Czarnego był najstraszniejszy, tak wiele zabrał ludu, samych młodych kobiet (młodzież, dawny wyraz) do 21,000 liczy Kromer.

~~w Bol. Wstydl. nadał [illegible] [illegible]~~ Pochow. w Krak. um. 1289.

— Gdy Henryk X.ᵉ Wrocławski opanował w nocy zdradą Krak. 1289 Władysław Łok. był w tak nie bezpiecznej chwili że schowany się przebrał do klasztoru Francisz. spędził i uciekł, a dla pewności lepszej przebrał się w ~~[illegible]~~ zakonny.

— Przemysław koronow. w Gnieźnie 1295. Pochow. w Pozn.

— Córka jego Ryxa żoną Wacława króla Czesk.

— Pierwsza żona Ludgarda, Lukierda, córka Przemysła X.ᵉ Wielkopolskiego. zabił ją stryj Przem. o niej pieśń długo się utrzymywała. — Druga żona Ryxa króla Szwedz.

73

– Syn Łokietka z Jadwigi, Kazimierz. 1310 urodz.

– 1325 żona Kaz^{a} córka Gedymina, przyjęte chrzest ma imie Anna.

– Podobnie jako Wierzbotawskiego wspomina Kromer że Golanczewska żona Kasztelana Nakielskiego miała jednym połogiem 12 synów, z tych 11^{stu} zaraz umarło a dwunasty Maciej był za czasów Łok. biskupem Włodzisławskim.

– Wincenty Szamotulski wojew. Pozn. obrażony utratą wielkorządztwa wielkopolski które Łok. oddał swemu synowi Kaz^{ai} przeszedł do Krzyżaków i od których od nieprzyjaciół przyjęty szkodził królowi i nawet wojował. bereżnik. Przecież pamiętał się, przybył tajemnie do Łok^{a}, przeprosił go i potem stanowczo się przyczynił do zwycięstwa pod Płowcami. szkoda że się zdradzi. We dwa lat Krzyżacy zabili go.

– 1331 bitwa pod wsią Płowcami, z Krzyżak. walczył stary Łok. legło nieprzyjaciół zmarło 20,000. Długosz mówi do 40,000. 27 września.

– Łok. um. i pochow. w Krak. 1333. panował lat 13

– Po zrzuceniu z tronu i gdy w P. siedział Wacław Czeski, Łok. tułając się, odbywał ... w odzieży pielgrzyma drogę na pieszo do Rzymu. około r. 1300

– Gdy Kaz. W. zdobył Lwów, znalazł tam w skarbnicy X^{ąt} Ruskich na dworze zamkowym wielkie bogactwa, złoto, srebro, w kamieniach drogich i w sławach przepysznych, ..., między niemi dwa krzyże złote, dwie korony, krzesło bardzo kosztowne, nakryte sukiem złotem przetykane i drogiemi kamieniami osadzone. od którego czasu jej ciągle ten kraj do Polski należał do roku ... trzydzieści przeszło lat ... 400.

– Za Kaz. W. bitwa pod wsią Białą z Czech. 1344 i zwycięstwo. Odznaczyli się w niej mianowicie Przedota Gatka Odrowążowie, za co król pasem rycerskim uraczył.

– 1345 złodzieje okradli kościół Wszystkich SS. w Krak. świętokradzcy porwali także cyborium, które czy zgubili czy porzucili dlatego że było miedziane w błotach we wsi Bawole. tam przez kilka dni i nocy światłości się objawiały, zaś mieszkańcy kościołowi dziękowali, ... Kaz. na tem miejscu wystawił kościół Bożego Ciała.

— Kazim. wienędze życie po śmierci żony Anny. W Opocznie i Kneszowie trzymał nałożnicę, upominany dorcmnie od Bodzenty bisk. Krak. był ꝑ duchownych skarżony do Pap. Papież kazał go upomnieć od siebie, Marcina Baryszkę Wikary kanonika krak. który mu to upomnienie przyniósł kazał Kaz. utopić w Wiśle. Wkrótce Bodzęta rzucił na króla klątwę.

— ~~Za Kaz. rozszerzyły się były po różnych krajach chrześcijańskich gromady biczowników, w społecznej kupie mężczyzn i kobiet aż do pasa obnażonych~~

— Pobudował Kaz. kościoły z kamienia Sendomierski, Wiślicki, Szydłowski, Stobnicki, Zagoscki, Gargowski.

— Matyasz Borkowicki wojew. Pozn. tajemnie przechowywał rozbojników i tym hetmanił, porwany od ludzi królewskich, umarł w więzieniu zamku Olsztyńskiego. Powiadają że miał miłość z żoną Kaz. Syn jego gdy podobnie rozbijał kupca i szlachtę najeżdżał, w miasteczku Rozrazowie ścięty został toporem. Brat Marcina Jan, chciał się mścić za brata, musiał także być skazany śmiercią.

— Druga żona Kaz. Jadwiga. Ta pokątnym niemiłość mając żyła lat 15 na zamku Żarnowieckim, chcąc odjechała do ojca i we dwa lat umarła.

— Trzecia żona Kaz. Jadwiga także, córka Henryka x. Głogowskiego.

— Magnaci dawni dostarczali sami kosztem wojska, oddziały swoje prowadzili na wojnę pod swoją herbowną chorągwią. Tak n.p. za Kaz. W. gdy wojsko pobite od Piotra poniosło klęskę w lasach kotowrzyńskich (broniąc strony Stefana) dostało się nieprzyjacielowi 9 takich chorągwi: Toporczyków, Leliwczyków, Lisów, Rawiczyków, Nałęczyków, Śrzeniawów, Habdanczyków, Półkoziców, i Strzemieńczyków. Były chorągwie familijne oprócz powiatowych wojewódzkich: tych ostatnich trzy zginęło tu także Krak. Sendom. Lwowska ꝑ

— 1361 Kaz. W. otrzymał pozwolenie od Pap. Urbana Vgo (sto za tem posła do Awinionu) założenia Akademii w Krak. lub Kazimierzu.

— Wkrótce pozwolił Pap. na Arcyb. Lwowskie 1361.

– Akademiji zaczął budować Kaz. na Kazimierzu, ~~ta~~ ~~fund~~ lecz gm. niemały
murowany kontent stawianej dla śmierci nie dokończył.

Zjazd
– Wnuczce swojéj a córce Bogusława X^ta Szczecińskiego, Elżbiecie idącej za Karo-
la Cesarza Kazimierz W. sprawił wesele w Krak. 1363. Byli gośćmi: Ludwik król
Węg., Zygmunt król Duński, Piotr król Cypryjski, XX^ta Otton Bawarski, Ziemowit
Mazow^ki, Bolesław Świdnicki, Władysław Opolski, Bogusław Szczeciński, Ka-
rol Cesarz. Gody trwały dni 20, śród rynku Krak. stały kadzie z winem i innym
napojem, takież z owsem. Zawiadywał wszystkiem Wierzynek Rajca Krak.
Podejmował królewskich i faworytów. Wierzynek przyjmując u siebie, i dając królewskim
gości dał Kaz^wi klejnot wartości przeszło 100,000 ~~złt~~ Kazim. dał posagu wnucz-
ce 100,000 złt.

– 1370 um. na polowaniu w Sieradzkich lasach 10 Września na wrzoż(?) dzi
narodz. Panny Maryi nie szanując święta goniąc jelenia spadł z konia,
że był łaty i ciałem obciążony, zachorzał, – objadł się fruktów w Sendom.
Niesiony kolebką do klasztoru Pokrzywnickiego, przeleżał w nim 8 dni.
Potem dalej jechał, w Korczynie za pozwoleniem doktora swego Mateusza
napił się mioda, więc jeszcze słabszy dojechał do Krak.

– z trzeciej żony miał dwie córki.

Pochow. w Krak.

– Żył 60 panował 37

– Opasał murem: Wieliczkę, Skawinę, Olkusz, Bendzin, Lelów, Sendo-
mierz, Wiślicę, Szydłów, Radom, Opoczno, Wąwolnicę, Lublin, Kalisz,
Bydgoszcz, Stawiszyn, Wieluń, Konin, Piotrków, Łęczycę, Płock, Jaworzno(?),
Lwów, Sanok, Krosno, Czchów. – Obmurował lub całkiem ~~wybudował~~ pne Zamki:
Poznański, Kaliski, Sendomirski, Lubelski, Lwowski, Płocki(?), Bydzki, Sieradzki, Wielun-
ski, Łęczycki, Kolski, Płocki, Niepołomski, Szydłowski, Przedborski, Brzeźnicki, Bolesławski,
Kamieszowski, Przemyski, Sanchoroński, Bendziński, Lelowski, Czorsztyński, Oczeciń-
ski, Krzepicki, Sieciechowski, Solecki, Zawichojski, Korczyński, Koniński, Nakielski,
Międzyrzecki, Kruświcki, Złotoryski, Bydgoski, Lubaczowski, Trębowelski, Halicki,

Tustańscy, Opoczyńscy, Przyrowscy, Rawscy, Wyszogrodzcy — Wystawił kościoły Niepołomicki, Korczyński, Solecki, Opoczyński, Zaprzycki, i kośc. klasztory w Korczynie, Piotrkowski, Kaliski, Łęczycki, szpital na Stradomiu, kościół na Skałce, etc.

— Z Esterki miał synów Niemirę i Pełkę.

— Był Kaz. wzrostu wysokiego, otyły, włosów gęstych i kędzierzawych, brody zaporczonej, trochę się jąkał.

— Za Ludwika samych Toporczyków było siedm chorągwi.

— Gdy Ludwik złożył był Sejm polski w Budzyniu w Węgrzech na uspokojenie wichrów ztąd rosnących że król w Polsce nie mieszkał, tamże Polakom i wszystkie władze korony polskiej oddano: Zawiszy Kurozwęckiemu (v. Kurowski) herbu Róży, biskupowi krak. bratu jego Dobiesławowi kasztelanowi krak.mu, i Sędziwojowi Szubińskiemu wojewodzie Kaliskiemu tak iż Zawiszy dano nawet prawo rozdawania urzędów i godności wyjąwszy kasztelanij i wojewódz. krakow.

— Sejm w Zwoleniu w Ziemi Spiskiej za Ludw. 1382 gdzie tron po Ludwiku zapewniono Maryi córce jego i Zygmuntowi jej mężowi, synowi Karola Cesarza i wnukowi Kaz. W. Temuż Zygmuntowi składają stanowie przysięgę.

— Bartosz Chotecki v. Kotecki (v. Koźmiński od Zamku) swojaków przewódca za Kaz. i Ludw. wojował po kraju po śmierci Ludw., dopiero Jagiełło uskromiłgo i od czci osądził.

— Ludwik był wzrostu średniego, oczu wypukłych, warg trochę obwisłych, włosów nieco kędzierzawych, trochę garbaty.

— Panował w P. lat 12. Pochow. w Białogrodzie.

— Ziemowit X. Mazow. także był obrany królem na Sejmie Sieradzkim 1382, bo już Zygmunta nie chcieli. który ogniem odbijając się pustoszył księstwo nasze w Kujawach.

— Gdy ludzie królewscy dopuszczali się gwałtów na obywatelach w przejażdżkach, zabierając im bydło i rzeczy że aż duchowieństwo upominało o to Jagiełłę ten wszystkie szkody kazał nagrodzić, na to nalała Jadwiga: oddano im wszystko ale ich łzy kto im powróci?

— Ściborzycki herbu Ostoi będący w wojsku Zygmunta królewicza (za Jagiełły) po nieszczęśliwej dla Zygmunta bitwie z Turkami pod Nikopolem wojsko jego wkład

przytyczał Duraj w zbroi. który potem był Zyg^a faworytem i tyż jednym z wodzów.

– Na zjazd z Krzyżak. w Inowrocławiu dla umowy pokoju senatorowie namówili się nie jechał Wład. Jag. który swą popędliwością mógł tylko psowić, lecz Jadwiga. Zajechała i wtedy to przepowiedziała Krzyżakom iż upadek karę za niewdzięczność po śmierci mojej; nietla, wielkiemi tego szkodami kraj rozlaniem przypłacicie.

– Za Wład. Jag. byli także kasztelani rozbójnikami Grot i Jan Stupecki, ostatni był kasztelanem Włocławskim, dobył ich kroć w zamku Czorsztynie, który był ich główną siedzibą. Jana do tego życia to przywiodło że go odsądzono od czci za zabicie Jana Ossolińskiego kasztelana Wiślickiego w bójce przy rozgraniczaniu gruntów.

– Zjazd Wła^a Jag. we Wrocławiu z Królem Czeskim Wacławem. Witold miał z sobą ornak z 5,000.

– Pod Grunwaldem i Tanenb. było 50 chorągwi polskich i 40 litewskich. Pięcy przed bitwą przysłali Królowi dwa miecze dla Króla i dla Witolda Krzyżacy, wyzywając ich przodcy do boju. Wład Witold wtenczas opatrywał hełm a Wład. miecze przyjął.

– Na bitwie pod Grunw. i T. zdobyte 51 chorągwi zawiesił Jag^o w kościele zamkowym w Krak.

– Zjazd Wład^a Jag. i Zygmu^a Króla Węg. w Lubowli i zawarcie pokoju z jednej przeciw Krzyżak. 1411.) z tymże w Koszowie 1412. w Sączu 1418.

– Wł. Wład. Jag. 1414 był w Śniatynie dla odebrania hołdu i przysięgi Wołoskiego hospod^a Aleksandra, tamże przybyło do niego ~~drugie~~ poselstwo od Cesarza Patryarchy Konstantynop^go prosząc o podratowanie żywnością. Hojnie tedy o Wład. żywnością Konstantynopol zaopatrzył, dostatkiem bo polonii Kaczybejskim który naówczas był w polskiej dzierżawie zboża obfitego przypędzono Stąd raz pojechał wtedy do Litwy gdzie go upominał swoim Witold: pozyczoni przyjęcia, 40 szat sobolich, sto koni i sto sztuk złotogłowu.

— Matka ~~Pilec~~ Granowskiej żony Jagły była matką chrzestną Władwa. Stąd nie wał była duchowna przeszkoda do małżeństwa, którą Synod Konstancyeński w... acz się odbywający zniósł przez szczególne pozwolenie za prośbą króla.

— Na Synodzie Konstancyeńskim za Władwa Jagły Arcyb. Gniezn. Mikołaj Trąba ~~tam~~ od duchowieństwa polskgo obecny ~~miał~~ był w takiej czci że mu nawet papiestwo ofiarowano ale się przez pokorę wymówił. Wnalazł on pierwszy i na tymże Synodzie otrzymał dla Arcybów Gnieznich dostojność Polskiego i Litewskiego Prymasa.

— Biskupstwo Miednickie założone za Władwa Jag.

— Czechy ofiarowali koronę Władwi Jag. a gdy nie chciał, Witoldowi, lecz i odmówił. 1418 na sejmie w Niepołomicach.

— 1424 na wesele Jagły z czwartą żoną Zofiją i jej koronacyi zjechali do Krak. Zygmunt Cesarz z żoną, Eryk król Duński, wracający z pobożnej pielgrzymki od Grobu S. Książę Bawarski.

— Jak już za czasów Władwa Jagły byli rozwydrzeni magnaci dowód że na sejmie Łęczyckim r. 1426 gdy król ~~nie~~ odwlekał zatwierdzenie nich wolności, senat śmiał w jego obecności rozedrzeć uznanie syna jego na następcę dawniej sporządzone. Dopiero na sejmie Jedlińskim 1430 dał król żądane wolności a syna jego uznano następcą.

— Za Kaz. Jag. Jan Kapistran Włoch, Bernardyn, błogosławiony, był i kazał w... przez dziewięć miesięcy. 130 studentów Krakich do zakonu swego ...

— [illegible] podobno [illegible] porwany od Rosji był Zieliński Arcybisk. Lwowski za to że koronował Stanwa Leszczyńskiego. W Rosji on i umarł.

— S. Salomea, córka Leszka Białgo, siostra Bolwa Wstydl.go żona Kolomana Halickiego, przyjęta po śmierci męża przez 28 lat w klasztorze, umarła 1268. ... [illegible] w klasztorze S. Magdaleny, pochowana w Krak.

— S. Kazimierz królewicz pisał nabożne wiersze łacińskie, wspomina to także Skarga w jego żywocie.

– Po ś. Janie Kantym który był w Akademii Krak. mistrzem pozostałą suknię akademicką chowała długo Krak. Akademija, i był zwyczaj że każdego dziekana Filozofii nowo obranego w tę suknię w czasie odbierania od niego przysięgi ubierano.

– Jadwiga żona Wład. Jag. kochała się bardzo w muzyce osobliwie kościelnej. Przy katedrze Krak. zafundowała na cześć Najśw. Panny osobne kollegium z 16 księży do śpiewania w dwóch chórach psalmów.

– na Sejmie 1613 stanęło prawo zabraniające mieszczanom i plebejuszom używania jedwabiów i kosztownych futer prócz lisich i safijanu pod karą 14 grzywien. oprócz wójtów, landwójtów i burmistrzów. To prawo ponowiono na sejmach 1620 i ~~tk~~ późniejszych, z podwyższeniem kary aż do 1000 grzywien. Toż potwierdzono w r. 1764 i 1776 zakazując nieszlachcie (także szabel i szpad chyba w podróżach.

– Miał Poznań akademiję od biskupa Jana Lubrańskiego za panowania Zygmunta I założoną, którą zaniedbaną od jego następców, Adam Konarski kosztem swoim podźwignąć usiłował.

– w Wilnie r. 1579 kosztem Waleryana Protasewicza bisk. wil. założona Akademija za przywilejem Batorego, a potwierdzeniem Grzegorza XIII. ~~wr~~ ze sławnem Konwiktorium, zostawała pod sprawą XX. Jezuitów.

– Jan Lipnicki obywatel z Sandomierskiego uczynił zapis 15,000 złt. od których procent miał służyć do wypłacania podatków za ubogich włościan powiatu Sandom. Zapis ten potwierdził sejm 1647 r. Summa była lokowana na wsi Janowice w pow. Sand. parafii Bidzińskiej.

– Przed Rozbiorkiem pierwszym wychodziło z Polski zboża za granicę przeszło 100 tysięcy łasztów – wołów do 80,000 –

– Za Wład. Jag. 1415 Cesarz Wschodni Emmanuel II i Patryarcha Konstantynop. prosili się z prośbą o zboże, król posłał go do portu Kaczubejskiego nad morzem Czarnem. Wtenczas (mówi Bielski) Oczaków do nas należał.

– Za Zygm. Aug. zabroniono Żydom handlu koni pod karą szubienicy.

– Do Wojewodów należało także ustanawiać ceny na wszystko co przedawano, i na roboty rzemieślników, w czem stosowano się do urodzajów rocznych.

– Jezuitów wprowadził do nas pierwszy Kardynał Hozyusz Biskup Warmiński i w Warszawie pozwolił im szkoły – Pijarzy za panowa[nia] Władysł[awa] IV.

– Gdy Jan Dantyszek który później był Bisk. Warm. przybył od Zyg[munta] I w poselstwie do Cesarza Karola V, dziwił się Cesarz gdy mu doniesiono że nawet włodarz posła polskiego mówił po łacinie.

– Za Jana Sob[ieskie]go Obywatel wojew[ództw]a Krak[owskie]go Krzysztof Mikoszewski ofiarował fundusz na założenie szkoły Rycerskiej w Krak[owi]e przy Akademii, potwierdził to sejm 1676. Nie przyszło jednak do skutku aż za Stan. Aug[ust]a, chociaż kraj zawsze o tę szkołę wołał. Jerzy Henryk zobowiązał się f[undusz] przy tej konwencie ~~otwartej~~ szkoły ze 100 uczniów z których połowa miała być kształcona w naukach wojskowych a połowa w cywilnych. Sobieski także zobowiązał się utworzyć szkołę rycerską.

– Za Wład. Łok[iet]ka było już dwóch Kanclerzy – Hetmaństwo aż do Zamoyskiego bywało tylko na 6 lat.

– Orderu Malt[ańskie]go dwie mieliśmy dawniejsze Kommanderye: Poznańska, założona na końcu wieku XII od Książąt Wielkopolskich a wzbogacona później od Biskupa Pozn[ański]ch i Stwołowicka utworzona od Radziwiłłów 1610. X[iążę] Janusz Ostrogski którego Sejm 1609 pozwolił zrobić Ordynacyę na wypadek wygaśnięcia potomków i krewnych, chciał w latach aby po wygaśnięciu potomków Ordynatami byli Kawaler[owi]e Malt. Wlókł się ten interes od Sejmu do Sejmu dla przeszkód od familii. Za Stan. Aug. 1773. Kaw[alerowie] Malt. wyszli nie z pretensyą do dóbr Ostrogskich, Stany pozwoliły na utworzenie z części dochodów Przeorstwa Malt[ańskie]go w Polsce z 6 Komandoryami, Przeor ze pensyą 42,000 złp. a Komendory po 13,000. Tegoż r. 1773 pozwolił Sejm założyć obywatelom polskim ośm nowych Kommanderyi z dóbr dziedzicznych z warunkiem aby ~~przy~~ dochód każdej nie przenosił 15,000 złp.

– Pod Augustami II i III gdy były nieporozumienia z Rzymem względem nominowania Opatów zabroniono na posłów de la Pierre używać Xięży.

– Gdy do Aug[ust]a II przybył poseł od nowego króla Pruskiego Fryderyka I. Senatorowie i Ministrowie RP[olski]ej nie byli na posłuchaniu jego, żeby się nie zdawało że Rzplta uznaje Prusaka Królem.

– od bezkrólewia po Janie Kazim. Rplta miała tytuł serenissima, pierwej inclyta.
– 1683 ustanowiono aby posłowie od zagranicznych dworów nie były w Polsce stałymi, ale żeby w 6 tygodniach wyjeżdżali. – jednak to prawo nie brało skutku.
– Było w prawach kardynalnych że król nie mógł bez wiedzy i woli Stanów ani wojny wypowiadać, ani pokoju zawierać. August II ściągnął na siebie narzekania że sam wydał wojnę Karolowi XII.

– Wiece czyli Roki walne colloquia generalia były to sądy po województwach w które zjeżdżał Król. Leszek Biały wsławił się u narodu przez sprawiedliwość i pilność takich sądów. – Choć te wiece później ustały ~~ta~~ a raczej w tém się zmieniły że się odbywały bez króla przy urzędnikach i tylko z appellacyą do króla, wszakże najwyższa władza sądzenia była zawsze w ręku monarchów. Henryk skarżąc się na tę fatygę mówił: jak mnie zrobili sędzią, może niedługo każą być jeszcze adwokatem (causidicum).

– Włościanie. mieli dziedzictwa ziemię, ta od ojca szła do dzieci a w ich niedostatku do krewnych. nie raz dostana. – Chrobry ustanowił Krzeczników osobnych dla włościan w sprawach jakie zachodziły między niemi a Panami a na które forum było sądach Kasztelańskich ~~[illegible] grodzkich~~, tych Krzeczników król stawił od siebie (chciał to mówić Stan. August). Czasami pozwalali Królowie niektórym Panom za szczególną łaską rozsądzać swoje sprawy z chłopami nie udając się już do sądów. wszakże działo się to tylko w małéj liczbie dóbr szlacheckich i duchownych jeszcze więcej: dopiero to w bezkrólewiu po Zyg.o Aug.e szlachta wzmożona i zdzierała wolnością szaloną przywłaszczyła sobie przez Konstytucyą nad włościanami vitae necisque potestatem, i od téj chwili datuje się okropny los chłopków, ~~że Kazim~~ którzy przestali być wszędzie dziedzicami stali się bydłem. Nic tak bywało pierwéj. Za Kazim.a W.o (który [illegible] chłopów aby się nie dawali krzywdzić od Panów) wolno było opuścić [illegible] chorobą całéj osadzie kiedy był przez rok w klątwie, albo zgwałcił którą kobiétę, ~~albo był [illegible] [illegible]~~ – i później pod ~~Zy~~ Jagiełłami Olbrachta i Zyg. I wolno było

pod Kazim.em dwór.
co rok jednemu przyjaźniejszej opuszczać wieś – synów oddawać do szkół
najstarszy zostawał przy roli aż z młodszych mógł jeden iść do rzemiosła
albo do szkół, słowem w świat – W wielu dawnych przywilejach między
Kmieci zwanych dziedzicami. – Za Kaz.a W. było także prawo aby chłop dzie-
by nie mógł być w żadnym razie posuwany po roli, a jeśli z chałupy
dowiedzie że uciekł dla srogości pana, nie uciekł się, tylko płacił trzy
grzywny i czysze sowrzy podług posiadanego gruntu. – „niej w hal-
ogniwo, a na polu krzewnicą najdzieży, tak Tacno sobie z nim
sprawiedliwość uczynisz, jeżeli mecz krzywdy „ mawiał Kazim. do
chłopków – Prawo Niemieckie od wiat przechodziło do wiosek wiele
dla przyjęcia ludzi cudzoziemskich, w dobrach królewskich i szlache-
ckich; przez nie jeszcze więcej chłop wiele wolności a mniej ciężarów
mieli prawo odejść każdego czasu, byle dziedzinę swą przedali drugiemu
lub zostawili na swe miejsce drugiego, lub rolę uprawną i zasianą
zostawiali – byli bowiem na kontraktach – z czasem to zaginęło, nim
już Kaz. postanowił aby ci co z chłopów się odwołują do praw polskich, nie używali
w więzieniu niemieckiego. – Prawo a raczej bezprawie życia i śmierci
chłopami zniosła dopiero ustawa Konstytucja 1768. chociaż już Konst.
Lit.a 1726 o tem mówiła ale dla zabójców zostawiała takie sposoby
nia kary ꝑ trudność wyszukanych świadków.

– W wojew.ch Poznańskiem, Kalisk. i Gniezn. namiestnicy Starostów
li się Surrogatorami, w innych Podstarostami.

– Osadzików na gruntach dzikich, niewykarczowanych, i t. d. zwano Sołty-
byli na czas pewny uwalniani od wszelkich ciężarów i opłat, Pod Zyg.
i Zyg.cie Aug. powstawał Sołtysów do wojska, byli także używani do
nia sporów między chłopami – Należyli także podwórzach jako bojarowie do
posyłek, podwód, etc.

- Bol. Krzywousty wygrał 47 bitw. Konst. Ostrogski 30.

- Prusy. Około r. 1520 Albert margrab. brandeb. ostatni wielki mistrz w Prusiech zrzucił habit i ożenił się. Tym sposobem położył koniec zakonowi a Prusy prawem dziedzictwa wróciły do korony. Jednak Zyg. I. temu Albertowi 1525 który był jego siostrzeńcem puścił Prusach księstwo w lenność aż do wygaśnięcia jego linii męskiej, Albert zaś złożył przysięgę wierności w Krak. mieli książęta płacić koronie rocznie 30,000 ℔, i w czasie wojny dostawiać pewną liczbę ~~2,000~~ żołnierza. Syn tego Alberta Fryderyk wykonał przys. 1569 w Lubl. Po nim Jan Zygmunt r. 1611 wykonał przys. Zygm. III, w Warsz. Dopiero w r. 1657 Jan Kaz. przez traktat bydgoski dla ratunku od Szwedów uwolnił książąt pr. od lennictwa, lecz po wygaśnięciu linii męskiej brandeburskiej Prusy wrócić miały do korony. Aż 1701 r. Fryderyk I. zrobił się królem w Królewcu, chociaż nie zapraszał pozwolenia do Polski. My ten tytuł króla przyznaliśmy dopiero 1764, z zawarowaniem jednak zwrotu owego.

- Na Podlasiu jest rzeczka Lotynija, i tejże nazw. jest aż w Dalmacii rzeka.

- Zyg. III. kiedy był w niebezpieczeństwie w Sztokholmie od Kar. z. sudermańs. Podlasianie pod chorągwią Leśniowolskiego wojewody popłynęli do Szwecii. - Stan. Wojewódzki za Wład. IV. bronił Smoleńska przez 8 mies. przeciw ogromnej sile. - Jaruzelski poseł biel. 1705 w wojnie szwedz. iż nie będzie głosował na wybór króla póki wojska szw. nie ustąpią.

- Order orła biał. ustanowił w Tykocinie August II. 1705. dawniejsi królowie dawali łańcuchy złote na których był orzeł, to ustało za Z. III.

- ~~W Prusach~~ Wielkie drzewo. W Prusach książęcych był dąb z którego środka Albert ... i syn jego jeździli konno. Długo zaś rósł i był na Rusi czerw. dąb tak wielki iż trzy rzeki z pod stóp jego wypływały Dniestr, San, i Tyssa

- Tamtych najazdów tatarskich doznała Polska 91, z nich ostatnie daru już za Augusta II. Pierwszy od Pudyka były prawie za każdego z królów następujących, nie wyjmując za panowania królów najpotężniejszych: za Zyg. I. najazdów 18, za Z. A. 6, za Batorego 3.

- Czerwiec. we Włoszech używano go przy kilku wiekach na farbę karmazynową, cło wywozowe wynosiło do 6,000 ℔. ta roślina jest w Rusi czerwonej.

- Polwie, tak się zwał w Rusi czerw. na podgórzu powiat Kołomyjski, leży on za miasteczkiem Kuty.

- Halicz. Pierwszy od Mieczysława I. Ruś czerw. była kilkakroć zabierana od książąt naszych i napowrót odbierana; od Bol. Śmiałego była w ręku książąt r. którzy budowali Polsce. W kłótniach domowych udali się ponownie do Węgrów, który następnie sobie ten kraj przywłaszczyć chcieli. 1214 Koloman syn Andrzeja króla węg. ożenił się z Salomeą córką Leszka Biał. i koronowany był na króla Halickiego, lecz znowu wyparty, a Ha-

kiev wrócił do xiąst r. 1240 Daniel x. r. koronowany został w Drohiczynie na króla halickiego od legata papieskiego, syn jego Lew i następca założył Lwów, i miejsce Polski wraz z Tatarami. dwaj jego synowie zginęli w bitwach przeciw Litwie, wtedy opanowali Ruś czerwoną Tatarzy. wypędził stąd tatarskich carzyków xiąże mazow. Bolesław, a po jego śmierci objął ten kraj Kazim. W. i urządził. Ludwik węg. chciał go od Polski oderwać i rządcą jego postanowił Władysława Opolskiego, obsadziwszy zamki węgrami; lecz Jadwiga wypędziła węgrów i odtąd Ruś czerw. była przy Polsce aż do rozbiorów, tojest od 1390 roku.

– Solto w Galicii, o jego wodach miner. wydał działo na początku 17. w. Syxtus lekarz rodem ze Lwowa.

– Na bitwach przy królu bywał rycerz z długą kopiją na końcu której są dwa skrzydła, był to znak obecności wodza. Taki miał pod Wied. Sobieski.

– malarz Altamonte v. Altamonte neapolitańczyk był nadw. za Jana III, wiele obrazów z naszej historyi, z tych kilka jest w Żółkwi.

jarmark. najsławniejsze były w Jarosławiu w Galicii na Wniebowz. Najśw. Panny trzymały pierwsze miejsce po Frankfurckich, zjeżdżali się kupcy z całej Europy, z Turcii i Persii. W r. 1625 w czasie jarmarku wszczęty pożar sprawił szkody do 40 milionów złp. teraźniejszych, i 300 ludzi zginęło, opisał to wierszem Chlebowski. odtąd upadły jarmarki.

Bartoszkami zwano szereg świeckich którzy obowiązani byli do regały biskupa Alchauser, zwano ich też komunistami. klasztor OO. Bartoszków w Brzezanach był

Aryanie, wywodzą swój początek od Fausta Socyna z Syeny który r. 1579 przybył do [Polski] za Stef. Bator. 500 familij przeniosło do siedm. ziemi, część do Prus. Sejm warszawski r. 1658 za Jana K. uchwalił aby w trzy lata ustąpili z P. Za to aleks. papież dał Janowi Kaz. i następcom jego królom P. tytuł regis orthodoxi.

Trembowli obleżenie od Turków, gdzie Samuel Chrzanowski z żoną, 1674. za Sobieskiego. urodz. w Olesku

Chmielnicki. Daniel Czaplicki podstarosta czehryński wydarł mu słobodę Subotów, uwiódł żonę, zbił syna. Pod Piławcami haniebna przegrana. Pod Batohem z rozkazu hetmana Kalinowski, 5000 szlachty zabranych jeńców rzeź. wojny koz. trwały lat 52.

Traktaty. 1667 za Janakaz. Andruszowski z Rossiją, utrata Kijowa, Smoleńska, Czernihowa, ukrainy zadnieprskiej. potwierdził go w Moskwie traktat Grzymułtowski w Moskwie od Grzymułtowskiego zawarty za Jana 1686 r. – r. 1658 traktat hadziacki z kozakami pod Wyhowskim.

– wody Dniepru rozbijając się na porohach których jest 14 wirów których formują
około 70 wysp, dwanaście ostrowy; z tych najwiębne Kochanie, Chorczyca, To-
makówka. Katarzyna w r. 1775 zniosła Kozaków Zaporoskich zupełnie, później
1792 nadano im ziemie nad morzem czarn. nad rzeką Kuban i nowe nazwis-
ko Czarnomorców.

Zygłobicki, ~~w obleżeniu~~ gdy Czarniecki dobywał twierdzy Stawiski od Kozaków
wskoczył pierwszy na mur z chorągwią, odcięto mu rękę, porwał chorągiew w
drugą nie ustępując z miejsca, i drugą rękę stracił.

Trechtymirów. stolica kozaków, i rezydencja hetmana nadana im od Batorego. Ku-
dak twierdza założona przez królów (Beauplan plan dawał [kilka twierdz założył]) Chmielnicki ją zburzył.

Czajki. Stryjkowski mówi że to były łodzie ze skóry żubrzej, że pierwszy Dymitr
Wiśniow. ich użył; lecz zdaje się że tylko wewnątrz były skórą wybite, przyczepiano do
nich snopy z sitowia dla ochrony od fali, mieściły do 40 ludzi.

Czarnoruś, wojew. nowogrodzkie w Litwie.

Pobereże. część wojew.twa bracławskiego, gdzie powiaty winnicki, bracł. i zwinogrodzki.

Białoruś, województwa połockie, witebskie, mścisławskie, mińskie.

Polesie, część wojew. brzeskie litew.go [Pińskie] ~~i trockiego, i trakt zapuszczański~~ [Trakt zapuszczański część trockiego] ku Podlasiu;

Port Memel, czyli Kłajpedy, statki na Niemnie wiciny, na Dźwinie strugi.

– Jak Litwa była wodna i błotna daje świadectwo Wapowski, mówiąc że Zyg. I. prowa-
dząc wojsko od Orszy do Smoleńska w przeciągu mil 24 musiał przebyć 340 mostów.

– Rzeka Niemen, w starożytn. Chronus, u Niemców Memel. Dniepr Borysthenes.

Litwa. od Herulów i Alanów którzy byli także pokoleniem Herulów. ~~Kronika~~ W 5tym
Herulowie najechali Włochy, potem cofnąwszy się nazad osiedli nad morzem balt. gdzie Pru-
sy, Litwa, Żmudź, Kurlandija. Kronika Kwedlimburgska z XI w. pierwszą o Litwie
czyni wzmiankę z powodu ~~zam~~ zabicia S. Brunona. Do 13o w. była pod panowaniem X.
ruskich, w dawnie składała kunę od brwi na dziaglei, postronki tężane i miotły; Ro-
man Halicki x. który za Bol. wstydl. około r. 1200 zginął w bitwie przeciw Pol. pod Zawi-
chostem, okrutnie Litwinów ciemiężył, zaprzęgał do wozów jak bydlęta. Wiek 14ty był
wiekiem sławy i potęgi Litwy: Gedymin r. 1320 pobił xiążąt r. nad rz. Pirną (Irpinia)

Traktaty pamiętne. 1466 za Kazim. Jagiell. po 13 letniej wojnie z Krzyżak. traktat
toruński: Krzyżacy zrzekli się ziem Chełm. Michałowskiej, [Pomorskiej] ~~Gdańska~~ i t.d. zostając tylko przy
Prusach dolnych z x. ziążęcych z obowiązkiem poddaństwa i hołdu, W. Mistrz w przeciągu
6 mies składać musiał przysięgę. 1657 za Jana Kaz. traktat bydgoski uwalnia Prusy
od lennictwa, 1672 [po oblężeniu Lwowa] za Michała pokój buczacki, strata Kamieńca. 1676 Sobieski broni
w Żurawnie ogromnym siłom i zawiera traktat żurawiński, który zwraca Polsce
część Ukrainy. 1660 niatrzymy trakt. Oliwski, utrata krajów. 1699 za Augusta II,
karłowicki przywraca Polsce Kamieniec pod. i inne zdobyte tr. buczacki.

Gedymin miał 7 synów.
i zagarnął prawie wszystkie ut kraje Kijów, Czernichów, Siewierz. zginął on 13
w bitwie pod Wielona z Krzyżakami od broni ognistéj pierwszy raz wtenczas od
całéj użytéj. Syn jego Olgerd pobił Tatarów w potudn. Rusi i zawiódł Litwę aż
czarn. morza. Olgerd miał 6 braci – Na Olgerda Krzyżacy robili ogromną wyprawę
Ludwikiem kr. węg. z Janem kr. czeskim, i z wiele ziązały niemiec r. 1343 ku
ber skutku. Miała już wówczas Litwa związki z zagranicznemi czego dowodem
traktat handlowy z Angliją z owych czasów 1340 zawarty p Kiejstuta brata Olgerd
. Olgerd zostawił 11tu synów, między niemi Jagiełło nasz. Najświetniejsza dwóch narodów
epoka. Witold zdobył Psków i Nowogród i zhołdował sadząc tam swoich rządców, Litwa
baltyku do morza cz. Tatarskich Hanów podwożono na tę godność w Wilnie, bylito wten
czas wiarni hołdownicy nasi, pod Grunwaldem bili się. 1428 u Witolda w Łucku zjazd
wielki monarchów przeciw Turcii, gdzie Zygmunt cesarz pojudził chytre Witolda
ogłosić królem udzielnym; byli tez królowie duński i szwedzki Eryk, cesarz z żoną
strowie Krzyż. i Inflanck. Jeniec Kazim. Jagiellończyk syn Władᵃ Jagiełły
w nowogrodzie wielkim gubernatorów i w Wilnie hanów Tatarskich mianował.

Puhar Iwan, w Rożanie dziedzictwie Sapiehów (w Słonimskiem, czasn. K. Jana
wojew. podlask. gdy przyjmował u siebie Zyg. 1º użył tego puharu garncowego, był on z
go kryształu z rysunkiem, odtąd zachowywany w rodzinie zwał się Iwan od imienia
go wojewody; ~~Leon~~ syn Lwa Sap. przyjmował w Kod. później Władᵃ IV i znowu Iwan był użyty
Król w dobréj myśli nadał Iwanowi osobliwszy przywiléj; iżby tylko na wielkie święta
wywożony w licznéj assystencii przy muzyce i odgłosie dział.

Inflanty i Kurlandija. Miały przeto niśliżon miast. Podział dawny:
ija gdzie stolica Rewel, tu wyspa Oesel. Wislandija stol. Narwa (zwycięstwo
Kar. nad Mosk. 1700). Odepon stol. Derpat. Gerwenlandija gdzie Witin
tejn. Lettlandija gdzie Ryga. Tu leżały Inflanty Polskie, zwane wojew
ziąstwem pozostałe po trakt. Oliw. gdzie Dünaburg, Kurlandija i Semig
po lewym brzegu Dźwiny. Najdawniejszymi mieszkańcami byli Liwonowie
towie, Estonowie, jednego lub podobnego pochodzenia z Litwą, północ
jednak kraj był posadą Czudów, Czuchońców z rodu Finnów. Do w. 12ᵒ
nie dzikości. 1158 kupcy bremeńscy żeglujący po baltyku do miasta Wisby
nego między północnym handlem na wyspie Gotlandii, ~~przy~~ zatoczyli ku pierw
Herby: wojew. Smoleńskᵒ łaska złota na chorągwi czerwonéj – Inflakt. polskich gryf
ty w czer. polu, w ręce prawéj trzyma miecz dobyty, na piersi ma litery S. A.
głowę koroną. – Kurland. miasta w herbie lwa i łosia – Wołoszczyzny: głowa
na żubra, gwiazdy między rogami. –

Kirchołm,

pierwszy osadę, następnie kilka zamków i biskupstwo, przybyło wiele niem-
ców, rząd był w ręku biskupa pod uległością cesarzowi niemieck. Ci Ger-
mańczycy przybysze byli w ciągłej wojnie z krajowcami którzy gnieść tego rodzaju
zechcieli mieć u siebie. Drugi z kolei biskup Bartold przy zakładaniu Rygi był
od nich zabity. więc jego następcy fundacyja kawalerów mieczowych na wzór
Templar. 1204. Odtąd ci rycerze byli panami Inflant, rozszerzając u nich wiarę
chr. Dla obrony od Rusi, Litwy i Danii połączyli się w kilkadziesiąt lat 1239 z
Krzyżakami pod jedno wielko-mistrzostwo, pierwszym na tym urzędzie po unii był
Herman de Saltz. Krajowcy ciśnieni od Niemców podnosili często bunty, przy-
chodziło do otwartych bitew. Inflanty były rządzone od 8 komandorów. Estoniję odeb-
rali Krzyżacy Duńczykom, później znowu ją odkupili. W w. 16 gdy zakon Krzy-
żacki upadł, mistrzowie Inflanccy oderwali się od nich i byli niepodlegli. Lecz krótko
używali niepodległości i szczęścia; naciskani od Moskwy szukali ratunku u Pol-
ski. Gotard Keller mistrz poddał się królowi p. 1561, mianowany xięciem Kurlandii
Semigalii dla siebie i potomków. Inflanty podzielone na trzy wojew. Derpskie,
Wendeńskie i Parnawskie. Za Zyg. III. zaczęto tu przekładowanie religiji pomimo
że Keller układem poddania się zastrzegł zachowanie wiary augsburskiej; stąd
pomocne ku Szwedom zniechęcenia, w Rydze kilkakrotne bunty. 1600 Karol x.
Sudermanii przywłaszczył koronę szw. przeniósł wojnę do Inflant. ta z niejak-
iemi przerwami przetrwała lat sto kilkanaście, władza infl. taczyła się z koro-
ny; p. tr. Oliw. 1660 Inflanty i Ryga odpadły od Polski. r. 1721 p. traktatem
Nysztadt odstąpiła Szwecyja Inflant na rzecz Moskwy, przy Polsce zostało tylko
pół wojew. zwane xięstwem Inflanckiem v. Inflanty Polskie, kiedy właściwie
był tylko powiat Dünaburski. — <u>Kurlandyja</u> dzieliła się na starostwa Gol-
dyngskie, Tukumskie, Semigaliji i powiat Piltyński, 1738 umarł ostatni po-
tomek Kellera, Szlachta kurl. za powodem Anny imperatorowej wybrała na
xięcia Birona. Polska utraciła ten kraj ostatecznie 1795 ostatniem podziałem.
Miasta celniejsze: Mitawa, Lipawa, Windawa, Pilten.

i Multany

Wołoszczyzna. Dawne dzieje. Przez długi czas siedliskiem coraz innych pro-
wincyj ludów: hunnów, gotów, Słowian, bulgarów, awarów, pieczyngów, połowców.
w 12 w. pierwszy raz zjawia się imię Wołochów. Węgry w swych kronikach zowią
Olachami, turcy Iflakami, nasi Wołochami. Przez 12scie wieków po Chr. jak
wiele rząd i komu podlegała Wołoszczyzna nie podobna dociec, wiemy się
tylko z Turocza, Bonfiniego, i Dray historyków węg. że na początku 14o w.
kiedy królował u nas Łokietek Wołoszczyzna miała już swego wojewodę czyli hospod-
ara, namiestnikiem Bororad. Na tego napadł Karol z domu franc. król węg. i był
całkiem zwiedziony. ~~Jag~~ Synowie Bororada Stefan i Piotr poróżnili się, Stefan
szukał pomocy u Polaków przyjmując ich nad sobą władzę, było to za Kazim. W[ielkiego]
około 1359, ten gdy wojsko p. wkroczyło do Wołoch w sprawie Stefana, Piotr
pobił je w lasach drzewami które wprzód popodcinał, była to pierwsza
na wdanie się do Wołoch i pierwsza klęska, od tej klęski i następnych ko-
nam się wzięło na Wołoch. nie szczęśliwe wrosło przysłowie: Valachia tumu-
lus Polonorum. Później jednak ~~za~~ Piotr który się utrzymał przeciw Stefanowi
szukał i sam ratunku u Pol. przeciw rosnącej potędze Turków i 1386 złożył
przed Wład. Jag. we Lwowie hołd poddańczy, przyrzekając stawić się ono na wojnę
jakoż bili się wiernie z nami przeciw Krzyż. Pod Warneńczykiem ponieważ w[...]
w Wołoskiej bracia z sobą wojowali, rozdzielono kraj na dwie części, Stefan rzą[dził]
panem w Białogrodzie, Eliasz w Suczawie, ten oba złożyli hołd królowi p[...]
we Lwowie. Wojewodowie składali w daninie kilkaset sztuk drogiej jedwabnej
materyi zwanej Kostyr, także konie które zwano Cekielskie. — Między wo-
jewodami wołoch były ciągłe kłótnie domowe, na uśmierzenie jednej z nich
Kazim. Jag. 1450 posłał Buczackiego, tego pobił wypędzony z krajów swych ho-
spodar Bohdan, to druga nasza klęska. Turcy zdobywszy Konstantynopol 14[53]
wkrótce zaczęli dotykać Wołochów i ~~braniod~~ nakładać daniny, stąd nasze woj[ny]
z Turkami. R. 1497 pamiętny klęską w Bukowinie. Jan Albert ułożył [się z]
bratem swym Władysławem Węgierskim zdradziecką wyprawę na podbicie Wołosz-
czyzny jakoby na Turków, oblegał Stefana w Suczawie, tej nie zdobył, a w odwro-
cie w lasach Bukowiny doznał tej sławnej klęski. tu znowu Wołochy ~~brani~~ walczyli
drzewami, i zapalaniem traw; Stefan przestał także dochowywać wiary, [illegible]

z Tatarami i Turkami wpadł do Polski i nabrał jeńców. Od tąd wierna
wpośród Wołoszczyzna przestała trzymać się ściślej z Turkami, chociaż jeszcze
z hołdownictwa polskiego nie wyszła. — Bogdan jedynak syn tego Stefana sta-
rał się o Elżbietę siostrę króla Alex. za odmówieniem najechał Polskę. Polacy
wpadli do Wołoch; tu pamiątka braci Strussów Szczęsnego i Jerzego którzy
w tej wyprawie polegli jeden drugiego broniąc.

Łaski kreuje hospodara wołosk. 1562 Albert Łaski wojew. Sieradzki, pełen nauk,
męstwa, wielki bogacz, przedsięwziął własnemi siłami wyprzeć z Wołoch panującego
hospodara Alexandra który się dopuszczał najdzikszych okrucieństw, a na jego miejsce wy-
nieść na hospodarstwo Jakóba Heraklida rodem Greka który się odznaczył w wyprawie
Inflantskiej pod Pozwolem. Zyg. Aug. nie chciał się w to mieszać, Łaski własnym kosztem
zaciężne wojsko na Spiżu z Polaków i Węgrów i przez Węgry wkracza do Wołoszczyzny,
w Nengebauerze jest mowa jego do żołnierzy. Łaski pobił Alexandra który musiał
szukać schronienia u Turków, a swego protegowanego Jakóba osadził na hospo-
darstwie. Gdy jednak Jakób dopuszczał się zdzierstw, Wołochy wypowiedzieli mu po-
słuszeństwo. — Rodzina Łaskich miała coś z tonu romantowego. ~~Biskup~~ Stary Łaski arcyb.
gniezn. za Zyg. I. sprowadził z Jerozolimy ziemię na cmentarz przy kościele który
fundował w Łasku. — Potoccy osadzili także na hospodarstwie Konstantego mohiłę, któ-
rego siostra była za Stef. Potockim. 1608.

Dymitr Wiśniowiecki. Po tym Jakóbie ~~jedna~~ część Wołochów chciała mieć
hospodarem Tomżę, inni powołali na tę godność Wiśniowieckiego. Ten od strony
Tomży pojmany i zawieziony do Carogrodu, tam zginął na haku z którego
zdjęte ciało jego rzucono w morze. Tomża później szukając obrony przeciw Turkom
którzy przywrócili do Wołoch swego Alexandra wygnanego przez Łaskiego, przybył
do Lwowa: tam z wyroku Królewskiego osądzony i ścięty. Podobnie byli ścięci
we Lwowie następni hospodarowie Podkowa hetman kozacki za Batorego, i Jan
Kuta. — Gdy później nasi magnaci zaczęli mieszać się do rządów Wołoch i pro-
wadzili o to wojny na swoją rękę narażając przez to cały kraj, Żółkiewski około 1617
traktat z Turkiem do którego zawierania nie miał żadnego prawa zrzekł
imieniem Polski Wołoch i Multan, i nawet oddał Chocim.

Lissowczyki. Lissowski Alex. za Zyg. III porucznik kawaleryi bandów się odznaczył
w Inflantach i pod Smoleńskiem. 1612 hetm. Chodkiewicz prowadząc Władysława do
Moskwy na cara polecił Lis^mu sformować w tęż wyprawę osobny hufiec nad którym
mu komendę. stąd Lissowczyki, rodzaj kozaków, żyjący z łupów wojny. Zyg. III. poz-
wał ich potem do Niemiec na służbę Cesarską przeciw Węgrom; wtenczas było ich do
1000.

– Na początku panow. Zyg. III. w Krakowie a podobno w całej koronie był tylko jeden kupiec bławatny.

– Husarze, Pancerni, Petyhorcy (kawalerya narodowa). Wataha, dragoni, rajtary uzbrojeni w muszkiety, harcy (każdy husar towarzysz miał dwa lub trzy wozy, stąd robiły się tabory obozowe, każdy dwóch lub trzech szeregowych pachołków, na zimę często towarzysze rozjeżdżali się do domów – kopija dług. 8½ łok. chorągiewka proporzec 5 łok. biała z czerw. albo żółta z ziel. – rohatyn (włócznia u pancernych)). U towarzyszów skóry rysia, lamparcia, tygrysia, u pachołków niedźwiedzia biała i skrzydła orle, żórawie, lub bocianie.

– Za Zyg. I. ludności Krak. 80,000. Za Jana K. już po wojnach szwedzkich w całem król. ludności 15, milionów, obywatelami 21,000 prócz tego m. h. już po stratach zatwierdzonych przez pokój Oliwski 1660.

– Tarcza dawna polska okrągła w środku wypukła. Król Jan miał złotą nakładaną rysunkiem kościstą, na niej bitwa chocimska, ją i bogatą szablę miał zwykle w sali audiencyj po ministrów zagranicznych.

– Jan Bonar zaślubił skarb Zyg. I. Wierzynek, Morsztyn, Czarny, Hanko Kempnicz cesarowi Kar. IV^mu pożyczył 6,000 grzyw. srebra, niezmiernie kralowcy.

Jornandes v. Jordan zakonnik z połowy 6^go w. pierwszy czyni wzmianki o Słowianach. O Sarmatach pisze Tacyt w sto lat po Chr. że już od Germanów i Daków dzielą góry i wzajemna bojaźń. Nestor z monasteru S. Teodozego w Kij. pierwszy słow. kronikarz na początku 12 w. pierwszy mówi o Polakach że Słowianie wyparci od Dunaju przez inne narody osiedli nad Wisłą i zowią się Lechitami. a właściwie imie Polak zjawia się dopiero w 10 w. u niemieckich pisarzy.

– W Olkuszu kopiono rocznie czystego sr. 6,000 grzyw. ołowiu zaś 50,000 cetnar. wynosiło do 2 milionów Złł. Kopalnicki to pisze za Władysława IV. 1648: i że te kopalnie są od lat 300. Górnicy zagnani stąd od Szwedów do robót oblężenia Częstochowy tam zginęli prócz dwóch. Dla wylewania wody trzymano tam do 1000 koni. r. 1455 za Kazim. Jag. Świeborowski rozbójnik wpadł tu z swą bandą od Szlązka i zabrał 800 koni. W Olk. sławny chleb –

– W napadzie Szwedów dał się we znaki już jenerał Meller, on wziął Krak. zalał Olkusz, oblegał Częstochowę którą Augustyn Kordecki przeor obronił (1655) tu z Mellerem i Stef. Zamojski miecznik Sieradzki. były dwa pułki kwarcianych.

Księstwo Siewierskie biskupów Kr. kupił od X. cieszyńskiego Wacława Zbig. Oleśn. r. 1443 za 6,000 grzyw. szerokich gr. praskich.

Józef Cieklinski dowódca załogi polskiej w Moskwie który dla zaległego żołdu robił konfederacyj i niszcząc kraj zaszedł aż w Sandomierskie, między związkowymi był sławny Moski dowód. Lisowczyk. wpadli nawet do Węgier i Szlązka. za Zyg. III 1612.

– Moneta. pieniądze skórzane bajka. Dowód o pierwszej mennicy za Krzywoustego.
Były mennice publiczne i prywatne: bisk. pozn. w Krobi, arcyb. gnieźn.
Żninie. podobnież miasto Sandom. i pruskie Gdańsk, Toruń, Elbląg. Były menn.
w Krak. Olk. Pozn. i Bydgoszczy. Pierwszą monetą znaną są grosze srebrne Wacław.
przy końcu 13 w. Groszów srebr. 14 było w dukacie (florenus od Florencii gdzie
kat pierwszy wybito) aż do Jana Albrychta 1496 który zmienił monetę liczono
duk. 30 gr. odtąd ciągle zmieniany. Za Zyg. Aug. 52, a Zyg. III 72 grosze w duk.
od r. 1620 podzielono # na 4 złote pols. pierwszy raz. pożniej liczono złt. 6, pożniej 12
aż r. 1717 Złt. 18. – W koronie liczono na grzyw. ta dawniej miała 3 # prento, (pożniej znów 16 aż do 1786.)
wie na kopy, ale w kopie liczono grosze p. jako mniej dobrych 75. były jeszcze
wiardunek (ferton) i skojec (scotus), pierwszy miał gr. 12, drugi 2. Litwa
osobną monetę do unii 1569. Zyg. I. zaczął bić talary, było w nim Złt. 8. –
po Szwedach 1658 zjawiły się miedziane pieniądze szelągi. Wtenczas
Jan Tynf bił spodlone złotówki zwane Tynfy którzyś wartość Zł 1. gr. 8
koloń. miała Zł. 80, od sejmu 1786, 83 Zł.
– Droga Batego zwana z najazdu Tatarów 1241. (w Sandomiersk. koło
niej niegdyś z garłów które wywożono aż do Szwecii (Alexandra w Wilnie.
– Groby Mieczysława I i Chrobrego w Poznaniu. Mieczysł. starego w Kalis. Władysł. Herm. i Krzywoust. w Płocku – Anna siostra Zyg. III. w Toruniu.
– Prymas. arcyb. Gn. z tytułem xięcia. w nieprzytomności Króla prezydował interrex.
mom, tak gdy Z. I. oddalił się do Lit. arcyb. Gamrat prezydował na sejmie Piotrk.
szatkiem prymasa bywał zawsze kasztelan, ten przed prymasem nosił
który spuszczał tylko przy królu. Przed Prym. szedł zawsze krzyż
dochody jego wynosiły do 600,000 Złt. w xięstwie Łow. był udzielnym
– Witenes xiążę Lit. plondrujący Polskę przy końcu 13° w.
– Tury. w lasach od Bolimowa. Zyg. I. posyłał solone jego mięso Cesarzowi Karol. V. Pasy z jego
która miała zapach piżma miały utaturiać kobiet potęgi. Bona posłała
nowej duża takie pasy. nie to samo co Zubr. Święcicki i Kraczyński. Zyg. III.
– Starow. liczy w samem Mazowszu 45,000 familij szlacheckich.
– Mazowsze. Konrad 1220 x. m. miał dwóch synów Kazimierza i Ziemowita, od
królowie Łokietek i Kaz. W. od drugiego którzymu się dostało właściwe Mazowsze
udzielna linija xiążąt maz. która zgasła dopiero 1526 ze śmiercią ostatnich Jana i
ma. Katarzyna wojewodzianka Rawska niezamężna z narzeczka która pożniej
się na dwór Zyg. I. i posła za Oborskiego miała obudwóch przyprawić niechciany o

pod podanie przyprawnego napoju miłości. Siostra ich była za Odrowążem. Sew-
nie Zyg. I. do tej zbrodni nie wpłynął który odrzucił trony czeski, węg. i duński.

– Dolabella malarz Zyg. III. Obrazy jego z zamku: wzięcie Smoleńska, wjazd try-
umfalny Żółkiewskiego, i inne.

– W bitwy pod Wiśniowcem, inaczej pod Łopuszną zwanej, gdzie Koniecpolski i
Konst. Ostrogski odnieśli zwyc. nad Tat. 1512 datuje Kwiatkowski zmianę stroju: za-
miast warkoczów, suknie ~~wązkie~~ szersze porem i długie przyjęto; wtedy opończa od ta-
tarskiego japończa.

– Jeh w r. 1606 pamiętny rokosz ~~Zebrzezowskich~~ Zebrzydowskich wynikł z odebrania mskol. Zebrzy-
dowskiemu starościńskiego domu w Krak. pod zamkiem, z odmówienia Radzi-
wiłłowi starostwa Soleckiego po ojcu, i z Maciejowskiemu biskupowi i kardynałowi
[illegible] król odjął buławkę od kreuta przy koronacji Konstancji, także w litewskiej
[illegible] potem za Jana Kaz. starcana wojna szwedzka powstała z urazy Hieronima Radziejowskiego
podkanclerzego. Żona jego Anna Staszczanka (córka Staszki podskarbiego) z pierwsze-
go małżeństwa Kazanowska znalazłszy względy u króla zasiądała [illegible] i pozosta-
wała [illegible] pod [illegible]. W zwadzie z ojcem opanowała mocą dom pierwszego
męża i z ludźmi Radz.go stoczyła bitwę wyparłszy ich z domu męża. Radz. nie był
wtenczas w Warsz. gdy zaś wrócił, odebrał dom gwałtem, gdzie wiele zabitych i rannych.
Działo się to w czasie sejmu. Radz. zapozwany przed sąd marszałka nadwornego
[illegible]skiego, osądzony na gardło a dla niestawienia się wywołany. Wtedy udał się do
Sztokholmu, skłonił Kar. Gust.a do wojny i część Polaków dla niego poszła.

– ~~Stanowe były~~ Lustracja miast 1564 za Z. A. pokazuje kwitnący ich stan wówczas. w mia-
steczku Stanisławowie (maz.) liczy n. p. 90 piekarzów; 79 piwowarów.

– Żył w Łomży (pierwszem mieście po Warsz. mówi Święc. i Gwag.) za Zyg. III. Jan Bie-
[illegible] wielki sławny lekarz (Święcicki).

– Massuet w swej historyi król. P. t. 3. k. 21. mówi iż w r. 1705 wojewodzina chełmska (Ber-
nicka) w czasie wojny szwedzkiej zebrała w lasach do 6,000 kurpiów i walczyła.

Mieszkania królów. Kazim. W. w Łobzowie. Zyg. I i Aug. w Ujazdowie, War-
szawie, Niepołomicach (w Krak), w Bugaju (pod Piotrk.), Batory w Baranowie (w Sand.
Zyg. Aug. w Knyszynie gdzie um. Zyg. III. w Jałentach pod Warsz, tu um. 1632. Jan Kaz. w Nie-
..zie pod Warsz. Jan III w Willan. tu um. i w Jaworowie w Galicii, w Podhorcach, w Żółkwi – Bona w Łaboriczu (maz) – Anna w Łomży.
Wład. Herman i Krzywousty Bol. w Płocku – Władysław IV. w Mereczu koło Grodna,
um. 1648. – O cztery m. od Wilna pełna Radziłki, tu Jagiellowie jeździli na łowy–

one przednie nogi psie, zadnie zaś gęsie; ogon zawne trzyma w wodzie.
- Bobry. W okolicach Pułtuska były bobrownie Xiążąt Mazow. Czacki cytuje rejestr bobrów podany Konradowi X. m. przez Jacka z Makowa 1229 w Tac. pr. Widać iż prowadzono to gospodarstwo bardzo porządnie. pisze tam Jacek że czarniawych bobrów jest w tem stadzie 251, i że im na przezimowanie zostawił dość drzewa klonowego.
- Więzienia. W zamku Rawskim. tu za Z. A. siedział Xiążę Meklemburski koadjutor Ryzkiego, potem Karolczyk syn nat. Karola Suderm. wzięty p. Zam. także Rostowski wdz. i Galiczyn więzień w Smoleńsku p. Zyg. III. Tu także było więz. zwyczajowe zbrodniarzy. Przepisy ich utrzymywania p. Ocieskiego kancl. 1550 są wyborne i
- W Muzyka. W Mazowszu (pisze Święc. za Zyg. III) lud bawił się przy jakimś instrumencie o jednej strunie, lub przy odgłosie ogromnej trąby, więc nie bardzo piękna muzyka. jednotonność instrumentu przebija się podług mnie i w ich śpiewach, które często nie schodzą z jednej nuty. Na odpusty i jarmarki każdy wieśniak szedł ze strzelbą, stąd ciągłe bójki. Czapki nakształt węgierskiej.
- Wolski Tom. ur. 1700, sławny podróżnik do Jerozolimy, został dowódcą flotty papieża przeciw Turkom, uwolnił z ich niewoli patyarchę babil.° Józefa, odbył wjazd tryumfalny do Rzymu, później walczył przeciw Turkom w Węgrzech w służbie austr. 1739, i od tej wojny niewiadomo gdzie się podział. Życie swe pełne przygód na lądzie i morzu opisał i wydał we Lwowie potem.
Strzały palne wywieźli ich polacy przy końcu 15° w.
- Artylerya. Starszy nad armatą. Stachowski pod Obertynem. Dowódcy Grodzicki, Jan K. Arciszewski, Przyjemski za Jana Kaz. Marcin Kącki za Sobieskiego. pod Chocimem świadczone. Kazim. Siemionowicz za Wład. IV. wydał dzieło o artyllerji. pełne Kule palne wynalazł Batory, i użył przy obl. Gdańska i w wojnie Inflanckiej.
- Marynarka. Pierwszy Zyg. A. uzbroił na baltyku flotyllę z korsarzy frejbiterów pod dowódz. Szczepińska przeciw Szwedom przeszkadzając im przez to w związki z Inflantami 5 których opanowali. Tę flottę zniszczyli p. bunt Gdańszczanie, 11tu frejbiterów ścięli. Od Walerego w Wenecji p. pactach conventa był dla królów warunek zbudowania floty, lecz nieskutecznie. dopiero Zy. III. wystawił 9 okrętów, i wygrał morską bitwę przeciw wielkiej flocie szwedzkiej, lecz w r. 1627 flottę polską wzięto przeciw Duńczyków w sprawie cesarza. Ferd. który miał pomódz Zygm.owi do odebrania trone Szwedz. była porażona i zginęła. jeden okręt zwał się Orzeł czarny, jedynym dowódcą był Jeżbinowski który poi korsarzował przeciw Turkom na m. śródziem. Władysław IV wystawił dwie ty nowe Władysławów i Kazimierzów na półwyspie Heli i wzmocnił to zatoczony p. Z. Aug. Naczelnikiem jego floty był Denhof, potem miał być Arciszewski Krzysztof, ale Duńczycy zdradą porwali z niej 3 okręty, i wszystko zniszczyło. Były 3 bandery: narodowa, orzeł, królewska ręka z pałaszem, i kupiecka.
— Za Zy. A. Tarło wszedł do żeglugi Niemen.

Zygmunt August.

– Powiaty Proszowski i Xięski gdzie najwięcej szerzyła się reforma, nad rzeką Szreniawą którą zwano stąd ~~Luterską rzeką~~. W tym powiecie Brzeź. w mieście Łasku za Zyg. I. arcybiskup gniez. Łaski wystawił kościół i cmentarz naniósł ziemią z Jeroz.

– Lipowiec, zamek na skale nad Wisłą powyż Krak. sławne więzienie dla duchownych za wyrokami biskupów Krak.

– Od opłaty Świento Petra na lampy przy grobie S. Piotra dopiero uwolnił się Zyg. I. r. 1539. w tym interesie posłem do Rzymu był Czarnkowski.

– Hieronim Bużeński za Zyg. A. żupnik otworzył w Wieliczce nową studnię;
– Niepołomice pod Krak., Knyszyn, gdzie odbywali królowie łowy. Bugaj, pałac w lasach pod Piotrkowem.
– Kmita woj. Krak. mieszkał w Wiśniczu.
– w Korczynie fabryka broni za Zyg. A.
– Stankar z Włoch nauki Zwingla przyjęty od Oleśnickiego, był osadzony w Lipowcu od bisk. Maciejowskiego. (Z.A.) Tenże Oleśn. w Pińczowie wygnał księży katol. sprofanował kościół założony od Zbigniewa, zakładając reformę; stąd miał sprawę, ocalił go Tarnowski. Tam zbory ewangielików. Toż Raków Sienińskich.

– Soderynowie bracia kupcy z Lublina załatwiali pieniężne interesa Z.a A.a
w Lewartowie Firlejów sławne szkoły, profesorowie z Lipska i Wittemberga, tę szkołę przekładali katolicy nad akad. Krak. (Z.A.)
– Miński koniuszy Z.a A.a – Teatr był w Ujazdowie gdzie mieszkał Bona.
– Grodzisk i Czersk w Maz. Garwolin i Stanisławów. w Wl. sławne piwem. Radomsko kaszą. Gościn sitami. Wiślica garkami. Grójec strunami.
– Benedykt z Koźmina sławny harmodiija za Zyg. A.
– ~~Łęczyca~~ Rawa, więzienie stanu i zbrodniarzów osobne.
– Zyg. A. pierwszy z królów utworzył flotyllę korsarzy przeciw Szwe-
miarowicie aby przerwać jej związki z Inflantami. Kellen-
skoto z portów Elbląga Angielskie i król duński kilkanaście
okrętów idące do Szwecii wzięte były.
– W Tykocinie był skarbiec Z. A. miasto jego fundacii.
– We Lwowie wielki jarmark na S. Agnieszkę.
– Zyg. A. ~~[illegible]~~ założył bibliotekę w Wilnie, w zamku za I-ym zaczętym a przez Z. A.a skończonym.

— Z. A. w pokoju gdzie sądy odprawiał miał wykontrefektowane tych słów: lex p
dagogus noster est.

— W przysiędze dawniejszych królów były słowa: si, quod absit, in aliquibus juram
tum meum violarem, nullam mihi incolae regni obedientiam praestare debebunt,
immo ipso facto eos ab omni fide et obedientia liberos facio. Przytém iżby o
tych związków uwolnieni być nie mogli tak ciężkie przyjmują na się anathema:
absolutionem nullam ab hoc meo juramento a quopiam petam, neq ultro o
latam suscipiam.

— Marya Leszczyńska Królowa Franc. lubiła drukować, miała u siebie drukar
i drukowała modlitwy które rozdawała dworskim paniom i przyjaciołom.

— Król Leszczyński ustawicznie palił fajkę. (w cyrenie.

— Król Michał lubił bardzo cyranki. mówiono też o jego śmierci że był otruty

— Przy wyborze króla Michała o mało że się nie utrzymał Jan Polanowski, jeden
ze sławnych wówczas rotmistrzów, nawet od znacznej części był już obwołany

— Stefan Czarniecki który się rodził z Krystyny Kreszowskiej miał jedną siostrę
i dziewięciu braci, sam był dziesiąty, ale nie on najmłodszy.

— Krzyż darowany Papieżowi przez Konstantyn. autentyk tej donacii dostał się
był z Grecii do Moskwy. za Zygmunta III Polacy opanowawszy Moskwę
zabrawszy jej skarbce i cały archiw, wzięli także ten autentyk. który pozni
Wład. IV. p Jerzego Ossolińskiego słowy papieżowi Urbanowi IX. (Podróże Sob.

— Ogromne tłumy z jakiemi zawsze jeździli królowie i panowie. Kiedy Wład.
IV jechał dla zdrowia do Cieplic w Baden kazał całej swicie wybrać się jak najlepiej
i było przeszło 1300 koni! (1638 R.) dotąd. był stały na kamieniu.

— Nieobecność króla była jakby śmierć kraju, bez niego nic pojmowano nawet
żeby się co odbywać w Polsce mogło. Gdy Wład. jechał do wód wszystkie urzę
dnicy ustawać, ledwo król wymusił żeby trwały tak jakby przy nim.

— Kiedy ojciec Zyg.ª III król Jan przybył do Rewla dla widzenia się z synem
niektórzy z naszych magnatów czynili mu dary, Zamojski dał tarczę srebrną
tę, tudzież trzech więźniów Tatarskich.

— Gdy Papież Syxtus V.ty dowiedział się o śmierci Batorego, zapłakał i
słowa rzekł: nos autem sperabamus quod ipse redempturus erat Israel

— Na wjeździe carowej Maryny do Moskwy, muzyka polska grała pieśń:
w każdym czasie, tak w szczęściu jako i nieszczęściu „ — była to zapewne jakaś
powszechnie wtedy znana w Polsce.

- Z rozkazu Zyg^{ta} III Dolabella zrobił obraz wzięcia Smoleńska, a drugi prowadzenia w tryumfie Carów przez Żółkiewskiego, gdzie wszystkie główne osoby były portretowane. Te obrazy były w Zamku królów aż do Augusta II, który na prośbę cara Piotra Alexiejewicza w Warszawie, darował mu obadwa.
- Nauczycielem królewicza Władysława IV był Szlach. Andrzej Szołdrski.
- Zygmunt III w testamencie swoim, między rozmaitemi zapisami, przeznaczył Królowej Konstancyi „dwanaście z szczerego złota Apostołów. także osoby Zbawiciela, Matki Boskiej, i Zygmunta męczennika, wszystkie z szczerego złota. Synowi zaś Albrychtowi zapisał między innemi ~~[illegible]~~ kosztownościami, statuę szczerozłotą S. Andrzeja apostoła.
- Często nasi magnaci czynili wspaniałe dary królom. Tak n.p. z tegoż testamentu dowiadujemy się że Z. III^{ci} miał sobie darowane od Panów Tenczyńskich siedem drogich kamieni ~~drogich~~.
- Zygmunt I chcąc uczcić uczonych nadał r. 1535 szlachectwo wszystkim professorom w akademii Krak.
- Od Jana Kazimierza, dostali królowie Polscy tytuł Orthodoxus. był udzielony papieżem Alex. VII.
- r. 1285 tojest w końcu 13^{go} w. na soborze Łęczyckim, pod przewodnictwem Jakóba Świnki cudzoziemców od urzędów duchownych oddalono, i postanowiono aby nauczycielami szkół nie robić tych co po polsku nie umieją. Widać iż czasem cudzoziem^{cy} brali górę.
- Dopiero Władysław IV ustanowił pocztę. Pierwszy podwody podatek.
- Miał być taki u nas zwyczaj: że kiedy ~~[illegible]~~ złoczyńca jaki skazany był na śmierć, a dziewka zarzuciła mu chustkę i chciał się z nią żenić, wychodził wolny. (Cz.)
- Kazim. W. skazał Maćka Borkowicza na śmierć z głodu, zostawiwszy mu do wyżycia siano tylko i wodę jak bydlęciu. Ten Bork. był z rangi wojewody poznańskiego ale z życia rozbójnikiem.
- Było i w Polsce dzikie sprośne prawo du Seigneur. zwało się virginale. Zniósł je Henryk brodaty, opiekun Bol^{a} wstydl^{go}.
- Jak skromne niegdyś były potrzeby xiążąt, dowodzi jeden przywilej Leszka, X^{cia} Sieradzkiego z końca XIII^{go} w. nadając on pewnemu Kasztelanowi ziemię, który obowiązał aby swoich przejeżdżającego X^{cia} przyjmował jednym kosztem, powinien aby ~~[illegible]~~ latem dostarczał mu jedną krowę i dwie owce, a zimą [illegible] pernas, ~~3 kur~~, ~~sto jaj~~ centum ova, triginta pullos, dimidiam mensuram pisi. etc.

— Niegdyś w Litwie i w Pol^ce byli urzędnicy xiążęcy i królewscy zwani Dzieccy. posłańcy z w
kazami, często exekutorowie byli ich rozkazów. Byli nawet osobni Dzieccy w
nie których mieli wojewodowie, za Jagiełły, za Alexandra.
— Bolesław Krzywousty dzieląc Polskę, wziął pierwszy herbu Orła całego.
Wład. Jag. złączył Litwę z P^ą, dwa złączone herby i wszędzie w większych
rozłączano je z powodu. Używał także Wład. Jag. pieczęci na której: pogoń,
niedźwiedź i żubra głowa. W pieczęciach W. Xiążąt i Xiężny Lit. ~~były~~ nie
zawsze była jednostajność. Zyg. I. ~~używał~~ przydał do wielkiej królewskiej pieczęci
herby wojewódzkie. Po Jagiellonach, obierani królowie dodawali herby swoje. Za
Bat. zęby, za Wazów snopki, za Wiśniowieckiego miesiąc z krzyżem, za
Jana tarcza, za Sasów dwa miecze, za Poniatow^go ciołek. — Do 14^go w.
pieczęcie wyciskano u nas na wosku różnych kolorów lecz najczęściej białym
w 15^tym w. zaczęto używać masy. — ~~Kolor jedwabiu~~ Do 13^go w. pieczęcie
były na zawieszkach pergaminowych, później przy ważniejszych aktach
~~przewlekano~~ je na sznurkach jedwabnych. Kolor jedwabiu bywał dowolny.
Za Kaz.^a W. zielony, za Jadwigi zielony i czerwony, od Wład.^a Jag.
marynowy i ten najczęściej był używany. — Na opłatku przylepiać pieczęcie
zaczęto od Zyg.^a I. wszakże i wtedy u ważniejszych aktów wiszące. —
wej znak pieczęci uważano kłót wielki, bo pieczęć królewska była tak
nie strzeżona że ~~wielcy~~ kanclerze przy sobie ją nosili.
— Jagiełło zwał się właściwie Jagałło. tak Wład. sam siebie nazy
w plenipotencji starania się o Jadwigę wydanej 1385 r.
— ~~Bez~~ Niewiadomo z pewnością kiedy do nas weszli żydzi. prześladowani
Czechach przyszli znaczną liczbą przy końcu XI° w. lecz są dowody iż
przedtem w Polsce byli.
— Za Kaz. W. Kraków był jednym z 40 miast związku anzeatyckiego.
— Było zwyczajem w różnych krajach przymuszać Żydów do noszenia pob
znaków. U nas żółte czapeczki (po czasach Kaz.^a W.) = W Litwie znaczne
przywileje nadał im Witold.
— Stef. Batory zanim wstąpił na tron był ukąszony od psa w nogę, miał
potem długo ranę i wiele cierpiał. — był włosów trochę rudych.
— Wład. Jag. ciągnąc z wojskiem pod Grunwald odbywał nabożeństwo w ko
S. Krzyżem. leżał przez dwa dni krzyżem.

~~K. 45~~ gardło swe zawieść na nitce była o co (zawa-
żyć) — wettorowie (ornat, szaty rycerne) — jako na strzypcu (jak na
torturach) — w Witemberku z kuśnierzami szermować się ucz. —
z którym chcę — stanąć w kroku do szermowania — żedeklina (ske-
rlak) — chata (katarke) — leciwy (sędziwy) — dymy młode z głowy wy-
wybił — co się jednemu zejdzie to drugiemu nie przystoi — nie masz co
z nim kunsztować (radzić) — czyni tem sobie dobre serce (dodaje sobi
serca) — powiem na krótce (w krótkości) — wyrwał go zbłota na suszą
przyleciał się wszystkim by mucha lecie — szpiczny by z bicza — ciągnąć kota —
— kęsnech (trochę) — sposoby ubierania się i noszenia brody (215) i dalej 218 220 —
— nalany strój nalana głowa, jako cię widzę tako cię piszę — cóż to za głupiec
— bałki gładkiego wody — biesiadek — nie każdy pan co w błazeńskie — takowo
poznać co się w takiego człowieka wlewa (co za jeden) — polkutywanie ze sw-
ej (okazywanie radości) — żyje z nim na jednego — za lada przyczyną z nogę się
zmówi (odstąpi) — jeden na drugiego winę zgania — niech się nad innych nie przekła-
da — gra pieniądzom nie folgująca — trudno przewieść człowiekowi aby drugie-
go w rozumie miał puścić przodek — jest on u pana w lekkiej cenie — prosto
słowy (tak właśnie) — gdy on zatrefunje (zawiaduje) — dworują z niego (szy-
dzą) — patrzę na boga zdrowem okiem — powiedział jako bijem w błoto (gru-
bo głupi jest) — nie przeto dasz mu z ziemię (pogardzisz) — podeprę tego tem
powiem — jęła go sobie na trzy zbytki cukrować (ciągle się mim zajmować
by na tapeciek)
tapety go sobie jedna przed drugą jako dzieci orzechy w czasu — pół psa pół
ryby (liche stworzenie) — mówi co się zabaczy — od matki nałaje, wepchnie
w błoto, oczy mu załepi, grochem poplaska, mlekiem zmyją a potem
cichu na trzy zbytki — dla niego tylko pług a kosica — jako na ówczas
starzym nie chał — owa się zda iż do morzowanie — w niczem nie należy wy-
woziwać z brzegów — w tymże cechu są i oni — gdy do rozjechania się przyjdzie,
w ptaszę takie uderzą — mataczenie — trefnowanie szyłowanie — owe frasunki a do-
skóni tęskliwe którymi optyczną nasz żywot — usztrungi drwiące boga (przyzwawanie

– nic onej chudzinie nie dała ale ten czas wszytek stała u lisama
tkacice stołe patrząc – wszystko ~~go~~ mu mierzi – będzie z nim o to wielk
nicyje (zachodu, korowodów) – kiedyż między nimi rozejmienie? – Gabr
bowiaski sławny w konterfektowaniu niemców (w przedrzeźnianiu) – guzman
(Anglarnja) wysuszymać język – po białogłowy woniaj przechwinty (przerada) – b
skie płótno. Tokiej takiego Janusz biskup wileński portal w darze carowej – gżyn
miód rozwiedł – Kousz (czara do miodu) – jużi ty mnie nie ćwierz (nie ucz) – on
zaraz by z bicza: (recht natychmiast) – ~~tak~~ mu mówi z trudnością wszystko idzie trudno jakby
gryzł – recht bez zaraz odmachu – diabłu się godzi – dobrze czynili swemu (swojej powinności)
– grać w żorawka (gra dzieci) – tak się zda sobie być wielkim iż kiedy w kościół
S. Stanisława na Zamku wchodzi, schyla się zawżdy aby głową o zasklep
nie nad wroty nie uderzył. – przed solą jeść nie mogę (tak stawa) – przywiesił
go na hak (przypnie kogo że się wykręcić nie umie) – jest cznyny, pilny, et
jeden być może – dać szmupkę (przyciąć komu) – przyłożyć cierpcu i nic nie
dzieć – wielki szybała (szalbierz) krętacz – król stary (Zygm. I) – królowa stara
– widzę iż ta rzecz w długą idzie (przeciąga się) – nieboże stradny (biedaku) chudzino –
dalekiej zabitej śmierci – tyś mnie został na liczbie nie ja tobie (do ciebie mógłbym
pretensyję nie ty do mnie) – kiedy niedźwiedzia przytrawiono (szczwano) a p
loś niechętnie z niedźwiedziem się wiązali, król jął mówić: wierzę że p
karcić musiano iż go brać nie chcą – już on bardzo chory niemoże – nie zła tam
dzie gnanka – nierzkąc tego ale nic zgoła do niego nie powiedziałem – osa mu
na nos siadła (rozgniewał się) – to jest silne wielkie głupstwo – temu z tego się ludzie śmieją
– dłużej zatem nicem miał wolą – pacholey – czy pan czy chudy – p
ził sobie (podchmielił) – głuszek, suchy szka – dał mu cedułę na 50 bersch
konie od wozu – wozniki – ciągnąć koła (być oszukanym, w pole wywiedzionym) – b
rozmowa 368 – dograwszy go do upaści (upoiwszy go zupełnie) – od rozumu go odp
– dano choremu trochę kontuszu (podbuliono) – omaźnie (omackiem) –
z stołu (wszystko co miał przegrał) – maszli co w mieszku? – grać w karty
– nie dam ci się nosić (szydzić z siebie, przewodzić) – w niby rzeczy – niesłaty i
– śmiać się na ~~umor~~ do rozpuku – pod zamkiem krakowskim niedaleko Lodrowa
przedawały garnce Itrechia – jest go z to że zrobi sam – tajemny dobry do
– jedno mi idzieci słowo jako obiecał – bić na co – owa się zatoczył narstawai
li po 30 # – patrzy jako w tęczę – pilniuchno – dał mu to znać – po wzmiar
zaszczytan ny – daj mi pokój, przebóg ci proszę bożem – wolę umrzeć niż zostać
prawdzie – kto mi co rzecze z uszczypkiem ja mu takież za szczup
porzśćm – uszczknąć kogo (przyciąć komu) – bestliwy – wróżba (przejaździ

mostem się kładł przed kim (stawić, nadskakiwać) — zębaty — mężczyzna — iszczerny ženie czyście

światłytowy w cnotach nie naprzód mężczyznom nie dadzą — puścić sławę między

na szrot (na niebezpieczeństwo) — najwiętsza jej zalecanki, najznaczniejszy puhar jej

jeśli mało sobie ważył — podobno w m ratowiasz na zwadę — przylubić się komu

dorosny, częjszy — nic na przód nikomu nie daje — na bardzo zchował piękna — a ty niezdła-

-dulinku! — w maluczkiej nawie bacie — nie jest od ciebie ciebie podlejszy — dzierżym kobiety bojar-

się ostawy jako dużym munsztukiem — za pierwszą okazją pogodą — zbożnej — na na harcu

konia go zbodzie — dlategoż tem większy dank mieć mają że… — chlubi się z

myśla ano i połówki nie widział — sztukę korda w ręku mając — a iż mało abo

miał jeden przed drugim w stanie, obaj tego pragnęło aby z sobą w małżeństwo

myśli — trzeciego roku za mąż siedzący, umarła — czytełeś wiem pewnie? to w biblii? — stary zeszły

bardzo mu drogo poduszkę swą zacerniła — litowne słowo — pewniej się ona jego miło

spieszno niż która w morzu skała nawałnym wetnom — bez łaski Boga daj im

wygraną, bo mało sprawisz a wszytkich na się zwaśnisz — boże niestworzone rzeczy niewidy o sobie

powida — z regestru słówka stawia — ona godzina rokiem się jej widzi — chwityś mi

wszytkie stoły co go na świecie — on mu na ręce podać wody nie godzien — owcie

się już był na koniu — nie iżby tak w istej prawdzie być miało — to jedno sobie

zarszaż u Ich Miłości mękę ii… — o.p. nauka parać się czem (zajmować) — tłukąc, głaskać — a na z drugiej strony — ni od kogo od nikogo — słowo ktam — jakoby swoją równię sobie równego — widząc ii mu wszyscy

ostają — brzydzą się nim jako jednym jakim łotrem — sobota puszczano nadtłuszczy — bo gdzie

wiedzieć co dobre a co złe ma! — abowiem to jest rzecz oczywista ista — puści się na

przegrał stracił pole — póki póty wstrzymywa się aż… — przyczyść (przypisać) — więcej

w nim postawy niż wałku — tam stawili bitwę wydać — hajastra chasa — bojkowanie. liczab.

kto wie — a co wiedzieć jeśli nie? — bardzo się w tem pobładził obłądził — pozamiatać — mam wszyt

czy nie jeśli on — zdzierać się z czego (wyrzucać się, wymawiać) — wybijają chodcą z kłoi

ostowich w leidem lecie (wichru) — nigdym na to nie był wabny — widamy

jakby myśliwy tylko spojny na psa wie co w nim wre, jeśli rączy, jeśli łow-

trafem przygodnie — ta święcica — żadna brydka — jam go o nie nic nie prosił — rozumiał się z tego temu

należał go nagrzewać aby mówił — póki młody — przyspiałe lata, przyspieje dojrzeje — odpoczynie czynie

wit mu podnosiła — w brew głowę to jedno drugiemu jest przeciwne — oliści kute a pół

kłów inno uszy leca — w bębny kołacą — bez krzesania się nie obejdzie — imion

kupujących jeśli król nie może, tembardziej ja, pogotowiu ty — stychamy (frequentativum) — zło

swo — ma frysztu do sejmu — plebs (chłopstwo) — że poborów nie dawacie — ustąpi

jedno słówko — prawem zawiesza się wolności w pewne oplotki — odmięgać (odwilży)

leit i uciekł na Niż — czasz, zasz (czalić, zalić) — jużbyśmy naszej wolności

nowości ku pogrzebowi mogli, gdyby — ustaczny iszczy — że zwadliwemi kto mi zasiadać każe?

kom gdy kogo czci odsądza, aż i to już w pośmiech poszło —

– z miedzi, z kontryfatu, i z czego inszego kuje myńce, talery, czerwone złote
– Matcherowa co ją w Krakowie o żydowską wiarę spalono – a od pracy wielki
żegnać krzyżem – szlecie młodzi do Włoch dla tańców, dla lutni – tak wiele ra
– rzekło się wczoraj zejdź się o ósmej na półzegarzu – tak małych rzeczy nie bi
przed się – budowania drzewiane – za Jagiełła – nie mieli ich zaprawdę rozrywaj [trajać]
nyne, owszem je spuścić mieli (powinni byli) – ad baniendum pozew mu dano – cięż
porywano w grodzie o przechowywanie bannita – winiowie, winne – nie ma ten t
stadzi, oto okazuję dekret że jest wywołany – pijanica, mytlarz – hej komu potrzeb
ka, ewom jaz gotów przysiądz, jedno zapłać – oculatus testis ważniejszy, inszych
two idzie pod ławę – ~~nie~~ vir bonæ famæ – trzeba jabłkolwiek [żyj na tym świecie] chléb swój ogarniać – p
ki jego łykami pachną – nikt [nas] ~~nas~~ nie imie ai jure victi – wybije kogo z majątk
co w domu było wybierze, gumno emłóci, zje, spije z pachołki, i ktemu co więcej
cierze na Kiż – A więcej mi to, niecze bannita [wywołaniec] co ma na sobie siedem, ośm, i dale
wiej, z nikim się nie porywać, nie prawować, cokolwiek zbroję wszystko mi wo
jako temu do którego już nic nie ma sąd żaden – ciepłoć on teraz przedemną się
duszę chować musi – nie jest ten [niema takiego] któryby w to potrafił – nie ma on z to siły, z to
ku aby (tyle siły) – wskok (natychmiast) ztemu zabieżeć – już więźnia w Cyrynbur
dą – nie żałuj słów, wszak to nie pieniądze, gadaj – postano Skrutatory na wij
gdzie to zaszło – komplex złoczyńcstwa (spólnik) – adwersarz – wysobi, czy niski,
ny, czy białokurowaty, czy lisowaty – kogo tylko sprawuje rozum, wie to – na
dza Dymitra Sienguszka skargę ktadz – lepiejby jej było przyjąć od stryja tra
w kubku nic muszkatele – turecki czabany (woły wielkie podolskie) – jako był
ko twarz niema – ten dział, bez katownic – dworniki – spaść z tej nadziei – Hulick
nat) – panto był czót wielkich które wyliczać i zdobić słowy, mój głowy nie jest –

— nie wiele o nim trzymam —
— są ludzie tak niepoprawieni jako kamień którego sto razy rzuć
w górę i jak najwyżej, sto razy upadnie na ziemię — Jako beczka
póki w niej nic niemasz pusta ale się cała i dobra, a skoro ją naleją, alić się
wnet z kilku stron szczy, tak źli a skażeni ludzie ~~na~~ kiedy na urząd wnidą
a władzą się napełnią. — Zygmunt I. mawiał: kto umie rozkazować tego zawdy
słuchają — ~~boć~~ który na świecie jako na rozgniewanem i niebezpiecznem
morzu mieszkamy — opak (przeciwnie) — chodzili z rusznicami — u Zygmunta
u którego był sekretarzem Zębocki, zacny i dzielny mówi Górnicki, widać że cnoty
wia tego Z[ygmunta] znane były w całym kraju — Filip Padniewski bisk. krak. i pieczętarz
mądry a nieśmiertelnej sławy godny, znany ze swych zdań — kuperyć — mam ja
lepszego konia niźli tyś jest, bo za mego konia dawano mi 700 # a za ciebie (za szla-
chcica) 120 grzywien gdy cię zabiją — wy węgrowie czartu się godzicie, wiż was
niebył wście raz, a tu przyjechawszy każdy się z was szlachcicem czyni — rzemieśl
na kogo wark — nie do grodu ale do ziemstwa porywano za simplex injuria,
w ustąpienie kupca, do grodu, za szlachcica albo poddanego do ziemstwa tylko —
nigdy się z tych ludzi głupstwo nie puści — wsiąć — dać kogo do więzienia — Tatarowie kiedy
jako chcą chodzą po was jako po kury do kojca — podbić serc namiętności pod
posłuszeństwo rozumu — poczet królewski bogaty był w konie, w rynsztunku, w pachołkach, w
srebro, w złoto, w pierze (strusie, czaple pióra), jednak wszak jurgieltniki oso-
bny wszystkie przeszedł — w tej podróży byłem przystawą do towarzystwa dziecia — biała płeć, biało
skórki — dziewierz (brat męża) — folarować na kogo (oskarżać przed sądem, nastawać) —
jeśliby to komu w pożyciu było — zrzucić z siebie zwierzchność królewską — to wszy-
stko nie ~~do~~ dobrego chyli się końca — tętno (puls) — słowosiewca — odpadli od nia-
ny — odstrzelili się z zadałeko od zdrowej nauki — fałszywa mądrość w błąd ich uniosła
tam gdy się raz od prawdy odwrócili — odnieść pociechę, korzyć — schodzi to tkie niebo i nasz
mu pilne ucho otworzyć — na co się im najmniej naciąć nie dajmy — godzinnik —
wrzuty (dołyhalcy) — na to jest wysadzony aby — niezbyty (nieutracony) piętno — charakter —
wie i woli trzeba szczerze ku temu przyłożyć — dworu żadnego nie chowając — gdy
wojna należyła — źle się nam z tem to powiodło — trudno się wszystkich doktadać (radzić) — które
poważne do samego się senatu stosują — monarchia prawy sprawiedliwemi i radą
mądrą podparta, a według Boga sprawowana — za wolności przebrane i zbytnią swobo
zuchwalstwo władzom — to opatrując aiby — miarkować — na to królom rady są
przystawione — one chytrości na nas idą i swoje przewodzą — jeśli ozięmości wasze w tem
mdleje — twarda ślepota — wcześniej przeciw temu rozum bierzmy — utratniki —

– co ci jest rzecz nietajna, uciekacie się do Tarczy Bożej z którejby wam był da-
ny rozum na dobre i szczęśliwe takich potrzeb odprawę – o tém obmyślenia nie czy-
niono – będziemy mieli z tém wielką pracę – cóż za pożytek z tych takich układów –
kąd Moskal głowę podniósł w Europie – do tego się i cudzym przykładem przywodzić mo-
ceny – zawsze stąd będzie gotowe nieszczęście – kąd który się bojaźnią Bożą zaprawi –
– jednak z wielką folgą i miłosierdziem to czynili – ukrócał nam Bóg (w tém) szczęścia
– niechbyśmy okoto wiary wiele wątpliwości – gdybyśmy około tego (w czas) wczesnie nie obmyślili
– te prawa nad inne przodek mają – odkąd się te francuszczyzna tak do Polaków przy-
siadła – dlategoż za pewne się trzymać ma co .. – kwitnąć – szczepić – obaczmyż
który to są nasi nieprzyjaciele a jasne oko na nie otwórzmy – on rozum każdy omie-
szał i ćmił – nie mogąc nas pożyć i zwyciężyć – Moskal chciałby abyśmy się do takie-
go jednali – po dziś dzień ziemia ona bez rodzaju i trawy, złości obywatelów onych obaczywszy
– wtedy namiętności ciszeją i do powolności się rozumowi skłania – bierzemyż stąd ten pożytek
abyśmy .. – abyśmy tę śmiechu nadętość i to wielkie o sobie rozumienie składali – iżeśmy
tak już od rozumu odpadli aby .. – do niczego się to nie przygodzi – jeśli się w tém [illegible]-
baczymy – jeśli cię Bóg w obce kiedy kraje obróci – podać się w jaki natóg – na-
miętny – płochliwy – zwodca – gdy ten zwyczaj, to zdanie, raz u nas mocne za-
korzenia – bo ja (tylko) tema wiodę abym okazał – do tego się rzecz ciągnie (m[illegible])
– chybaby nas P. Bóg do reszty doślepił – ~~nacił wiele, powietrzni wielkie – bo się [illegible]~~
~~kiego jakby dzieci, [illegible]~~ darmoteg – powietrzniki (chorągiewki na dachu)
– modlarstwo (w Janczarce) – potrząska (pieczka) – klekotacz uporny (gi-
data) – pierzchalec (sowizdrzał) – darmoswar (któśnik) – wszystkie twe rze[czy]
jako kmiotówny śpiewają, będą jako złotem przewijane – rzecz zawsze na d[illegible]
je zostaje – wetować się z kim obelgami – naostrzywszy sobie języki dziwnemi [illegible]
razy, bałamucą światem – tętwić dzielność cnyją – zeszła jej władza – parać się [illegible]
(uparty) (przy) (ze wszystkich sił)
nowiężę, precięże – zasadzony na swojém – całym sobą bronił go przed królem – [illegible]

nowego pieczywa (nowej mody, nowo wynaleziona) – nie zaniedbaj w tém dołożyć
się swego ojca – podłazić komu (pochlebiać) – z reszty się grosza wysypał – odda[ł]
się w pokorę – możny nad jego umysłem (wpływ mający) – a gdy ma się przechowa[ć]
no, wziąt na kiet – ta ziemia krwią naszą zbrojona – jest to przecież na której cały
gmach stoi – wyniosła się z pośrodka nas sprawiedliwość – we wszystkiem (zwy) obyczaje [illegible]
utopiliśmy w kolebce zadroszczenie – zwiąremy z nim ścisłą zażyłość – byle [illegible]
rzecz publiczna na wspak nie poszła – powiązały się spiski na .. – trzyma
w ryzie swe namiętności umiał – obwarujemy sobie ~~p~~ to szacunek powszechny
bezpieczeństwo – zbrojało go pyszne o sobie rozumienie – włos kwieciem otoczy[ć]
teraz możesz liliją piękny włos otoczyć – błogosławić będzie (Pan) okręgowi roku –

dziwnie Bóg tym światem toczy — odkąd nam na głowę upadło jarzmo cudzoziemca — darmo wieść upór przeciw prawdzie — odkąd Mortal podniósł się w potęgę i nad całą północą głową się postawił — tém sobie dobrą myśl uczynił — puścić wodze dumi stóni, [illegible] — przez morza wietrzyste — pełnoliste gałęzie — czém one zmarnie przybierać będą [illegible] — gaje pełnoptasze — szaty białowętrze — żartkolotne strzały — wiosna rosonośna, [illegible] — zaląžek (zeptodzienie, początek czegoś) — porzucnikiem mam cały naród —

---

piękne robienie wyrazów: okienica, winobranie, latorośle, pasieka, paste ulica —

165.

y. króla

ów, w Kr

Ład. Krol.

cie 50 a

rol stan

ischi – 1

liciel L

1581 bitw

ęcliny na

ppy naj

1696 um

1512 bit

1048 um

lat p

go Elia

y. w Gr

l. pod

Mich

n pod

hrow st

s trakt

ki za

tkie w

Dubro

655 bitwa

dów, 9.

Dulowic

1347 Kar. W. sejm Wislicki i zakt. akad. Krak. – 1386 Wład.
[Ja]g. królem – 1596 ze śmiercią Anny zgaśnienie Jagielończyków – 1548 Zyg. I.
um. w Krak. – 1572 Zyg. Aug. um. w Knyszynie – 1400 otwarcie uroczyste a-
kad. Krak. p. Jagiełłę – 1411 bitwa pod Grunw. i Tan. – 1532 pod Obertynem Tarnow.
[3 dzieła] [w Rusi Czerw.]
[ski]ś 50 ucm. Pieskowi wołoskowi – 1505 za Alek. prawo że trzeba jednomyślnéj zgody
[wszy]stkich stanów – 1655 za Jana Kar. Piotr Siciński zrywa sejm – 1660 nieszczęśliwy pokój
[Oliw]ski – 1569 sejm unionis w L. – 1515 kongres w Wied. – 1081 zab. S. Stan. – 1320
[Wład. Łok]ietek koron. w Kr. z żoną Jadwigą, wtedy przeniesiona rezydencija z Gniezna.
1581 bitwa pod Krak. Zam. z Maxym. ~~Zygm. III królem~~ – 1655 za Jana Kar. nie-
[szczę]śliwy najazd Szwedów pod Kar. Gust. spalenie Krak. zalanie Olkusza, i.d. – 1241 o-
[kro]pny napad Tat. za Bol. Wstyd. – 1331 Wł. Łok. zwyciężył Krzyż. pod Płowcami.
[w Wielk. P.]
1696 um. Sobieski w Willan. to jest w sto lat przeszło po śm. Anny Jagiellonki –
1512 bitwa z Tat. Koniecp. i Konst. O. pod Wiszniowcem vel pod Łopuszną.
1648 um. Wład. IV w Mereczu, to jest w sto lat przeszło po śm. Zyg. I. – 1672 dojest
[sto] lat po śm. Z. A. oblężenie Lwowa za Mich. Wiśniowieckiego p. Turków (bro-
[nił] p. Eliasz Łacki) i pokój Buczacki ze stratą Kamieńca. – 1433 um. Wład.
[Ja]g. w Grodku (w Galic.), zaziębił się wieczorów słuchając słowika. – 1610 bitwa
[Żółkiewski]ego pod Kłuszynem – 1683 zwycięstwo pod Wiedniem, dziesięć lat pierwéj 1673 za
[12 września]
Michała zwycięstwo Sobieskiego pod Chocim. – 1651 za Jana Kaz. sławne zwy-
[cięstwo] pod Beresteczkiem, gdzie był król; Chmielnicki wiódł Kozaków i Tatarów do
[Przyjemski artylerya.]
[trzy]kroć stu tysięcy. Jerem. Wiśniowiecki ojciec króla Michała sprawił wygraną.
[16..] traktat Karłowicki za Aug. II. 1672 buczacki za Michała. 1676 Żuraw-
[ie]ński za Jana Sob. 1506 za Alexandra zwycięstwo nad Tatarami pod Kleckiem
[(którzy na czarnéj rusi) dowodził Gliński. 1514 za Zyg. I. zwycięstwo nad Mosk.
[pod] Dubrowną w Witebskiem, pod sprawą Konst. Ost. 40 tys. mosk. legło na placu
1605 bitwa pod Kircholmem gdzie Kar. Chodk. z małą garstką przeciw licznemu wojsku
[Szwe]dów, 9,000 na placu położył, tu popisała się głównie kawalerya. – 1497 klęska
[B]ukowińska –

– W Astrologiję wierzył bardzo Zygm. I. – Alchimiją bawił się Zygm. III. podwodził
go do tego Mik. Wolski Marszałek Koronny, który się ~~się~~ z namiętnością tej nauce odda-
wał. Wielki to był wędrownik, i żył długo. – Przed nim zagorzałym w sobie Alchimickim
był Łaski Olbracht Wojewoda Sieradzki i ogromny summy miał na to tracić.

– Zygm. ~~III~~ zrobił monstrancyję ~~z koron~~ złotą była w Orszy u Jezuitów.

– Kazimierz Jagiellończyk kiedy był już śmiertelnie chory spytał się doktora swego
Jakóba Zaleskiego czy to na śmierć, gdy doktor wyznał prawdę, więc tedy umrzeć!
rzekł spokojnie król, przywołał zaraz xiędza i czekał już bez trwogi –

– Że Zygm. I. na zjeździe Wiedeńskim 1515 zadziwił i zachwycił Niemców z sobą
[illegible] stopniem magnatów i szlachty z Litwy, których zjechali przy n-tej, z niektórą
[illegible] Niemcom –

Dawnych czasów Piotr Dunin herbu Łabędź do 70 kilkudziesięciu kościołów z ciosanego kamienia wystawił w różnych miejscach, za Krzywouskego który nadał mu Skrzynno.

- Pod Gdańskiem krowa przywiozła rocznie do złotych 30. to już zdawało się wiele.

- Zygm. I. umarł w dzień Wielkanocny przed wielką mszą r. 1548.

- około r. 1539 spalono w Krak. na rynku niejako Malcherowę mieszczkę krakowską białogłowę w lat 80. oskarżoną o przejście na żydowską wiarę. Gamrat bisk. Krak. słuchał jéj wiary. nie wierzyła w Chr. Pana. Urząd miejski w pięć dni po tém skazał ją za bluźnierstwo. szła na śmierć z odwagą.

- W dawnéj Polsce dziwny był jeden zwyczaj przy pogrzebach: reprezentowano zmarłego nieboszczyka. Takim aktorem na okazałym pogrzebie Tarnowskiego w Tarnowie był Mikołaj Radoszewski podkomorzy, udawał on Tarnowskiego w czarnéj aksamitnéj długiéj sukni sobolami podszytéj, i w kuczmie sobolowéj.

- Grammatyka Donata, uczono jéj u nas w wieku XV tym, Jan Tarnowski (ur. 1488) umiał ją w piątym roku życia. (Ob. Orzech.)

- Za bitwę Obertyńską r. 1531 w któréj wziął Piotrowi Wołoszynowi 50 dział i można 1000 więźnia nemaczyt sejm nagrody Tarnowskiemu dwie grom od Tam. (dukat miał grom 32). za to i wjazd tryumfalny do Krakowa, gdzie Szydłowiecki podskarbi rozrzucał na rynku pieniądze dla pospólstwa. — Z Kmitą wojew. Kr. tym Sieradzkim który mniemał że T. kusi się o koronę, z przepowiedni astrologów w ciągłéj był niezgodzie. — Gościł u siebie w Tarnowie Janusza Zapolskiego króla węg. przez 2 lata, od tego później miał w podarunku koronę złotą i buławę wartości 40 t. # węgierskich. Ten Janusz wystawił w kościele Tarnowskim bogaty jeden ołtarz. — Tarn. chciał się przenieść do Czech i dobra tam kupił. — córkę T. za Konstantego Ostrogskiego, zkąd po śmierci syna jedynaka (drugi z pierwszéj żony był kiedem) Tarnowszczyzna została dom Ostrogskich. Um. 1561.

- Sopihas (Sopichowie) Sapiehowie. Sieniawski.

- Dawne familije: litewskie. Juriewicz, Hlebowicz, Andrzejowicz, Kunczowicz, —, Kmita, Tęczyński, Zborowski, Ostrogscy, Ostroróg, Odrowąż, Czarkowski, Zaręba, Żebrzydowski, Łabrzeński, Kościelecki, Kostka, Mielecki, Szydłowiecki, Sieniawski, Firlej, Górkowie, Jazłowiecki, Talwosz (lit.), Radziejowski, Herburt, Sokoliński, Myszkowski, Spytek, Wolski, Gasztold, Pileński, Tomicki, Łaski, Tarło, Kostka, Koniecpolski, Oleśnicki, Melsztyński, Taszycki, Świerczewski, Maciejowski, Szamotulski, Opaliński, Karnkowski, Ościk (lit.), Gryski, Ukraiński, Monasterski, Sieniński, Różyński, Strass, Żółkiewski, Jordan, Starzechowski, Pilecki, Granowski, Kamieniecki, Mielecki, Włostowicki, Szubiński, Kurozwęcki, Szczukowski, Pierzchnicki (Domarat), Kemski,

— Widać z samej uchwały synodu gnieźnieńskiego 1643 który zabraniał druku książek bez ap-
baty że przedtem była zupełna wolność druku, i jak słabą cenzura gdy jeszcze jej środki
stanowiono na tymże synodzie aby księgarnie przynajmniej raz w rok były rewidowane.
— Do najdotkliwszych strat z wojen Chmielnickiego liczą zniszczenie bibliotek które kozactwo
całej Rusi paliło.
— Starowolski mówi że za panowania Z. IIIgo trzy razy nasz strój odmieniono.
— Za Zygm. Aug. kobiety zamężne nosili czapki jedwabne z futrem, męskie — Jeszcze w począt[ku]
Zygm. I. nosili mężczyźni na głowach wieńce.
— Zupa żółta, druga z wiśni czerwona, albo z śliwek czarna — piwo pito z kufli które
w niego gnanki z chleba — w sali rogu kredens kraty ołowiany, w przeciwnym zaś rogu po
dzielach miejsce dla orkiestry — idących do stołu dwóch młodzieży podawali miednice srebrne
umycia a drugich dwóch ręcznik — przez stojących rozmaite potrawy — na końcu stołu piją
no; (Beauplan kapitan artyl. za Zyg. III i Wład. IVgo) — Konnor anglik doktor Jana III pi[sze]
że panowie nosili obuszki, czasem laski — że prawie w każdej wsi była karczma — Wiśniaki
dereniaki, malinniki sławne robiono w Warszawie — miody na Rusi i Żmudzi — na rano najp[ierw]
polewka z piwa z cukrem, imbierem i żółtkiem (kawa dopiero od połowy 17 w.) — na p[…]
mlekowa polewka — na same korzenie jeden dom wydawał czasem do 16,000 imperya-
łów tojest 8,000 [illegible] —
— Jeśli mamy wierzyć Piaseckiemu, Zygm. III. karał syna swego (Wład.) zmuszając go do mó-
wienia tylko niemieckim; od śmierci królowej Anny (1596) we wszystkiem była w mo-
dzie niemczyzna. A za Jana Kaz. i Maryi Ludwiki francuszczyzna.
— Powiadał [illegible] o Janie Albercie który nie przyjął rad Kallimacha na osadzenie
ś: gdyby był usłuchał rad jego, byłby przyjął przekleństwa spółczesnych a zapewnił był
dom na długie wieki.
— Zjazdów w Łęczycy (1179 Kazim. II, Sprawiedl.) i pierwszy w Wiślicy (1347 r. Kaz. W.) nie można uważać za sejmy. Dopiero Ludw[ik]
porozumiewania się ze szlachtą, potem wybór Jagiełły. Kazimierz Jag. po wojnach krzyża[ckich]
na zasilenie skarbu wezwał 1468 do Korczyna distrik. po dwóch posłów z każdej ziemi. Aleks[ander]
1505 na sejmie w Radomiu pozwolił na prawo że do każdej ustawy trzeba jedno-
myślnej zgody króla, senatu i posłów. Za czasów Zyg. co trzy lata odbywały
sejmy, raz do 9 dni trwał, wszystkie o tém jak o dziwie, a u Skarbe cytam iż
3 tygodnie stanowione na szczerem wyborze marnowało. Wreszcie nie to sejmikom
nie wolno [illegible] ze Zyg. I. —
— w księstwie oświęcimskiém Jaworznik gdzie mnóstwo sarn, Skrzeczno gdzie łosie
— Kurza stopa, tak zwany był pokój w Zamku krak. z herbem jagiellońskim zbudowany
od Zyg. Aug. Tenże król zbudował izbę senatu z głowami na suficie niby do siebie mówiącemi,
napisami.

M. Bielski (z przydomku Wolski) położył wielką a nie dość jeszcze przyznaną zasługę dla ojczystego języka używszy go pierwszy do historyi w swojéj kronice r. 1550 – pod tym względem językowym więcéj go się jeszcze uprawiał w Żywotach filozofów r. 1535 – Jak wówczas było rzeczą osobliwą i prawie dziwną występować z polszczyzną ~~w rzeczach naukowych, poważnych~~, widać to i stąd że Bielski przypisując swą kronikę świata Zygmuntowi Augustowi użył do dedykacyi łaciny. a swój Spis o Sprawie wojennéj 1569 r. z dedykacyją także łacińską Łaskiemu F

Naród nasz rolniczy nigdy w miastach się nie kochał – Dowodzi mi tego sam Bielski który w prze- nie umieszcza pomiędzy źródła złego wyrzeczenia polaków się wyłączne przebywanie po wsiach (w przemowie do rycerstwa zagrzewając do poprawy obyczajów (w kronice świata)) – Nie w miastach czynną się tyczę – ale – pomimo wszystkiem miał pewnie na myśli otarcie szlachty z wiejskiéj dziczyzny rubasznéj. – Ktoby mu przeczył wszystko miast.

Dawne tubylizny cudzoziemczyzną nawet w zabawach. Bielski w Sejmie niewieścim 1595 r. zachęcając kobiety do ćwiczeń rycerskich:

Miléj patrzeć na prawdę gdy na koniu toczy,
Niźli kiedy po włosku w tańcu z chłopcem kroczy.

F Tylko Żywoty filozofów przypisał Kmicie po polsku gdzie też wyraża się „zawżdy starzyć chce dla rozmnażania polskiego języka którego przedtem nie wiele dla trudności jego pisano." Zasługa B.go dla języka jest tém większa że pisał w najrozmaitszych materyach

konot

Wyrazów ze Świtkowskim wydawcy Sarnickiego [illegible] długo o tym wyrazy posiedzenie i zasiadanie —

Nawet kobiety używały łaciny, Królowe w listach swoich — w Górnickim zaś czytam że po łacinie Maciejowskiemu wiano za złe że nie pozwolił Zygm. 1. [illegible] po polsku — r. 1550 wyszło w uchwałach sejmowych polsk[illegible] — Batory nie umiał po polsku —

---

z Górnickiego Dworzanina.

Pictura i statuaria, której u nas nie znają. (r. 1565 dedykowa[illegible] dziś Królowi) „nie pozwalam (powiada) dworzaninowi aby malować umiał bo mi się to widzi rzecz mało potrzebna" — „u nas instrumenta na stroju [illegible], na pozytywach nie grawa, a jeśli kto gra, tedy bardzo rzadko" Ale co się tyczy obyczajów, dodaje iż bardzo wiele rzeczy musiał z włoskiego autora opuścić których tylko ponieważ uszy obaczyć mogły a wcale się do polskich stosować nie mogły. Więcej się stąd [illegible] można jak z tego [illegible] cić [illegible] nie uprawiali, albo iż nasze polskie nie są tak [illegible] jako włoskie.

„Ten jest prawy mistrz, kto misterstwo pokryć umie"

hrab Krzysztofa Szydłowieckiego który na zjeździe wiedeńskim 1515 [illegible] polsku, cesarz Maksymilian [illegible] nie przyjął tego przyjaciel Erazma Roterodamskiego.

— w Litwie składano się na sorty jadących na sejmy, [illegible], [illegible] je dla nich pewną opłatę od [illegible]. Było podobno dobra tylko [illegible]

obyczaje — Za długi była kara infamii, a kto banicję przeciw wyznał, [illegible] się podpadał karze wywołania, „Banici najeździali często na dwory [illegible] dziś [illegible], iż ich panów [illegible] karze jakoby ich przechowywali.

Będzie deszcz, będzie deszcz, będzie i pogoda,
Przyjdzie Jaś, przyjdzie Staś do mego ogroda,
A ja wiém, nie powiém co w ogrodzie rośnie,
Rośnie mak, pasternak, i kapusta wtenczas.

Zetnę tę jodłinę
Do samego szczytka,
Że ubiorę tę dziewczynę,
Niech będzie pamiątka.

Kasiu ~~moja~~ luba, Kasiu,
Hoża jak ~~jodlina~~ ta jodła,
Na coś mię tu zwabiła
Ażebyś mię zwiodła.

~~Kasia~~ Kaku, ~~kaka~~ Kaku, trala lala,
Kasiel śpiewać nie porwała.

[illegible] to wszystkie piosnki miesza, biorąc wiersz z jednej wiersz z drugiej, wtenczas żona ucicha i wynosi się.

Znowu słówka ale ale
Mówimy z sobą poufale.

Kto tam chodzi na rataszu
W stosownym kapeluszu?
Pan pułkownik z ostrogami,
Jego fraczek z gwiazdkami.

Wlazł kotek na płotek i mruga
Ślicznie gra

Przechodziła przez koryto
Powiedziała dobre i tu.

---

w proso
Uciekła mi przepióreczka w proso,
A ja za nią niebożątko boso, boso!

Pójdziemy na łów, na łów
towarzyszu mój.
Na łów, na łów, na łowy,
Do zielonej dąbrowy,
towarzyszu mój.

Kolor czerwony, a winny ma smak,
Serce kamienne, czemu to tak?. (wiśnia)

Stoi panna ~~w~~ komorze,
a jej warkocz na dworze. (marchew)

Dom uciekł a gospodarze złapali. (ryba a sieć)

Fiku, fiku! pełno strzyżenia ~~aksamitne~~ aksamitny. (dadza

Głowę ścięto, serce wyjęto,
pić dano, mówić kazano } pióro do pisania

Stoi pałka, na niej gałka,
wszystkie przyjada in tam tyran } mak.

98

Błogosławiony Trajan Boner v Bonar. rodem z Krakowa ... wezwania ... jeszcze ... już ... tysiąc ... umarłego — 1476. — Wysłany był na ... Konstancyeński ...

Błog. Michał Giedroyć + 1485. ... i ... X ducha proroczego.

(sob. na następ. stronicy)

Jaszyniantka, ... Mazowiecka — Śmietankówna — trapka
... umarł sterilis — Mleczkówna — Jastołowicz
... — Gabryel, Serafin, Rafał, — Jreński — sterilitas reszty —
... Niełepcówna — Ślepowroński — Matujówna — Działkowska — spłodził
... 2 ... — właściwie że nie spłodził, tylko sterilis umarł —

... : Limont — Somorok — Kierdej — Szubszta — Białoraj ... — Podbipięta — Tryzna — Niemsta — Cebulka (...) — Milczko — /

... : Burwik, francuz — Butler, irlandczyk, ... jeden Butler ... Władysławowi IV kość z ciała Apostoła Pawła, tę kość stoi ... w kościele ... Piotra w Krakow — Alemanni, sławna familija Florencka, ale ... do ... wywiódł — Cellari Medyolańczyk od Zyg. III. — Dzianot, włoch ...

Błog. Mikołaj Gisza + 1456. proboszcz Benedyktynów w Ładowie — cudami wsławiony którego popioły w trumnie marmurowej.

Błog. Jan Grot B. Krak. + 1447

Świątobliwy Mikoł. Łęczycki Jezuita za Wazów. starano się o jego ka[nonizację]

Świątobliwy Wojc. Męciński Jez. za Wazów. Męczennik.

Świątobliwy Tomasz Młodzianowski Jezᵗᵃ, autor wielu ksiąg, za Jana III

Świątobl. Jan Morawski Jezᵗᵃ, autor za Jana III.

Świątobᵃ Magdalena Mortęska za Zyg. III. Benedyktynka.

Błog. Szymon z Lipnicy. (jest książka o jego cudach)

Świątobl. Bazyli Karbut Jez. za Jana III. starano się o jego kanonizację

Wizytki w Chełmnie — Bened.ᵉ w Krak. na Sredn. — Wizytki w Lublinie — Fran[ciszkanki] w Srzemie — Zakonnice jakieś w Staniątkach — Dominᵏⁱ na Grodku — Panny w Rzeszowie — Brygitki w Sokalu — PP. Zakonne w Grodzisku — PP. Zak. w [...]ku — S. Klary w Wieluniu — Wizytki w Krak. (pierwsze) — Bened.ᵉ w Sendom[ierzu] — w Kownie — S. Klary w Poznaniu — PP. Zak. w Trzebnicy — PP. M. Tościenki [...]tki — Norbᵗᵏⁱ w Stochu — ~~Dominik~~ Bened.ᵗᵏⁱ w Chełmnie — w Nieświeżu — we Lwo[wie] w Sierpcu — (habit Benᵉᵏᵗ czarny) — Benedᵗᵏⁱ w Toruniu (precie Chełmna) — PP. Zakonne S. Teresy w Krak. —

Grażny, moskal — Hagentorn, szwed — Hejdensztein Ślązak — Kalkre[...] Ślązak — Kantakuzen Grek — Casanova Włoch, stąd Karasowscy — Kr[...] Niderlandczyk — Lippi Wenecjanin — Meszczeryn, moskal — Montelupi, [...]

Bernardynów w Łukowie fundował Erazm Domaszewski Starosta
łowski za Zygm. III, predzej wojak za Stefana — Jezuitów w Piotr-
ku Donhoff Kanclerz i Bisk. Krak. za Jana III — Dowgiało, jeden
z posłów Jagiełły do Jadwigi, fundator kościoła S. Michała w Wilnie —
~~Wojew. panna wdowa w Sieprstko~~ — Paweł Działyński Reformatów
w Łąkach — Jan Dział. Jezuitów w Grudziądzu, zaś jego żona Benedyktyn-
ki — Kasper Dział. Reformatów w Pakości — w Łowiczu i Pułtusku
Misjonarzów. Firlej Arcyb. Gnieźn. — Reformatów w Kazimierzu Firlej —
Karmelitów w Bałszowcu Gałecki — Jezuitów w Witebsku Gosiewski —
Brzeście Lit. Brygitki Gosiewski — Jezuit. w Łucku Sieniaw-
ska wdowa — Benedyktynki w Sandom. Sieniawska — w Wilnie
Św. Jakuba Horyszt ojciec — Jezuitów w Grodnie Hajkowski —
Dominikanów w Mozachwie Betziecka — Dominikanów w Jazłowcu
Jabłonowski — Kamedułów pod Krakowem, na górze zwanej SS Boni Pola-
ni, Kadridłowski — Jezuitów w Winnicy, Kalinowski — Dominikanów w Nesterwaru
Rusi, Kalinowski — Bernardynów w Husiatynie Kalinowski — Domini-
kanów w Łotyczowie, Kaniewiecka — Jezuitów w Kaliszu Karnkowski — Bernardynów
Karnowie, Karaczowski — Karmelitów w Bałszowcu Karaczowski — Bernardynów
w Kownie, Kiszka — Dominikanów w Czarnobylu, Sapieżyna — w Kraśliczu — Reforma-
tów w Kownie, Konarzewski — Bernardynów w Grodnie Koropatski — Dominikanów w
Łucku, Korczewski — Karmelitów w Hussakowie, Korniakt —

[illegible]

Karmelitów Bosych w Głębokiem na Biał. Rusi, Korsak — Bazyl.ów w Berez[...]
i Wierzbołowie, Korsak — Francisz.ów w Lublinie, Kossowski — Bernard.ów w S[...]
kowie, Opaliński — Bernard.ów w Grasnystawie, Kostka — Jezu.ów w Wilnie, Kosz[...]
Domin.ów w ~~Żninie~~ Żninie, Kotwicz — Paulinów w Wieruszowie, Kowalski — [...]
Reform.ów w Kaliszu, Kowalski — Reform.ów w Wieluniu, Kowalski — Karmel[...]
w Przemyślu, Krasicki — Reform.ów w Węgrowie, Krasiński — Fran.ów w G[...]
Kurcz — Lubomirski Karmelitów Bosych w Wiśniczu — Dominik.ów w Wysokiem — Dw[...]
na Litwie, Łacki — Trynit.ów w Chocimiu ~~Lad~~ Ledóchowski — Bernard.ów w War[...]
cach tenże — Bernard.ów w Leżajowie, Leśniowski — Karmelitek Bosych na prze[...]
Krak. Szembekowa z Leszczyńskich — Wizytek w Lublinie tażsama — Bern.ów [...]
szowie, Ligęza — Dom.ów w Wasiliszkach, Limont — Bern.ów w Łucku, Liniewski[...]
ów w Chorzu, Lipski — Karm.ów Bosych w Wiśniczu, Lubomirski — Pijarów w [...]
niczu, tenże — Ref.ów w Szadowiczu, Lubomirski — Pijar.ów w Rzeszowie, Lubom[...]
— Panien Zak.nych w Rzeszowie Lubomirska — Bern.ów w Czerniakowie, Lubo[...]
— Kapuc.ów we Lwowie, Sieniawska z Lubom.ich — Refor.ów w Rzeszowie, [...]
ski — Bern.ów w Skępem, Lubrański — Ref.ów w Szamotułach, Łącki — Bernard.[...]
nowcu, Maliński — Karmel.ów w Markowicach, Markowska — Dom.ów w Jaw[...]
Miłkowski — Bern.ów w Ossy, Mniszek — Midsyon.ów w Dukli, Mniszech — B[...]
w Przemyślu, Mniszek — Refor.ów w Szczawinie, Modliszewski — Bonif.[...]
Wark. Morsztyn — Ref.ów w Pinczowie, Mysłkowski — Karmel.ów w Lidzie[...]

…cud. w Myślenicach — B. P. cud. w Sierpcu — Ukl. cud. w Grodnie —

-rimo voto była za Kacprem Cebulką — ks. fundował

-łowiejs w Budzien — starosta Tymbarski — komisarz

uspokojenia dyffereneyi
-strzedzenia ~~wszystkich~~ pogranicznych od Węgier — albo do se-

-du sebrał f. obóz pod Zbarażem — Jan Szczurowiecki —

-nna Szypowska dwoch synów zgwałta — zakonnica S. Klary

-szerzna Gołaszewna żona jego — chrzcił się był Genewen-

-sis nowieck, w końcu tej jednak Kalwińskich ploteh wyprzył-

-encyanna — Dezyderyusz — Malcher —
-amel, Ezdrasz, Krzysztof Regina, Sybilla, Petronella, Matyasz,

Pudencyana, Achacy, Remigiasz.
-yesz, Marcyan, Aurelon, Gedeon, Judyta, Weronika, Samson, Euforyzna-

-sf in socium vitae Reginę.. — Komisarz do zapłaty piecho-

-ty malcierskij — wyjeżdżał na Kilkupotow z piękną komity-

-wą i splendecyą. — Komisarz do lustracii ... które

-... ~~Pierzchata~~ — Pierzchata — Zuzanna Zarembowna, ta mał-

-żonka, ligą dostała się Malchrowi Cyrydyszcza — weszła

kontrakty mabierskie — weszła in foedus connubiale z Jacz-

w Myślenicach Kl. cudowne — w Skępem w Dyec. Płockiej Kl. cud. — Pan Jezus cudowny w Świeciu u Franciszk., w Bosku, w Warszawie, we Lwowie. — w Koszyrowintach Wiary Ch.

(ob. Laski cudowne p. Paprockiego Zakonu). —

~~Lud. 28~~ 36. 31. i 32 — 33 — 34 — 35 — Skargo.

Lud. — Nie wiesz się do czego co świat ten robi – robić wszak dla świata i przez środki i sposoby świata jeszcze już jakoś bez Boga, i te rzeczy wielkie czy wojenne czy naukowe czy jakichkolwiek i znaczenia wszelkie gieniuszu choć najczystsze często jak urzędnicy officyalni i liberya świata służy, nosić liberyą choćby najszlachetniejszą jeszcze zawsze poniżenie – jeden Lud świata nie służy – służy wprawdzie ciałem tylko ale nie duchem, więc oczywiście mniej się poniża bo zewnętrznie sam nie służy – przy nim prawdziwa wielkość bo królestwo jego nie jest ze świata tego, ~~ta zaś królestwo~~

Język się w nowe wyrazy kompozycyja i wszystkie cudowności ... społeczeństwa wiele tylko uważają że żaden z dobrych pisarzy ani Śniadecki ani Mochnacki tego nie robi.

Napoleon

Z całej Literatury Polskiej gdybym miał wybrać dzieło najważniejsze — wybrałbym <u>Czy Polacy mogą się wybić na niepodległość</u>. Niemasz szacowniejszej, mądrzejszej, prawdziwszej, potrzebniejszej — Przy każdej zmianie naszej na członku kraju powinna być ona przedrukowywana aż do czasu odzyskania jej od nieprzyjaciół — Wielki to był obywatel, wielki człowiek kto ją napisał. Warto [illegible] mu medal wybić.

~~8, 12, 13, 15, 16, 17, 18, 20, 24, 26, 37, 38.~~

~~Alex. Koniecpolski syn Hetmana mianowany był X[illegible] od Ces.~~
~~— Kościelecki nie przyjął [illegible] od Ces. —~~

1.

102

— „Mało co do oka, wielkie w do rozumu" mówi o Przysłowiach Fredry Bohomolec w dedykacyi tychże Przysłowiów Jeleńskiem.

Miałkiego to rozumu autorom przyswoita, czemi słowami pisma na ... swoje, gdy im na myślach zbywa," *ib.*

... ani po korektu adi pracy nie żałuje na ratowanie już prawie ginących ... słów swoich, a godnych nieśmiertelnej pamięci pism dawnych naszych autorów" mówi Bohomolec o Jeleńskim; można to zwrócić do niego samego.

... nie wstąpi o tem iż wam połowa wzajemności zapłaci za to staranie, o zachowanie sławy starych naszych Pisarzów wzywicia." *ib.*

z Przysłowiów Fred Andrz. Maxym. Fredra.

1. Wielkie rzeczy zawikłaniem najlepiej się mówią.
~~wiele umie, kto nie umie nad potrzebę~~
Martwy dyskurs bez skutku.
Fortuna gdy nie ma na czem kogo zasmucić, wprzód da, żeby miała co potem odbierać.
Wielka niewola, gdzie się wszystko wszystkim godzi, wiele gdzie nic nikomu.
Dość się poprawił, kto szczerze żałuje.
Dobrego szczęścia każdy dopomoże;
W opacznym razie, tylko Ty sam, Boże.
~~Łopatr się dobrze, starszy [illegible]~~
Niemasz bardziej nie do pary, jako wielki animusz, a mała intrata.
Tak się ma w niektórych wielka nauka, jako którzy na dobrą broń radzi się przesadzają, a władać nią nie umieją.
Tak nam trzeba cudzoziemskich zwyczajów zażywać jako zażywamy za łokieć przywiezionych bławatów, kiedy krajemy z nich sobie ferezije, żupany i kontusze.
~~Nie poratuje Polski, tylko stary gwinjuszem Polak.~~
16. Trudno w Polsce o Polaka.
17. Nie wszystko Bóg i natura dała jednemu narodowi i krainie, przecież jedna od drugiej tem lepsza, kiedy to w niej lepsze co jest gruntowniejsze.

699. Kto się z wierzchu obłóczy w cudzoziemca, musi wyzuć wewnątrz się-ka. jako od tych Niemco-Polaków, lub Włocho-Polaków, najpewniej Polsce gotuje się zguba.

723. .. On wielki prawy Polak, Jan Zamojski, wielu przewyższył pospolitemu dobru zasługą, bo wielu poprzedził polskich zwyczajów miłością, mierżąc cudzoziemczyzną w tytułach, w prawach, w strojach.

hrabia ~~Lewno~~ Te nowoświeckie Grabstwa, albo jakiekolwiek inne są obcych zwyczajów naśladowne małpy, nie zakażą się Polsce, tylko mieszaniną, szkodą.

Złe się dzieje, Polsko! bo trudno w tobie o prawego Polaka.

724. Wszystko po staropolsku gruntowniejsze.

733... Co się złe dzieje, zamilczeć według sumienia nie można, ale wytknąć potrzeba, gdyż naprawa bez tego być nie może.

(z przydatku Przysłowiów Max. Fredra)

89. .. Jako w człowieku zacniejsza jest co nie widzimy, to jest dusza, niż to które widzimy, tak w sprawach, wyższego potrzebuje uważenia to czego domyślać trzeba, niż to, co samo w oczy wchodzi. Duszę rzeczy, iż tak rzekę, uważać potrzeba, jeżeli błądzić nie chcemy.

127. Polskim rzeczom nie poradzisz, tylko po Polsku: obce sposoby powie[illegible] ją sprawą.

Notatki z Żywota poczciwego człowieka ~~p~~ Reja.

— Obym mógł być powiedziano o tobie jak Rej

podróże Z granicy polskiej ~~ziemi~~ miłej, nigdziem nie wyjechał.
Lecz co widział przystoi, przeciem nie zaniechał.

~~— Acz tak rozumiem jako każda rzecz na świecie takie i te książki sędziego i podsędka o sobie mieć muszą, a nie każdemu się podobać będą; ale ~~gdyż~~ nie z jednego ugonku (ubiegania się za nie...) ani pożytku, ani z żadnej niepotrzebnej sławy są na świat wydane, tylko z szczerej życzliwości braci swej a narodowi polskiemu. (Dedyk. Górków, ksiąg pierwszych)~~

103

__Kobiety.__ — Same matki około dziewcząt swych powinny pilnować mieć, gdyż to jest naród mdły a na wszystko snadnie nakłonny. Księgi pierwsze, kapit. 3.) — „Białagłowy, to jest rzecz nazbyt słaba, a która do błędu i do występku skłonna jest zawsze.” Modrzewski o popr. Rzpltej księga 1. r. 21.

„Nadobna to jest rzecz młodemu człowiekowi do cudzych się krajów przejdzie, ~~..~~ a bawić się poczciwemi sprawami ludzkiemi a naukami potrzebnemi, aby sobie nadaremno prący nie zadawał. Kłukać się po ... nie dosyć na tém abyś się tam jechał dziwować wystawionym pałacom, albo przed tém niewidzianym pustotom; ale się przypatruj ludziom a obyczajom ... karczmach, po statkach, i po innych miejscach ... abyś nie tylko z poskoczki, perfumowanemi rękawiczkami, ze pstremi kabatki do domu przyjechał.” (Ż. p. kap. 6 i 8.)

(obraz szczęśliwego małżeństwa)
.. w każdy kącik gdzieolwiek wejrzym
„Przystąpiłby do domeczku, ano chędogo, ano wszystko uczciwe ... wszystko jakoby się śmiało. A gdy jemu ~~[illegible]~~ owi przyrodzeni błazenkowie, owe dziateczki uciesznie przypadną, gdy jako ptaszątka około stołu biegając, świergocą około nich (rodziców) kuglują: jako to jest rozkosz a jaka pociecha. Już jedno weźmie, drugiemu poda, tedy się tu sobie uroskoszują, to się im jako najlepszym błazenkom uśmieją. A ono gdy już imię mówić, gdy leda co bełkocze, a przedsię mu nadobnie przystoi. Tu patrząc na swoją pociechę, jakoż nie mają same Boga chwalić, jakoż Mu dziękować nie mają? A Sam też nie może jedno wdzięcznemi oczyma na onę pokorną spokojność i na onę ofiarę swoją którą Mu podawają w poczciwym rozrządzeniu swojem, patrzeć i im wedle obietnice swych błogosławić... Żona będzie jako winna macica podawając wdzięczne gronka ku Bogu ku czci a ku pociesze towarzyszowi twemu. Dziatki jako oliwne gałązki około stołu jego. A sam w swej statości ~~stanie~~ jako drzewo cedrowe nad prędkiem zdrojem mocno stojące, ~~które [illegible] [illegible]~~. A jakiż żywot prowadzi, a jakież wdzięczniejsze mieszkanie ~~[illegible]~~ ...” (Księgi wtóre kapit. 1.)

„O! straszne to Syreny świata tego, harcują a śpiewają około na[s]
a trudno się im obronić, jeśli nie będzie kto miał pilnej straży około
siebie aby nie wypadł z okrętu powinności swojej. (x. wt. k. 3)

Jeśli się trafi być w ciągnieniu, tedy już tam wielka rozkosz patrzeć na
ki, patrzeć na sprawy, patrzeć na huffy pięknym porządkiem postępujące
nasłuchać się onych wdzięcznych trębaczów, bębnów, pobrzęków, aż się zawi
dzi, a serce się od radości trzęsie. (x. pierwsze kap. 9).

~~(pessija nowości)~~
~~Ja wiem by kto wstydliwszy rozum na teb otworzył, tedy niewiem by nie powi~~
~~dał iż to tak cudzie (pięknie hojnie dobrze), bo wszystko cudzie by się jednak co dzi~~
~~pojawiło szczególny wzoru nie widzieli. (x. wtór k. 6)~~

(szanować starszych) „ano i zwierzęta i ptacy, wnet to oczyma wi
damy, kiedy lecą albo stada idą, tedy co starszego a wiadomszego zawż
na przód puszczają. (x. wt. k. 8). stary od rady, młody od zwady.

(smutki ziemskie). „azaż tu długi czas mieszkania naszego?.. abo-
wiem tu do czasu siedzimy jako w jakim dymie parskając, i gniewamy się
nad nim: a tego nie baczymy iż i z dymu wynijść musimy, i dym bez
prędko przeminąć może. (x. wt. k. 10).

(niebezpieczeństwa tego świata) „Obyśmy się nędzni marynarze
czyli po jakich niebezpieczeństwach na tém omylném morzu tego okrąg
świata pływamy, i jakie dziwy około nas się zatarzają, pewnie moglibyś-
my pilniej się ich strzedz niźli on marynarz na morzu. (x. wt. k. 1

(przyjaciel) „Kto tego nie ma: (jest) wiele nie ma; a jest jako malowany
obraz na ścienie, co na wszystkich patrzy a z żadnym nie mówi, ale
bo on żubr odyniec co go od siebie stado wybije iż jedno sam pasto pa
dzi." (x. wt. k. 12).

107

(jałmużna) „dasz ubogiemu kęs chleba albo pieniądz, poprawdzie mały jest, ale owo słowko Bóg miły zapłać, wielka to nagroda, bo się nam to jawnie i potajemnie płaci. (z. wt. k. 13)

(złe przyjmowanie przestróg) „Jako małe dzieci kiedy im brudne koszulki zejmują a w białe je obłóczają, tedy przedsię płaczą a nic temu nie rozumieją że to ku ich dobremu; takie też się nasi bracia gdy z nich pięknem powinowaniem a rozważnemi przestrogami ten brud ich obyczajów chcą zdjąć a w piękne je obyczaje obleć, tedy im to bardzo nie miło, a dopieroż jako dzieci nie płaczą. (z. wt. k. 15.)

(wybór w czytaniu) „To czytaj sobie się nadobnych cnót a poczciwego żywota wszytko, bo się to może pięknej ozdobić niźli fabuły niepotrzebne, biorąc piękne przykłady z onych zacnych przodków. (z. wt. k. 17)

~~Swartogłowy a dziwnie zamieszany żywot ludzki.~~

(wiara) „Bo widzisz mój miły bracie, nie dosyć ci jest na tém, mówić wierzę, wierzę; i wierzy też i diabeł iż Bóg jest na wysokości: ale trzeba wierzyć i w Boga, trzeba też wierzyć i Bogu. A coż to jest wierzyć Bogu? Wierzyć słowom Jego. A coż to są za słowa Jego? Jestci ich wiele spisano napisanych i z ust Jego i z ust Ducha S. ~~abyś sam kochał wszytkie nam oznaczone w zakonie zawiązane ...~~ ~~Pana Boga twego ze wszytkiéj duszy i ze wszytkiéj siły twojéj, a bliźniego swego jako sam siebie.~~ (z. trzecie k. 1.)

(nałóg) „Każdego zwyczaj, to jego rozkosz; a rozkosz jako taka każdego ciągnie za sobą jako za szyję. (z. tr. k. 2)

przodziki)
(Ktokolwiek) „nie umie inaczéj mówić jedno jakoby mu rogate kije z gęby pierzchały. (z. tr. k. 4)

~~(dbać o dobro publiczne) Nie dosyć jest na tém, że kto sam jako ... sobą w kącie sam z spokojem siedzi a innemu się dobrego nie przyczyni.~~ z. tr. k. 4.

(niebezpieczeństwo tego świata) Kto się nierozmyślnie na swobodę tego świata puści, równie jako nierozmyślny marinarz na morze, ani wie gdzie się o skałę otrze, albo w zawrót wpadnie. ib.

---

oczy swe w górę, jako jeleń rogi podnosi.

(nieszczęście nie zwycięży cnoty) Jak wicher który porwawszy liść z jabłek a liść się zawierciawszy i z śmieciami w niwecz się obróci, ba jest potrzebnego tego porwać nie może: takie i nieszczęście zawieruchą trochę jako wicher, i może coś liść porwać jako śmieci, ale czego potrzebniejszego tego porwać nie może, to jest, cnoty, rozumu, a dobrej sędzieć. (z. tr. k. 5.)

(stałość umysłu) Przypadkowi żadnemu unosić się nie daj, ani złemu ani dobremu; ale bądź ustawicznym a nie owym motylem co leci gdzie go wiatr powionie. ib.

Bóg ma wszędy szpiegi po wszystkiemu światu, anioły swoje.

(świat) Świat, ta marna obłuda, jest tak odmienny iż zawsze jako burzliwe morze kołysać musi, a nigdy spokojny być nie może. (k.

(do pocieszających w niedoli, mówiących że wszystko marność) Rozumiem ja temu wszystkiemu, a cóż gdy przyrodzenie wytrwać nie może. ib

---

(śmierć czeka) My co po tym świecie do kraju obiecanego wędrujemy, jesteśmy podobni ku onym co w drogę idą i potkają gdzie drzewo z ... cieniem, a cień pod nim, to się też położą, to się też rozwiążą, to się ... ją, drzymać się przespać chce: a prawdzie krótkiej się ty jako ... i dalej

105

wogę wędrować, a tam być gdzie potrzeba a gdzie każdy być musi. k. 9

(ptaszę nowonarodzonego) ostoi się na gnieździe a na wielkie niebezpie-
czeństwo rodzi: i nie darmo ptaszę (gdy się rodzi), bo to czuje rozumna
dusza jego. (z. tr. k. 9)

~~(pociechy starości) Przechodzić się do sadów, do rybników swoich, coś sobie namnożył za młodszych lat swoich: owo rozliczne owoce wiszą przed oczyma twemi, owo rybki skaczą; a tam jagniątka igrają, owo cielątka za dziećmi przed oczyma twemi jako wdzięczne koziątka biegają, gruszki, jagódki zbierając ci przynoszą, jako mogą się przysługują; tam stada bydła rozliczne, jako od Joba, z wrót twoich wychodzą; ~~tam~~ owo się pola one zielenią coś sobie rozkopał za młodszych czasów swoich. A przecież ty sobie masz mierzić starość swoją, przecież jej sobie owszem nie masz poczytać za rozkoszne a uspokojone czasy swoje. Panu Bogu powinieneś dziękować iżci się dał przebyć przez one srogie ~~burzy~~ wiatry a kłopoty świata tego a dał doczekać wdzięcznego pokoja. (z. tr. k. 10)~~

(język)
Przez obcy język w obce ręce państwo zachodzi, mówił (do Polaków) 1534 w Zielniku Marcina z Urzędowa Florjan Ungler.

(język)
Miły Boże! trzebaż było jeszcze tej ostatniej klęski na nieszczęśliwy i tyla dolegliwościami trapiony naród, żeby nawet mowę ojczystą ten jeden zabytek jego chwały niszczyć! żeby w stolicy przemawiano i pisano językiem który już naszym dzieciom zaczyna niezrozumiałe! Sn. o jęz. polskim.

(badanie pisania) „Długi jest pomyśleć nad tem, co to jest dobrze pisać, aby przekonać się podobno żaden rodzaj nauki nie wyciąga tyle dzieła przyrodzonego, i tak wielkich zapasów myśli i wyobraźni, jako ten." (Sn. o jęz. p.)

(unikanie cudzoziemczyzny) „wszystko nowoda w zagranicznych, rod[illegible] i wynika z wielkiej massy zatargów domowych. (Str. 6 pism. Kl. [illegible]

nauka z przeszłości
(badanie starożytności ojczystej) Pytaj się starego wieku, i dowiaduj się nie pamięci ojców. a oni cię nauczą. (Ks. Joba r. 8)

(o hrabiach) Stan. Orzechowski w pierwszej połowie 16go w. przypomina w swoich Turcykach starowi szlachcie rycerstwu, że w nim wszyscy sobie równi, ni[illegible] przyjmują postronnych tytułów (+) Ejecta sunt e vestra republica illa ut [illegible] bitiosa, ita et seditiosa nomina Dux, Comes, Princeps: uno omnes nomine ut estis, ita appellamini Equites.

O filozofach. nie o jednym z nich można powiedzieć co Orzechowski ~~[illegible]~~ mówił niegdyś o Modrzewskim, iż miał to za niechwałę i trzymał swej filozofii [illegible] o nim jeden mówił „oto mi głowa, oto człowiek nad ludzi: nie tak wiele jak książka.” —

Wolę ja powtórzyć za Skargą: „dla śmiechu ludzi głupich i dla wzgardy ich, wyśmiać z siebie bojaźni Bożej i nadziei mojej nie dopuszczę.” Kaz. o boju z duszn. nieprzyj.

Rozumiem temu że mię nie wszyscy radzi słuchać będą; ale kiedy ja prawdę powiem, niechaj mię każdy, jako chce, sądzi. Jan Koch. o pija[illegible]

~~[illegible]~~

O studni Pana głupiego
Tego świata szalonego. ~~Kochanowski~~ w Rotułach

106

(o przodkach) „Między dziełami nieszczęśliwemi, ~~które~~ rzekł P. Podstoli, które nam teraźniejsze czasy przyniosły, te za największe sądzę, iżeśmy się uchylili od śladów poważnych przodków naszych." P. Podst. Cz. 2. ~~księg~~ 2.

(o pobożności) „Cześć ~~Pana Boga~~ „~~teraz gdy się kto starodawnych~~" Cześć Pana Boga jawnie nie tylko w kościele ale w domu w drodze i na każdém miejscu, była powszechna: teraz, gdy się kto starodawnych pobożnych zwyczajów trzyma, zwany jest za świętoszka." ib.

„Młodzież nasza z cudzych krajów zamiast poloru przywozi bezbożność, [illegible] swój towar przedaje, „~~a i [illegible]~~". ib.

(o zakonach) „Smutném a wielce boleśném poznajemy doświadczeniem (mówi ojciec Teodor Reformat) żeśmy stali się celem powszechnej prawie nienawiści." ib. przyczyniły się do tego zapewne samegoż Kościoła wiersze.

(obyczaje) „Trudno teraz w posiedzeniach modnych rozeznać rodziców a dzieci; i stroje na nich czynią różnicę, niedawno była prawie niepodobna." ib.

(obycz.) „Wojna nieszczęśliwa może się powetować, handel upadły może się wesprzeć, prawa zdrożne poprawić; ale kiedy się w narodzie gmach cnoty zepsuje, szkoda jest nienagrodzona." P. Podst. C. 1. księ. 2.

(o kobietach) Nie potrzeba nadal takowe matki które rozumieją iż płci [illegible] tkliwa, głos wdzięczny, taniec, strój, wiadomość muzyki, największym są dam zaszczytem. Wszystkie te zewnętrzne talenta zdatne są, piękne są, ale nie strojeniem się żona męża uszczęśliwia, nie śpiewaniem matka dzieci wychowuje, nie tańcem się dom rządzi. Trzeba do tych pomienionych [illegible] więcej umysłu statecznego, myśli fraszkami nie zaprzątnionych, [illegible]nego serca. Trzeba żeby o tém zawczasu wiedziały panny, a strzegąc się sideł pochlebnej płochości, sposobiły bardziej serca do cnoty, niż twarz do wdzięków. Natenczas poczciwe żony, rozsądne matki, rządne gospodynie, staną się zaszczytem płci swojej, uszczęśliwieniem mężów, ozdobą kraju. <u>ib.</u>

(mówi żona Podstol. w Kras. ~~pism. Krasic.~~)

(o <u>zwyczajach</u>) Stare nasze polskie gry wychodzą z mody. Waleta, dama wypędziły niżników, wyżników. Nie jestci to prawdę powiedziawszy zbyt wielka szkoda, z tém wszystkiém mnie to boleśno ~~(mówi P. Podstoli)~~, że się i w małych rzeczach od toru ojców naszych oddalamy. <u>ib.</u>

(o <u>języku</u>) Skoro panicz z rąk mamek i piastunek wyszedł, nadano mu kamerdynera Francuza i lokaja Niemca, nie umiejących i słowa polskie[go]. Jakoż w lat trzy już nie źle po niem. i francuzku mówił, własnego języka nie umiał. Śmieszny był widok, kiedy cudzoziemcem był w kraju swoim. A gdy się kilkakroć dziwowano dziedzicowi z zadaw[illegible]niem przypatrywali, większość mówiła iż ojczysty język sam z czasem przyjdzie i przyszedł, ale tak iż mówi po polsku jakgdyby nie był

107

Polak-cmd, gdy mu się pisze, co mu się nadto trafia, ledwo go rozu-miéć można. Z ustawicznego, który słyszał, chwalenia cudzych a nagany własnego narodu, wkorzeniła się w umysł młody wzgarda kraju. etc. Cz. 2. r. 1.

(cudzoziemczyzna) Sam Krasicki po lepszém doświadczeniu i w późniejszych latach swoich powiedział: „oświeceni z czasem, poznamy niesprawiedliwość wyszydzeń naszych, a zatém wyznawać trzeba prawdę że my wyśmiewacze byliśmy śmiechu godni." C. 3. r. 1.

(filozof.) Nie takto trudno zostać filozofem, jako ten mniemam rozumiesz: kto tylko co drudzy ganią, myśl jak chcesz, byleby osobliwie; kiedy niekiedy z religii żartuj, drwij z świata, przyrzekam że wyjdziesz wkrótce na wielkiego filozofa." Doświadczyński Księga 1.

(filoz.) „W prostocie jako mojéj wyrażałem, i przyznawam Filozofij, nim jéj brzęczących wyrazów nie użył: ale nie dla filozofów piszę, użytem wyrażeń jakie prawda, prostota przyjaciołka, lubi." Hw. Pobożność. Kras.

(wich Stan.a Aug.a.) „Wszystkie się rzeczy dawne wiekowi naszemu wytwornemu nie podobały. Ciekawa więc między niemi mniejsza pozostałość trzymając, wraz z prowadzicielką swoją Wiarą, wpadła w obrzydzenie i wzgardę... Kras. Hw. Pob.

<u>obyczaje</u>

~~to obce w cenę poszło, wstydź się swej przeszłości,~~
~~wstydź się swych obyczajów i śród~~ własnej ojczyzny....

. . .

Tysiąc razy przed obcym broniąc obronim granice,
~~Lecz~~ bijąc, i szył. ojczyzny przedawcy jej mu za nie.
– . . Czego obcy nie mogli, zatracimy sami. <u>Br. Zab. za p.</u>

<u>honor</u>. Uczony Lelewel w jednem z mnogich swoich dzieł odsyła do epoki dawniejszej: nieszczęśliwego Jana Kazim. Ale także wspomina nie bardzo dla niego zaszczytnie: y zjawił się wówczas honor szlachecki, niezgrabne ~~naśladownictwo~~ honoru francuskiego naśladownictwo; ten honor pobudzał do zawadiactwa, burd i rąbaniny, a taki zuch i junak co się samowolnie z podobnym sobie mierzył, przed nieprzyjacielem z boju pierwszy najskorszy; ten honor pobudzał do konszachtów i zmów z cudzoziemcami,

---

~~<u>hrabia</u>. Za Wład. IV. 1638 wzbronione wszelkich dystynkcyj i tytułów które mogą równość szlachecką obrażać ~~tu i tam do tytułu krabi tu le wspominamy~~ A tyle dostojność szlachecka cenioną była że stawało się zniewagą, szlachcica w Polsce choćby Pana, hrabią nazywać. Dostojność szlachecka równała się z zaszczyty Rzeszy Niemieckiej, przykłady że zszczytni cudzoziemcy o indygenaty czyli polskie szlachectwo starali się. Lel. w Dziejach Polski~~

~~Zygmunt dawał krzyż Hiszp. tytuł <u>hrab.</u> ale przyjąć nie chcieli~~ za Batorego

~~Kościelecki nie przyjął hr. – Koniecpolski nie przyjął x^ia^~~
~~Szydłowiecki – Zamojski –~~

108

Hrabia. Pierwsze tytuły zjawiły się w Polsce w epoce jej podziałów pod potomkami Krzywoustego, kiedy wszystko się w niej psuło i przewracało, kiedy cudzoziemszczyzna tak w niej potężnie zarosła przewróciłaby się gdyby nie dziwna usilność narodowego duchowieństwa, Polska byłaby tam grób swój znalazła na wieki. Ale z tej epoki nieszczęśliwej wyszła prawie Polska i zaraz się otrząsała z błędów i ~~niewłaściwych sobie~~ jej naleciałości swojej; razem z początkiem czasów jagiellońskich już się nie mógł szlachcic (mówi Lel. w Dziejach Polski) między szlachtą różnić jeden od drugiego. Ani pan ani urzędnik nie mógł brać tytułu komesa."

Wreszcie tych familij których jakiś przodek zwał się w owych czasach komesem nie mamy prawie wcale, dzisiejsze familije hrabiowskie są to wcale inne familije, są to po największej części całkiem nowe.

Ojczyzna. „Nad inne miłe człowiekowi rzeczy, najmilsza jest ojczyzna, naród, i dom, i powinni: między którymi się kto urodził i wychował; około nich mu się z człowiekiem najlepiej działo, przyrodzona jednak tam tęskliwość ciągnie i najlepszą krainę za wygnanie sobie poczyta." Skarga w żywocie Abrahama.

Filozofija. „Wszystką swoją filozofiję na miłowanie Pana Boga obrócił", Skarga w Żywocie jednego Świętego (Ś. Elfega, 16 Kwiet.)

Krótkość życia. „Czas bieży, a jako woda w bystrej rzece ucieka; do śmierci, jako bieg koński do kresu, dni się nasze przymykają, a jako kamień z góry na dół, do niej lecim." Skarga w Żyw. SS. 1 Stycznia.

~~Biblija. „Do zrozumienia Pisma S. więcej potrzeba skruchy niżli świeckiej mądrości; więcej płaczu niżli dysputacii; więcej modlitwy, niżli czytania; więcej postów, niżli argumentów." Sk. Żywot S. Lucyana 12 Stycz.~~

---

natura. Świat ten, pałac wszystkiego co jest. Żyw. Ad. i Ewy. 1 Marca

---

natura. Ziemia ta, na której jesteśmy teraz, jako stajnia albo obora dla bydła tylko (dla zwierząt) uczyniona była: a ludzkie mieszkanie było górne one pałace Rajskie, w które Pan rodzice nasze pierwsze wprowadził. ib.

---

nauki. „aby serce nie stwardziało, gdy się rozum ostrzy; bo bywa pospolicie kto się samej nauki rozmiłuje, skruszenia serdecznego zapomina. 7 Marca.

---

piękne Sztuki. Częstokroć krasomowcy i malarze wojenne sławne sprawy pięknie w oczach stawiąc; jedni mową a drudzy malowaniem ocziwe postępki opisując i zdobiąc: wielu innych ku naśladowaniu takiego męstwa przywodzą. 9 Marca

---

Sztukmistrz. „Ten jest prawy mistrz, kto misterstwo pokryć umie". Górn.

~~Kmiotki. „jako ziarna pod młyńskim kamieniem, tak ci kmiotkowie pod pany swemi. Kaz. o niekarności grzechów jawnych.~~

~~cudzoziemczyzna. „Więcej niezdarnie się lekkomyślni uwiczają należy zachowaniu narodowości form i dawnych zwyczajów" Wstęp do Dz. Zygm. Niemcew.~~

103

Prawo. „Jan Łaski, kanclerz kor. a potem Arcyb. Gniezn. w swojej do statutu przedmowie pisze że przetrząsnąwszy pilnie wszystkie pisma [illegible] tyczące się w archiwach Arcyb. Zamku chowane, znalazł najdawniejszą za Bol. Chrobrego Ustawę, całej Polski zdaniem pochwaloną, która Rycerstwu Polskiemu nakazuje aby przed każdą bitwą zaczynając pieśń Boga Rodzico śpiewaną S. Wojciecha ułożoną śpiewało." Skrzetuski Prawo polit. t. 1. r. 1.

Władza królewska była tak ograniczona że nie tylko starostwa ale nawet nadwornej ~~urzędu~~ godności nie mógł król nikomu sam odebrać Batory żeby odebrał referendaryą Stan. Czarnkowskiemu który go chciał ukarać za tajenie się z dworem austryackim o Maxymiliana, musiał skarżyć się o zezwolenie stanów – podobnie Zygm. III nie wprzód po sejmie Zebrzydowskiemu mógł odebrać nadworne marszałkostwo

---

Wrab. W Konstytucyi 3 maja w art. 2 pod tyt. Szlachta Ziemianie „Wszystkę szlachtę równemi być między sobą uznajemy."

Wrab. Synowcowie króla Stefana otrzymali indygenat szlachecki na sejmie 1588. Prócz szlachectwa taką była godnością

---

kr. Kiedy dzisiaj król sam tworzy własną wolą szlachtę, niegdyś, itd, w Polsce konstytucja 1578. wymagała aby szlachectwo było nadawane tylko na sejmie z wiadomością Panów Rad, a później prawa ostrzegły, aby nikt szlachcicem nie mógł wstać przez same listy królewskie, ale przez konstytucję sejmową zgodnie od wszystkich stanów uchwaloną, chyba gdyby sejm dał na to wyraźne królowi pozwolenie." Skrzet. Prawo pol. zasada polit. t. 1. str. 77.

hrab. Skrzetuski w dziele swojem Prawo polit(yczne) na(ro)du pol(skie)go w roz... między prerogatywami Królów w Polszcze, przytacza ~~[illegible]~~ nadawanie tytułu cudzoziemców, dodając że „równość nie dozwala szlachcie polskiej używ... nazwisk Hrabiów, margrabiów, Baronów.”

---

hrab. z hrabiami takie nadużycie jak z jaśnie wielmożeństwem które dziś u nas prawie każdy używa co ma wioskę i w niej dom murowany a czasem tylko podmurowany. Póki była Polska, jeszcze nawet za Sta(nisława) Aug(usta) Wojewodowie, Ministrowie, Kasztelani mieli według Konstytucji tytuł tylko Wielmożnych, z wyjątkiem Kasztelana Krak(owskie)go i Wojewody wileńskiego co byli JW. Nawet dawniej Kasztelani mniejsi mieli tylko tytuł urodzonych (bo wiadomo iż do... większi inaczej krzesłowi i mniejsi prowincyjalni inaczej drążkowi, powiatowi) ob. str. 38

~~hrab. Jakoż czytam w~~ Skrzet. r. IX „tych których na Dworze Monarch... zostawali przybrani do pomocy w czynieniu sprawiedliwości, do rządzenia Dworem, do rady i odbywania zleconych sobie spraw krajowych nazywano „comites palatinos” bo byli także comites castellani.” Toż samo co do Baronów że także nie było żaden u nas tytuł familijny.

„Ile razy (pisze (~~Skrzet.~~ autor) wzmianka jest o Baronach do Rady Przybranego zostanych, zawsze rozumieć potrzeba wojewodów i Kasztelanami.”

Kara za grzechy „Znajmy gdy nas P. Bóg karze Turkami, Tatarami, M... kacinami, heretyki, iż to jest koszyk niesiony za grzechów naszych. Iż nie Bóg na chwałę swój i kościele swym rozmnaża a daje nas w ręce pogaństwa grzechy to nasze mocy pogaństwu przyczyniają. Niezgoda, rozerwania i nieposłuszeństwo Chrystusowi, który miłość nam społeczną rozkazuje: wrogom siły dodają. Miejmy to ufanie, iż Chrystus nasz, król nieba i ziemi, możen jest nasze nieprzyjaciele skruszyć; bylebyśmy jedno Jemu dobrze w pobożności i cnotach chrześcijańskich służyli. Nie upadnie nigdy Kościół Jego, tylko się przeciwnym prześladowaniom takiem od...

110

państwa jeśli grzechy nasze twoją. Ale jako się sztukowrzyca Panu naszemu, najdziam nie wyczerpane miłosierdzie u Niego; i zginą jako śnieg od słońca i wosk od ognia, nieprzyjaciele jego. Sk. w Żyw. ob. przyp. do żyw. Baraka.

Kr. Między 24ma prawami kardynalnemi było prawo równości szlacheckiej, której żadne tytuły ćmić i wyłączać nie mogły. Gdy w r. 1573 zakontraktowany szlachta mimo nierówności majątku byli zrównani pod jednemi prawy, używali jednych przywilejów. Dla tej równości zwali się bracią, a domatorowie bracią ... też równość Ludwik, i Wład. Jagiełło, tej konstytucja 1631 i ... Gdy Wład. Jag.to Janowi Granowskiemu swemu pasierbowi (Wojciech bisk. Krak.) tytuł przyznał na hrabiego, kanclerz nie chciał przyłożyć pieczęci nie mogąc i wszystkie ... prawa krajowego. Gdy na zjeździe w Wiedeńskim 1515 cesarz Maksymilian chciał obecnym Polakom nadawać tytuły i ordery, odmówili i przyjąć ich nie mogli. R. 1574 gdy wielki ... Zygmunta do rozdania między pomorzoną szlachtą tytułów a ... do ... onej na wyższą i niższą, spełzło wyprawa na Wołoszczyznę i ... rokosz Lwowski ... szlachty władzy powstał. Władysław Jan Zamojski który był prawie wicekrólem za Stefana odmówił ... Ustaw Rzeszy od króla hiszp. i tytułu xiążęcy (Ob. Fredro) podobnież inni jako Władysław IVo Stanisław Sapieha ... jako Szydłowiecki. Te równe przykłady wielkich przyczyn do zrzucenia tytułów których tamże tylko używali, ... i z tego sprawiać w kraju jako z przekroczenia prawa. R. 1638 przez legacje rzeczypospolitej nadużycie stanęło ... wyjaśnienie prawa ... z Polaków tytułów zagranicznych nie używać nie przyjmować się ... konstytucja 1641 a konst. 1673 (pisze Skrzet. z którego po większej części te szczegóły biorę) na tych którzyby nawet ... równości obywatelskiej przechodzących, zażywać śmieli, kara ... naganny ... na trybunał doniesienie przy... Ieżeli ... co do tego 2 czy 3 wyjątków, ... tytuły

Ossolińskiemu, (nazywał go tak Sarnowski) ale widzę wyraźnie w Konstytucji zastrz[...]
no że to równości szlacheckiej szkodliwiej naruszać nie miało, to jest iż w[...]
ście te tytuły nic a nic nie znaczyły i były tylko dziedzictwem. W Sank[...]
Konwentach Augusta III znowu zastrzeżono niedopuszczanie tytułów, p[...]
dobniej Stan. August w swoich Sankach rzeczy, „że równość między wszystki[...]
królestwa pod obywatelami szlachty, jako najprzedniejsza Rplitej zasada, n[...]
pierwsza ozdoba, osnowa matka wolnego Stanu Rycerskiego, między p[...]
wami kandydatami liczona zawsze i zachowana będzie,“ ~~którą żadne~~
~~tytuły ziścić~~ (Prawo polit. narodu pols. (t. 1. r. 4.)

~~Kr. „Szlachta polska, elektorka królów, matka senatu, stanowi[...]
ka praw, sprawczyni sądów, moc wojska, ozdoba polityki, tarcza w[...]
wolności.“ (Mieszkowski, Polonus Jure Politus.)~~

Takomiec. „Łakomy sam sobie nędzą i mordercą duszy swojej. zamiast p[...]
pieniądze których użyć nie może, z którymi się boi i kryje : albo m[...]
je złodziej wykradnie, albo ogień spali, albo nieprzyjaciel odejmie[...]
Myśli ciężkie i niespokojne około nich : serce wszystko w bezna[...]
onego włożone, i tam jako mówi Pan, leży gdzie skarb swój ma[...]
to jest w błocie, w białej albo w czerwonej ziemi. wydaj[...]
je, giną; chowasz je, męczą.“ Skarga. Kaz. na wszystkich SS. w Zyg[...]

Filozofija. „Wszystka Filozofija przyrodzenia jednej muchy do[...]
teraz nie wypowie. o tamże.

Konfederacyja. „Od bezkrólewia po śmierci Aug. III do ostatniego Sołtyk pod[...]
było konfederacyj dziewięć: pierwszą zrobiła Rosyja dla wyboru na tron[...]

Świata; drugą zrobili Dyssydenci; trzecią magnaci pod protekcyją Rossii, dla detronizowania Sta Augusta; czwartą zrobili podobnie magnaci pod protekcyją Francii; piątą zrobiły trzy Dwory dla pierwszego podziału Polski; szóstą zrobił król i Zygmunt dla zniszczenia władzy hetmańskiej; siódmą zrobił Król Pruski i Anglia; ósmą zrobiła Rossija, dla drugiego podziału Polski; dziewiątą wojsko polskie." Kołłątaj. w Uwagach nad X. Wars. (rozdz. 6.)

---

o kobietach. „A to rozumieć każdej białogłowie pilna jest bardzo, iż każda dzieciństwem, wstydem, pokorą, milczeniem, cichością, robotą, i innemi cnotami bardzo się zdobi, i urody sobie i wielkiej ozdoby przyczynia: bez tego i najpiękniejsza w dziewczynie wszelaka traci." Skarga, przy Żywocie S. Salomei (córki Leszka).

---

wojna sprawiedliwa. „wojna jest sprawiedliwa, gdy ją (kto) czyni broniąc zdrowia swego, wolności, imion, i ziemi, w czémkolwiek ma krzywdę albo poddani jego. Albo gdy o swe rzeczy, imiona (majętki), ziemie, i inne pożytki wojnę podnosi aby przywrócone było co jego jest. Inaczej mówi S. Augustyn święty: to sprawiedliwa wojna jest którą czynią o krzywdę, gdy miasto albo naród nie karze co ma słusznie karano, albo wrócić nie chce co ma być wrócono." Skarga, przy Żywocie S. Marcina Biskupa.

---

niedowiarki. „Rozum ich przełamiesz, iż nie znajdą co mówić; ale uporu nie przełamiesz. Nie będą umieć odpowiadać, ale będą umieć potwarzać; nie znajdą odporu, do łajania znajdą. Rzekną: zganić tego co mówisz, nie możem; ale wierzyć temu nie chcemy." Skarga w Żywc. S. Stefana.

---

kreacija. nazwał (Franciszek Borgia (przyglądawszy się) na ten świat i wszystkie cuda jego zapatrzyjąc) „Kaznodzieją to stworzenie jest.

~~starość. Pismo S. nazywa: „przed siwą głową powstawaj, uczcij osobę starca~~

---

kraj rodzinny. „niechaj pokojowi, sprawiedliwości, jedności, męstwu, miłości ojczyzny, w nim sobie mieszkanie zatoży, niech będzie nieprzystępny nieprzyjaciołom, a nam i potomkom naszym ojczystym domem." Głos wolny wolność ubezpieczający. Pref.

---

cudzoziemszczyzna. „Takeśmy się oddalili od wszystkiego co jest istotnie naszem dawném, co było naszém właściwém; tak coraz bardziej sami sobie stajemy obcymi; tak nas z kolebki do dziecięctwa ciągnie cudzoziemszczyzna" Wstęp do Dz. panow. Zygm. III.

---

obyczaje. Było dawniej w urządzeniach i prawach miast (n.p. Lyonie) że nikt nie mógł wchodzić na urząd kto pierwej nie wypełniał jakich obowiązków w szpitalu.

Polska. „Nie na takiem Królestwie stolicę osiądziesz gdzie owo tylko kreskę albo tałki przedają: ale które jest murem i szczytem chrześcijańskim państwom od nieprzyjaciół Krzyża S." Goślicki w mowie do Zygm. III wjeżdżającego po raz pierwszy do Krak. 1587.

Szlach. Że duch prawa krajowego nie cierpiał żadnej między szlachtą nierówności, dowodzi tego także Konstytucja z 1699 r. gdzie czytamy „Ponieważ się omyłką weszło w Konst. 1690 pod tytułem Podymne słowo ujmujące równo-mieniące mniejszą szlachtę; przeto za zgodą wszech Stanów, słowo to znosimy, przyznając, że w równości większego ani mniejszego niemasz."

112

Akadem. Władysł. Jag.o założył, jak wiadomo Akad. Krak.ą „chcąc (Towa tak przywileju królewskiego podaje Jan Herburt) żeby tam była studnica nauk, z którejby mogli wszyscy czerpać, chcący co umieć."

Akadem. Za Zyg. I.o Akad.a Krak.a założyła od siebie szkoły niższe w Poznaniu i Pułtusku. — Zygmunt Aug. na sejmie 1562 wyrzekł iż sam dojrzy aby szkoły w dobrej sprawie były, gdy go posłowie prosili od narodu o naprawę poruszyć się — Vol. II, fol. 625.

---

płochy dowcip. „Numquam tam male est Siculis, quin aliquid facete et commode dicant." Cic. Oratio in Verrem: de Signis: ... narr. Co on o Sycylijczykach, można to powiedzieć o Francuzach, a podobno i o nas.

Świat. „Trzeba oswoić się z światem, i z temi jego poczynać sobie pstrocizami." Pasek w pamiętnikach.

(De Legibus III, 13 et 14)

Muzyka. Platon tyle jej przyznawał władzy iż jak przytacza Cicero „musicorum cantibus ait (Plato) mutatis, mutari civitatum status."

Cnota. to prawdziwa filozofija.

. . . . . Semita certe
Tranquillae per virtutem patet unica vitae. Juvenal. Sat. X.

Pobłażanie. „Omnes ludzie sumus" mówi Krzysztof [nanowy] ~~Ossoliński~~ Opaliński (ks. IV. Sat. 10)

„nam ut ad bella suscipienda Gallorum alacer ac promptus est animus, sic mollis ac minime resistens ad calamitates perferendas mens eorum est.„ Cæs. comment. de bello Gallico. lib. III.

---

tamże lib. VI. „In Gallia, non solum in omnibus civitatibus, atq in omnibus pagis partibusq, sed pene etiam in singulis domibus, factiones sunt.„ we Francii prawie tosamo i dziś.

ślepy los wojny. Sam Cezar wyznaje (lib. VI) Multum, cum in omnibus rebus, tum in re militari fortuna potest.„ – a Liwiusz, X. 9, 17. „fortuna per omnia humana, maxime in res bellicas, potens.„

~~filozof. Za Domicyana dekret Senatu Rzymsk. wszystkich filozofów skazał na wygnanie. już oddawna bywało to imię w pogardzie. nostris temporibus (mówi Kwintyl.) sub hoc nomine maxima in plerisque vitia latuerunt.~~

~~starość. Verba quis auderet coram sene digna pudore Dicere?~~ (Ovid. 5. fastor. ~~v. 69~~ czy 60)

~~filozof. Interrogatus Aristippus, quid præ cæteris hominibus eximium haberent Philosophi? „Hoc, inquit, quod si leges omnes tollantur, æqualiter tamen victuri simus.„~~ (Diog. Laert. in Arist.)

---

reputacija. Arte conscientiæ consulendum est quam famæ. Patercul. l. I.

---

religija. Pietate sublata, fides etiam et societas humani generis et excellentissima virtus justitia tollitur. Cic. 1. nat. n. 4. 2. de leg. n. 17.

---

odmawianie pacierzy. Facito sacra Diis caste et pure; atque placa eos et quum ieris cubitum et quando tempus matutinum venerit. Hesiod. Op. V. 336.

---

relig. Nemo vir bonus est sine Deo. Plato in Menon. Sen. Ep. 41. Mens bona nulla est sine Deo. Ep. 73.

113

duch i zmysły. Łatowich że zmysły wydając się wychodzą w świat zewnętrzny oddala od życia. tj. nie w zmysłach lecz w duchu jest dla niego życie prawdziwe. Ztąd wszystkim pojąć owego mędrca o którym wspominał Cycero, co dobrowolnie pozbawił się wzroku. Quid de Democrito, qui dicitur oculis se privasse ut animus quam minime abduceretur a cogitationibus. De fin. v. 87.

---

teorya i praktyka. Longum est iter per praecepta, breve et efficax per exempla. Senec. Ep. 6.

---

prostota stylu. Veritatis sermo est simplex. Ammian. l. 14.

---

obyczaje
educacija. Certamy się ustodici reponta, nec mirum videri debet: nos imus, ex nobis audierunt. Jako Quintil. l. 1. c. 3. Jakie dajem przykład.

---

pamiątki po przodkach, po mężach wielkich. Movemur enim nescio quo pacto locis ipsis, in quibus eorum quos diligimus aut admiramur adsunt vestigia. Cic. c. 2. de leg. n. 4.

---

głupstwo wiart „akkomodując się czasowi, zdadzą się wszystkim ponalić" powiada ojciec króla Jana w swoich podróżach przy opisie karnawału Rzym.

Rzym. wojna w całym Rzymie, powiedział ojciec naszego króla Jana w swych podróżach ..... lorcie „owo zgoła miejsca tego świątobliwość i zacność nie ..... ludzkiego pióra opisać."

---

dobrej rad, trudność wykonania.

Lecz facilius ista dicuntur, quam fiunt.

... powiada orzygodny Załuski w swojej Bibliotece

---

sława quidam merentur famam, quidam habent. Just. Lips. Epist. cent. 1. Epist. 1.

wychowanie młodzieży.

Jakaż to głupia moda, że gorzej nie powiem,
By stać nasze panięta do tych akademij
Co lutrów, co kalwinów mają professorów! Zat. w Bibli.

---

jezuici. „W imieniu potomstwa narodu, skutki z działań jezuickich bez wątpienia by nie były takie, lecz trafili na chylenie się Rzplej:"

Lel. w uwag. nad Śpiew. Histor. w nocie

Reinhold pisarz dziejów polskich za Stefa Batorego. Zamojski w jednej mowie w Senacie wspomina że rękopism Reinholda czytał Stefan i sam na nim czynił odmiany poprawy i przypisy. i że ten exemplarz ~~jest~~ był u autora

---

„Nie w takiem królestwie stolicę osiądziesz gdzie owo tylko kramy lud albo targi przedają, ale które jest murem ~~i szczytem~~ chrześcijańskim panstwom od nieprzyjaciół Krzyża S. „ Goslicki B. Kamieniecki w mowie witającej Zyg III na pierwszym jego wjeździe do Krakowa.

~~Kiedy~~ Jakie we wszystkiem było straszne rozprzężenie za czasu biednego Z Z dowodzi i to że na sejmie 1590 pozwolono mu zbierać pospolite ruszenie przeciw własnemu wojsku kwarcianemu – Dla opłaty wojska król zastawił własne klejnoty, i koronę, r. 1597.

---

krab. „ Szlachcic polski, równy jestem wszystkim, tym nawet co od królów ród wiodą. Nie szukałem tytułów, ani ofiarowanych sobie przyjąć chciałem" Jan Zamojski w liście do Karola Sudermańskiego, kiedy tego panującego wówczas nad Szwecyą wyzywał na pojedynek za ubliżenie sobie wyrządzone w słowach

---

godło dawnej dolebi. Chodkiewicz przed bitwą Kircholmską gdy nadedniem doniesiono mu że już się nieprzyjaciel pokazuje i pytano o rozkazy, zawołał „naprzód do Boga, potem do oręża i koni!" i natychmiast po wysłuchaniu Mszy wdział zbroję.

114

Koraey. „[niezaz] w same okna seraju (jak [niegdyś] mówił Żółkiewski na sejmie Żółkiewski) potyskowali pochodniami swemi."

Religijność. „Wiara święta nie tylko tego nas uczy co do wiecznego zbawienia należy, ale oraz co do szczęścia doczesnego. Żadna bowiem civilis societas subsistere nie może, tylko się rządząc maxymami które nam Ewangelija przykazuje; ani żadna polityka światowa nie może być pewniejsza jako ta która się rządzi z przykazaniem Bożem. Więcej rzekę, że nikt nie może być dobrym obywatelem i patryotą, jeśli nie jest dobrym chrześcijaninem." Głos wolny wolność ubezpieczający.

Chwała. „spreta in tempore gloria, interdum cumulatior redit." Tit. Liv. II. 47.

Wygnanie. „Multo miserius seni exsilium esse." mawiał na starość sławny Koryolan. (T. Liv. II 40.)

Przodkowie. Et videte quid inter nos ac majores intersit! Słowa Kamilla do ludu Rz. (Liv. 5, 52).

Ziemia rodzinna. „Cum abessem, quotiescunq patria in mentem veniret, haec omnia occurrebant, colles, campiq, et assueta oculis regio, et hoc coelum sub quo natus educatusq essem." Słowa Kamilla. (Liv. 5, 54).

„adeo nihil tenet solum patriae, nec haec terra, quam matrem appellamus? ib.

Obyczaje
Szanowanie dawnych zwyczajów. „Parva sunt haec; sed parva ista non contemnendo, majores nostri maximam rem fecerunt." Liv. 7, 41.

Wojna. Justum est bellum quibus necessarium, et pia arma quibus nulla nisi in armis relinquitur spes. Tit. Liv. 9, 1.

---

w niewoli. „Ego tamen Romanus sum! ~~et~~ et corpus quidem, ut fortuna volu[it,] penes hostes est; animus fortunae non subjectus, qui fuit, manet." Regulus w [...]

---

wielkie dzieła ~~się~~ nie bez wielkich usiłowań. Nec enim res magnae citra ma[g]num laborem magnosq sumptus confieri possunt. x Mowa Reg^ta do Senatu, Liv. [...]

---

relig
czem stoją państwa - „Ten jest fundament najpotrzebniejszy każdej RPlej i Królestwa [...] żeby obywatele nie obrażając grzechami majestatu Bożego, bojaźń Jego świętą w sercu [...] jem mieli. x Starowolski w Reform. Obycz. Rozd. 3.

~~...~~
szlachectwo. „jako złej szkapie nic to zacności nie przydaje że się w stajni mu[...] wanej wylęgła, gdzie dobre stado stawało, ~~i nic jej nie ozdobi i czaprag haftowany~~ ~~...~~ jeśli żadnej cnoty w sobie nie ma: tak i człowieka złego nic nie ozdobi [...] kie urodzenie ~~i dostatki~~, kiedy własnej cnoty nie ma." ib. rozd. 6.

---

filozofija. „My grubi Sarmatowie, nie znając się na drogich perłach nauk wy[...] łonych, filozofiję błazeństwem, a filozofy i wszystkie ludzie uczone żakami, bak[...] dominami, rybałtami zowiemy." Est revera Philosophia (mówi Sty Justyn [...] Triphon.) maximum bonum et apud Deum venerabilis, quae ducit nos ad eum."

---

przyjaciel. „Złe lata to tak stadem jako wilki, ani gromadą chodzi jako wilcy [...] ale wszak jest bardzo rzadka przyjaciel prawdziwy." Starow. w Ref. ob. r. 14.

---

chłopki. Starow. wspomina że niegdyś było u nas prawo naka[...] jące nie więcej robocizny na tydzień jak dzień jeden. — jako powin[...] na pana robią, ładnie i ~~prawdziwie~~ trafnie wyraźnie Starow 2°

~~nieprzemarane~~
relig
nadzieja ~~...~~ odmiany, „ ~~...~~ gdybyśmy się jeno ~~...~~ [...] prawić umyślili a złe nałogi nasze jako najprędzej odmienili, tedy by Ojciec [...] toczerny na wszystkich nam łające błogosławił, i dał dobre lata i wszystko [...] z nieprzyjaciół Krzyża kości tej " tak Starow. kończy swe dzieło, przydając [...] nadto te słowa z Józefa Żydowina: non in parvis rebus Deus prop[...]

115

auxilium ~~afferre solet, sed tum potissimum quando spei superest nihil~~ ~~(Joseph. antiquit. Judaic. lib. 2)~~

Wuski Józef B. Kijowski, mówi sam o sobie ~~o jednej nocie~~ że umiał dziesięć języków, z nich piętnaście(?) nauczał bezwiednie. „I pewny jest cudzoziemiec rzekł o mnie: Mr Załuski pourroit être Interprète de la Tour de Babel.“ Ob. Przypadki niektóre w niewoli tatarskiej wierszem podróżnym opisane. w notach. (ten koncept o wieży Babel wiek [illegible] powiedzieć Mezzofantemu.

~~moralność „wiele takich jest którzy ludźmi są tylko na imię.“ Koszutski w tłum. Cic. de offic. księga 1. ob. § Różne osoby i przyrodzenia ludzkie, to jest w poprzedzającym. szukaj w drugiej połowie księgi 1.~~
~~A szkoda zwać człowiekiem, kto bydlęcie żyje. (J. Kochan. pieśń 19. księg. wt.)~~

---

miłość ojczyzny „pierwsze powinności są któreśmy powinni Panu Bogu, wtóre ojczyźnie“ ib. koniec księgi 1.

---

smutki życia „nie dałem się jednak pod moc żałości a frasunkom, które dawno by już były dokonały, bych się im był nie odejmował“ ib. rozdz. 1. w księdze 2.

---

piętnowanie szlachectwa – „W Tracii był ten obyczaj że ludzie najznamienitszych na ciele albo na twarzy piętnowano dla rozróżnienia od gminu „Tam kto jedno piętnowany był (mówi Koszutski w jednej nocie do Cycer.) już to miał znak szlachectwa, a kto bez piętna chodził to już nie szlachcic.“ Czytaj o tem Herodota księg. V.

~~ojczyzna~~
~~Tobie, miła Ojczyzno! tem chcę służyć; tobie~~
~~Niech to będzie!~~
~~(Bieniasz Budny w Dialog o Starości. w dedyk.)~~

[illegible] talentu.
Bo dowcip ~~ludzki~~ zawżdy chęcią ludzką rozniecony,
A niechęcią zaś także bywa zagaszony. (ib.)

~~Hr. takiemiż urzędnikami jak Komesowie byli także w pierwotnej Polsce [illegible] Włodarze, były to miasta nadziej twierdz, (podaje Gallus). wywodzi stąd hr. krabie, jest tak śmiesznie jakby było tylko Włodarzy~~

Wyjątki z Jana Kochanowskiego.

edukacja zagraniczna — ... tak rozumiem i przy tem rzekanę, Że bolszą nie inszego o taką odmianę Nie przyprawiło, jedno postronne ćwiczenie. (Satyr)

---

z pism Jana Koch^go „co kto wczynie, gdzie wejrzy, znajdzie się czemu podziwić, z czego się ukochać" (Januszowski w przypisaniu dzieł Koch^go Myszkowskiemu)

---

niedołężność rozumu. — Wspinamy się do nieba, Boże tajemnice Upatrując; ale wzrok śmiertelnej źrenice Tępy na to: sny lekkie, sny płoche nas bawią. (Tren

---

Ojczyzna — Żebych
Obym ja ile chęci tyle miał i siły Służyć ojczyźnie miłej: a jej sprawom sławnym Nie dopuszczeł zamierzchnąć w ciemnym wieku dawnym
(Omen)

Ty mię pochwal, moja bani,
Niedbam choć kto inszy zgani. (Pieśni księgi wt.

---

wierność — Aż mi miodu podolskie pasieki nie dają,
Ani w mym lochu wina Sremskie stawają,
Ani bogate stada owiec niezliczonych
Strzygą odrosłą trawę po górach zielonych,
Przecie nazbyt ubóstwa nie znać w domu moim,
A gdy mi więcej trzeba, ufam w Bogu swoim.
(P. IV. księgi

To tylko krótko powiem: dochody szczuplejsze,
Ale myśl bezpieczniejsza i serce wolniejsze (Marszałe

116

mądry Polak po szkodzie — Cieszy mię ten rym: Polak mądr po szkodzie,
Lecz jeśli prawda i z tego nas zbodzie:
Nowe przypowieść Polak sobie kupi,
Że i przed szkodą i po szkodzie głupi. (P. V. ksg. wt.)

---

towiązki talentu — Komu dowcipu równo z wymową dostaje
Niech szczepi między ludźmi dobre obyczaje
Niechaj czyni porządek, rozterkom zabiega,
Praw ojczystych i pięknej swobody. (P. 19ta ksgi wt.)

---

pociecha — Na tego (Boga) my wszystko włóżmy,
A sobą sami nie trwóżmy,
Wrócą się i dobre lata,
Jeszcze nie tu koniec świata. (w Sobotce)

życie ziemskie — Człowiek na świecie mieszka jako wywołany,
A nie ma tu na ziemi żadnej pewnej ściany,
W niebie jego ojczyzna. (o śm. J. Tarnowskiego)

---

szczęście — Nie wie człowiek co dobre, a czasem tak zbłądzi
Że swe szczęście za wielką niefortunę sądzi.
(Pamiątka Tęczyńskiemu)

śmierć — . . jako więc kwiat łąki,
Któregoż przy uwróci ostry pług dosięże. (ib.)

---

przodkowie — Sławy wielkiej dostali (nasi przodkowie)
Nie na biesiadach, ani między tancerzyki,
Ani uszom przyjemnej słuchając muzyki,

Ale w polu pod niebem goniąc Moskwicina,
Albo niespokojnego strzelca Tataryna.
(wtargn. do Moskwy)

---

dar — Dar po prawdzie nie wielki, lecz ja o to proszę
Chęć moją więcej uważ niż to co przynoszę. ~~to~~
(Zuz. w przypis)

---

powieść — Kto nie ma nic pilniejszego, niech posłucha mało,
A ja powiem dostatecznie jako się to stało. (Zuzan

---

przyjęcie rady — To czyńcie, a nie będziem wszyscy żałowali,
I ja żem radził, i wy żeście mię słuchali. (Zgoda)

świata marność — Doznałeś co świat umie, co jego kochanie,
Lepiej na czem ważniejszém zasadź swe staranie.
(Chr. 19)

---

przygody — Człowiek urodziwszy się, zasiadł w prawie takim
Że ma być jako celem przygodom wszelakim. (ib)

Zwyczaje i obyczaje. „Nasz wiek wziąwszy RPtę jako malowanie najpiękniejsze, jeno już przez starość nieco zeszłe, nie tylko jej temi farbami, któremi było, odnowić zaniedbał, ale i tego nie uczynił aby był przynajmniej wizerunk jego zachował." (Wróżki)

(Jeszcze nieużyto)

---

rozwody. Wiadomo że w czasach zepsucia upadającego Rzymu nic nie było pospolitszego jak rozwody, po siedem po ośm razy odmieniano ściągli ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ małżeńskiej, tak że przynajmniej mianowano. [illegible] nie o tem Marcialis powiedział:

Quae nubit toties, non nubit: adultera lege est.

113

~~Edukacija. „Komisyja edukacyjna powinna mieć władzę bronie-
nia aby dla jakiego przesądu obywatele nie wysyłali swoich dzieci na eduka-
cyą do kraju obcego." Uwagi nad życiem J. Zam. k. 39.~~

Podróże ~~Edukacya~~. Jan Zamojski zalecił w testamencie opiekunom swego syna
[…]y po skończonej edukacyi nie dozwalali mu wyjechać za granicę dopóki
[…]ojsku przez popisanie się w bitwach nie okaże dowodów swej cnoty ku
[O]jczyźnie, nie przyuczy się do pracy obywatelskiej, i nie utwierdzi w sobie
[…] ojczystego ducha.

~~Kobiety. Staszic radził w swem dziele Uw. nad życ. J. Z. aby Pol-
[kom] nie było wolno wyjeżdżać za granicę dopóki edukacyi dzieci swych ~~nie wycho~~
[…]ukończy w kraju.~~

Sola sublimis et excelsa virtus est;
[S]pokojność. nec quidquam magnum est, nisi quod simul et placidum. Sen. de ira. ks. I. Końcu

[…]starajmy sobie wzajem. placidiores itaq invicem simus: mali inter
[ma]los vivimus. de ira lib. 3. 27.

[Złe] i dobre. „do złego człowiek na koniu rączym przyspiesza, a ku dobremu na
[…]te się wlecze". Sk. o jedności Kościoła. cz. 3. rozdz. 9.

[J]estestwo „esse, to jest jako słowacy starzy przełożyli, jestestwo." ib. cz. 2. r. 16.

[Jed]ność i zgoda. o jako jest dobrze i miło w jedności braciej mieszkać. Psalm 132.

Z Fab. Sebast. Klonowicza.

[R]olnictwo. Lecz miła Polska na żyznym zagonie
Zasiadła, jako u Boga na łonie.
Może nie wiedzieć Polak co to morze,
Gdy pilnie orze. (Flis)

handel. Wszystkie do Polski przyszły te wykręty,

Gdy się u Gdańska zjawiły okręty:

Prostość ojczysta i niewinność ona

Jest przewierzgniona. (ib)

---

to grunt. Najlepiej ten kurka strzelił, co się Niebieskiego

Bał Ojca i Pana swego. (Żale nagrob. 8).

---

język i liter. niemiecka. Szkandować posmyczonym Niemcom, jest rzecz przyswoita,

Ale się oleju w sękatym wierszu nie dopyta.

~~Bo jest mowa przysądzona tamtego narodu,~~

~~Jakby głosek pudło zpuścił z wysokiego schodu~~ (Ż. nagr. 12)

~~skromność mędrca. nec me Anima sit animus, ignisve, nescio; nec me pudet ut istos fateri nescire quod nesciam. (Cic. Tuscul. 24 u 25.)~~

(XII. 2)

sumienie. Mea mihi conscientia pluris est quam omnium sermo. Cic. ad Attic.

---

natura złego. Quoque crescentia perniciosa sunt, eadem sunt vitiosa nascentia. (Cic. Tuscul. IV. 18).

(II. 2.)

filozofija. Nec quidquam aliud est philosophia quam studium sapientiæ. (Offic.

---

trudność doskonałości. in præstantibus rebus, magna sunt ea quæ sunt optimis proxima. (Orator. cap. 2.)

---

poeci. Platon [w swojej Rzptej] zowie ich dziećmi Bogów. (de Rep. opp. t. VI. p. 225. edit. Bip.

~~filozof~~ ~~poznawanie prawdy~~. il est des ~~vérités~~ que l'homme ne peut saisir qu'avec l'esprit de son cœur, mente cordis sui. Luc. 1. 51. (les Soirées de St Pét. 9e entr. de Maistre

---

filozofije starożytnej. Zarzucają że w Senece są prawdy chrześcijańskie, to pewna, tylko nie wiedzą skąd je wziął Seneka. De Maistre n.p. dowodzi że z listów S. Pawła. Niezawodnie że je wziął od Chrześcijan.

118

filozofowie 18° wieku. De Maistre zowie ich w jednem miejscu brutes illustres, en qui le génie était animalisé. (ib. 9ta rozmowa)

---

filozofach
vox populi.. il ne faut pas compter pour rien je ne sais quelle désapprobation vague, mais générale, attachée à certains noms. (ib. 11sta rozm.)
ale tego zdania w ogólności nie przyjmuję.

---

niestałość nasza i ułomność. tantum interest inter me ipsum et me ipsum! (August. Confess. 10. 30). Numquid tunc non ego sum? (ib) wyżej.

~~[illegible]~~
~~[illegible]~~

---

karność
stała
zwłoka

Czegoż się błędny [biedny] uskarżasz narodzie,
Los swój zwalając na obce umysły!
Szukaj nieszczęścia w twej własnej swobodzie,
I bolej na jej opłakane zyski.
Żaden kraj indziej potęgi nie zwabił,
Który sam siebie pierwej nie osłabił....

W niczém ojczyzna odtąd nie urosła
Jako się członki rozprzęgły od głowy.
Stracił honor przemysł, upadły rzemiosła,
Włożyła w pochwy Temis miecz surowy;
Kapłan dla zbioru, pan został dla zwady,
Król dla pozoru, żołnierz dla parady. (Narusz. Oda
głos Umarłych)

---

młodzież
edukacja. „Pójdź ze mną razem na pole, i zbierając kwiaty co na mogiłach dziadów twoich porosły, rozmawiać będziemy co to jest być obywatelem w ojczyźnie." Karpiński o ~~Reskrypcie~~ Lit do Szczęsnego Potockiego. Dlatego samego lepsza edukacja w kraju jak za granicą.

podróż
~~edukacyja~~. „Co obwicronem ćwiczenia szkolnem nie zaraz za granicę, jak powszechnie czyniemy; bo to w wieku mężkim kiedy namiętności z przeszłą młodością zwolniały, a rozum nad niemi wziął górę: ale dzieci na podróż po kraju oświecenie wzięte być mają." O Rzpltej.

religija „Dbałość narodu o utrzymywanie jak najdalej Religii, nie tylko jest dłużna naszym, którzy my Bogu oddawać winni, ale zarazem i największym przykładem kraju." Karpiński, Tarnicki

rola i handel. „Lud rolniczy bardziej zawsze będzie lubił ojczyznę niżeli lud handlowy." Karp. ib.

oddalenie od kraju. Ojczyzna gdzieś daleko, przyjaciół nie widzę:
(mówi to Helena) J. Koch. w Odpr. Posł.

stary
poeta.

Już wiek na czole piąty krzyżyk pisze,
Jeżowie dziewki nie chcą bawić ze mną;
Długo się człowiek głowa nakołysze
Nim ma myśl wrzącą do rymu przyjemną.

Naruszewicz. Oda 27, księga 2.

modlitwa za Polskę. „Nie dopuszczaj Panie zginąć narodowi naszemu polskiemu przez grzechy nasze którzemiśmy dobrego od zakonu odstąpili. Dla onych miły Panie świętych ojców naszych wróć nam ~~co~~ do naszej owdowiałej Polski Zygmunty i Tarnowskich którzyby nas w ziemi tej zachowali swobodne i tobie posłuszne, wszak Ty Panie z kamienia ludzi tworzysz." List Stan. Orzechowskiego do Krzysztofa Tarnowskiego po śmierci Jana Tarnow. 1561 r. ob. Pamiętniki o dawnej Polszcze Niemcew. t. 1. k. 487.

~~Kara Boska.~~ „To obiecał tobie, Polsko, dawno Bóg za gniewy twe,
wydowiała Polsko, i przez proroki swe upewniał cię..." „ tenże list.

~~Nie łączyć się z wrogami.~~ „i pomieszali się z pogany, i nauczyli się uczyn-
ków ich, i stało się im na upad." (Psalm 105, 35)
~~Ks. Sędz. 2. 3. 4. 5~~ Ks. Joz. 23. 12..
II Kor. 6. 13.

~~Podróże zagraniczne. „więcej łożą na peregrynacye do cudzych ziem, żeby się~~
~~tam swawolą i wszeteczeństwem bawili, niżeli na obronę ojczyzny, na ozdobę~~
~~świata, na zachowanie familii swojej, i poratowanie upadłych bliźnich~~
~~[illegible]" — (Lament utrapionej matki Korony Polskiej — broszurka za Jana Kazim-~~
~~ierza wydana a za Stanisł. Augusta na nowo przedrukowana.~~

~~rządy~~
~~W samym tylko Bogu nadzieja. „Ratuj nas sam Boże Zbawicielu nasz w tych~~
~~upadkach naszych, albowiem próżno się mamy spodziewać ratunku z Rakus,~~
~~ani z Francji, mało nas wspomogą tatarskie otatarce i kumanie się z Bere-~~
~~[illegible], nic nie pomogą Kozacy, Węgry, i Siedmiogrodzanie, byśmy ich~~
~~[illegible] posiłki. W samym tylko Panu Bogu nadzieja, a w pokucie świętej,~~
~~której gdy się z szczerego serca udamy, in Deo faciemus virtutem, et ipse~~
~~ad nihilum deducet tribulantes nos. Z nieba otrzymamy posiłki, z nieba~~
~~da nam męstwo, światło, siły, i serce nieustraszone: że jakośmy teraz~~
~~te lata sromotnie uciekali dla grzechów naszych, tak za pomocą Naj-~~
~~wyższego, gdy się poprawimy w czasie, będą przed gardłami naszymi uciekały nie-~~
~~zliczone hufce nieprzyjaciół naszych." — (tak wołał przed narodem polskim jakiś~~ (za Jana Kazim.)
~~pobożny i mądry obywatel w pisemku wyżej wspomnianym Lament, który~~
~~[illegible] już jęczy i oglądamy się na pomoc obcych właśnie jak teraz)~~

---

włościanie „obciążaliście poddane więcej gorszej niźli Egipska niewolą, ponościcie je teraz sami, mając panami cudzoziemców nad sobą" (Lamen

---

Kobiéty dawne obyczaje.

Stateczniejsze zaprawdę niewiasty w tej mierze.
Bo to córka od matki za testament bierze
Że cnotliwa nie siedzi nigdy przy wrzecionéj..

(ganiąc mężczyzn owego czasa, tak chwali kobiéty, co tém ważniejsza iż to jest w piśmie Satyrycznem, więc pewna prawda) J. Kochan: Satyr.

---

wychowanie młodzieży.

Tego baczyć nie mogę dla której przyczyny
Wolicie do Włoch, albo do Niemiec stać syny;
~~Ale~~ Mając swe szkoły w domu..
Ale dla obyczajów podobno je ślecie,
Wierzcie mi że przy dobrych i złe tam najdziecie,
A niewiem które lepiej smakują młodemu.
Ja ~~głupi~~ tak rozumiém, i przy tém zostanę,
Że Polskę nic innego o taką odmianę
Nie przyprawiło, jedno postronne ćwiczenie.
Kożda Rzeczpospolita swoją sprawą stoi;
Do któréj jeszcze z młodu dzieci więc przystroi:
Bo jeśli co nowego sobie umiłują,
Wedle tego za czasem potém świat budują. — Satyr. Kochan

---

godło

Ja mówię co rozumiém. Kto ma co lepszego,
Niechaj powiada, będę rad słuchał każdego. (tamże)

---

niezgoda

A o nieprzyjaciołach twoich co trzymacie,
Których tak wiele w okoł, ile sąsiad macie?
A otuchę im czyni nie siła, nie zbroja,
Ale tylko niezgoda, sławna Polsko, twoja. J. Kochan. Zgoda
~~[illegible]~~

37

120

Lecz wy nie wyzalartszy pierwej co lepszego,
Nie chcecie zgotaltowanej porzadku dawnego. J. Koch. Zgoda

Krzysztofa Szydłowieckiego na zjeździe Wiedeńskim 1515 r. Cesarz robił ..., ale nie przyjął tytułu przyjaciel Erazma Rotterdamczyka.

„Wszystkie tytuły Baronów, Grafów, Margrabiów, Milordów, Carów, ...andów, nie tylko w całem ustroju prawodawstwa nic nie znaczą, ale dla niego zupełnie obce. Czeka tylko wśród momentu prawdziwej wolności i prawdziwego oświecenia aby je rozumiał, aby niemi pogardził." Staszic Przestroga dla Polski. List 45

Papież. „Papież, najwyższa głowa wszystkiego chrześcijaństwa, ... grzech może jako inny człowiek, ale w błąd ... pod ... który urzędzie jest, i z urzędu Apostolskiego ... i ... nie jako który urzęda doktor, ale jako namiestnik Chrystusów, nigdy, by był najwyższy nie może... Poretoż się dowiedzieć przed Papiestwem ... niektóre błędy, a ... na Papiestwo wstąpili, wnet ... ich upamiętali, i stać przy nich, pod przywilejem osobnym Stolicy Piotrowej, nie mogli." Sk. w Żyw. S. Marcellina, 6 Kwiet.

...n emigrant do rodaków w kraju „będąc wygnany, miejsca nam zamieszkania z którego wynijść nie mogę; lecz jako mogę tak się wam stawię, i do was ... ciałem nie godzi, duchem i miłością idę, pismem otwierając wam serce." Tak pisał S. Cyprjan ... do innych męczenników. Sk. 12 wrześ.

... Ma Pan Bóg do tego co uczynić chce, drogi wszelkie, a nam nie... ... i zakryte. Sk. w Żyw. S. Heliodora.

kr. La noblesse polonaise et toute égale n'y ayant entr'eux aucune superiorité comme en France, Allemagne, Italie, Espagne, etc. où il y a des Ducs, Marquis, Comtes, Barons, car ils n'ont aucun titre... de façon qu'un pauvre Gentilhomme ne s'estime pas moins qu'un autre beaucoup plus riche que soy.. Descr. de l'Ukranie p. Beauplaan p. 95. – stużył on w Polsce p lat 17. – pisał za Jana Kazim.

---

kr. „Piszą tylko Kasztelanom w Koronie, Sandomierskiemu, Poz-nańskiemu, Gnieźnieńskiemu, Wojnickiemu, i Kaliskiemu tytuł Wielmożnego, innym zaś tytuł Urodzonego kancellarye daje; Ministrom zaś tytuł Wielmożnego dają." Pam. Albr. Radziwiłła t. 1. k. 400. Był kanclerzem W. Litew., musiał tedy dobrze mieć wiedzieć z pewnością

---

wychowa. ob. Tyg. 55. 14 Listop.

---

język. Niedbalszych ludzi niemasz jak Polacy, a coby się w swym języku mieli kochali." Raj. Wirszunk Żywota. Poradowa.

---

związki z Niemcy. i mosk. ob. Ks. Sędziów. n 2. 3. 4. 5.

Konfiskaty polskie. „Nie tylko te pieniądze i tą majętność którą dajem na jałmużnę w niebo idzie, ale i z tego czego nam nieprzyjaciela wiary S. i prześladowca dobrych wydrze, skarb mamy w niebie. (Sk. prześlad. z S. Jana Chryzostoma w kazaniu na d. 8 Lut. w Żyw. SS.)

---

kr. „pobudził Komassa tyzt starostę" Sk. Bardzo częste Kames biedne starosta.

[illegible]. „Patrzcie tedy dla Boga żywego, szanowni [illegible], ~~aby dla was [illegible]~~ ~~[illegible] [illegible] [illegible]~~ aby dla was to [illegible], jako w Piśmie S. napisano, nie było przewierciane z narodu naszego do [illegible]." Modrzewski o Popr. [illegible] tako [illegible] Ciało [illegible] pisane przed 300 laty. [illegible]. Baryłka

---

[illegible]. „Daj Boże aby ta nasza praca z takiej chęci od każdego dobrego była przyjęta, z jakiej się im oddanie ofiaruje." Modrz. Przedm.

~~[illegible] „To pewna że się [illegible] do [illegible] urodziły." ib. Księ. 1. R. 21.~~

[illegible] Piękne. „Voila les folies auxquelles on donne le nom de Belles Lettres!" Confes. de S. Augustin 1. 13.

[illegible]. „to pewna że się niewiasty do [illegible] urodziły."

[M]odrzewski o popr. Rz. P. x. 1. R. 21.

Hoppius – Foerster –

Powiadając się być mędrcami, głupimi się stali. List S. Pawła do Rzymian rozdz. 1. alinea 22.

Chcenie przy mnie jest, ale wykonania dobrego w sobie nie znajduję. Tamże r. 7. alin. 18.

Jakkolwiek te wielkie cele za serce ująć potrafią.

Weźmy przed siebie interes ludzkości całej.

Unikając podszeptów miłości własnej. – Dajmy pilne baczenie.

Bogactwa biją w oczy tych którzy wielce ważą.

Kazimierz W. ten najlepszy z królów człowiek. (Listy do Mat. t. 2.

Statut pod r. 1347 Vol. 1. fol. 49. tit. de Emetone: „gdyby zbiegły poddany dowiódł iż dla srogości pana uciekł, tedy zapłaciwszy mu trzy grzywny i czynsz który płacić był obowiązany, wolny ma zawsze zostanie"

w tymże statucie tit. de Villanis fol. 29 et 19 tit de Emetone „jeżeliby pan poddany zgwałcił, jeżeliby dla winy pańskiej poddani byli ciężeni i z dóbr łupieni, wolno jest wszystkim ze wsi się wynieść.

Jakiemże sercem myśli byśmy.. Oręż dziś potrzeby. – Wbić się w pychę –

Na to najusilniej ~~jedynie~~ obracając baczność. Obrócić ~~rozum~~ uczucia na to aby.–

Znajdując w miastach przygotowane ~~Sandowski~~ szkoły i na zepsucie – –

Gdzie rząd sprawiedliwy i żaden władca nie następuje na prawa obywateli.–

Qui sibi nequam cui bonus? wiele o tém mówić.

Na sejmie Unionis Korony z Litwą wszystkie przywileje i posessije ~~zatwierdzono~~ były.

Gdziekolwiek oczka ludzka nie zasięga – tam człowiek położył na ziemię prawnika swej czyhy – Wybory stawać powinny większością głosów.

~~„Wszystkie tytuły Baronów Grafów Margrabiów Milordów Panów Grandów nie tylko w całém naszém prawodawstwie nic nie znaczą, ale są dla niego zupełnie obce... czekać tylko naród momentu prawdziwej wolności i prawdziwego oświecenia aby je zrzucił, aby niemi pogardził" O poprawie RPltej. List 145.~~

Chrystianizm wiedzie na tę prawdę, iż następstwo wielkie na cudzą własność.

Kto mimo puszcza sprawy tak ważne.

Aby nigdy nie wyszli z zawrotu głowy. — Kred taki jest gniazdem w
rém się nasza własna wyłęga niecierpliwość. — Pasić on Tatwo ciągle bez
nie i rozpuście — Gdy dama wezmie na kieł — wróg osiedział się w naszej [illegible]
ojczyznie — nie może się osiedzieć we własnym kraju — Młodość wydana na
[illegible] i kto dobrym zamiarom da wsparcie — Niech to każdy weźmie na [illegible] uwagę —
Często teorya nie schodzi się z praktyką — Zabiegać około swego losu, [illegible] przeci
nieszczęśliwościom sponadzonym od zewnątrz wroga — Czyni co z niego jest ku
ojczyzny — nierząd przywiódł nas w niewolę — niecnota w której nas przywiódła
własna niedbałość — Znać tam (w dziełach żywoty filozofów Bielskiego) polszczyznę dopiero za
jącą się do wyższych wyobrażeń i układającą się na tok gładszy — słowa nie
dają w karb do rzeczy — naszynice (spółziomeck) — nadstawiać się cudzym
mem — ujął w rzeczy strasznej bravoś — Dzieńe jego nie iskrzą się zarzytym
tem lecz je całe przezroczyste jasność — w wyborne i rażące słowa
towe — dosadność, naturczywość jego wyrazową ugadza w najwyższe stany
Ale i w to ugadza że — doniechać do krew — zaciągać u obcych [illegible]
— opóźnionej chwili wetówali staranie — dosadza dzielnem słowy —
czyć rozdzielić — rozszerzające kojarzyć — ze wszystkiemi umiejętnościami
rzywo obcemany — jezuici właśnie wtenczas nastawali do Polski — z ducha,
tory wytrawiony — dla obłudności której się między nami nasiało — swoje potrzeby
na cudze patrząc a zaniechać ojczyzny puratowania swego trwają — pedagogów
petuo, a posłuszeństwa [illegible] — ludzka mądrość rychło pobłądzi, wszelkiego upadłego, wszelk
mu zabiegać niemoże — zabieganie niebezpieczeństwom — Sumienie pomazane
mi — kto się Pana Boga nie boi a w grzechach leży — kto się w rozkoszach kocha — dziś młod
ryn i świadomszym nie ustępuje — choć widzi że go rozumem przemagają, jednak uparty
zdania puścić nie chce, i zawsze swoje chce przewieść — poważnienia niepotrzebnego
uważa kto pożąda prędko kto jest skwapliwy w podejrzeniu — i to jest nierozum
i złość której się bardzo między nami nasiało — ~~kto jej nie zna i w niej (w historyi) się~~
~~jest jako dziecię które ojca i matki nie zna~~ jest się o co frasować że ludzie którzy —
wyjdzie to nam na pociechę — czynił ile z niego było — ~~Jako się chory bronić ma~~

123

lex in codice, favor in judice — chleb bene merentibus — wota electionis et nullitatis — udawał się za twierdzę inter majestatem et libertatem — mamyż zawrzeć mostową łaskę subjectionis i zaprzysiądz jéj feudum? — Powaga hetmańska ~~wprzód~~ królewskiej wystawiona, Trybunały z assessoryą (assessorya z władzą marszałkowską) (chodzący w zapasy), Grody nie dopuszczały jurysdykcii Sądom Ziemskim — nie mówię nic ex privato odio — wymawiałem się widząc wielkie pericula —

~~Jest wszech nie stoi? (o domowych chorobach i ...)~~ — tylko pożytków własnych pilnują, przestrzegają — ona się i dziecięcego wieku srogim heretykom odejmuje, jako się to innym przydało (zdarzyło) — na przyszłe wojny oka nie macie — dobra ojczyzny nie odbiegajmy — Abyście takie serce ku ojczyznie mieli. na sztuku nosili — za nic sobie życie ważny gdy ojczyzna tego potrzebuje — Ps. 136. jeśli cię ojczyzno zapomnę.. — Świętość bardzo na szalone porwali oni heretycy którzy mówią.. — prawdy trzymać — w pychy upaść — pewne to ma się trzymać i wyznawać — Ci którzy prawa piszą, wszystką swą mądrość to wsadzić mają.. — odjąć ją swym wrogom — Moc urzędów którąby z tych ludzi wydała — Karty piszem a papier okraszam a po staremu w nierządzie żyjem.. Prawa na kartach a na ... obyczajach złość i swowolność zostaje — Królestwo tam pójść na to królestwo którém pobędzie od nieprzyjaciół i zginie — póki ta swawola rozbójnicza ourzędów mieć nie będzie — ... się praw boskich dokładać — ukształcać swe namiestności — siła naszą rozkoszami skruchlała ~~... pod ostatnim kamieniem, tak i kmiotkowie pod pany swemi Kar. sejmowi ...~~ — jakie zbytki w to się królestwo wniosły! — powichrzanie głów i myśli — wyznawać się z ... bliźniego — niezgoda nic do kupy nie niesie ale wszystko rozprana i różnemi wiatry rozniosi — ... je poczérajmy, teraz poślizgnęła się noga ich, odjąć się nam nie mogą — Bogiem się posilić — wszytko całe te grzechy się obalają (spadają) — kłamstwa (rzucać) potwarze na niewinnych — splotła się pszenica z kąkolem — tém się zastawiają, (bronią) — niecnota i niewstyd groble potargała — któż z nas wie co w sercu drugiego zawiąże? — izaliśmy tak już bardzo od rozumu odpadli? — dopóki powodu złego nie obejmie — takeśmy się porwali ~~do nastaddarzenia~~ w ślady cudzoziemców — aż do dokonania tej drogi ... — dokonać drogę (umrzeć) — w Bogu zasnąć — oni to sobie za śmiech poczytali — we śpiączce pobici (w czasie snu) — Bóg nas przygodami nawiédza — osiągnąć co — najezdca rozbójny ... złości i w grzechach brodzimy — Bóg do swéj łaski pociąga — postuch — wyrozumiewać ... mowy ludzkiéj — póki tych złości z siebie nie złożymy — dratwa cienka po cienkiéj szerszego do serca wchodzi, z małych grzechów braciemy w najwiętsze — nauka tak źle zażyta ... złoto obrócone w plewy — wielkie o sobie rozumienie skradali — domak, prostak — lud który się bojaźnią boży zaprawi — pierwsze oko na religiję mieli — wszędzy takimi ludźmi zgo... stać nie może, stanąć nie może — raz zbywszy się narodowości, zginiemy — większe na rozmnożenie cnot oko mając byłoby nam bezpieczniéj — i lud do cnot wszystkich powolniejszym czynili —

pokajanie – sobkowstwo – przerzasnąć – na uwiarowanie tego – Końsz – bitzy
o dziewiątach – piwnik – przywieść kogo do zimnej wody – kwarciany – półzegarz – modła-
reus – wark – kuczma – kanak –

Głupstwo i rozpusta tę najwiękrzemi Wiary nieprzyjaciołami. B

Projekt do Prawa Religijnego – w nocie z k. 134

– tam wszystko Tatrów przychodzi gdzie religija – stąd wszędy religijność odnoszą – w wierze
nu swego odstępujemy – dlatego ci którzy prawa stanowią wszystką swą mądrość na to układ
mają aby serca ludzkie zaprawiały się braterską ku sobie miłością – naprzód w tem kró
twie jest szkodliwe i jednej odrobiny sprawiedliwości nie mające ono prawo które
– jako oczu na to nie otworzym? co za ślepota na nas padła? – dla tych grzechów B
zgody nie dopuścił a powichranie głów i myśli przepuszcza, puścił między
P. B. ducha wartogłowca. Izaj. 19. (inaczej w Wujka) – to tylko niepotrzebne po
wienie naprowadzi – rzadki dziś szuka prawdy – gładko z sobą mówiąc jeden drugiego
– skoro położeni między sobą jedność i zgodę – obejrzycie się prędko na te szkody i utraty
ce wam z niezgody urastają – ma takie i tę sztukę nieprzyjaciel że.. – ~~że nie mam~~
nad ~~ciałem absolutum~~ dominium ale ~~cnota~~ – wszczepiona w obyczaje niezgoda
~~sama~~ to w siebie wszczepione.. – ~~wszystko ciało ziemskie do niebieskiej jest jako~~
~~no prastudo Tatrowej góry~~. – otwórzmyż uszy na te słowa bo prawdziwe – Chry
za Pana z bóstwa zdzierają – kto jedno obała ciemności się ocucić nie ma nadz
gie? – takie sobkostwo bezrozumne – jestto wielka ślepota na wielkich grzechem
rozniecą – jeśli ważność wielkiego i prace o dusznych zamdleje.. – w cnotę oblecem
będziemy bezpieczni – to nas podało w ręce nieprzyjaciół – gdy się w wielkiej kardość
miłość świata podniesienia i na głupszą się bezpieczność udanie – twarda
ta – sieć nas nieprzyjacielska przestąpi – ~~wiele jest u nas tak wierne~~ Bóg
dów uberał i do tego czasu ręki swojej i sprawiedliwości z nich nie zdjął – społu
wszystkiej miłością zwiążujemy – które wolności dalej się pod interregna wytargowały
wyrwał
niezyty, i tak się wysoko podniosły – poswarek – na jaśnię wyciągnął tę praw
– jestto chciej dziwy płodzić (chcieć coś robić koniecznie nadzwyczajnego, nie tak jak wszyscy
– przewierzgnąć się (przeskoczyć się) – zbyt pieszczona, zamdlona mowa – więza, budo
ciała – iść o płatne, na płatne (mierzyć się z kim szablą) – to chwiał trzęsły f niego mówi-
– wnet aż na drugą stronę przetaduje – nogawice – jakoby stawu w nim nie było
wyprężony jak kij – z piętra mówić, górnie – chlubliwy – dotośliwiej (dołożdnij)
nieumiętność stowarzyszy się z dumą – i inne rzeczy przylegli (do tegoż odnosi
– zdjąć tma wszystko, jako z oczu bielmo, zasłonę głupstwa – kto zwyczajowania swe mieć
władzą rozumem – gdy rozum zapomni się a odpadnie od mocy – namiętności nie chcą
pod sprawą rozumu – póki ich rozum nie zgęsta – tak ich przyciska i ostawi głupstwo –

Pan zawiąże rany ludu swojego.

Jako młode jaskółczę tak będę szczebiotał, a będę stękał jako gołębica. Proroctwo Izajasza, r. 38.

I wznidą w domiech jego ciernie i pokrzywy, i oset po murzech jego: i będzie legowiskiem smoków i pastwiskiem strusiów.

Niebiosa będą zwinione jako księgi — wszystko ich opadnie jako opada liść z winnicy. 34.

Jako pasterz trzodę swą paść będzie: ramieniem swem zgromadzi baranki, a na łonie swem nosić będzie.

Którzy mają nadzieję w Panu wezmą pióra jako orłowie polecą a nie upracują się, chodzić będą a nie ustaną, nie upadną we młodości. 40

Zstąp usiądź w prochu panno córko babilońska, bo cię już więcej nie będą zwać pieszczoną i kochanką.

Izali może zapomnieć niewiasta niemowlęcia swego aby się nie zlitowała nad synem żywota swego.

~~Zagnana~~ i w więzieniu.

Rozkosznica — Naśmiewca — wyniosłaś ku oczy, wydrzeć.

Zmocnicie ręce opadłe, kolana omdlałe utwierdźcie.

Niebiosa jako dym rozpłyną się, a ziemia jako szata zwiotszeje. — Rozciągnął niebiosa i założył ziemię —

Oblecz się w moc twoją dawną — Otrząśnij się z prochu, wstań a siądź Jeruzalem; rozwiąż związki szyje twej pojmana córko Syon.

ubożuchna

Podnieś się Jeruzalem któreś piło z ręki Pańskiej kielich gniewu Jego — wystawi cię na pychę wieków i na wesele od pokolenia do pokolenia — da ci wieniec miasto popiołu + płaszcz chwały

Oddał cię w ręce tych którzy cię poniżyli mówiąc: nachyl się a przejdziem po tobie — i położyłaś ciało swe jako ziemię, i jako drogę przechodzącym.

Miłosierdzie Pana nie odstąpi od ciebie i przymierze pokoju Jego nie zachwieje się. — Wyniesie cię na wysokości ziemi i nakarmi cię dziedzictwem Jakóba ojca twego.

Izali nie to jest raczej post którym obrał? rozwiąż związki niezbożności, rozwiąż brzemiona ciężące, wypuść wolno niewolą uciśnione a wszelakie brzemię rozerwij — Ułam łaknącemu chleba twego a ubogie i tułające się wprowadź do domu twego. Tedy wynijdzie jako zaranie światłość twoja, pójdzie przed obliczem twém sprawiedliwość twoja a chwała Pańska zbierze cię.

Obyś rozdarł niebiosa i zstąpił, od oblicza twego góry by spłynęły.

Syjon pustynią został — dom poświęcenia naszego i chwały naszej gdzie cię chwalili ojcowie nasi stał się pogorzeliskiem, i wszystkie kochania nasze obróciły się w rozwaliny.

Policzę was mieczem, a wszyscy w porażce upadniecie.

Błagajcie Pana: a choćby grzechy wasze były jako szarłat, j[ako] śnieg ~~będzie~~ staniecie białe —

Gdy wilk i owieczka będą chodzić społem z lew i wół razem będą jeść jedną plewę. Ob. [illegible] v. 11ty

Miecz gniewu was pożre — będziesz jako ogród bez wody

ubior zieniałt. ob. proz. Izaj. r. 4.

Cytra, lutnia i bębny i piszczałki i wino na biesiadach waszych

a sprawy Pańskich nie baczycie.

Starci będą jako len — jako płomień pożera pozdźierze tak

pyszni jako pęcz będą — moc ich ulci z wiatrem jako dym

trawy spalonéj.

Poruszyły się naproźnili z zawiasami od głosu wołającego.

Jako się wzruszają drzewa leśne od wiatru

Będzie tułaczem od strachu.

Ściągniona ~~pyszne~~ będzie do piekła pycha twoja, pod tobą pościelą mola, a przykrycie twoje będą robacy.

Gwiazdy nie rozpuszczą światła swego.
(bezbożny wojownik r. 14) Izaj.
Obnaży się twojsko potułowe od słońca swego
Jako na otrzęsionéj oliwie zarś albo trzy oliwki na wierzchu gałęzi —
Miasto nasze obrócił w mogiłę, w gromadę kamieni, upadek zawalił bramy jego — i obrony wysokie murów twych upadają —
Pan odejmie tę z każdego oblicza.
W suchości żniwa wasze będą pokruszone.
Biada którzy się ... serca głębokiego — jako gdyby glina mogła przeciw garncarzowi, albo rzecz zrobiona temu który ją urobił: nie urobiłeś mię; i w ulepieniu lepiarzowi swemu: nie rozumiesz.
Jako niewolnik pragnie cienia tak ja śmierci.

— Będzie wam złość wasza jako mur porysowany wysoki który gdy się nie spodziewa, upadnie. — Pan otworzył bezdnie u morza (na potop) które słowem swojém w przepaściach zamyka —

— Upadlismy jako trawa za kosarzem — Hardość ich objęta — Bałem się Pana jako morza z nawałnościami swemi na mię powstającego — (Dwóch tylko do ziemi obiecanej Num. 21) — Kogo Pan wziął w swą rękę obronną — powstać z grobu w swej jaśnie

— Zdejm z nas rękę twą ciężącą — Zawiązał lwom paszczeki by mu (Dan.) szkody nie uczynili — Którzy ich ciałem z ziemi obtoczony — (wróg) i ma nas jako owce do zabicia — Gniew Pana wypada jako ogień, i opoki się rozsypują od niego — to nasze po ziemi rozwłóczenie —

Wołam do ciebie Panie w [wielkim / ucisku] dnowy mej jako pisklę niemowne i z gniazda upadłe woła na pomoc całym głosem swej piersi omdlewające ziemi swej nie ogląda (...)

będzie porwany jako proch na górach przed wiatrem.

bardzo się przeciwko nam zmogłeś ~~wołając~~ ześ nas tak ucisnął.

Jako oracz gospodarz wyrwie z roli swej ~~ziele~~ trawę zbytnią urodzaj tłumiącą tak [wydarłeś / porwał] nas z ziemi ojców i rozmiotłeś pomiędzy narody.

Morze rozdarł na pięć, do sucha — jarzmo na ubogie kładzie czemużeś lud swój rozrzucił po świecie? —

gniew Jego rozdarł morza — Ephraim teraz pasie wiatry.

— jeszcze się Izrael wypuści jako lilija.

pror. Jeremijana — 2.

Któż to jest który jako rzeka wzbiera i rzece: wstąpiwszy połknę ziemię, wygubię miasta i obywatele ich.

Cielica piękna ~~ich~~ Egipt, poganiacz z północy przyjdzie na nię.

Którzy mieszkali pośrodku niej, jako cielcy ukarmieni obrócili się i uciekli bo dzień wygubienia ich przyszedł na nie.

Porże ich miecz, a nasyci się i opije się krwi ~~ich~~ pobitych.

Przyjdzie zbójca do każdego miasta a żadne ~~nie~~ nie ujdzie.

Rozlegli się w rozkoszach jako cielcy ~~po trawie~~ w pastwisku bezpiecznem (moje)

Zawstydzona jest matka wasza i porównana z prochem, pusta, bezwodna i wyschła — Dla gniewu Pańskiego nie będą w niej mieszkać ale się cała obróci w pustynię; każdy idący przez Babilon zdumieje się i świstać będzie nad wszemi plagami jego.

Trzodą straconą stał się lud mój.

Na murzech Babilońskich podnieście chorągiew, przyczyńcie straży, wystawcie stróże, nagotujcie zasadzki —

Która mieszkasz nad wodami mnogiemi, bogata w skarby, przyszedł koniec twój, o miasto!

Jako lew stojąc nad zabitą ofiarą nim uspokoi się w gniewie roztargnie się potężnej grzywy swój wstrząs, tak Pan okrył nas miłością jako ptaszę — schował nas w swym gniewie jak w obłoku, aby nas nie znalazł.

Trzewdzie (tawje)

Chodzić w rozkazaniach pańskich — w zakonie

Rozegnani między narody.

Dziedzictwo nasze obróciło się do cudzych.

Czyniliśmy niezbożnie. — Porzucili sądy boże.

Wziął od nas głos radości i głos wesela.

Bajkowie (zapewne od bajek, zamiast bajkarz)

Podany nieprzyjaciołom (jako ciemnoty piastunce) moje.

Wielkość Boga — 1041. — 1173 — 1195 —

Przeciw bałwochwalcom i o fałszywych bogach. 1043 cały rozdział – 1173 –

Panie uspokój już twe straszne rozgniewanie! –
Przywiodł na nich miecz nieprzyjaciół.
ustanie radość, pycha, wielkość wasza
Pan na was wykona gniew swój
Padł na lud mój swój zapalczywość
Nie sądź nas według dróg naszych.
deszcz zalewający
Pan lud swój rozmnoży jako urodzaj polny.
Szaty wszystkie.
Zabijacze narodów.
uwielmożyć się w Panu.
człowiek ucieka jako dzień (Job)
Czemuż cię tak podnosi serce twoje?
człowiek jako wodę pije nieprawość
Zebrał gniew swój na nas.
Cóż mówię jest człowiek aby Pan ruszył się świat przeciw niego jako olbrzym
~~myśl~~ plagami nas opasał
wesele ~~m~~ grzesznego krótkie jako mrugnienie oka.
życie przemija jako sen odlatujący jako widzenie nocne.
strzeż się serca swego by cię gniew nie zwyciężył.
uczcie się wybadywać dróg pańskich.
liczba chwały gwiazdy zorane – Ty mówiłem jako przekl...
mię na sen zawijasz –
+ Posuszy wiatry w falach morza jak dzikie konie najeżdżone w tu...
pustyni i t. d.
w fantazji widok śpiący został opętany – historya jego –

Psalm. 118. v. 50. i 54.
To mię ciągle w utrapieniu mojem.
Ps. 118. v. 28.

ptaki powietrzne, zwierzęta polne, i płazy ziemne i ryby morskie.

Dzieci rozdzielili serca wasze (wojny domowe)

wyprowadziła się od nich dawna ich sława

Pan był ich ojcem i piastunem

oddaj nam lata smutku latami radości (w)

Zapuśćcie sierpy bo się dostało żniwo.

i wzbudziłem z synów waszych proroki

w niewolę zaprowadzone

porzucona jakeś na ziemi, i nie ma ktoby cię podniósł.

Ten co obraca ciemności w zaranie

Jako gdyby uciekał mąż przed lwem, a zabiegł mu niedźwiedź, a podparłszy się ręką na ścianie domu ukąsiłby go wąż.

Położyłeś na nas oczy gniewu jako wąż na ptaka upatrzonego (m)

Który woła na wody morskie ~~by porwawszy wyrzucił~~ a wychodzą z otchłani (w)

wyrywani z ziemi rodzinnej +

W burzy i wichrze drogi jego, a mgły proch nóg jego

Którzyście ład jego zepsuli.

rozbolejcie się bardzo.

wymorzyło się złe z nas samych – wymorzyli się złoczyńcy po wszystkiej ziemi

drzewa owocami obciążone.

ostarzeni w utrapieniach. lud ostarzony w uciskach.

kiedyż się dopełni pomszczenie nasze?

żyły źródeł zdrojów świeżych a nie popłyną

i wyjdzie zatajone złe na nas ogniem

włożył na myśli moje wzburzenia.

pycha moja była obfitowała

słońca świat wypatrującego

podać serce w smutek

wyschła siła moja jako skorupa

bendzieś nas uciśnął

drapieżca ludów

rozciągnij miłosierdzie twe nad nami jako obłok etc

opuściła mię siła

niech się nie cofnie serce nasze przed Tobą

poczytani jesteśmy jako owce na rzeź.

jako oliwa rodzajna

o panie zdarz nam dobro.

jako lilija padolna

żaliście widzieli

póki nie nachylą się cienie i wieczór nie rozszerzy się

tak zaszli w szaleństwo — w grzechy, w złość —

odpadł od nich rozum —

pięknością niewieściaty pojmała dusze jego.

Wygładzi on wszystkie który w granicach naszych mieszkają jako ... wół trawę aż do korzenia wyjadać?

Strzeżcie by się nie uwiodły serca wasze i nie odstąpili od Pana

kiedyż odpocznę od moich nieprzyjaciół?

Strach wasz i bojaźń puścił Pan na każdą ziemię którą deptać będziecie

uczynię podług mowy twojej.

Oto kładę przed oczy wasze dziś błogosławieństwo i przeklęstwo —

Nie naśladuj bogów cudzych, ale naśladuj (idź drogą Jego) Boga twego

Nie naśladuj złości onego widocznie, swoich wymysłów, nie przyzwo...

Napród będzie na nim ręka moja, i wszystek lud niech pójdzie z ręką

Zbiorę rozproszonych ze wszystkich narodów

Jako orzeł wywabiający ku lataniu orlęta swe i nad niemi latający, ...

...rozłożył skrzydła swoje i wziął go i wziął na ramionach swoich.

Kiedyż ziemia nie uspokoi się od wojen?

rycerze nasi ~~się~~ polegli w ziemi połączyły słońce pod głową miecze swoje ...

— zostaliśmy się jako wdowa osierociała czyimy drugie narody rządzili, i jesteśmy ku pośmiewisku

i urąganiu nieprzyjaciołom —

— Na wszystek lud Izraela gniew Jego poległ.

I będzie trup ludu tego pokarmem ptastwu powietrznemu i zwierzętom ziemskiemu, a nie będzie ktoby odegnał.

Kania na powietrzu poznała czas swój, synogarlica i jaskółka i żuraw strzegły czasu przyjścia swego, a lud mój nie poznał sądu Pańskiego.

Zawstydzili się mądrzy bo słowo Pańskie porzucili a żadnej mądrości więcej niemasz. (r. 8 – w. 9)

Strzała raniąca język ich –

I rozproszę je między narody których nie znali sami i ojcowie ich: poślę za nimi miecz aż będą wytraceni.

Minęło żniwo, dokonało się lato, a myśmy nie wybawieni. – I do[...] które mądre są poślijcie a niech się pospieszą.

I polęże trup człowieczy jako gnój po ~~ziemi~~ polu i jako siano za [...]sym, a niemasz ktoby zbierał.

Niech się nie chlubi mądry w mądrości swej, i niech się nie chlubi [mo]cny w mocarstwie swem, i niech się nie chlubi bogaty w bogactwie swo[im] – ale niech się w tym chlubi który się chlubi że umie i zna mię że jest Pan który czynię miłosierdzie i sąd i sprawiedliwość. (r. 9) 23–25)

I rozproszę je męża od brata i ojce od synów – rozsieję je jako źdźbło [które] wiatr porywa na puszczy – dopuszczę (wyrzucę) na nie złe z których wyjść nie mogli.

I dam je na wzruszenie wszystkim królestwom ziemskim.

Będzie jako wrzos na puszczy w suchości – na śmieciskiem zostanie.

Zawiłe jest serce wszystkich i niezbadane: kto je pozna?

Zwiodłeś mię Panie i jestem zwiedzion, mocniejszyś był niźli ja i przemogłeś.

Ale Pan jest ze mną jako waleczny mocny.

Przeklęty dzień któregom się urodził, dzień którego mię porodziła matka [...], niech nie będzie błogosławiony – Przeklęty mąż który opowiedział

ojcu memu rzekąc: urodził ci się syn mężczyzna, a jako weselem uwesel-
go. Niech on człowiek będzie jako miasta są które Pan wywrócił a nie
żal mu było, niech słyszy wołanie rano i wycie czasu południa k-
ry mię nie zabił w żywocie żeby mi była matka moja grobem a żywo-
ty jej poczęciem wiecznem.

I przejdzie wiele narodów przez to miasto i rzecze każdy bliźniemu swemu:
Czemu Pan tak uczynił miastu temu wielkiemu? A odpowiedzą: dlatego
że opuścili przymierze Pana Boga swego.

Nie płaczcie umarłego ani się nad nim żałobą rozrzewniajcie: płaczcie
tego który wychodzi bo się już więcej nie wróci ani oględa ziemi narodze-
nia swego.

Choćby był pierścieniem na prawej ręce mojej i stamtąd cię zerwę

I dam cię w ręce szukających ~~ciebie~~ duszy twojej — i zaślę cię i mat-
kę twą do cudzej ziemi gdzieście się nie rodzili i tam pomrzecie. A do ziemi
do której oni podnoszą duszę swą aby się tam wrócili, nie wrócą się.

Ja też zgromadzę ostatki trzody mojej ze wszech ziem do których je wy-
rzucę, i przywrócę je na grunty ich i rozpłodzą się i rozmnożą się. I posta-
wię nad nimi pasterze i paść je będą, nie będą się więcej bać ani lękać, a ża-
dnej nie będą szukać z liczby.

Wypełniły się dni wasze o ~~przedziejszi~~ Książęta, upadniecie jako naczy-
nie drogie. — Syjon jako pole oran będzie.

Będzie wódz jego z niego a książę z pośrodku jego wywiedzion będzie
przystąpi do mnie i przytulę go.

Jeszcze słyszan tu będzie głos wesela — jeszcze przechodzić tu będą trzody
pod ręką liczącego.

Wyście mię nie słuchali abyście opowiedzieli wolność każdy bratu swemu
i każdy bliźniemu swemu, oto ja dam was na rozproszenie wszem kró-
lestwom ziemskim. (r. 34)

Dusza moja wielce sprawowana.

Z proroctwa Jeremijasza.

I rzekł Pan: od północy otworzy się złe — zwołam wszystkie rodzaje królestw północnych, i przyjdą i postawią każdy stolicę swą w wejściu bram Jerozolimy. — Odwrotnica Izrael.

A nie mówili: gdzie jest Pan który nas wywiódł z ziemi egipskiej, który nas prowadził przez puszczę, przez ziemię niemieszkalną i bezdrożną, przez ziemię pragnienia i obraz śmierci, przez ziemię w której nie mieszkał człowiek.

A tak ty przepasz biodra twoje a wstań i mów do nich wszystko co ja każę tobie. Nie bój się oblicza ich — albowiem ja uczyniłem cię dziś miastem obronnem, i słupem żelaznym, i murem miedzianym — będą walczyć na cię a nie przemogą bom ja z tobą jest abym cię wybawił.

Złamałaś jarzmo moje, rozerwałaś związki moje i mówiłaś: nie służyła — Jam cię nasadził winnicą wyborną, jakożeś mi się odmieniła? Wielbłądzica prędka wyprawująca drogi swoje, dzika oślica przywykła puszczy zabrawszy wiatru w żądliwości biegu i nigdy jej nie powstrzymuje tak ty nie dasz się w grzechach hamować.

Gdzież są bogowie którycheś naczynił sobie? niechaj wstaną a ratują cię czasu utrapienia twego —

Próżnom karał syny wasze, karania nie przyjęli — Miecz was ogarnie pobije, pożre — podam was w paszczękę miecza, — pomsty za wasze [illegible] gniewu mego — pobije paszczęką miecza.

Aby nie wyszło jako ogień rozgniewanie Pana —

Wyglądał (szedł) lew z legowiska swego a łupieżca narodów podniósł się, wyszedł (stąpił) z miejsca swego aby obrócił ziemię twą w pustynię — przepaszcie się włosieniczami — [illegible] nie. — Ziemia porządana.

Patrzyłem na ziemię a oto czcza była i niekształtna; i na niebo, a nie było na niem światłości.

Głupi lud mój nie poznał mię (mówi Pan), mądry są aby złe czynili ale dobre czynić nie umieli.

Płakać będzie ziemia i zasmucą się niebiosa – wszystkie miasta są opu[illegible] – A ty zburzona co uczynisz? gdy się obleczesz w szarłat, gdy się dobierz klejnotem złotym i umalujesz bielidłem oczy twoje, próżno się u[illegible] się, bom słyszał głos jako rodzącej, ucisk jako pierworodzącej; głos córki [illegible] jośnej na poły umartej i rozciągającej ręce swoje: biada mi że ustała du[illegible] moja dla zabitych.

Rozmnożyły się przestępstwa ich, zamnożyły się odwrócenia ich. [illegible] wszetecznemi stali się – Zaparli się Pana i mówili nie masz go –

Ponieważeście mówili to słowo, oto ja daję słowa moje w usta twoje (proroka) za ogień a lud ten za drwa i pożre je.

Oto ja przywiodę na was naród duży którego języka umieć nie będ[illegible] ani zrozumiecie co mówi. – Grzechy wasze zahamowały dobro od was –

Położy się ziemia pusta, ku mieszkaniu niesposobna.

Wszyscy się udali za grzechem – przeto upadną między padającymi.

Bo się naleźli między ludem moim niezbożnicy czyhający jako pt[illegible] nicy zastawiający pętlicę i sidła na pojmanie ludzi.

W sercu grzesznika chłód jako na dnie studni głębokiej – serce chłodne dziś studni głębokiej (moje) ~~wir~~ można odwieczniai)

Na co mi kadzidła przywozicie i ziele wdzięcznej woni z ziemi dal[illegible] całopalenia wasze nie są przyjemne i ofiary wasze nie podobały mi [illegible]

Strzałę i tarczę pochwyci, okrutny jest a nie zlituje się. Głos [illegible] zaszumi jako morze – Usłyszeliśmy wieść o nim.

Oto ja przywiodę złe na ten lud, owoc myśli ich, że słów moich [illegible] słuchali a zakon mój porzucili – Odeszli w woli i w przewrotności ser[illegible] swego – ani też przyjęli karanie.

Ustanie głos radości i głos wesela, głos oblubieńca i głos oblubienicy ziemia będzie na spustoszenie.

Czubeczku krzywo oczesz,

Poprawże się jeśli możesz. (Piosnka)

Siedź raczej doma proszę, nie zwiedzaj świata,

Bo to często swawola i próżna utrata...

Żebyś się stamtąd wrócił prawdziwym pielgrzymem,

Nie z chlubą, nie z nikczemnym próżnej chwały dymem,

Nie z historyą tylko i nie z nowinkami,

Ale z żywotem lepszym, z cnemi uczynkami. (Część 2, Klonowicz Worek Judaszów)

Ludzie zaszczycam, jako jaskółki ze latem;

Dziedzicowi szczodremu każdy chce być bratem... (ib)

Na wszystko porwałyś złoto nowym złotom,

A dzieci wierzą chytrym i powabnym stworom.

Tak rybitwi płocicom popuszczają wędy,

A ryba się obraca za ponętą wszędy.

Tak łacnie młode lata rzadne się uwożą

Za słodkością niesłuszną, za marną rozkoszą. (ib)

Nawarzą cebrami, naszkatele noszą,

A o piwo swej warzy już dziś ani proszą. (ib)

Już teraz tarem jeździć, i kwatrem, i dryją,

Tylko owym należy co żebractwem żyją.

I owszem choćia trzeciem, dobrowolnie giniem,

Nie godzi się nam jeździć jedno szkap tuzinem. (ib)

Rączka ~~bimiątka~~, twarz biała, mówczyka pierwszona,

A sukienka jakoby z rybka wyjmiona. (ib)

Bluszczu przebujny, tu przy tej mogile
Cicho wzrastaj, rośnij sobie mile,
Rozkładaj piękne liście, lubuj sobie
Przy tym tu grobie. (Klonowicz Żale

W szerokiej krajce, pięknej, przekobiałej,
Z nowym przyjacielem, w magierce zuchwałej,
Czupryna ku niey, białe szarawara,
Kto idzie? wara! (Flis)

W Krymie konsul to był król, Dyktator Cesarem,
A my się to o leda urzędniczkę swarzem -.- (worek Jud

Każde miasteczko ma swoje zwyczaje,
I swe przezwiska, jak swe obyczaje..
Tak gębę trąbą zwią u charkamusi,
Kto już najskwarliwiej połówki zdławi,
Zająca kotem, ucho już zaś nie uchem,
Musi zwać słuchem. (ib)

Ludzie w niedostatku
Pożyczają u ludzi, lub w jakim upadku,
A potem gdy przyjdzie czas naznaczonej płacy,
Nie oddają pieniędzy przyjacielskiej płacy.
Zakorni się przez długu, a zachwali Taja,
Niedostatni się kryją, a ów inszy niedbający,
Wszyscy się [illegible] bawią; a ów nie ma swego,
I zażywa frasunku a niepotrzebnego. (ib)

Takie brasie powiedam, złe argumentujem,
I to cobyś rad widział, w głowie sobie kujesz. (ib)

Karmi się ustawiczną biedą i kłopotem,
Zimnem i upaleniem, trzewi, dymem, potem.
Cierpi kuny, dyskupcję, korbacze, gąsiory,
Osocniki, pochlebce, podatki i pobory,
I pany furyaty, opite, tyrany,
Pyszne, chciwe, wszeteczne, gorsze niż pogany. (ib)

Oracz ziemny sługa,
Stary Niebu i ziemi trzymając się pługa;
Jegoto zasłużone cokolwiek ma z ziemie,
Nic u niej nie otrzyma jeśli śpi a drzemie ...
Ale gdy Bóg nie zechce, już Niebo miedziane,
Ziemia będzie żelazna, pola nieodziane. (ib)

Człowiek jest człowiekowi czasem miasto Boga,
Czasem też miasto wilka, lub gorszego wroga. (ib)

Koło okna ścieżka,
Trzymaj matko pieska,
Masz córeczkę ładną
Bo ci ją wykradną. (Piosnka)

Stoł trzy lata, kot trzy płoty,
Człek trzy konie, koń trzy koty.

I miecz i tarcza pełna
Przed tą która jest piękna. (Narusz.

Juści, moja, juści,
Bóg nas nie opuści. (Piosnk)

---

a cóż idzie za tem?
Oto [illegible], co teraz człowiekiem bogatym,
Słynie w dobra i pierwszym w groszu kapitalistą,
Wypleeze ci szkatułę kochaneczka czysto. (Nar. Sat. 8.)

Nie wessła w wieczne natura sojusza,
Ni się z ciężkim los o to zgodził,
By się z nich tylko wielkie lęgły dusze,
A ten był zdatny kto się w szczęściu rodził. Nar. Oda do Stan

~~Znajdzie, najgoda~~
Ożywny jakiś wietrzyk od zachodu
Lekkim się brzękiem w martwe dusze wlewa,
Oddech z długiego powraca zawodu,
Pierwszą zielonością myśl mózdżku wdziewa. Nar. Oda 34.

Niechaj nie skąpą drwa na komin dłonią,
Niechaj natrętny mróz z izby wygonią,
Mój Taliarchu; a dla trosk potuchy
Postaw na ławie z winem dzban dwouchy. Nar. z Hor. 6.

My z sobą gwarzym, a czas skrzydłopłochy
I słowa goni i chwile pomierne.
Póki masz w ręku, zażywaj tej trochy
Życia marnego, bo jutro niepewne. (ib) 7.

Stronisz ode mnie, Chloe urodziwa,
Jako sarneczka, gdy matkę pierzchliwą
Ściga po kniejach, a na wietrzyk lada
Ucha nakłada.
Bo czy to lekką drżąc zaigra chmurka,
Z liściem poruszonym, czy we krzu jaszczurka
Ruszy gałązką, sama nie wie w lęku
Gdzie ją strach niesie. (ib. 12)

Łakomy człowiek i chwyta i goni:
Lejąc w ten przetak, wnet woda wycieknie.
Szczęśliwy, który, co ma z bożej dłoni,
Mało[2] czy wiele[1], dość mi na tém, rzeknie. (ib. 56)

Ej! kiedy żalcie, to żalcie! gdzież one
Cybelskich Krerców dudki ustocone?
Czemu nam głośne cytary nie brzęczą,
Obeszłe siatką na ścianie pajęczą? (ib. 59)

Wstyd nam cię widzieć, wyrodna młodzi,
Nie umie dosiąść bachmata,
Ani z oszczepem na zwierz zawodzi,
Choć mu wąs z warga wylata. (ib. 64). Pieśni Horacyusza.

Jako kiedy kwiat polny, od sieczystej stali
Ścięty, na pokos się zwali,
Choć jasne zachował oczko, przecież traci świeży
Wdzięk, nim go krasa odbieży. (Narusz. Oda do malarstwa.

Kwiat ci to jeszcze w pierwotnej trawie,
Wszystko w nim przymiotów wygrawa;
W ludzkiego ciałka drobnej postawie
Ledwo się człowiek odzywa. (Nar. Oda do Ignac. Potockiego)

Mąż był jej świadkiem niewinnego życia,
Czy się bawiła w kądzieli koło szycia,
Czy dom sprawiała pilna gospodyni,
Czy się z ołtarzem bawiła w świątyni.
Ale Bóg za to prostactwo mianowane
Spuścił na dom jej skarby nieprzebrane. ..
Bo cóż być może w tem życiu mizernem
Słodszego, jak żyć z towarzyszem wiernym?
W smutku pociecha, ochłoda w przypadku,
Ratunek w pracy, folga w niedostatku,
Nadzieja w chwili złej niezwyciężona,
Mężowi swemu jest poświęcona ... Mężowi swemu

kokietka. Kto pięknej bez cnót wziął oblubienicę,
Dla cudzych wróblów ten posiał pszenicę. Nar. Oda 10. księga 1

Nie swojem się szczyci,
Kto tylko złotem i herbami świeci. tamże

Nie ten u mnie żył długo kto wiek przeżył długi,
Lecz kto życie niezliczonemi ozdobił zasługi. Oda 11sta

Różne ma sława drogi, różne do niej stopnie.
Jeden pomyślnym torem ci [illegible] dopnie,
Drugi się drze po skałach; lecz większe nagrody
Odniesie kto trudniejsze zwyciężył przeszkody. ib.

Mierność. Mały folwarczek, nie stary [illegible],
Mały ogródek, mały stołek w domu,
Mały a z sercem dostęp do potęgi,
Mały koniczek i jeden i drugi,
Mały świat przyjaciół poczet a poczciwy,
Gdy to mam wszystko, prawdziwiem szczęśliwy.

Nadto ... Nadto kochania, często szkodna miłość,
Nadto [illegible] przeciw dniom przypisane, ..
Nadto surowy, [illegible] w grób wprawuje,
Nadto surowe, często szkodna psuje. Oda 12.

---

do bociana. Tuś się urodził, ptaku niezyczliwy,
Tuś wzbił gniazdo, tuś objadał niwy,
Tuś miło bujał! Czemuż w czas jesienny
Nie czekasz z nami (umajonej) wiosny. Oda 14.
prędko-wrotnej

Pytaj się wszystkich mędrców, żaden nie wie
Czy żony Bóg dał dobry, czyli w gniewie. Oda 21.

Ziomkowie zacni cnoty niezwalczonej;
Dość wam na tém, żeście chcieli wspierać
Kraj, a dla niego i żyć i umierać. Oda 24.

Ale Bóg jako wszystko postanowił bacznie,
Tak i w tém swoję mądrość okazuje znacznie:
Że w ludzkie głowy wlepił różne obyczaje,
Ten to lubi, a ów zaś indziej się podaje. J. Kochan. Marszałek

---

Niech się miasto otoczy trojakiemi wały,
Trojakiemi przekopy i mocnemi działy;
Kiedy przyjdzie niezgoda, uniżą się mury,
I wnidzie nieprzyjaciel, nie szukając dziury. J. Koch. Zgoda

Lecz wy nie wynalazłszy pierwéj nic lepszego,
Nie chcecie zgoła trzymać porządku dawnego. (tamże)

Wszystko myślémy na tym biédnym świecie,
Mówiąc zawsze podlejszego gniecie. J. Koch. Fregmenta

Znać że się człowiek nie na rozkosz rodzi;
Bo z płaczem na ten nędzny świat przychodzi (ib)

Czego za świeża skorupka nawrzała,
Ten zapach będzie w sobie długo miała, (ib)

Jakoby też rok bez wiosny mieć chcieli,
Którzy chcą żeby młodzi nie szaleli — (ib)

Prawa są równie jako pajęczyna,
Wróbl się przebije, a na muszkę wina (ib)

---

kto bogaty? Nie kto ma złoto, ma perły, ma szaty;
Ale kto ma swém przyjaciel, to bogaty (ib)

---

starość nie radość Biedna starości, wszyscy cię żądamy,
A kiedy przyjdziesz, to zaś narzekamy (ib)

---

pobożność Gdy będą Boga usta wyznawały,
Niechajby go też i sprawy nie przeczały (ib)

---

zasługa osobista. Wielka chluba zaprawdę, komu to Bóg daje
Że czego z przodków nie ma, sam przez się dostaje;
A swą cnotą tak świeci że i przodki dawne
Rozświeca, i potomstwu imię czyni sławne. J. Koch. fragment

---

przy wielkim ołtarzu. Bo i zawsze więcej jedzą
Którzy bliżej mszy siedzą

(umarły)
A zgniła nie on, tylko jego ziemna
Lepianka, oczom ludzkim nieprzyjemna,
Z której gospodarz ustąpił, a ona
Stoi pustkami sobie zostawiona,
Stoi jak szałas chrościany odarty, Który winiarze stawiają dla war-
ty: Zaledwie z onej stoi ustąpi burze Już ją leda kto odziera i szu-
ka. (Zimor. Roczyzna)

Tobie już błogo, o dziś wybrane Żeś do wesela weszła swego pana,
Tamże nas czekaj, aż te nasze ciała Skończywszy, w której ujrzemy cię chwale (ib.)

Więc nie mędrca, nie brata, ani też drugiego
Adama utworzył mu do życia społnego,
Lecz żonę słabą z jego uformował żiobra,
Zła oraz była jednemu wszystkiej, drugiemu dobra. (Zim. Dziewosłąb)

Persephone córka Cerery porwana od Plutona w wirydarzu.
Chociaż się ukopał w Awernowych hutach,
Choć do niej w smarowanych dziekciem wyszedł butach,
Chociaż że dymem śmierdział i obrzydłą siarką,
Została Plutonową być mili wieńczarką. (tamże)

Mogę galardy z włoska pergameńską skoczyć,
Pląsy ruskie wyprawiać, polskim tańcem toczyć. (tamże)

Bezpieczniej polatuje sobie szczygiełka, Weselej pnie się w górę bluszcz wsparty
tyczą; Wdzięczniejszy odgłos bije z dwu szpaków zgodnych, Większy zapał z dwu li-
wyjada ogrodnych; (tamże)

Póki wtedy uczynił Bóg wdzięczną tobie, Co chcesz możesz uczynić ze mną w jednej
[illegible]. Krew dziwna ku wierzeniu że twém jednem słowem Albo cicho chorują albo jeden
[illegible]sem. (Zim. Zalotnik)
Pieśni moich niedoszłych —

prędkiego uczynku

Do prędkiej myśli trzeba; a kto z myślą leży, Drugi go bez rozmysłu do jego ubieży. (Z. Śpiewacy)

Prawo jest pospolite, że co się jednemu Nie godzi, to się nie ma godzić i drugiemu (Z. Zjawienia)

Wnet i jaskółki skoro na wiosnę wylecą, Bez przestanku się głosząc witające szumy biegą, Rechcąca wiele żywych, wiele umarłych w wodzie. (Z. Kozaczyzna)

.. Nie ich broń, nie oni, Ręka boska wygrała, która przy ich broni Wtenczas była, która ich bicrami chłostała Syny zapamiętałe: ta plac otrzymała. (Z. bandarolk)

O czasy, o wieczory, o godziny lotne! Prędkoście mi odbiegły jako sny niezwrotne, Prędkoście upłynęły! (Z. Filoreta)

Miejsca wesołe pełne pięknego widoku, Pagórki winorodne, mogiły garbate, Równiny jednostajne, skały lochowate, Chłodniki gibkim klaczrem sklepione koselowanie... Ztąd na mnie utrapienie bije, i nie zbyła Troska bardziej napada i za serce chwyta (ib.)

Źródło które z skrytego pomika wytryska Nie czyni przyjemnego mym oczom igrzyska, Choć się po kamykach snując słodko brzęczy, Lecz pomąciwszy czyste wody, smutno jęczy. (ib.)

Kiedy wichry szturmowne Drzewa szumem głuchym I tam i sam rzucają jako listem suchym, myślnie bawię się w nim, czekając azali Dąb mię gwałtem z korzenia wyparty przywali, tylko biedy pozbyt i tęsknic które mię Trapią bez odpoczynku. (ib.)

Tylko że nieprzebyte, niezbrodzone morze Zabrania nam przystępu do tak skrzonej zorze Nie inaczej gdy w nocy ciemnej świat utonie, A Cynthia po niebie pędzi blade konie: I nad gwiazdy w ogromnym szyku, aż ci zda się, Że jedna z ich szeregu nagle urywa się, prędkim pędem po powietrzu leci, Rzekłbyś że już zagasła, ani więcej świeci; Lecz ona nie upadła ani lądu dosięgła Tylko na insze miejsce nieba się przeniosła... (ib.)

O miejsca niczem pełne przy mej gospodyni, Bo jej zejście podobne do dzikiej pustyni, be moje pagórki, gorzko was przypłacam, Nigdy bez płaczu ku wam oczu nie obracam, iny się przechadzali, tu na samem czele Urzędnicy rozmawiali z sobą godzin wiele, nam teraz zarosły głogiem wasze drogi, Już ich deptać nie będą mej najmilszej nogi

---

Śpiewaczko mohilowska kędy się zabawiasz, Po którejj teraz tące białe nóżki stawiasz? W którym kącie twe lata trawisz Ukrainy? Powiedz; oto cię pola i wielkie doliny Podolskie chórem kłosów pochylonych wzywają. ~~Oto~~ (Z. Śpiewacy)

Moje miłe rówieśnice Powiem wam swą tajemnicę Zaliczna, nie mała Sakoda spotkała. Nie we złocie ni w dostatku Ale w najprzedniejszym statku: Pół roku użyło Serce mi zginęło. Nie był nikt czasu tej zguby Tylko mój jedyny luby.. (ib.)

Tyś rozkosz ma nieodmienna Tyś myśl moja całodzienna. (ib.)

Nawet dąbrowy zielone I doliny rozłożone

Jak robić, tak też wrajem trzeba poprzimować, Kto chce życia swojego dobrze biegu miarkować. Gaw. Sasterze.

Przykładamy żyjemy, przykład zły za cnotę Od mądrego podany, pociąga prostotę. ib.

Pewnie bajkę, gdy lisu ogon był ucięty, Aby wada nie na niej tylko jednej była, Drugim liskom ucięcie ogona radziła. G. Baby sielanka

Zim. mówi o sobie w dedykacji Roxolanek:

... W pół zawziętej drogi Wściekła Lacheris łotę podcina mi nogi.

... cichuchno więdnę jako lutnia ziarno które stręciła za pnia ostra stal porano.

(widać że długo cierpiał i gust powoli, bo tamże mówi:)

... jako zgruchotany garniec wodę leje, Tak znacznie we mnie siła wrodzona niszczeje,

Prelsi pilnię się młodości mojej nie pnesili . .

nie mierzyc jak to boli
gdy cyrulik brodę goli
mydli mydli, potem goli
nie mierzyc jak to boli.

---

tere fere kuku,
stoi baba u tuku.

---

gąska pstra
dziatki ma,
siedzi sobie na kamieniu,
trzyma Judka na ramieniu,
piskacie gra.

Koło okna ścieżka
Trzymaj matko pieska,
mam córeczkę ładną,
Bo złodzieje kradną

Jaśli miasja, jaśli,
Bóg nas nie opuści.

Płot trzy lata, kot trzy płoty;
Człek trzy konie, koń trzy koty.

Leciały trzy pstre przepiórczyce
Przez trzy pstre kamienice
Przyleciały na piwnicę.

W Ostrogu – na rogu – trąbili trzej bracie – tra, ra, ra.

Parobczaku krzywo orzesz,
Poprawże się jeśli możesz.

Orzech, stokfisz, niewiasta, jednym kształtem żyją,
Na nic się nie przydadzą jeśli ich nie biją.

Dziewczynie kukało,
Polci mi kolenało.

coś tam w lesie się stuknęło,
Na pół świata rozeszło.
Aż to komar z dębu spadł,
Wybił sobie z boku gnat.
Leci mucha do niego
Dźwiga ciało chorego
Nie trzeba mi doktora,
Tylko żyda z klasztora

Jakiś taki zerwawszy się z nim w zawód, ukłapał — usterkował (szwankił)

pustki[illegible] jemu pierwszy dank przyznała — dowcip żartki, rzezy—

[illegible] na rozsądku — przewierzyłże się na cudzoziemskie oby-

czaje — nie chce nadstawiać się cudzem pierzem — grać z kim o lepszą (współzawodniczyć)

— jeśli w czem nie doprawił swojego zagonu — nie wsiada się na cudze kar-

ki [illegible], [illegible] podjętą wykładając rozsądnie, surowo, uczciwie,

jasno, [illegible], [illegible], obyczajnie, nie [illegible] się oddalając od po-

tocznej mowy — dosadnie trefnem żartowaniem — i to ci chluby przysparza

[illegible] się z czego — dowcip trzymając pod miarą — przebijałość — skrzętny i chę-

tny — niesforny — rażywać [illegible] krotochwili w mierze — nie przysadzona (żarty)

sposobność do pieśni (i ochotę) — snadność pióra — przez dowcipu fortele utrzymujące

ciekawość — że łotrzyce pomysły i klechtanie coś mogły — trafił porów-

nanie z obfitem wiankiem — pokusił się z cudzoziemczyz-

ną — wywiązał się inaczej (obyczaj się), przeciw jej obłudzie — nierbyta natrętnica —

ledwo o tem [illegible] (wadzimił) — szwankować, szwank ponieść —

bratować osoby — nie borgując i innym (nie przepuszczając) — w tem krzywy (wszy)

powłóg [illegible] sw[illegible] z [illegible] zdrowia zatem — czasu tej przygody —

krom żadnych zasług — znał to u siebie, lub przed sobą — (sprzebieraw) bratowa w obra-

[illegible] — jeśliby co przepuścił przy nich nikt za złe nie ma — [illegible]

nie kwoli nie piszę tylko prawdzie — im kwoli to uczynił (dla nich) —

jeśli ta w czem utykam — obarczeć się w tem życie marnie błazeństw tego

[illegible] — jest z sobą rozmyślać [illegible] dziwne sprawy one — snadnieby ktoś,

[illegible], to wszyscy zgodzili żeby ku tym [illegible] tak nie przychodzili — kiedy

się ociągnie w cudzoziemskie szaty — [illegible] się w forboty — różniej-

[illegible] obyczajów są dziś [illegible] który tylko [illegible] gdzie [illegible] — jako zając

[illegible] do stawku zachodzi chocia tam ryb nie wsadzał a wody po

brodę — sobie sami w tem łonu ich czynią odwłoki —

Gdy nie pierzcha na oślep żadne od cię słowo,

Więc i w to ugodziłeś myślą narodową.

Dawny [illegible] Soplicy ~~piękne~~ wdzięczne imię one,

~~Dla~~ Co potwierdza w ~~Koronie~~ też i w [illegible] całkowe,

~~Od Korony po wszystkich Polakom ulubione~~

— pomyślilibyśmy na te czasy — osądzić nagardło —

Czy imię [illegible], ~~który~~ ~~[illegible]~~ to wygrywał bitwy

Przeciw Moskwie i Niemcom a ~~był~~ ~~rodem~~ rodem szedł z Litwy. —

wyszeptali te wiadomości (wysłuchali, pościągali) — fabrykowali na

urzędy, wyszedrali —

niewątpliwie wszystkie króle co nią więc bronili —

odważyć zdrowie — w francuszczyźnie — w kryjach trzymać żądze — tabo te lub te —

— tak więc — w oczarowaniu — na oko to widzim — sięć was przyczepi — nie

widrowanie złego — obmyśl — niezbyte piętno, niezbyta tęsknota —

ponówić – dzięcioł, chociaż nań czasem stuka jako pstrocin w dzięciole nawiercają – parter, stąpać z parteru – drugdy – niegłaźny – poplecznik – blichtr – ton – arkan – borgować – płużyć – zaterchnąć – wyszyplać, szyplać – cukać się – szermować – prądy, rafy-majaki – natrzmiony – przyciąć – forytować kogo ~~z~~ liczbarz – ~~utyskiwać~~, ~~tyki~~ – kajać się grzechów – wodomierz – śryż – serdak – zmindak –

Wyrazy.

dostatek języka — poplecznik czyj — odkazywać się z czem (gorąc...) płaszać złemu (tolerować) ptarem posuwać — niegładkie żarty — niedbanna ...rodzici — spaniszony — nie do wiary — zabrawać na co — krzątać się około cze- ...skrzętny — rozmiłowali się w tym języku — wprawić w wyzę — cnie to licz- ...posiłkować — kaleta, puślki w kaletce — utyski — utyskiwać — podwiką, ...podwikę (kobiety) — dołoma — nocorównia (aequinoctium) w Jerozolimie SK. — karwasz (naramiennik żelazny) — łogosz — cyklowanie — rufian — posuty- ...wozrnik — pad —

N. 1.

sposoby mówienia przysłowiowe i familiarne

Groch z kapustą — ja nie ksiądz żebym dwa razy [jedną rzecz] ~~powtarzał~~ — spadło jak z nieba —
wyssać z palca. ~~[illegible]~~ [przyjdzie się] głowę nałożyć — chcieć ściągnąć i ptan-
kę wziąć chorągiewki — chcieć tłuc głową o ścianę —
rzucić się na zasłużony [illegible] lisach. — znowu coś przeskrobał? —
nie ma o co kota targać (o co się bardzo starać) — [zima] ~~[illegible]~~ śmierć [i t. d.] (zapa-
(tuż)
len — wytrzeć skórę, wytłukać [boki] (wybić kogo) — wycierać kominy (łazić od do-
mu do domu, być pieczeniarzem) — zasiać pole (zaniedbać się) — prze-
ciętrzać się po świecie, pędzić życie nadyszkiem — podszyć się pod czyje
imię, pod kogo — skąd im się wzięło to zrobić? — podobny do ojca kubek
w kubek — nie jeżdżą bez ale — zabić komu na głowę, [na łeb na szyję —] na miazgę — rozsądnie
się wirabuje — gracko mu się udało — zabić [wbić] komu klina w głowę — nie
wyjmiesz mu tego klina — podbechtać kogo do czego — trudny [twardy] to orzech do zgry-
zienia — skąd mu to [przyszło] przypadło do głowy? — wziąć na kiel — o włos go nie
spadł, nie zabił — pusić co ptakiem, nie ujdzie nam to płazem —
nie umył się do niego — zjeździł go na funty — zbić kogo na winne
jabłko — nie mam cię za kiełbę pentelkę — odciął mu się tego — po-
kazać zęby komu — nie ma wrzodu w gębie — przesadza, tnie — przesolił —
gotowany w ukropie, prędki — jak niebo od ziemi, gdzie mu tam do nie-
go — tém mi najbardziej [kole] ~~[illegible]~~ w oczy — pleść banialuki, koszałki opał-
[dziwolągi —]
ki, pilnuj swego nosa, nie wściubiaj między drzwi palców — palić cho-
cholki do panny — łasić się komu — wygarbować, wytatarować komu skórę —
wzrosnąć w niebo głowy — jak ogień z wodą, jak pies z kotem — kochać kogo
jak psy dziada — ani mi się to śniło — [i myśl nie przeszła —] potykać słinkę — cudze widzimy pod
nosem a swego nie widzim pod nosem (o wadach) — ledwo liznął łaciny —
bić się ząb na ząb, brać się z kim za pas — nie warte torby sieczki — złapać
gorzkiego mrozu — kruk krukowi oczów nie wykole — przyganiał kocioł garn-
kowi — obadwa zmowne — umoczył i on w to ręce — pośli głupiego po rzeczy

to on rabi tosi – coś on tu musiał zwąchać, to nie jest bez korzyści – on
zawsze musi przypiąć swoją łatkę – nie po koniach to po kołobłąkach – przyszło
jak na psie – czemu tak uciąłeś, gnów dalej – przypytać się do czego np. do pl…
niczistwo – pomieszać koniu szyki – tęgo mu zmył głowę – widzę że to nie pr…
kowli – patrzeć naco przez szpary, przez palce – suszyć, smażyć sobie [konia] czém głowę – m…
kogo lub co na oku – ocierać się o panów – przyjaźni nie wierzy się na fanty –
noga nogę wspiera – ręka rękę myje – siedzić stówka przy zęby – z muchy robić wielbłąda –
– pocić sobie czoło, smażyć sobie głowę – pocić się nad czém – stania …
cia w gardle, solą w oku – wylicie ci to bokiem – wyłtało się szydło w…
ze – uderz w stół to się odezwą nożyce – nie kijem to pałką – wlazł w…
kę zwać pietruszkę – nie wywołuj wilka z lasu – trudno ptasi prosić …
– płynął płynął, u brzegu utonął – gdzie wiele mamek tam dziecko bez …
bez nogi – z deszczu pod rynnę – idzie mu jak z kamienia, co innego jak
po waśle – wycinał jak z płatka od a do Z – plecie jak na …
– ze wszystkiemi dziesze koty – Łasi się jak suczka na przewrocie, jak …
w dziéży – na złodzieju czapka gore – wylęgło się jak na dłoni – ślepy by…
cat – kto chce uderzyć to znajdzie kija – znam cię ziółko coś pokrywa…
– nie zawsze S. Jana w niedzielę – nie krzycz hop póki nie przeskoczysz
– natura ciągnie wilka do lasu – nie taki diabeł straszny jak go malują
– strach ma wielkie oczy – niech cię kanki czepcą – napędził im bo…
– stoi jak mruk – trzyma się go jak pijany płotu – Sam Bogu wiadomo
z ludzi niewieść) – Kiedy trwoga to do Boga – leć na złamanie karku …
– tra aż się kurzy raz brzydko, aż pfe, aż strach – czego ty mu lutek…
głowę – powiem ci krótko a węzłowato – on mi ani brat ani swat – gł…
ma nie dla kotałku – gada jak przez sen – wiémy co powiedzieć (trub…
nać) – co prawda to nie grzech – jest kot w kapuście – siedzi grzybi…
cię kto zybie – mam się jak groch przy drodze – gdy to przyjdzie [wyłożyć się] na stó…
– biegł co tchu – jeszcze cnota nad cnotami trzyma język za zębami –
– jak rak świśnie – trafił swój na swego, kosa na kamień – przyjdzie
do woza – potrzebny jak piąte koło do woza, jak piąta noga – …
na kogo jak na wilka – do niego przystęp jak w dym – co z oczu to i z myśli

trafił jak kulą w płot — żeby świnia rogi miała toby wszystkich kłuła — żeby tak mógł jak nie może —
zwiesić koniu głowę, uszy (wytajać) — warchołów — iść na udry — zdarzyło się śle-
pej kurze ziarko — to są gruszki na wierzbie — jak świat i korona polska —
wisi to czy spadnie ci korona z głowy — umyć od czego ręce — kto nawarzył
piwa niech pije — nie ma kości w języku — sypie mu się jak z rękawa — wet za
wet darmo nic — nie ujdzie mu to na sucho — w sam czas, gasić świécę —
nie przyjdą [2] do gębki pieczone same [1] gołąbki — kuty na cztery nogi — jest to szcz-
wany lis — nie da sobie dmuchać w kaszę, napluć w kaszę —
samo mu to idzie — wziąć się w kupę — nie bito go w ciemię — plecie
jak Karski na mące — wyrwał się jak Filip z konopi — zamydlić komu oczy —
oj to ptaszek! — bierz nogi za pas (na plecy) i zmykaj — czego się spieszą czy pali się czy
kto goni — wytaczać boki — wywinął, dał koziołka — frant — wziąć kogo na
spytki — wytrzeć, natrzeć komu uszy — wziąć się razem, wziąć się za ręce — mieć
na kogo chrap, chrapkę — nie warto funta kłaków — znać pana po cho-
lewach — kutwa, liczykrupa — zwinipołeć — do czasu dzban wodę nosi — zadzierać nosa
głupiemu przebaczy sto dni odpustu — napisać na kominie (wielkiemi literami) — gdzie go nie posie-
ją tam się urodzi — wszędzie wściubi swoje trzy grosze — poszedł do głowy po
rozum — od przybytku głowa nie boli — golić bez ~~brzytwy~~ mydła (też) — wolę jego w pię-
ty jak ciebie w niedzielę — każda liszka swój ogon chwali — kto z kim przestaje
takim się staje — wybiera się jak sójka za morze — wlazłeś między wrony krakać
jak one — jeśliby palcem namacał — darowanemu koniowi nie patrzą (zaglądają) w zęby — uciec
od niego, umykać, jak pies od much — dobra psu i mucha — przypiąć komu
łatkę — podstawić stołka — i wilk syty i koza cała — próżniak, tylko grzeje zęby
słońcu — dać komu łupnia — co nie wybije to nie wjedzie — gadać z nim jak
z tą kobyłą w błocie — gdzie diabeł nie może to babę pośle — nie miała
baba kłopotu kupiła sobie prosię — zamieniał stryjek siekierkę na kijek —
wyżéj tyłka [illegible] można — odstąpię ci na weselu — oto mi się przysłużył — dam
ci że popamiętasz — tać się po kryjomu — spadła na niedźwiadka gałąź — ziarko do
ziarka będzie miarka — jak kwiatek do kożucha — jak na zerwanie łbów ulicą —
z owsa nie zrobisz z owsa żyta — czém się skorupka napoi za młodu etc —
daleko upadnie jabłko od jabłoni — jaki pan taki kram — szewc bez butów chodzi —

– niechaj z drugich świecić oczami – bałwan, jołop – nie dogodzi mu jak urzędowi – pasibrzuch [więcej] –
– na kim się skrupi a na niewinnych zwiele – prawda kole w oczy – spał się jak [ciemny] –
– chcę mu wybić zęby, ani w ząb – ani be ani me – Taki za mąż jak ciele
za krowy – pokorne ciele dwie matki ssie – pokora mury przebija – aha!
zdechł pies – trzeba ci było raniej wstać żeby mnie oszukać – kto rano wstaje
temu pan Bóg daje – suszyć sobie mózg, łamać głowę nad czem – będzie zbijać
strzelać – baki zbijać – cicha woda brzegi rwie – źródło – stodoły, do wrony gęby
łożyć – zadbyt mu nieba nachylić – zobaczym się na jozafatowej dolinie – gdzie
nie można przeskoczyć trzeba podleźć – baba jak strzeliło na wróbla – obrzydłowy
– nie umie i trzech przeliczyć – dziś po wici łykała – śpiewa, wyje jak wilk za
nami – uciekać za dziesiątą górę – zaszedł gdzie pieprz nie rośnie – koń kuty na
nogi a potknie się – góra z górą nie zejdzie się etc. – cztery kąty a piec piąty
– wyciesać kąty – goły jak turecki święty – nie ma grosza przy duszy – ciemno
oczy wybierz, choć w pysk daj – wie że dzwonią a nie wie w którym ~~jakim~~ kościele –
jeniąc matkę pacierz – wyszedł jak Zabłocki na mydle – porwał się jak z motyką na słońce –
jak byk – chłopak już jak byk a pieści się – jak pałą, jak utnie, jak się trzaśnie, jak zajedzie,
i tej w oczach rozwidnić – głupi jak but, jak stołowe nogi – pies szczeka a
niesie – poczciwy, co ugryzie to zje – jak śpi to jeść nie chce – na czyim
jedziesz tego piosnkę śpiewaj – kto gęsto śpiewa darmo – z pieska bicz
skręcisz – to tak na wielką gałąź na wielki kamień – jak cię widzą tak
piszą – co ma wisieć nie utonie – co z wozu spadło to już ~~przepadło~~ – przysiedział
dów – na pochyłe drzewo i kozy skaczą – baba ćwik, samiec baba – zdrów jak ryba –
nie może zdrowieć – wilcza choroba – konia kują a ~~koza~~ żaba nogę nadstawia – słuszna
ugniótł kowala powieśli – zmokłam jak szczur – więcej posłałem jak majonwie
czymy z sobą nie zjedli beczki soli – ja ci dam, zobaczysz – obserwiesz tam po
– jak spuścił wodę na kwintę – będzieciesz się miał z pyszne, będziesz ty dmuchał
w palce – obiecanka cacanka a głupiemu radość – kapaciną – cicho choć mak
– jak sobie pościelesz tak się wyśpisz – wziąć kogo w pracusta, w kleszcze –
ni pisnął, będziesz ni piu wołał – mazepa – chwycił mnie za słowo – wydać się
– trzymają się jak żydy – kochajmy się jak bracia rachujmy się jak żydzi – tylko
tesknić się dobrze – trąbić to wszystkim w uszy – do trzech razy sztuka – odciąć się komu

– on do tego majster, – to mu graj – jak mu grają tak skacze (układny, obłudny) – trzepać się (r… się bardzo) – dał mu w ucho (policzek) – wart Pac pałaca a pałac Paca – dusza na ramieniu – mieć wszystko na podorędziu – Co kasza na myśli? Proso –

N. 2.

Sposoby mówienia przysłowiowe i familiarne

– Co mi tam do tego, mnie o to głowa nie zaboli – nie spuchnie – co głowa to rozum – ktoś ci powiedział, przez ducha świętego ~~tego~~ nie dowiedziałeś się – patrz sam siebie – gdzie tobie z… im się mierzyć – nie świeci garbi lecą – ociec na borze – nie da sobie grać na nosie – filut skórka na buty – nie ma oleju w głowie za trzy grosze – wszystko mu z głowy wywietrzało – gadaj do niego to jakbyś rzucał groch na ścianę, – nic do niego nie przystaje – kapuściana, zakuta głowa – a to uparty koziet, – jak się w czym… uprze ani rusz – to diabeł nie człowiek – to diabeł cały – trzeba się oglądać na jutro – już teraz … późno, zapadła klamka, wybaczaj – gniew psiakrwi nie przystoi – boi się go jak nie… siem czego – nie cierpi go jak stu diabłów – czy diabła zjadł – nie budź licha kiedy śpi – była to kiedyś prawda ale zardzewiała – na miejscu i kamień porasta – już się tego nie wykręci – ostrzy sobie na co ne kogo zęby – zjeść na czem zęby – pokaż mu … to ci da pokój – odszedł jak zmyty, jak niepyszny – jest czegoś nie swój – bierz jak …a (o tym śpiewaku) – wrzeszczy jakby go kto darł ze skóry – zapomnieć języka w gębie … oberwał za swoje, ma, dostał, dobrze mu tak – z wielkiej chmury mały deszcz – przypatrywał zakliwał się na czem świat stoi – nie będę póki życia – sprawić komu taniec, chrzcić – świdrzat – kto smaruje ten jedzie – jeszcze ma mleko pod nosem – jeszcze to od ziemi nie odrosło – aż mrowie po … nie przeszło – na dudka go wykierował – wystrychnął – dwa grzyby w barszcz – źle się święci – wychował … węża za pazuchą – co krok to trze – co fijał to grosz – kłuje się jak Marek po piekle – dobrze mu jak u Pana Boga za piecem – ciepła wdówka – kto się ożeni temu się od… – on zawsze wyjeżdża ze swoim jak z cygan z ślepą kobyłą na targ – wszędzie wściubi nosa – wtykaj nosa w cudze sprawy – wściubić palce między drzwi – wiąż jedno, już mi tego piętra mam – uszy – mam wszystkiego po … – tylko mu ptasiego mleka nie dostaje – opływa tam we wszystko jak pączek w maśle – szalona pałka! – to tak pewno jak dwa a dwa cztery, jak amen w pacierzu – bodajś ty … widów był jak to prawda – łże jak pies – nieprawda jako żywo – stracił głowę – …ł to kiedyś koniu ale się zjechał – jak się raz dobiorę do twojej skóry a wypiorę cię – to ci pić będziem – leżeć ~~tęść~~ do góry brzuchem – wyciągać kogo na słowa – który się ząb za ząb, nie … – zwalać na drugich – dlatego talar dobry że bity – upiec raka – nie ma złej … do swojej niebogi – w głowie jak po śliwkach, w głowie fiu fiu – gada pleciuga jak … maligna, jak pijany – spił się jak sztok – kto pod kim dołki kopie sam w nie wpadnie – powiedziałeś ty przez moje zęby – mieć z kim na pieńku, – razem i strzyże i goli – siedzieć … wół skotnych – Szpakami karmiony – oj to szpiczasty jak tak – to dzyk –

– chwać na kraj świata – dzieje, szarańcza – pal go w mordę (pysk), gol, tuj – a, b, c, chleba chcę –
– co nagle to po diable – dlatego dzwon głośny że próżny – gdzie cienko tam się rwie –
dam ja mu to z procentem, oddam za moje – nie razem Kraków zbudowany – ktoś co ma
garb – co z tego człowieka będzie chyba będzie gęsi pasł – ty zawsze za nim ciągniesz (świadczysz
jego stronę) – strzeż mi tego jak oka w głowie – można się na niego spuścić – przyłożyć to mu do
głowy, gada jak opętany – znalazł siekierkę pod ławką (ukradł co) – co ty mnie chcesz my-
dlić oczy, chcesz mnie tumanić – albo ja chcę? – nie dowcipie twoje, nie doczekasz tego – oto
wzięli w obroty – sam się złapał – wychodził już on nie z takich kłopotów – znałem ja
takich panów jak on (nierówno większych) – czapkować przed kim – skrada się jak wilk – tak
jak pies, jak kot, jak lis – nic z tego nie będzie, daj sobie pokój, dałbyś lepiej pokój
się ciebie nie boi, szkoda twoich słów, żal się Boże mojej pracy, mówić zachodów –
wpadł w łapkę – ręce ci od tego nie odpadną – deszcz wali jak z cebra, jak z kadzi –
to pomoże, tak to potrzebne jak umarłemu kadzidło – kadzić komu (po-
bić) – cieszy się że go matka na świat urodziła – jeszcze być w Rzymie i papie-
ża nie widzieć – nie bój się, głowa ci z karku nie spadnie – ona ci gotowa oczy wy-
pić – a psik, a zaś – odszedł jak z mydłem (zawstydzony) – sam nie wie na którym
stołku siadł – jest przed nim na łapkach, jak na łapkach – nie wie na którą nogę
stanąć przed nim, tak mu nadskakuje – potakiwać – ciepło ciepło, zimno zimno –
wszystko mu jedno – brzyfał, cymbał, cybulus, duda, guła, rura, rura od bernu –
– w starym piecu diabeł pali – dziad jak próchno, stary jak grzyb – nogi jak kłody,
jak beczka, jak kafa, jak beczka, ledwo się toczy, trzy dni do śmierci – on takie bary za piec
jadł (bywał na świecie) – bywało się na wozie i pod wozem – jaką miarką mierzysz
ci oddają – wytrzeszczył oczy, ślepia, mało mu z głowy nie wylezą – ja za nim pójdę
w ogień – bliższa ciału koszula niż kaftan – zły to ptak co własne gniazdo kala –
wiatr – gadać jak na wiatr – szukać wiatru w polu – tak mi teraz dobrze jakbym
na świat odrodził – nie chciałeś słuchać ojca, matki, słuchajże psiej skóry –
mu uchem wchodzi drugiem wychodzi – ani mrumru – goły jak bizun – coż to ty
ki pan, w mleku kąpany? – mała perła idzie do czarta – ziądz swoją a czart
je – tylkoś go już widział, tyle, (już nie zobaczysz) – palić się do czego (chcieć bardzo) –
mu to świat gubić! – elegancik na przeł łapkach, delikacik z marcepanków –
– cierpieć nie wiedzieć za czyje duszy (cierpieć bez winy bez potrzeby) – niewdzięczny nie
pamiętny (niewiedzieć dlaczego) – z taski na uciechy – naciągnąć komu uszy – nakiwać
pod nosem – na nim złość spędza – nie stoję o ciebie, nie dbam ani tylko – okładać
kijem – pobiją, kłady, jak na ośle, jak na wołu – kto nie chce to go bije (biedy) biją
– przez imaginację pojechał do konnacji – idź świato, nie pytaj nic –

…urzkości – domator – grzebać w cyfrach jak Żyd – mądry jak Rabin – gryzmolić – gryzmota –
Zbili go jak Amana – wyburować, wyburczyć kogo – powiedzieć komu słowa
prawdy – nie obwijać słów w bawełnę – połóż rękę na sumieniu (przyznaj się sam) –
~~niemiec goręcej jak dusza~~ wewnętrz, złamanego feniga – paliwoda, swawolny, patka – harmiderowata sztuka, oj to
skurba nie lada – język w niej jak na kołowrocie – pusta baba (powiedzieć jak pietrz-
ki głupstwo) – spłatać figla – oj to rybka! – oj to aniołek a diabła ma na spodzie – baba
jak kocioł – wyłoić komu skórę, boki – skroić mu buty, pięknie mu przysłużył –
poprawił się z pieca na łeb – w pole wyprowadzić (zmistyfikować) – ni przypiął ni przy-
łatał ni w pięć ni w dziewięć – dałem ci babko grosz – ten do Sasa ten do lasa – na
pamięć Pana Boga chwalić (nie wiem z pewnością) – jak Bóg na niebie – mało ze skóry nie
wyskoczy tak się rwie (śpieszy się) – ziemia mu się pali pod nogami – tobie cała gęba – aż
się w oczach podwoiło – wytrzeć kapitułę – po prostu z mostu (bez ogródek) – rogi
wyrosły (zhardział) – przytnę ja ci rogów – pluń na to, ciesz się z tego – liże jak
...lepiutka, sroka – jeszcze nie wyrósł żeby ludziom jeździć po nosie – trze w żywe
– nie ma złamanego grosza – czy ty bocian żebyś świat czyścił – ~~pilnuj~~ patrz sam siebie swego nosa –
nie ma złego coby na dobre nie wyszło – kat nie prawda! kto wie? – baba wąsata –
zajść komu w drogę – co ci to zawadza? – rozmówić się z nim oko w oko – ja mu to po-
wiem w oczy, na oczy – stój tancerzu fartuch na zawadzie – rozmówię się z nim, czy się rozmówi, gdzie ja go... – czaić się na kogo, czyhać
wpaść w matnię, w tarapaty – on mu tego do śmierci nie zapomni – prędzej bym się za-
śmiał się spodziewał niż tego – koncept z kalendarza – będziesz ty się kurczył,
dziesz w łapy dmuchał jak cię bieda przyciśnie – ter ter ter gęba mu nie ustaje jak na kołowrocie –
je, gada jak najęty – wodzić kogo za nos – odszedł z kwitkiem – krzyż święty
drogę! z Panem Bogiem! – obracał mię na wszystkie strony alem się wcale na
kojnicy – potrzebny jak dziura w moście – gdzie rąbią tam i trzaski, wióry lecą – żałować
jak za kołnierz – zakręcić na co nosa – zakręcił nosem i odszedł – wyszczerzyć zęby
– srebrnych – parchawe – noga jego tam nie postanie – to Sarmacka gdzie który ku-
... Francuz z Kołomyi – ile mi ten człowiek krwi napsuje – on mu tam uszy obedrze,
obedrze, oczy wydrze – do śmierci to popamięta – tego go wezwię (łaje, bije) – zdechł
(nicht, spokorniał) ogon pod siebie i w nogi – kto z kim a Maciek z Kaśką –
to mi gracz (zuch) – kto z was dwóch lepszy? już prędzej on niż ty – zachodzić w głowę
zmyślać (próżno długo) – popamiętasz to rychło niedługo – na to jak na lato – żeby tak i co! –
... gap, kamp, gamoń, mazia – gbur, drab – mruga, pastuch, buchta – bodaj ci
...lus nie ruszył – bodaj cię Bóg wziął w swoją świętą opiekę z kimś li Pan Bóg tego
popamięta – łokciami kręcić – tylko patrzy z którego kocina kury się (o przezornym)
prosto ciągnie, czesze, kropi, rżnie, wali, pruje się, rusza wlazł się pod pachy, podpart

– czy diabła zjadł – wyszedł na swoje –
się pod boki, w boki – komu to świat straszy, komu ludzi gubić (z pogardą a junaków
– to nie moja rzecz (to do mnie nie należy) – ni prośny ni dziękowany – nie przy tobie
to pisano (nie znam się na tem) – stój, jest wyrzeźnie jak wół (n. p. jakie słowo w pis
jaki sztylet w sądzie) – głowa do posłuchu – odświeżył dziwnego nabożeństwa – patrzeć jak
raroga – chce żeby go w rambi osadzić, oprawić (pieści się, nie chce pracować) – nie
do niego nie miałem wielkiego nabożeństwa (nie lubiłem go) – ty o nim nadto źle trzymam
– robota turiatowa, tandeciarska – mam już tego po uszy (już mi to obrzydło, nie
więcej) – wszystkiego miał po uszy – dożyć tego dobrego – sto tysięcy, to nie żart, to nie
chy, palcem nie przebiwać, to Tatowe wymówił – tgardłem świat przejdziesz ale
nie wrócisz – tam jak tam ale naraz jak się dostać? – zabić nie zabiję ale
ma stracha – ja cię nauczę mores – z takim człowiekiem żyć i umierać (tak jest miły)
– wybierał się na tamten świat – umarł, nie chciał jeść chleba – sparzył się (nie udało
się) – dobry trunek na frasunek – lisami podszyty, na oko zdaje się głupi, dowiesz nie umie
czyć – mądrej głowie dość dwie słowie, i pałką w łeb – nic z niego nie będzie, do niczego
– wbić komu ćwieka w głowę – nauczę ja go gwizdać po kościele – albo jeneral albo
– brać się za boki, pękać od śmiechu – ma rajzgulę – mina jak z komina – eleg
z królewskiej spiżarni – odszedł jak zmyty – hulaj dusza bez kontusza (o głupiéj
żeć) – przyparto go, psiło mu, na gwałt ~~ma się zabić~~ ręcić się, śpiewa – półgłówek, w głowie
– fafatowski – czubić kogo, czubić się z kim – wyzwałem na tego płacz wytrzepał
nąć kogo bijem – dziurawe sito (marnotrawca, pruicer pereć) – nie patrz drugi ele
dam ciebie patrz żebyś dobrze na tem wyszedł, wyszedł na swoje – pałuję go pepę, gwiżdży
nąć – poszło z dymem ~~wszy~~ puścił z dymem ~~cały~~ cały majątek – słoni pełne koni – ja ci kości
tamię, potrzęsę – trzepaczka, trzepie jak na jarmarku, język ma lato jak na kołowrot wszystkie koło –
– trzepatkowska, papla – baba hajdamak – stul pysk – wytrzepać komu pysk
czkiem (potajemnie, zdradliwie) – rozmamany, rozchrystany – baba jak ropucha –
da śmierci – wbił ~~komu~~ mu to w głowę – twarda, tępa, mozgownica, tak – szczęś
zachlapać się, zaklapać się – szurgot, obdartus, obszarpaniec – przym wodzić –
nos – kurdupel (mały) – perkaty (małego grubego nosa) – perkaty (człowiek mały, gruby
ty) – brzuchacz, brzuchal, brzuchaty – bobo, żaba, liczie wszystkim w oczy –
tu jak stego sługa – od Annasza do Kaifasza – potrzebny jak Piłat w credo – co m
nia utonie – dać klapsa, byka, szczutka, tapę – dać komu fingę z fingą w nos
z fingą nic nie wskórał – doszła się, popadł na czyj język – to pachnie korą, batem,
czem ta sprawka pachnie? śmiercią – człowiek chila Pan Bóg kule nosi – bijcie się
niech się świat poleruje – miałby cię za cztery litery – czy bardzo piękna? boskie stworz

(Rysiński

N. 3.

jest w tem coś prawdy –
– z innéj beczki – wziąć to na dobrą uwagę – wściubski – coś nabroiłeś tego –
jest
każdy naciąga na swoje kopyto – [illegible] w domu – stać kogo lub komu nie co –
oczy wypłaczesz
płacze jak bóbr – płakać gorzkiemi łzami, gorzko – drapnąć, w nogi ruszyć –
na jednego toby wziąć, inszy toby wziął – nie turbuj się o to, nie bój się –
nie ma spać z dobrego konia – wilk w baraniej skórze – za uszy go! – po-
potapał liznął
kuj ze złości – wypić duszkiem, wychylić – wszystkiego trochę pochwytał a nic dobrze
strawić
nie umie – łaki przechwatki a jak przyjdzie do rzeczy, jak przyjdzie co do czego to się
wykręca – ubrać do rzeczy – być pod dobrą datą, podchmielony – w głowie mu szu-
chołeski –
mi – piąte przez dziesiąte (niedokładnie) – palić konkury – kwituję się z wdzięczności –
potknęła –
robić co dla oczów ludzkich – noga mu się podśliznęła – ruszyć głową, konceptem – powie-
do żywego
dzieć co wiedział – robił wszystko co z niego było – ciągle mi ten (Sapieha f... [illegible]) – jako
tako – nie mogłem się go zbyć w żaden żywy sposób – wystawić kogo na sztych – z góry zapła-
cała
cić, z góry i to powiém – nie o to chodziło, i nie rzecz o to idzie – nie osobliwe, nie koniecznie
dobre (nie bardzo dobre), nic szczególnego, tak sobie, ujdzie, z biedy, nie żeby – zna się jak
[illegible] na pieprzu – skrzywił się na to – wszędzie go pełno – hałas jak w garnku, jak w szkole żydow-
skiéj – to mu już pomoże na biédę kiedy aż – jakiś go gniew napadł, szatan opętał! – sprawił sobie
[illegible] – spełzło, rzucone na wiatr, poszło z wiatrem – stręczyć, raić – ~~[illegible]~~ –
nie zagrzał miejsca –
nie długo tam popasał (wierzbał) – tém się dobił – tém mu dojechał – gładko się przymówić –
co tchu wziął nogi za pas – żywcem przepisał, wziął – prawda wypłynie na wierzch jak oliwa –
rady
nie da sobie ~~[illegible]~~ – trzymać się czego, kogo, zębami i nogami – do tego nakręca, ściąga, ciąg-
nie – kadzić komu (pochlebiać) – zwąchać się z kim (porozumieć się) – przyciął mu tęgo – na przekorę –
zaszedł go z mańki – przygarnij się trochę i wyjdź – nicować wszystkie słowa – co mam brać co ko-
mu z nosa spadło? – wszędzie dobrze a w domu najlepiéj – tamten jest zupełnie co innego, całkiem
[illegible] całkiem innego kraju – zakrawa, zarywa na oszusta, na wielkie rzeczy zakrawa –
zbiéta –
wiem na co się zanosi – znają się jak łyse konie – wszystkim obmierzł, wszystko mi obmierzło.
kto inny
wyżej to on nie taki dobry jak ~~[illegible]~~ – baba siedm mil z za pieca – co mu w głowę za-
się
chodzi (ubzdurało)? – wszyscy się [illegible] na niego – wstąpił do piechotów przed [illegible] mu było – co ma do
sztuka na sztukę –
[illegible], nikomu nie pokaże – hurt na hurt, głowa na głowę – teraz to wychodzi na wierzch (odkrywa
się) – mieć kogo za nic – ledwo nie płacze tak mu żal tego – źle mu z oczów patrzy – nie
pochwał
mam czasu ~~[illegible]~~ tyski [illegible] – raz w raz – spuścić z tonu – brużdżi skrzyżnie – co
[illegible] mącisz wodę? – przymówić komu ostro – z [illegible] tego zmieniać – nie poszło mu
to w smak (nie podobał tego sobie) – z kopyta, wręcz odpowiedział – obróć się coś i dla czego
usiąść do gotowéj misy –
żadną miarą, żadnym sposobem – w sam raz – do gotowego usiąść, przyjść na gotowe – nadało
sobie powiedzieć – rozpuścić język – przygarnąć go do siebie, do domu swego – coś Kartuję stało sobie
to okartowali – duszą i sercem – [illegible] go [illegible] – osiodłał go [illegible] –

-gorączka (prędki człowiek) – jaki taki (niejeden) – to człowiek dawnej daty, dawnej
ła – dokłada się go mieszać (radzi się) – dojechać trafił komu w sedno – wszystkim ciął prawdę – mieć
lub kogo pod ręką – aż strach słuchać – bąknąć nie śmie – spasować biedak – wziąć
górę – dąsać się, pod nos sobie dmuchać – nieść się wyżymycha wydmucha – stroić fochy –
~~[illegible]~~ – podkasusiały – wypaść sobie brzuszka – ręki do niego nie przyłoży – nie żałuj
rąk – mieć na kogo postakę ~~[illegible]~~ – każdy obrócz na swoje
– włosować komu (być tego zdania) – tylko się mignął – dukać nad ksiąg kłęrgę, dukaćm
go – krzątać się, szastać się trzęść się ani liznął tej nauki – z mózgu obrany – drabować się
– wziąć kogo w ryzę w kluby – wynosić kogo pod obłoki – stoi czarne na białem – nie przyłożę
do niego – upsnęła mu się noga – pomknąć dzieło dalej (posunąć) – muszę tego dotrzeć
wyjaśnić, zgłębić) – nie mógł ~~mi~~ tego strawić, darować – nie będzie mu to do smaku
kowała farba – już się tem coś kluje (układa, zbiera) – piąki mi życia stanie –
no i tego stać na rok – dać, dostać po nosie pęcach – zagaduszyć zagaworzyć się ~~[illegible]~~, zahukać, zakorzenić
przybić kogo – tem mu dojął do żywego – wskórać swoje (otrzymać) – zgaga, osa – krzykała
krzykun –
– lada co mu powiedz zaraz się rzuca – nos okularami kulbaczyć, okulbaczyć
(osiodłać) – lubi ~~[illegible]~~ każdego wzorki wy zbierać – lecą jak na lep – rozsierdzić
na kogo – stroić żarciki, figle, miny wyrabiać – on do każdego przylgnie pierwszy od
– nie dawaj się prosić – zakasać nogi, nogami – zatacać się (być pod tyknąć) – czy
czy drugi pytasz – niecierpieć kogo – cichaczem robili – to dziś na świecie nie przystoi
– rzucić się na kogo obces – co ci się marzy po głowie? – łotr istny wierutny – golec,
tysz – wara! progu mi nie przestępować – ptaszyć się wszystkim – bronić się do
tego, robić co do upadłego – otumanił wszystkich – puszyć się – ani krzty kryształy w tem
wody – sarkać – nasadził na mnie swego brata – nabawił mnie kłopotu, biedy, strachu
– leżeć odłogiem – równać z ziemią gmachy – mam przed nim bić czołem? – wydało
tem się wydatki – wyładować sobie brzuch – krzeski, dziarski – szastać, chlastać –
chlusnąć, lunąć – hartować, hart dawać – przesadzać się z kim na wyścigi, iść na wy-
na swoje śpiewa (to samo gada) – zawsze jedno Boże wysłuchaj – wziąć kogo na sztych (na
– jak ulał, kubek w kubek – ciekawy to człowiek (dziwny), to rzecz ciekawa – radby go w łyżce
dy utopić – wyschnąć na dudka – pokazać komu kuszka na kościele – nie turbuj się,
kie swoją drogą – żarty to są! żartuj zdrów – z Panem Bogiem! na rozstajne drogi! na cztery
ty! – dać co na niezabud – mówić co na dokuczać – zagabuj go kiedy o tem, o to – nagabywać
– nadstawić ucha – mam ja już to na wersztacie – dość jeszcze wody upłynie – gramolić się
wertelbach – pleść duby smalone bredni – schodzi mu na tem lub owem (zbywa) – ociągać się (
– na kogo się oglądasz (rachujesz) – mieć za sobą plecy – przesadzić przerosły, po wszy-
ci przez prasmyta – przypadło to mu na rękę (przydało się) było – pierwsze tamat łody – nikt ci
i głową nie kiwnie – taka kobieta rzadsza od białego kruka – ni to ni owo – taska pańska
piętną końmi jeździ – mina gęsta (tęga) – chodzi jak tur (wesołej, tęgiej miny) –

flarować kogo, jeździć, burczyć — koszlawy, skoszlawić co — znaleźć go, to grunt,
ten cały sztuka) — bez liku — na wychodnem, na wyjezdnem, na wsiadaniu — bartować
ząbka — robić kataburdy lub karaburdy, katabundzik, katabunda jesteś — najwięcej na
bije — podali sobie słowo — racja fizyka kaikabutów nie ma — nieszczęśliwa moja godzina
świadkiem, świadek — butwieją na stos zwalone księgi — majaczyć — więcej jak pewna
się ubrdało (uroiło, przywidziało) — nie wyjdzie mi to na dobre — burmistrzować gdzie — kaleka —
i bielmem zaszły oczy że tego nie widziałeś — opornem to mi idzie — darmo dmu-
chać przeciw wiatru — robione na urząd — wtenczas otworzyły mu się oczy (poznał) — spa-
rzyć się — dać, dostać burę, burkę — z przekąsem — nie stoję o to — między ślepymi król jednoo-
ki — rej wodzić, trzymać — być panem siebie (panować nad swą wolą) — matacz, kręciel, zna-
chor, kręcielstwo — zamieszanie wzruszył i odszedł, zam. ścisnął, splunął — na-
uczył się — przecież nie w lesie się wychował — skwierczyć — w tym razie odstąpić kogo —
krop, do niczego, siedzi jak malowany, marzy, nie rusza się, rzędem kwiat malowany — w rękę tkać
(pieniądze dawać) — nie trzeba nadto przebierać — nie jedna rózga rośnie w lesie (jest podos-
tatkiem) — rozeznam go między stem, tysiącem — jeszcze nie wyszumiał z wczorajszego (trochę
pijany) — sprzeciwiać się, droczyć, drażnić — pleść androny — śmiać się do rozpuku — trop w trop (krok w krok)
— duchem to zrobię (natychmiast, prędko) — natrząsał się o tem (wyśmiewał niewyraźnie
podawał) — zamawia czem innem (odwraca dyskurs) — zamawiać (urok rzucać) —
mnie dziś kto urzekł czy co? — czy mnie kto oczy wybrał żem nie postrzegł? — kto był to.
jak będzie tak będzie, co jest to jest nie zmienisz — już to za prawdą to prawda,
rzecz to rzecz, i t.p. — przepędzić kogo za dziesiątą granicę (górę), zobaczysz jak się stamtąd prze-
dostaniesz — parzy się, krząta, wierci jak mucha w ukropie — wierci się, szrubuje, nie może się umoś-
cić — hulaka — niech się dzieje co chce, n. s. dz. wola boska — ciągłe ciągłe bójki — co to
sobą pociągnie (co z tego wynikanie) — zakątek — gdzieś zginął jakby w ziemię przepadł — nas-
tawał na mnie żeby mi dokuczał — dogadzam mu jak wrzodowi i jeszcze mu krzywda — w tem
to sęk — nawarzył bigosu (poplątał rzecz, wszczął kłopot) — bigos hultajski (mieszanina
rzeczy) — jedno drugiego się nie trzyma — wybrnąć z błota, z biedy — wciągnęli mię w błoto (w brzyd-
ką sprawę) — to się działo w moich oczach, pod moimi oczyma — podchwytywać (łapać) za słowa —
odstrychnąć się od kogo — zadzierać z kim — co ty do niego upatrzyłeś? — wiesz czem to tchnie,
(pachnie, grozi) — brać się, wziąć się do roboty, do pióra, i t.p. — czemu się nie bierzesz do roboty na-
co się wpatrzasz, oglądasz? — dychtowność, cy — zawiodła go pamięć, przyjaciel, zawiódł się na
nim, na tem — nie klei się ta rzecz, sprawa — zawsze tę samą piosnkę śpiewa, zaśpiewasz ty
tę piosnkę, będziesz ty cienko śpiewał, zobaczysz, zaśpiewasz wtenczas z innego tonu.
nie trochę zapieczki (sprzętów, mebli) — wyrugował go stamtąd — nie chciał sobie zaprzątać czo-
ła (przyjedzie fatałów) — nikomu na myśl nie przyszło, nie przypadło — tykać komu, kogo (mó-
wić do niego ty) — jakiż mi z waszeci! (jaki pan!) — klin klinem wybić — bez pracy nie będą
kołacze — wyrzekł jak z procy (nie odkładał, nie rozkładał) — na cudzem lepsze zboże (zwilczy
albo bredziony) — wziąć, brać co na rozum (uważać) — sam sobie świat zawiązał —

– opuszczać ręce (wątpić o dobrym skutku, rozpaczać) – obcesowy, sowo – gruchnęła wi
– nie mógł tego ze sobie przewiercić, przeniesć – w pień zniesli, wycięli – co ci to wadzi (
szkodzi) – z dawien dawna – szpiczać – stoją puchy – puścić lurem rozkasować się – płacze
to po głowie (ochłapiać się) – już był nogą w grobie, mało mu się już należało – zniknął jak
~~jak kamień~~ w kąt,
fora, jak pod ziemię – pod stół z tym, to jużpod stół (precz) – zajechało mu to w głowę
zatęchł, stroić, prowadzić –
fura siana – wodzić się za łby – jaka to go mucha ukąsiła? – a tuś mi! – albożto mało sąsiad
Kij ma dwa końce –
zwrobi gdzie oczy poniosą – kto bije bity bywa – sam się chwalisz mówisz niecę niedobre tyci
– wielkie rzeczy, wielka mecz, owa! i cóż stąd? – czego tam plondrujesz? – jeszcze się to nie
tarło, najczej nowy – otrzeć się na świecie, między ludźmi – tylko skóra a kości [illegible]
– dopiąć, dokazać swego, postawić na swojém – ciągnąć wielkim taborem – to samo słowo w
– ja także piszę się na to samo (jestem tegoż zdania) – podbechtać kogo (namówić, nadskoczyć)
mnie nic przeciw temu – zawsze mi to w oczach stoi – wódz to był zawołany (sławny, dzielny) –
gładko –
wtór, samotrzeć – tłumaczyć się zajęknie – co do słowa, co do joty – zrobić, mówić na złość – mi
głowie, w czubku, nie być na czczo – więcej Bóg ma niż rozdał – nikt cię tam za szyję nie ciągnie
– tarnek się z młodu ostrzy – gada co mu ślina przyniesie, co mu ślina przyniesie do języka –
mu gębę czém zatkać (ująć go sobie) – drżeć kogo ze skóry – wziął to do serca – bodaj krzemień
gryzła, w pokrzywach sypiała – wyprać komu grzbiet kijem – dać tamańca (pieniądz dla
co znaczy) dać sztuwchańca, kuksa – nabił sobie, zbił sobie guza – przepadło jak kamień
dą – czwanić się (chełpić się) – bęben (smarkacz) – szpic, mops – jestem już w domu – nauka n
w las – to ~~[illegible]~~ piechotą nie chodzi – ni do Boga ni do ludzi – na kiełbaskach nie został – n
bie czém głową – biédaczek! pałka na niego zakręciła – obdartus – zawadijak, kozak – bur
– chuda fara, sam pleban dzwoni – kuzar baba – psy na kim wieszać – sprawić łaźnię – nim sło
wejdzie rosa oczy wyje – do Boga wysoko, do króla daleko – od A do Z. od deski do deski
– rozebrał się jak do rosołu, jak go matka na świat wydała – w czepku się rodził – gdzie
biją tam wióry lecą – głowa już mi od tego puchnie – niech cię nie znam, jakiś mu za
za skórę – wlezł się kaszki z depczą – ostatnia z domu Siekierzyńskich – Biszowy pan
ski jak pan Baranowski – to sęk, w tém sęk – co z oczu to z myśli – co na sercu to
na kwintę –
zyku – dobry człowiek, człeczysko, jak śpi to jeść nie chce; co uszyje to zje – spuścił nos
niedźwiedź i świnie nie jedzą – co z wozu spadło to już przepadło – przyjdzie koza do woza –
spiłeś byś tego i na wołowej skórze – nabraliśmy się strachu nie mało, nabrać się strachu –
nieprzebr. mor –
się nigdy nie przebierze, liczba ich nieprzebrana – jeszcze chciałby przebierać (ta pewna
przebierała i została starą panną) – co na placu to nieprzyjaciel – wywczasować się – nie
za nic przed czasem – hałastra, zbierana drużyna – gdzie tobie z nim się mierzyć – co dom
tém radzi – według stawu grobla – dworzyć zębami od strachu, od zimna – zbić na proch, na
mierzgę – jakby ręką odjął – czego nie kupić tego nie żałować – tego nie kupisz za żadne pi
niądze, za nic w świecie, żebyś niewiem co dawał – szelapał – jeszcze to połowa biédy, jeszcze
nic – nie kijem to pałką – kto chce ~~wy~~bić to kija znajdzie – to nie sztuka, nie wielka rzecz – je
śmy z sobą nie zjedli beczki soli – kto go tam wie – sam Bogu wiadomo – mówiąc prawdę
między Bogiem a ludźmi – tonący brzytwy się chwyta – bliższa ciału koszula jak kaftan
wyszczekaniec –
– gęba wyszczekana, wyprawna – łepietuchna – jak się masz? jak ryba w wodzie – jak
przy drodze – żyję jeszcze, do czasu włóczę nogami – tutumfacki – kawżyperda – ciebie o
o to się nie spytam –
głowa nie zaboli, wszystko to [illegible] na mojej głowie – co prawda to nie grzech – patrzy z pod
jak wilk – nic nie umie ani w ząb, choć mu wybierz zęby –

N. 11.

– Języka zapomniał w gębie – w którym piecu diabeł pali – teraz nadstaw głowę kiedyś mądry – gdzie ciemno tam się rozie – duży grosz – burczymucha – kiedy na swego mola co go gryzie – patrzy tylko z którego komina dym idzie – gonić wiatry, pędzić (hulać, swoim dretewkami) – raz w rok około wielkiejnocy (bardzo bardzo) – zapisać kredą w kominie – wielkiemi literami na kominie – hulaj dusza bez kontu – bydła mina – Osioł cały gęby – jakiś dobry, jakiś poczciw – żeby kocha nie skakała koło [illegible] nie stamota – myśleć o niebieskich migdałach – to są zamki na lodzie – Stwiar szuka [illegible] zrobiła się – przypomniał kociot garnkowi a obadwa smolne komu to śadat [illegible] – jeszcze gdyby kto inny to nie mówię, to nie mówiłbym, ale on – buty na [illegible] nogi – opiłać boga jak wygra – goły jak bizun, jak turecki święty – tańcowały [illegible] z rakiem a pietruszka z pasternakiem, cebula się dziwowała że pietruszka tańcowała – daj sobie pokój, to nie przy tobie pisano – widno jak na dłoni, jakby wczoraj – grzybów w bród, w bród wszystkiego, bardzo wiele – wlazł mi na kark [illegible] pozbyć się go nie mogę, prawdziwy netrep, prawdziwy bazar, prawdziwy – wartońsi drabo – papiery, rzeczy – fertyczna jejmość – przypominała sobie babka że była [illegible] – przenosić boga obiema – do trzech razy sztuka, to nie sztuka, nie [illegible] – czy ja bociana świat czyścić? – co ty chcesz mącić wodę – czy drogi pytasz, to ja ci [illegible] pokażę aż ci się w oczach rozwidni, zaświeci – witać z otwartemi rękoma – trzymać [illegible] otwarty stół – zamalować go w papę – podstawić komu stołka, przystosić się – wiercipięta [illegible] dobyć fryca, przycwałować – prawda zagadanka – upiekło raka – jak się masz! trzymam się jak [illegible] siecko, tako potem [illegible] – iść prosto przy drodze – do czasu dzban wodę nosi – póty dzban wodę nosi póki się ucho nie urwie – Tohoo sytema cra [illegible] – nie zaraz Kraków zbudowany – szatanita, katabardzik – to jeszcze nic, ale – już było [illegible] dobre w nocy, już była noc co się nazywa (już oddawna była noc, poczno) – leci na złamanie karku, szyi – nie ma mi się fatygi – trzask prask – siedzi jak malowany, marzy – twór [illegible] nazywanego, do niczego – chuda fara, sam proboszcz dzwoni – przed niewodem ryby łowić – nie warto funta kłaków, torby sieczki – wybiera się jak sójka za morze – do rany go przyłożyć (bardzo dobry stolik) – świadkowie (być kuma dobrodziejem) – dać za ten dobre słowo – nic do niego nie przystanie – im dalej w las [illegible] więcej drzew – natura ciągnie wilka do lasu – już było dobre w nocy, już była noc co się nazywa, [illegible] zrobić porządny co się nazywa, co się zowie, cały gębą – pośli z sobą w targowice – harat [illegible] zrobił sam – rady sobie z nim nie da, z tem nie da – kto dłużej płaci ten się bogaci – co z głowy to i z myśli (zrobić zaraz niezdobywanie) – postawić na swojem – rogi mu już wyrosły (chimeryczny, przebiera) – prawda w oczy kole – raptus, reptułowy – jaki go r. napada – albo popieli umrze albo osioł zdechnie – [illegible] cuda wierzyłowe! – nie że Boga w sercu, nie masz B. w s. – Boi się co tobie – jaki go gniew napada – wyjmę jak z ptaszka (gładko powiedział, ręczę) – muru głową nie przebić – tak na wielkie kawałki – [illegible] kusa koń – dał kominka – wywrócić koziołka, stawić kulki – wariować – wołać na barana –

– niunia, niuńka – buchnął – jakby z cebra wytrząsł – wszędzie go pełno – gdzie go nie
sieją tam się urodzi – w czepku się urodził – pod złą gwiazdą się urodził – mina kwaśna, mar-
sowa zgiełk – myśli się grabi – w to mi graj – uwinąć się z czém – przetrzeć się na świecie, nigdy …
– przeciągnąć kogo na swoją wiarę, przekabacić, przemówić na swoją stronę – wyprowadzić w p…
– otworzyć pole swej dumie, ob. p. do godności – zakreślić pole (zawiadować się, odwzajemnić) – zrzucić pole
filować się) – kto to piwo nawarzył niech je pije – bić czołem przed czém, przed kim (oddawać sprawie-
dliwość, uszanować) chwalić – stłoczyć pychę z serca i przyznać się do winy – brać co na swoje plecy co d…
… – mitręga, szyje – ten do lasa ten do lasa – sto jak z bicza ciął – to mu otworzyło oczy – zam-
knąć [zaciąć] zęby, usta – stawić komu pole – wyprowadzić na czyste, wolne powietrze – ni pronowny …
kowany – ~~gdzie go nie posieją tam się urodzi~~ [poszedł po rozum do głowy i zrobił] – gadać, robić na wiatr (napróżno) – dwojako bał-
wożyła – szeroko o tem mówić, pisać – szeroko o tem król Dawid pisze – na co sobie pewnie …
napróżno, gniewać się – czapkami go zarzucili by pewnie – na szwank narazić, wystawić, po-
– grasuje powietrze, złe – dał się w niego odczuć – odłożyć co na stronę, na boki [wolno] spuścić z uwagi
puszczać się – kto go tak napomykał? – mieć pod ręką siły, nie było tego wówczas pod r…
~~…~~ rzeki – to tak jasne jak słońce na niebie – parzy go, pali się go, patrzę mi go …
zuch w najlepsze spać, siedzieć, deszcz pada w najlepsze – jemu o tém ani dudu – każdy …
ją drogą, to swoją drogą – ma więcej w pięście jak ty w głowie – uparty jak żyd w kancel-
dzie się, jeszcze czego nie stało – każdy chce mieć na swoje kopyto – gadasz o tem jak ślepy
kolorach – brać się na pazury – jutro rano, jutro o tej porze – mieć zające w głowie – p…
cem tego nie przebijać – będzie on w palce chuchał, pożałuje tego – powiedzieć w oczy
– wziąć obuchem – raz i drugi ujdzie na sucho, lecz w końcu – radźmy o sobie wcześnie
on sobie radę, poradzi sobie – snem zdjęty, gniewem, miłością – zastąpić komu drogę –
[w łyżce wody utopił –] ściśnij pięście – połknąłby cię żywcem gdyby mógł – to trudno (to próżno) – ten raz ci przep-
uszczę – ja mu to długo cierpiałem – jaki to koniec będzie miało, weźmie – jaki obrót weźmie
– ani widu ani słychu – bij co wlezie – mieć się na ostrożności – wszyscy co do jednego, od małego do
wielkiego, od najmniejszego do największego – kiedy on przyjdzie do rozumu – gada, końca temu nie ma – nie
… tego, ani razu, ani raz – co w kieszeni to pewne – wziąć się w boki – stać z założonemi ręka-
– tak jakbym to już miał w ręku – z błotem go zmieszał – z marki go zrzucił – nie wielu takich
wszystkichby na jednym pierścieniu wyrysował – chłop jak byk, zdrów jak byk – rozbijkować się
szkoda mówić – krzyczy jak na wilka – krzywo na niego patrzą – spieszył się, popieszył … Tadzie…
na niego oko – zmyka jak pies oparzony – podać komu rękę (dopomódz) – góry do zwalić – …
go (tajać, obracać) – jeździć po kim (powiatać kim) – ostro się stawić – już przychodzi to do …
– trzymać się tego rękami i nogami, obudwoma rękami – mieć kogo po sobie, za sobą – radzić [o tém]
sobie (myśleć o sobie, zabiegać) – mieć kogo w garści, w ręku – kweres, rwetes – wstępić …
licho – nie ustąpi – zbyć co … swędem – ni z pierza ni z mięsa [ni do ludzi ni do Boga ni do ludzi] – brać górę nad kim – …
dopiero oczy otworzyło – przebrać miarę – końca temu nie będzie, nie ma – przebrała się miarka
– ziarko do ziarka to będzie miarka – sam sobie drogę zagrodził – co mi za mędrzec, jaki mi m…
– śmiech z siebie robi – nabierze serca – dodał mi serca – straszy mię jak garścią konopi – żarty
śmiechy, to tylko na żart – byle co dla siebie oberwać – nie zarzekaj się – chwała Bogu! (tém być
to drobne) – dać się we znaki – dalejże bić go – grać w straszka – dogryzać komu – z góry mówić
powiedzieć – kto się w jego łapki popadł to już mu amen – szukać wczorajszego dnia – …
oczy otrze – ciągnie, pije, jak bibuła – leje jak za kołnierz – sypać jak z rękawa – ciurkiem
– pokotem spać – suszył mi tém głowę – trzeba kręcić głową – kręcił, wykręca się, kręci…
– jak w rogu jelenim – duchem co zrobić – postawić na swojem – wziąć swoje – nie zgo… szybki …

gołi bez wydła —
nieć komu za złe tam źnie gdzie nie siał — czego i mi stanęł nad karkiem? — rad nierad musz-
wyjście mu ełwibę wypowiedział — więcej jak pewna — ani słowa (tak jest) ale — wpadł jak kamień
w wodę — mam cię za cztéry litery — krótko koło mnie było (źle) — nie może mi to w głowie się po-
mieścić — czegoś mi nie dostaje — co to za jeden? — robić co na dobre (serjo) — mnie się to nie
widzie (nie podoba) — być z kim w dobréj komitywie — mam go na oku — mam oko na to co
robi — żal się Boże wszystkiego — czy stanęła zgoda? — zrobi lada jako i chce zapłaty — nic tem
im wielkiej pracę — ciągnąć kota (bździć, myśléć się) — jak gdyby kij połknął — gdzie ty tak
pieczysz jakby z łaźni — robić co od ręki — iść o co za włosy — z motyka na słońce — wszy
ko poszło z dymem — dostatek czyni statek — czego ci brakuje, szukaj u sąsiada — noga
ich stamtąd nie wyszła — mam w tém związane ręce — przyszła na niego kreska (umarł,
wpadł w jaką biedę) — zadzieć nogi — być z kim na bakier, być z kim zdaleka — wpiekła mu się
— to mu się tak nie upiecze, (nie ujdzie na sucho) ptaszem — puścić co ptaszem — łzy
baryła — zmykaj póki cały i nogi za pas i dalej; w nogi! — na jednéj nodze, duchem —
zginął — schatrzała baba — kwolodan — onby nas wszystkich przedał jak nic — czy potrafisz?
nie — jemu trzeba wkładać w głowę jak łopatą, nie zjedzie — nie boję się ciebie, cóż mi
zrobisz? figę — przyjdzie koza do woza — nie mówcie hop póki nie przeskoczycie — już to wszystko po czasie
wiedzie — i to zrobił — nie doczekasz, nie doczekanie twoje, jak nas nieśnie — a to mi się podobało. jego
nigdy nie stało — nie kłopocz się, tłoczę to na mojej skórze — już po mnie! — być ciągle na dybach — prawda
jak wyjdzie zawsze na wierzch, prawda wyjdzie jak oliwa — nie dadzą go wystrzegać i sam się stro-
— oto się wyliczowywał — niech go nie znam — skóra cię świerzbi — nie szpasuj na wiarę słowa
komedija! dalibóg — wpadł w metnię — nie taki diabeł straszny jak go malują — przyznaczyna
— głupi jak sadło — więcéj się w kupę to pójdzie, nie swieci garbi lepiej — ma być kwaśne niech
będzie jak ocet — płacić trzy po trzy — wycierać kąty — poszedł na psy, p. na gałgany, p. na dziady
wszystko w nic poszło, w nic się obróciło — trzeba na to wiele zachodu (starań) — ściemy czyste!
nie napaść, czyste żarty (istne) — ojciec jego to ale, to nie mówię, to co innego, ależ on! —
ponadto — nie daj sobie dmuchać w kaszę, nie d. s. wlazić w drogę — jakbym mu chciał niebo
słońce — co ty masz do niego, ty nie masz żadnego prawa, zadaj tobie od niego, forte rzecz —
zbieraj manatki, wynoś się! — kręci się jak wróbel na nitce — zmył mu głowę, łby (wyta-
rga) — nawymyślał od sta diabłów — jak tylko na niego fuknął, huknął, tak zaraz złagodniał,
ucichł ani mrumru — do niczego (rzecz o człowieku) — zawadijak — koncept z kalendarza
w głowie jak po sieczkach — śmiéj się zdrów, był kiedy ci dobrze — będzie tobie cichszy — dam ja ci
ptaszkowi — znasz się na tém jak świnia na pieprzu — co nadto to i świnie nie jedzą — dać komu łap-
— nie wiedzieć za boskie stworzenie — nie chciałeś słuchać ojca, matki, słuchajże psiej
skóry — chłystek — dać łapówkę — wypłatać sztukę, figla — co figiel to grosz — w głowę z nim zachodzę
ciągnąć go trzeba do wszystkiego za rękaw — niewiniątko a diabła ma za kołnierzem —
bój bo ci widno — świecić komu bakę — co tam teraz macie na języku — radby mnie ze skó-
zatupił — mieć w garści, trzymać — jak po grudzie — nosić kogo po kolędzie (brać na fundusz)
wsadzić kogo jak oka w głowie — pilnemu studze roście guz na brzuchu, a leniwemu na
plecach — wszystko mu się wiedzie jakby wianki wił — łapne jedno dziś niż dwoje jutro —
nie się zwijać do wszystkiego jak koza do woza — nogi mu chodzą po kolędzie (zatacza się.)

– w głowie jak w Piętkowie (nieład) – pódź Kubo do wójta – kiedyś grzybem, w koszałko! ciemno – ośmiubski, wszędybył – niedopałek – spokojniczek, zaichapek – gdy szyby nie masz, chociażem okno zatkaj – z pustej stodoły wróbel lub sowa – w kaftan bawełna, w chomąto słoma – zjeść zęby wołu choć gęby rozdziawi – jest fortel na pysznego, nic nie dbać o niego – odrzeć od rozumu) v. zemdleć – przez głowę to ciłomu nie prędko – umizga się jako czapla w kobiałce – suczka na przewozie – wszystko w tym domu marnieje, zuboieje, tak że nie będzie jakto mówią i kotki z kąta wywabić – cóż on umie? nic, nie potrafiłby nawet jak się, kozie ogona zawiązać – chodzi smutny jak ~~na wiosnę~~ gęś oskubana – w ziemię spuścił oczy gęś trawę skubać – Tarmo o drewno kto chce piła uderzyć – robaczyć co w tym jest pod polewką (co ten człowiek ma w sercu) – chytry pochlebca podobien onemu wieprzkowi co pożerają nie ulęgsi aż pierwej przeliże – tęż cała ta biesiada tak mi była ta jak koza wilczy głos kiedy gdzie niedaleko wyje za płotem – słyszy jak trawa rośnie – póki żyła póty była (kula póki tylko mu wystarczy zdrowie się to – wszystko mu się szykuje, jakby wianki wił – nie zapomni on gruszki w popiele (umie dobrze siebie dzić) – nie będzie też jako pień przy drodze niemy nieśpiewający – abyś też mię dzi mi nie siedział jako głucha opona na ścianie (zewne wilczan) – siedzi jak czap- kufel nie zając, doczeka się aż wróci się – nosił wilka porwali wilka – boi się jak dziecię raka – darmoleg (próżniak) legat – w rysie kogo trzymać – goły jak bizun-ko to dla sikorki (Kubana) – tak go w kark grzmotnął – dragan w spodnicy – stara wy- – nauczę go gwizdać po kościele – fere fere – gdzie rozum, gdzie głowa – stroić z kim korowody (– ko) – lata jak kot zagorzały – dmuchać w kułak – klepać biedę – głupiaka – za drzwi go wyprowadzić – cały głupiec cały, tajdak c. – tykacz (pijak) – ale znaczy także tak jest – utrajusz, szaław – będzie on dyndał (pójdzie na gałąź) – mizerak – świecić komu bakę (pochlebiać) – wyszabrować gdzie – ukartować co (ułożyć), utasować – nastroić tak rzeczy, v. kogo na co – oszarpaniec – – nauczę ja go mores – śmibrawie – poganko! – strusiał (niewinność) – on to pomiędzy nas nasiał kąkolu (niezgody) – zjeść kata kto go znajdzie – coż to za samczyk? – gdzie twój samczyk (mąż) – indyczyć się – stary wyjadacz – wywijacz – bywalec – nie twój wici, mów szczerze – poszkapić się – niedopitek – sekutnica – gołysz – drapnął w nogi, dał drapaka – w głowie pstro – słowo do słowa kogo go w pary – chciałby każdemu po głowie chodzić – aż mrowie po mnie prędko – z dawna dawna – czuć go coś frantem – krzykała – nie jest on tém czém się być powiada – stapaj po lesie – trze w żywe oczy – nikt nie świat i palca na niego zahaczyć podnieść – Takomiec siedzi na jak – jako pawica na jaju – jutro nie młody pater, czasby mu przed Mojżesza – pisk go się, witaję jako marcowa przez – pod nos dmuchać – jak prędko tak – pewnicza – z mozgu brany – nie lubi gancarz gancarza – jak z rąbka wyciągnął – przytrzeć rogi komu – chichotki chotać się – trzeć się na parury (witować) – głowa jak makówka – niech teraz liże łapy – pół pół kozy – mozgować – sybała – szturmak – cichaczem – zbić kogo z termine – rozbata stary być komu solą w oku – przypiąć łatkę – po kozacku (porywczo, ladajako) – nie ma on kości w- bu (umieć się wygadać) – spadł mi kamień z głowy – napędzić komu rozumu do głowy – nap. strach – i komar zje konia gdy mu wilk pomoże – z rzeszoty się grosze wysypały – przyjdzie się z głodu ~~łeb~~ łokcia – co tyś się siedzisz słomiane batowanisko – musiałbym płom oczy zaprzedać – moleg – klekotać – pierzchliwiec (sowizdrzał) – darmozjad – chartak –

5./ już on dawno na niego ostrzy zęby – kostera – tylko ślinkę połyka – zużyje
w liszej czapce, będzie deszcz – w głowie pustki – tumem się z izby wysypali –
zebrał w tém miarę – kominka nie wywijaj (nie wykręcaj się, nie majacz) – skąd
się do ciebie przypytał? – nie będzie z niego nic – gardłować za kim – sameś sieb od stóp
łowy, jesteś głupszy od osła – ja cię nauczę mores – wycięła cudze kominy, wycięła komi-
(piecowiarz) – świnięty wróbel na swoich śmieciach – z manki go zażył (podszedł) – ciechet
obładem, rok z obładem – tego orzecha nie zgryzie – nie o to gra między nami (nie
chodzi nam) – ani krzchty (ani odrobiny) – jeszcze się odgraża (grozi) – Kradnij, rozbijaj,
Królów wijaj – chować co od wielkiego [święta] dzwona – przybyło dnia na kurzą
stopę – już mu i Sandomierski doktor nie pomoże – nie było i żywego ducha
żywej duszy – wiedział S. Marcin czemu [sobie] ~~ptan~~ ptaszęta uciął (przysłowie o tych co
[naoko] się przekonu [drugiemu] ~~[illegible]~~ a w rzeczy sami o sobie to myślą) – co się z tobą
dzieje, utonicho? (co ty plecież v. gdzie się obracasz) – śpioch, ajto – szalona pał-
ka, głupia, durna, śmiała, wesoła, uparta pałka (głowa) – co do ciebie przystępu-
je? – wbił sobie to w głowę – powinęła mu się noga – na tabi się wziął fortel-
nie się wywecował (wybił, v. wytajał) – na sztych go wystawili – szatawiła,
(zjadł, szelewica) – wszystko mu poszło po myśli – trudno na morze bez wiosła
ledwo językiem przebiéra (pijany) – chwytać się lada wiatru – jak plewów (mnós-
two, bardzo wiele) – już i cierpliwości nie staje – [się przebrało] póki życia stanie – w śmiech to sobie
na – nie zapomnę tego póki życia, pókim żyw – katastra (gawiedź, igraja) – jś-
jak na [kołowrocie] pytlu – taką mu sztukę wyprawił – on znowu śpiewa swoją dawną piosnkę –
stać po błocie – zadrypie ~~się~~ zawsze – dreptać koło czego (chodzić, starać się) – leć co tchu [duchu], szób to
tchu – nikt go inny na nogi nie postawi – zbył go ni tém ni owém, ni tak ni siak – darmo so-
[głos] pierki zrywasz – dopiekł mu do żywego – zawsze z tem samém na targ wyjeżdża – nadto języka
puścił – w tém go przepisał (przewyższył) – jednemu szydła goli, drugiemu brzytwy nie
– zarżał go w amorach przy żonie – gęba jak cholewa – aż mi się coś dziwnego robi
lic fanaberyje! – tak mu zaraz z góry utarł nosa że ~~zapomniał~~ [nie wiedział] na którym świe-
cie stoi – czego ty z nim zadzierasz – nie zachodź nikomu drogi – przez nogę kogo przewinąć
co ty tak dmiesz (dufasz) – dmuchać sobie pod nosem (mruczeć) – gorzałka jak żar –
ledwo go oczami nie zjadła – byłby to zrobił jak nic – a już cię korci – słówka nie pisnął –
ten utonich przesiedza mi we wszystkiém jak na drodze rów – z kwitkiem go odprawili –
świat w łeb – ~~on~~ sam wszędzie to roztrąbił – pójdę w świat gdzie oczy poniosą – wytrzeszczył
wyszczérzył zęby i kontent – opływał we wszystko jak pączek w maśle – frant szpakami
karmiony – fora z ~~dom~~ dwora, precz – natulił czapkę na uszy i poszedł – brał kto w Bo-
wierzył (każdy) – nie trzeba fantazii – ztamtąd go wyforowali – furfantować – coś sobie do
cego upatrzył – sprawił mu gody (wybił) – da sobie ciesać kołki na głowie –

– Baba z wozu, koniom lżej – jak przyszło do zszycia ośrzeka – zpił się i leży jak
no – jakby mię ostrém grzebłem po gołej skórze drapał – zaraz wszyscy wypadli, jakby
ką rzucił – po jarmarku zły targ (że po szczęściu zwykle idzie jakaś przeciwność)
dział jak lelek (nie umiał się oderwać) – za moje żyto, jeszcze mię obito – rzepę
na polu zapali (nie boję się go) boję się go jak przeszłorocznego śniegu – na konia jedzie,
szuka – ciemny jak tabaka w rogu, nic nie wiesz, jak w rogu – nie trzeba tłustego
smarować – kto chce uderzyć, znajdzie kija – nie trzeba zasypiać gruszek w popiele –
jak jéż na jabłkach – kto przed piekłem mieszka, diabła prosi z w kmotry –
smaruje ten jedzie – ~~kto gra~~ kto gra w karty, mierza teb obdarty – wszędzie siwka
– pan od morza do morza, tylko brzegi nie jego – zrobił wilka, ponieśli wilka –
krésba na Matyska – krowa co wiele ryczy, mało mléka daje – ze stodoły pustej
wyleci wróbel tłusty – gdzie wiele wilków, psów wiele trzeba – widłami to pisano
dwoje się tłómaczy, dwojako babka wróżyta) – taniej grzyba (za bezcen) – więcej Bóg
– pani sorokat – kto rano wstaje, temu P. Bóg daje – Nie zawsze S. Jana w Niedzielę –
wszystko złoto co się świeci – Uczystsze się ślepej kurze ziarko – Jaką miarką mie
rzą, taką ci odmierzają – Jak sobie pościelesz tak się wyśpisz – Na miejscu i kamień
rasta – I wróbel święty na swych śmieciach – na upór niemasz lekarstwa –
ko upadnie jabłko od jabłoni – ciśnie się skorupka (zaskórka) (napór), kim na skorupie trąci –
gy nie będzie kołacz – kto pod kim dołki kopie, sam w nie wpada – póki dzban wodę
póki się ucho nie urwie – wiedzą sąsiedzi jak kto siedzi – natura ciągnie wilka do lasu
mieszaty mu się szyki – kłoc, głupiec do niczego – wlazł na gruszkę, rwał pietruszkę –
wić kogo na wągiel – bez tego jak bez rąk – polowa mury przebija – ziarko do ziarnka
zrobi się miarka – Nie zaraz Kraków zbudowany – z wielkiej chmury mały deszcz –
gerakowi przypiąć a obedwa smoka – nie urodzi sowa sokoła, jeno jako sama –
mój, bywa dwa razy bity – Bóg nie opuści, kto się nań zpuści – ager non multus, sed bene
cultus – dwie gęsi, trzy niewieście, jużci hałas w mieście – gdzie drzewo rąbią, tam wióry
lecą – portać go po chorobie, po śmierci (maruda) – taki ścisk, że mógłby po ludziach jabłkiem
rzucić – czego by się patrzysz na mnie jak kora na nożnika (boisz się) – nie bez tego żeby czasem
zbłądził – nie przyszło mi go widzieć – jeśli kto to mógłby to on – jaki mi tytułat, pan! – za takiego
wiąże (z przeproszeniem) – rada gęba kiedy pan śpi (o gadułach) – plecie trzy po trzy – Na święty
co go niemasz nigdy – zbiłaś mię z tropu – oto mu dał bobu – napędzić, nabawić strachu –
kogo z mańki – ciapa, truś – zażyć fortelu – gotowaś (młodzieniec) – pokraka (dureń
niczego) – na poczciwość! (słowo honoru) – świécie jak rybie oko – niech się tam dzieci
trze trochę w naukach co tylko dotychczas baraszkował – gdzie dawniej jak rok (niedawno,
dawniej) – ujadał się ze wszystkimi ten warchoł – czysty dudek (istny) – nierzpatrna – w głos
dał – stawił się w tém kamieniem – zapyszył się od gniewu – znowu swoje sztuki ~~stroi~~ płata –
najgorsza zatykają dziurę – co ci do moich rzeczy? – wygląda by Turek – dosrzedt po nim
się tylko wydaje na oko – nosił się po polsku – na błoto trzewiczy ostrzéć nie warto – dobrze
tak, wziął za swoje, oberwał – wiém ja od kogo to wyszło – może mu się co zkąd okroi –
co, wiedzieć na palcach (doskonale) – znam już ja go po skórze – zkąd ci się wzięło to powiedzieć
– zawiń-no się żywo koło tego – jak żyję nie byłem tam – zacapić co komu – rozwiązać workom
przyszły (rozwiązać worki dla wzięcia z nich pieniędzy) – bąki zbijać, strzelać – z motyką na słońce
– wyjąć komu obrokn żeby tak nie brykał – nie tyje wilk od postu – pośród jéż po drodze –
jednego a za nim drugiego – czego by się tak tam dłubiesz, grzebiesz? –

o diable to sprawa – nie wie nic co się dzieje na tym świecie – miarkuj sam że to się śmierć
na – goły jak palec – ani palec go nie zabolał – wietrzny młyn, papla – liczykrupa –
i przypiąć ni przyłatać – gdzie go nie posieją tam się urodzi – już to ostatnia bieda – – czerstwy
[illegible]ek, narowy, rześki – tyle to co nic – za co się tylko weźmie, uda mu się – ~~nie ma~~ ~~to~~ nic do tego –
już też dobrał miarki – ~~co~~ ty tak pysznie straszysz diabły? – z młodu się tarn[?] chos-
y – piękne, świeże, jak z szybka wyjęte – ej, będzie ci w ~~[illegible]~~ robocie – mieć na kogo chrap-
[illegible]pać biedę – wymaca w tobie wszystko cokolwiek byś w sobie i pod sercem zakrył – Krucza
[illegible]wa, stary, brodaty jako prorok – Kwoczek babie pilnować – gracz, zuch – leciał co
[illegible]ił ducha – to mu dał ducha – śpi na obie uszy – utrapienie! – plecie o kurze kokos-
zym (wonetki opatki) – każda Kózia znajdzie Józia – poprawił się z pisania tab. – po
dobrej strawie, dobra woda w stawie – nie każdy [illegible] co wąsami trzęsa – nie byłym
w [illegible] – ani be ani me nie powiedział – żórk [illegible] – pełno tego jak kawek na
[illegible] – szafarza nie przetrzeć a bały nie przegrzać – bieda temu domowi gdzie krowa dobo-
że wołowi – Orzech, stokfisz, niewiasta jednym kształtem żyją, nic dobrego nie
czynią kiedy ich nie biją – S. Marcin po lodzie, Boże Narodzenie po wodzie – lepszy
[illegible] pan Tomasz niż pan ~~f~~Adam – Marzec dziwne broi ~~[illegible]~~ fochy, zmiata stare i
młody – ~~by to~~ I słowik wróbla nie wyżery – co się tyłkiem urodzi, tyłem zgnije. – mokre drewn
suchem zgore – najtańszy kożuch w lecie – każdy sobie rzepkę skrobie – idź powoli
bieda cię dogoni, idź prędko a dogonisz biedę – łatwo przy kopie zbierać kłosy i zbierać –
[illegible] łeb za górą – czapką, chlebem a solą, ludzie ludzi niewolą – komu Pan Bóg
[illegible] obiecał, ~~[illegible]~~ ryby nie ~~chcą~~ zjedzą – do usług chłopczyka, do jazdy konika, do straży mo-
[illegible]: trzymać nie warto – gdzie szołomowa brat – włóczy się z swoim oddziałem przez wios-
[illegible] stukał (rabował) – na cały świat diabłami rzuca – z jednego wołu dwie ~~[illegible]~~ drzeć –

Styczeń i Czerwiec (dalszy ciąg)

z językiem nie wylatała, ale cierpliwie i mądrze milczała -
żywot swój za Boga mężnie kładli -
gdy to mówił, światłość anielska z twarzy jego błyszczała -
tak oni wszyscy ~~wytrwale swoją~~ śmiercią męczeńską wiarę swą zawiązali -
bojąc się aby prędko nie pomarli, a on wszyscy obracie ... na nich wszystkich dożyć nie mógł -
Krew jego ziemię szeroko polała, a ciało aż do kości otworzone było -
niczem w S. Męczennikach serca zwojować nie mogli -
niektórym z nich światłością wiary w sercu świecić poczęła wtenczas -
a nadewszystko był gorącego ~~...~~ w Bogu serca, z którego słowa jako ogień wychodziły.
zdumienie wielkie padło na wszystkich -
że grzechy ludzkie nigdy się pacierzem ugasić nie mogła -
takiemi przykłady Świętych karmiła się i rozszerzała w Boga dusza jego, i wielce się ku naśladowaniu takich cnót pobudzał.
iści się zawsze Pan Bóg w obietnicach swoich -

Luty.

tak cielesność w sercu swem zwojował.
był wielce sam u siebie niskim i podłym (pokorny)
i coraz w cnoty większe duszę swą ubierała.
potężny modlitwie, jako wojsko wielkie i mężnie opatrzone i obtoczone, nie będą się jej nic.
a ona jako mur nieprzebity stała w swej wierze -
to mówiąc, wdzięcznym się pacierzem cieszyła -
biegła na mękę jakoby oblubienica na gody, wzywając Pana swojego -
szli pod miecz jako pod jaki wieniec i koronę.
i Pan mój krzyżowany kom swym nie tajał.
wrócił mu Pan Bóg zdrowie, żeby służył w ciele pracowicie (wał) znowu swe ciało wziął na się (bo już z niego był wyszedł) -
pokutę w ludziach wzniecił (harmonieje)
stąd więc bierzmy wszyscy pobudkę do modlitwy -
wszystka moc rozmaitych mąk serca ich nachylić, i śmierć sama gorącej i świętej miłości ich ugasić nie mogła.
one katowania były im (nauczycielkom) odpoczywaniem.
lecz ona na serca wolę mając w czystości się docho(wać).
ojciec jego był wielki świata tego sługa.
Kusił się on mocno szatan, i różnymi go sieciami łowił.
duchem Bożym sprawiony, mądrości wyrównej wedle Ewangelii naśladując, w ciasnej dziurze leżał i skórę starą z siebie odarł wszystką,
więc szedł mieszkać na puszczy w pokucie.
to sobie w serce wbijał, to sobie w ciągu myśli rozważał.

- pokarm jego na puszczy była szarańcza, robaczki, miodunki - osierociały jako synogarlica po pustych się miejscach tułał -
grzechy króla wolnym językiem karał.
widzenia wtedy widział.
z górnymi nadolnie ...
dziwnemi go namowami używał.
o dziwne młode serca, jako się Boga zasmakowały! póki się ... błotem ciała obłożeni.
tajemnic wszystkich świadomica.

Lipiec. Marzec

nie zatrzymuj się na potędze i pomocą bliźnim.
dla takich cnót jego, poczęła się w niem księżna serdecznie kochać.
słodniało mu w sercu ono zwycięstwo samego siebie -
nie dawać miejsca szatanowi (strzedz się go)
ciało podbijać duchowi postem i niespaniem -

Sierpień. Kwiecień.

nigdy serca z modlitwy nie wypuszczając -
świat z nas te święte myśli wygania
mężny żołnierz i któremu się świat powodził.

Genes. r. 2. — 3 wiersz treści x. — r. 6. — 22. b. — r. 2. 23, w. 3ᶜⁱ x — ~~r. 4~~ r. 4. 1. w 3ᶜⁱ x — 7. w. 1ˢᶻʸ a — 12 w. 2ⁱ x — r. ~~11~~ 12. 21. w 6ᵗ x — r. 9 tytuł w. 7ᵐ b — r. 8. 5. w 3ᶜⁱ x — od 7 do 13) — 11. w 4ᵗ a — r. 25, 17. w. 3ᶜⁱ x —

Exod. r. 14 — 11) — 19 w 5ᵗ b — 21) — 22 w 3ᶜⁱ x — r. 22 — 21) — r. 23. 21 w 2ᵍ a — r. 34. 6 w 3ᶜⁱ a — r. 35. 10) —

Lev. r. 19. 19 w 4ᵗ a — 23 w 5ᵗ a — 26 w 2ⁱ x — 27 a — 28 w 3ᶜⁱ a — 32) — 33 i 34) — r. 20. 27) — r. 21. 18 — r. 26. 13 —

Num. r. 11. 12 i 12 i 29 — r. 12. 12. 3. —

Deut. r. 1. 31. 44 — r. 3. 11 i 16 — r. 4. 9 i 29 — r. 11. {25, 26 i 30} — r. 12. 23 — r. 13. 9, 11. — ~~r. 15~~ r. 14. 29 — r. 15. 13 i 14 — r. 16. 19 — r. 17. 11, 12, 17 — r. 18. 10, 11 — r. 19. 11 — r. 20. 1 i dal — 8, 10 — r. 21. 3, 4, 18, 21 — r. 22. 5, 21 — r. 28. 7, od 23 do 33, 49, 67, cały — r. 29. 28 — r. 32. 11, 14, 24, 41 — r. 33. 12 —

Ks. Sędz. r. 5. 21, 22, 31 — r. 21. 24 — {wt. król. r. 14. 14 —}

Ks. trzecie kr. r. 2. 2 — r. 10. 15 — r. 11. 10, 11, 22 —

Ks. czwarte. r. 12. 9 — r. 14. 9 i dal — r. 19. od 21 do 30 — r. 21. 6 —

Ks. pierw. paral. r. 29. 15 —

— wtóre. r. 16. 14 — r. 20. 12 — r. 24. 13 —

pier. esdr. r. 4. 14, 15 —

wtóre. r. 2 cały — r. 4. 7, 14 — r. 5. 11 i d — r. 8. 15 — r. 13. 1, 2 —

Tob. r. 11. 9 — r. 12. 13

Jud. r. 5. 12, 27 — r. 9. 1 —

Ester. r. 2. 20 —

Job. wstęp — r. 1. 1 — r. 2. 13 — r. 7. 2 i 12 — r. 9. 28, 29 — r. 16. 10, 11 — r. 17. 11 — r. 21. 9 i 26 — r. 22. 14 — r. 25. 7, 12 (r. 26.) — r. 27. 18, 19 — r. 29. 5 — r. 30. 22, 25 — r. 31. {10. 17} i d. — r. 38. 27, 34, 35, 37 — r. 39. 10, 18, 19 — r. 40. od 10 do 22 — r. 41 cały —

Ps. p. 1. 1, 3 — p. 8. 6, 7 — p. 10. 14 — drugi 10ᵗʸ. 2 — p. 13. 1, 3 — p. 17. 10, 11, i d. p. 18. 6 i dal — p. 21. 10, 16 — p. 48. 11, 12 — p. 51. 4 — ~~p. 53. 9~~ p. 54. 13 i dal — p. 57. 5, 6 — p. 67. 5, 14, 26, 28 — p. 68. 31 — p. 73. 16 — p. 75. 6 — p. 76. 7 — p. 77 cały — p. 79. 14 — p. 83. 4 — p. 101 cały — p. 102 cały — p. 103 cały — p. 106. 23 — p. 108. 3 — p. 117. 12 — p. 118. 28, 50 i d., 70 — p. 127. 3, 4 — p. 128. 6, 7 — p. 136 cały —

Przypow. r. 2. 16 — r. 3. 5, 7, 28, 32 — r. 4. 3, 19, 23, 27 — r. 5. 3, 18, 19, 23 — r. ~~6~~ 6. od 1 do 9, 11 — r. 7 cały — r. 9 ⁵/od 13 do 18 — r. 10. 1, 4, 18, 19, 26 — r. 11. 2, 14, 22, 24, 28, 29 — r. 12. 1, 2, 11, 15, 16, 25 — r. 13. 3, 4, 12, 20 — r. 14. 2, 9, 10, 12, 16, 21, 31 — r. 15. 1, 3, 15, 17, 21 — r. 16. 18, 25, 27, 32 — r. 17. 1, 5, 6, 7, 12, 16, 24, 25, 28 — r. 18. 2, 8, 12 —

r. 19. 4 + 13 + 17 – r. 20. 3, 11 – r. 22. 1, 2, 8, 28 – r. 23. 6, 7 – r. 24. 34 – r. 25. 14,
r. 26. 2, 3, 4, 5, 7, 14, 20 – r. 27. 4, 7, 8, 10, 21, 22, 25 – r. 28. 2, 15, 26 – r. 29. 2, 11,
r. 30. 8, 15, 16, 18, 19, od 24 do 33 – r. 31. 6 –

<u>Ekkles</u>. r. 1. 8, 13, 15, 18 – r. 2. (2, 8,) od 13 do 24 – r. 3. 1, 19 i d. + 21, (22) r. 4. 2, 8,
13 – r. 5. 2, 7 – r. 7. (2, 3, 5,) 7, 10, 11, 17, 24, 27 – r. 8. 7, 8, 9, 17 – r. 9. 3, 4, 11, 12, 14,
r. 12. 5 – r. 17. 1, 11, 17 –

<u>Ks. Madr</u>. r. 1. 4 – r. 2. 3, 7, 8 – r. 4. 14 – r. 5 cały – r. 7. 20 – r. 9. 15, 16 –
9, 19, 20 –

<u>Ekkles. syracha</u>. wstęp. – r. 1. 7, 14 (36) r. 2. 4, 16 – r. 3. 11, 25 dal – r. 4. 5 –
11/17 – r. 6. 2, od 6 do 16, 13, 16, 35, 36 – r. 7. 25, 26, 29, od 38 do końca – r. 8. 4,
i d. 20 – r. 9. 14, 23, 25 – r. 10. 14 – r. 11. 7, 27 – r. 12. 8 – r. 13. 3, 23 – r. 14.
r. 15. 27 – r. 17. 4, 31 – r. 19. 10, 21 – r. 20. 22, 32, 33 – r. 21. 15, 17, 18, 23, 29 – r.
7, 8, 9, 31 – r. 23. 17 – r. 24. 8, 18, 19, 47 – r. 25. 22 i d. 26, 27 – r. 26. 19, 28 –
r. 27. 5, 12, 21 i d – r. 28. 14 – r. 29. 4 i d, 10 – r. 30. 4 – r. 32. 8 – r. 33. 6 –
6 – r. 35. 26 – r. 36. 28 – r. 37. 15, 16, 17 – r. 39. 27 – r. 40. 1 – r. 43. 13, 29,
r. 47. 3 – r. 51. 18, 19 –

<u>Pr. Izaj</u>. r. 5. 29, 30 – r. 13. 10, 14 (16 i d.) r. 14. 12 i d. (do 20) 29 – r. 26. 6, 13 – (r. 29. 8) r. 51. 15 –
r. 53 cały – r. 54. 10, 11, 13 – r. 57. 9 i d, 13 – r. 58. 10, 11 + 17 –

<u>Jerem</u>. r. 1. 14, 15 – r. 2. 6, 7, 8, 20, 24, 28, 30 – r. 4. 4, 7, 14, 22 i d – r. 5. 6, 8,
19, 21, 24 – r. 6. 13, 22, 23, 26 – r. 12. 1 – r. 22. 8, 19 – r. 29. 13, 14, i d – r. 30 cały
r. 31 cały – r. 50. 12 –

<u>Treny</u>. r. 2. 2, 4 – r. 3. 24 – r. 4. 3 –

<u>Baruch</u>. r. 2. 23 – r. 3. 17, 33, 34 i d cały – r. 4. 3, 6, 23, 26 – r. 5. 1, 5 i d. – r. 6.
cały, 7, 8, 60 –

<u>Ezechielowe</u>. r. 14. 17 – r. 16. 9, 14, 45, cały – r. 17. 6, 10, 15, 23 – (r. 19 cały r. 21. 31 –) r. 23. 29, 40,
41 – r. 24. 7 – r. 25. 7 – r. 26. 16, 20 – r. 28. 16 – r. 29. 3 – r. 30. 3 – r. 31. od 3
10 i d – r. 32. 2 i d + 27 – r. 34. 6 i d, 13, 14 i d – r. 36. 35 – r. 37 cały – r. 38. 16 –
r. 42. 8, 11 –

<u>Danielowe</u>. wstęp – r. 1. 4, 15 – r. 2. 43 i d – r. 3. 3, 19, 32, 37, 50 i d, 88 – r. 4. 14,
r. 5. 16 – r. 6. 2, 22 – r. 8. 4 – r. 11. 13 – r. 13. 9 + 65 –

<u>Ozee</u>. r. 4. 16 – r. 5. 1, 14 – r. 6. 4, ~~11, 15~~ r. 7. 12, 15 – r. 8. 7, 10 – r. 9. 6 (17) r. 10.
8, 11 – r. 11. 3 – r. 13. 5/8 – r. 14. 1, 6, 7, 9 –

<u>Joel</u>. r. 1. 6, 7, 12 – r. 2. 2, 3, 10, 13, 19, 20, 22 + 31 – r. 3. 2, 3, 10, 13 –

<u>Amos</u>. r. 3. 4, 11 – r. 4. 7, 9, 13 – r. 5. 2, 8, 19, 23 – r. 7. 14, 15 –

<u>Abdianowe</u>. r. 1. 3, 4, 24 –

Jonasa. r. 1. 7, 8, 13 — r. 4. 6 cały —

Micheaszowe. r. 7. 1, 17 —

Nahum. r. 1. 3 — r. 2. 6 —

Habakuk. r. 1. 6, 8, 10, od 14 do końca — r. 2. 5, 19 — r. 3. 6, 9, 10, 11, 19 —

Sophoniasza. r. 1. 15 — r. 2. 3, 14, 15 —

Aggeusza. r. 1. 6 —

Zacharyasza. r. 1. 12 — r. 6. 7 — r. 10. 7 — r. 11 cały —

Malachiasza. r. 3. 10 — r. 2. 10 —

Ks. pierw. Machab. r. 1. 2, 3 i d, 16 — r. 2. 37 — r. 3. 4, 43 — r. 5. 62 — r. 6. 8, 24, od 34 do 42, 51 — r. 8. 9, 14, 15, 16, 20 — r. 9. 10, 23 — r. 10. 41 — r. 11. 38, 52 — r. 12. 53 — r. 13. 9 — r. 14. 1, 8, 12, 35 — r. 15. 33 — r. 16. 13 —

Ks. wtóre Mach. r. 1. 27 — r. 2. 33 — r. 3. 25 i d — r. 4. 10, 40 — r. 8. 7, 18 — r. 9. 4 — r. 11. 1, 9 i 12 — r. 14, 41 — r. 15. 39, 40 —

Modlitwa Manasse cała.

Ks. trzecie Ezdraszowe. r. 2. 25 — r. 3. 23 — r. 9. 4 —

Ks. czwarte Ezdrasz. r. 1. 8, 14, 17, 18, 20 i d, 35 — r. 2. 20 i d, 32, 39, 42 i d, 46 i d — r. 3. 1, 7, 18, 32 — r. 4. 12, 14, 15 i d, 23, 26, 33 — r. 5. 1, 9, 14 — r. 6. 45 — r. 7. 3, 30, 32, 46, 47 — r. 8. 23, 31, 34 — r. 9. 24, 38, 39, 41 — r. 10. 25, 36 cały — r. 11. 2 — r. 13. 6 — r. 14. 40 — r. 15. 16, 30

w księgach wyjściu.

Judyty w księg. Judyty 9. i 16.
Tobijana w księg. Tob.
Jozuego w księg. Joz.
Debory. w x. Sędz. 5.
Anny. 1e król. 2.
Dawida. wt. król. 22.
Dawida. 1. Paral. 17
Salomona. wt. Par. 6.
Esdrasza. wt. Esdr. 9.

s w sercach wyraźniał ale jest powsty. (x)

łatynizmy ciężkie, ale one też wpadają w naturę polszczyzny

nadużywaniem znajomość pism świętych, mianowicie Biblii i proroków

prawdziwe serdeczne nabożeństwo

Przeto on jest w porównaniu do francuskich stworzyciel. mniej akadem-
oni więcej pisarze on obywatel więcej.
kim, więcej żywem. choć był nie mniej od nich biegły w stosowaniu E.

nie na tem polegał naśladowanie Skargi żeby używał tego lub owego

słowa jego słowa, bo by się było nie takie innego.

wielka jego miłość do ojczyzny – nie taje ale płacze nad upadaniem, jakto

za ludem się wstania. matka błądzącego przestrzegając płacze

... powtarzał, tułowiem się jednak żeby ... od Żydów pielgrz...

... mieniem . / ~~obok węgłów~~ mówi im o zbawieniu duszy i o zbawie...

od zasadniczej twarda i moralna ..

(x) Styl możesz powiedzieć ogólnie że epoka przesady i zepsucia języka ...

na epokę zepsucia obyczajów, to zdanie le style c'est l'homme ...

ogólnie i powiedzieć le style c'est le siècle, za człowieka poddan...

latanie. Według tego z dzisiejszej ziemi wszystkich narodów gdzie...

jest jak ziarno tak się wiotka szczepia do coraz nowszej i dziwa...

czej rzeczy, malują się przedziwnie charakter wieku. Trafiają...

wdzie tu i ówdzie prostotę stylu jak u Silvio Pellico, lecz właściw...

jest wyjątkiem z towarzystwem jest chrześcijaninem.

Zostało się do 1go [?] aż mnie brat [?] dowody
z samego Stanu [?] tajemnego [?] układu dzieci:
– to wiele nic, ale iżby komentarza pleść
mógł – chce spisu dzieci imiennie – do
5go Jana 1840.

– pyta się o Bł. Narcyzza [?] Tomickowa [?]

– 562 – 10go odebrałem 18 Pazd. 1839 i
tegoż samego dnia oddałem Abbemu [?] – co było
i [illegible] powiedziałem mu.

– 365 – 86go odebrałem p. Bogumiła [?]
9 Listop. 1839 i [illegible] [illegible]
tego samego dnia w domu nie zastał [?] oddałem
Jaśkowi do przesłania do Rzymu –

— W dyliżansie – cała historya życia osnowana w narracii – zatrzymany się dyliżans, jeno się dowiedział [?] i nie wziąć [?] lata całe, a to tylko jedna relacja [?] wyjechał – coś nabędzie [?] Dzieckiem [?] z Bogiem [?].

– W [illegible] co [illegible] [illegible] się dwóch starszych przyjaciół, wszyscy [?] wieczorem [illegible] dobrego [illegible] i [illegible] się rozchodzili do Soboty – czasem tylko jakiś [illegible] – pamiętasz [?] [illegible]? —

– Italia.

w tomie stronic około 230.

na stronicy wierszy 25.

między arkuszy 25 do 26.

…rdziałów serca grzechy takiemi jako obrę-
…ami spięta, skruszyć się nie dała.
…cielesna, jako wab inne złości do siebie
…ciągnąca.
… grzech jeden drugi wabi.
…t to ciało nasze? robakom potrawa.
… i świadomice serca ludzkiego.
…wi słów jego z brzegów wylała.
…y nie tém się karmią iż dobrze czynią ale
…p to oni u ludzi nabierają.
…nas Pan Bóg z téj kary nie rozwiąże.
…as Aryańska nauka moc brała (szerzyła się).
… modlitwy serca nie zpuszczał.
…słowy gniew jego ugasił.
…t nas w moc nieprzyjaciołom naszym.
…chcą zgasić chwałę naszą.
…anie rady ich na nich samych.
…n serca ich na prawdę otworzył.
… tego błędu z siebie nie złożym,
… się już siłą ta cudzo-ziemna u nas zdobyła, że
…i związały w cnotach.
…ytkich od niego odbijało (odstręczało)
…wem u niego był syn mój (przydanym do boku)
…słowa wdzięczne i namowne.
…ił to za pokusą brata swego (za namową).
…wego nigdy nie zmazał świata tego chwałą.
…ski i prześladowanie i nienawiści ludzkie
…legają, wtenczas w Niebo oczy podnosimy.
… jego do serca przebijała.
…nim ~~wiod~~ były w nim związane bojaźnią
…ą.
…ięc wstąpował zaraz w piękne, Bogu i ludziom
…te obyczaje.
…s gdy Luterskie kacerstwo i tu się w Polsce
…mowało.
…śmy w rozum lepszy a w nabożeństwo należne
…rawić zaczniemy?
…emi zmysły straż trzymać umiał.
…ę wszystką myślą do rzeczy niebieskich obrócony.
… nam dawał modlitwie nic nauce.
… roskoszami żywota świętego napojona, wię-
…cili młodość, kwitnącą lata jego czyniła: bo
… ustając zawdy się w Bogu trzymała.
…ego nigdy rostargnienia i na stronę wyciska-
… myśl jego nie znała.
…nności i kraśności

wszystkie te lata które pamięć moja zachodzi.
i dał mu P. Bóg że się prędko od świata odraził.
nigdzie nie miał oka wesołego (wszystko mu
  ato niepomyślnie, znikąd pociechy)
trzeba dźwignąć się koło tego zakrzątnąć.
nie było nad niego urzędniejszego króla.
poczesne gospody, uczesne. porządne.
w największem u niego kochania był syn.
nim to stanie (nim się zrobi)
to stanie za wiele. (to warte tyle co wiele) znaczy
nastawny rycerzem, wziął się był i potkromił.
wspomnikować kogo (dać komu przecet)
tam zbywaliśmy niewczasów podróży (wypoczywa-
  liśmy po podróży)
było mu gdy umarł lat 50.
przechowować czyjej mowie.
więc zaraz wziął wzrok łaskawszy.
gdybyś na to chciał przypuścić (zgodzić się)
nie mógł snu wtłudzić sobie na oczy niczém.
i złości w nim coraz większą moc brała.
niech w czas twa ręka szabli przywyknie.
tem słowy siekł im po sercach.
sztych mu podał w twarz (w pojedynku
  zmierzył mu w twarz)
rychtować, narychtowany.
race. pochmurny. … noś. ny czas.
zszedłby się na to (przydałby się na to)
żyliste ręce. bezkrewne już ciało.
krok poniósł pokłokiem (powlókł się ledwie)
i zamek się poddał i król polem przegrał
  (przegrał bitwę na polu)
piękne chorągwie wolno rozpuszczone
pełnemi tony z wiatrami igrały. Jerozol.
mróz mu ~~sted~~ w zimne żyły szedł.
plac trzymający z tysiąc krolów.
szérzéj tu niceo pióro rozwieść muszę.
Bóg podobno zrzucił nas na ubiór prawemu
  rozumowi. (Kar. Chodk. w liście do Zᵃ III 1614)
żeśmy tak nieopatrznie odciągnęli myśl od po-
  pierania wojny.
i ten siwy włos, co prędzej nad lata głowę mo-
  ję opędził.
lecz już mi na latach, a co więcej na siłach (schodzi.)
tę mam pociechę w tej zesztości mojej (starości)
w wielkiej to u nas stanęło dziś cenie
nie przyjmuje napominań
w bitwach z nieprzyjacielmi czyniąc.

i w gorliwości ustali.
jeśli się sami w tém nie obaczymy,
napiętki (obcasy) – gwałtowniczstwo –
przezyski (procenta) – zdworzały i wesoły
kuczek w domu (zabawy, hałas)
Kto się z młoda natoży ztemu, ten i na starość
jemu się nie odejmie.
przyprawić kogo o szkodę, o koszt, o smutek.
aby z młodu brali pochop do cnoty.
wszyscy zarówno wojnę zturyli (szli do wojska)
poprawi się na berok (po roku jednym)
które sukno nosniejsze (trwalsze)
zaostrzyło to w nim ochotę.
i wielką pracę podejmują.
sam na tém szkodował.
gdy się z kim rozpieramy słowem
sam się wdał w to niebezpieczeństwo.
myśl to wielka i przestronna.
~~aby się rozkoszom~~ poddać się w moc rozkoszom.
wszystek czas swój na to wydają.
nie mogli wytrwać temu.
radą starszego chętnie się w tém podpierał
uchodzić niewczesnia jako można.
ci bardzo rzecz złą a szkodliwą na Rzplitę wno- (szą)
długo o to między sobą spór trzymali
patrz abyś zbytnie w tę rozkosz się wdawszy
w sromotną jaką zelżywość nie przyszedł.
we wszystkiem chce mieć górę nad inszych.
tę sławę którąśmy z ojców swych wzięli
jeśli się za co poważnego a wielkiego myślą swą
biorą. – i témci się to dzieje że..
nie z drogi to będzie i nie od rzeczy powiedzieć.
w takie przyszedł zamieszanie myśli.
powieść jako biesiadna i żartowna.
można to i tém co powiem podeprzeć.
dać się pod moc smutkowi
gdy się czego nazbyt kusisz.
dali się ująć podarzem
chce tego po nas własny interes
dobrodziejstwo źle obrócone, złoczyństwem
być rozumiem.
kto jaki którich urząd na sobie nosi..
ale czas mi nawrócić się do rzeczy
trzeba by to wcześnie brać od pamięci
nie trzymam też z temi którzy powiadają..
nigdy woli nie wiatem ku temu
kto ten związek roztargnąć chciał
można to krótkiemi słowy odprawić.

gdym mu to zadał (zarzucił)
te rzeczy mieć nie każdemu się zawie(rzy)
póki się nie wda w próżnowanie
w grozie miał dzieci i sługi.
wszystko śmierć niecierpliwa z rzeczą
nakoniec pełen wieku i przystojnej chw(ały)
Sam się prawie położył, jako ktoś dojrzały
Twarz twoją ludzie w miedzi i w marm(urze)
kować (będą) Koch.
nabili sobie tém głowę.
wbijać się w pychę, w pańskość.
opuszczać się w czém.
przepadliśmy, wszystko przepadło.
nabechtać, podbechtać.
długo się z sobą pasowały – szły w
przystępu do serca jego nie miały.
co polskie wszystko zarzucili, zapom(nieli)
za co stoją wasze jałmużny? (co znaczą, w
odeszłaby was ta niewiadomość gruba, gdy
sprawić się nam z tego nigdy nie mogą (wy
przez to są zawżdy otwarte wrota do błędów.
i nigdy w swéj klubie stać nie może.
przez to na prawdę oczy się im ćmią.
odstąpcie onych złych nauczycieli.
świętokupstwo. – jednoistnie.
w lekkiéjto u nich jest wadze (mało znaczy
gdzie ogród bez plewidła, chwastów i byli(ny)
diabelskie to dzieło zgodę rozparać.
podajcie się z ufnością téj nauce.
żeby mógł w uciskach tych wytrzymać.
Litwa z Polską jedno się stała. (tak się złoży
miejsca upominaniu mężom nie dali.
o to szła cała gra. (o to chodziło)
jedna uporna a nieuskromiona głowa zepsu(je)
skąpstwo nie ma uszu dla ubogiego.
mieszkać na podniebiu. (pod gołem nie(bem)
gdy do rozprawy i kontowania się o(n)
przyszło..
ma o tém wiele i Naruszewicz i in(ni)
niebyłice (duby smalone, tyorstwo)
pole nad nim otrzymał (wygrał bitwę)
pole dać, pole stawić (dać bitwę)
Król Stefan tak był ciężki na Moskwę.

…atrzymał on nie we wszelkie potrzeby
…ty się On na obronę ich od tylu wrogów
udał (żydków.
… wiele z te środki przysposobił im po-
…ra go nam zbyt wcześnie odjęta.
…pierwsze lata panowania był ciągle w wypa-
tkach wojskowych.
chociaż… złe wszystkiem.
…mam nawiciu (dość mi jest, dość tydziu)
…prydać naszej słuszna zdaje mi się…
…ony miłością swego narodu, czynił..
…nas nieprzyjaciel w nieprzygotowaniu nie zastał
i łacno nie pożył.
…dawali wolności swej żadnej obrazić.
…wewnętrzne rozerwania swobodnie obrazicie
…ata na powrót upadły.
…RPtej w oczy patrzeć będę i Królowi oto.
…ahat się zacnie w cnotliwych mężach.
…ny tej kraju swego i praw jego miłośnicy.
…daje wzbogacenia się silnie ich w to (w tę spra-
wę) porywała.
…godzić się do niczego (nie zdać się)
…trojnaród pod władzę jego poszedł.
…Bóg tak gniew swój na nas wylał, i poddał
w niewolę, i miecz swój na nas posłał.
…ieniem tem w światłości ciemi tak podniósł..
…ki się skrzep w górę nie puści, woda go pod-
dawają, a gdy siłę weźmie, przestają.
…wszystkiego tego pierwszą przyczynę daje
cudzoziemczyzna –
…omocnica (infirmerya) Sk. w Żywotach
…arowieczność – starowieczny. Sk.
…dam się z tego lepszył (doskonalił, poprawiał) robił lepszym
…owe mi głową tem dreszcze, treska – Sk
…ki się ujrze różych pod oczy, i to najwięcej
w serca wlepia. Sk.
…karę dał nas P. Bóg w moc nieprzyjaciół i wroc
…tak wzmogli się nad nami nieprzyjaciele nasi.
…ndziweto i rzadkie porty, ich kwiat (blask)
z czasem nie zbiega ani mdleje – Sk.
…nosić ich wszystkich dawać
nań udany były (poły wielkie)

aby ojcowskim stryckiem się sprawujące (się
jest takim jak ojciec był) Skarga. Jan
zdumiewała się mowa krasomówców, i mądrość
filozofów ustawała, patrząc na cudowne cier-
pienie męczenników SS. –
samiż tę Polskę powiatową.
tamy i stawidła wszelkie – Sk.
studnica wody żywej. Sk.
rzetelny, dawniej źrzetelny, od źrzenicy –
przestaniec (avanteoureur) Sk.
dannik, (hołdownik) Sk
tak wiek ten był rodzajny w wielkich ludzi. …
wszyscy jednem sercem odpowiedź dali (jednakową)
tajemnic jego świadomice
głuch. głuchowie.
chciał mu tem dobrą myśl uczynić.
zakupném się na urzęda kościelne wdzierał (li-
wszelkiemi cnoty okraszony mąż –
a gdy się brał z wojskiem ku stolicy.
a sama się niepłodną i rozpaczną bacząc.
gdy już synka tego odchowali.
słowy ich tylko wspominał zamiast jakiem
ciężkiem karaniem przyłożyć.
prawdziwe to przedpiekle – na przedpieklu
nigdy serca z modlitwy nie wypuszczała.
nasilnik (gwałtownik, tyran, przemocą idący)
zdradzieje tajemne odpędził od nas zacząłeś,
Boże, odpędź i te nasilniki jawne. Sk.
wzgląd. Sk.
gdy go już młodzieńskie lata mijały.
wyklinacz (egzorcysta) Sk.
jestto śmiechem ludzi rozkarmiać.
jeszcze się mu rozum był nie otworzył.
wiek go młody i krew bujna uwiodła:
bo gdy się z pracy szkolnej wyprzągł a
próżnować sobie dopuścił, za świa-
tem się i jego próżnością ani udał. Na
P. Boga mało wspominać, rozkoszy
marnej kosztować, z rówienniki bie-
siad używać, i inne pustkebetine a
zawdzięczenia świata tego przyjmować
począł.

niech to będzie wykupno nasze z niewoli. (te nędze jakie cierpimy)
skarność wszelką z siebie zmiatali.
~~Korsarz~~ kursor, (biegacz. posełnik) Sk.
skarbnica zdrowia.
aby myśl swoją nad kim przewiść —
głodem i zimnem umierali.
fundownik klasztoru —
na tej naucze, jako na zbawiennej paszy, we wszystkie cnoty róst.
solidów ~~par~~ paryskich. (sous) Sk.
dworu, albo używania na rękę o jaką krzywdę żadne nikomu nie dawał. Sk. 25 Sierp.
ani ocza po stronach nie rozpuszczaj (nie strzelaj wzrokiem)
do tego myśli swoje prowadzili aby go zrzucić z tronu.
bo gdy Konstans Cesarz umarł, zaraz serce wzięli Arryanie. (mazali.
aby się towarzystwem wrogów ojczyzny nie)
towarzystwo z nim i przyjaźń miał.
mylony się tylko w imieniu Pana Jezusa kochali i wielczyli. Sk. 9 Wrz.
tem więcej za to złą wolę na niego brali.
we wszystkiém obyczaje matki swej na sobie nosił. —
użyć nad kim miłosierdzia (mił^{e} obarczć).
niczemu co cudowniemskie miejscu i przystępu nie dając —
a choć był dziwnie miłosierny, musiał jednak na uporne i niekarne ostrzem przystąpić. (srogim się pokazać)
~~nieprawy~~ był uważ w pracy nieprzerobiony.
synagogi ich zazartliwe podwyższał —
kresto, dawniej chrzesto. Sk.
bom ja wielki utratnik taak Roskich!
przyszło nań jedno wątpienie z którego się sam wyprawić nie mógł..
słowa jego jako z ognia były..
suknia harasowa na święto (u kobiet).
przeżadsli się tem uczłychanie (pomazali się)
wstydem się na to panna zalawiły, oczy w dół spaścita. Sk.

póki to u nas nie staniczje (nie st...
przyszły oblubieniec Sk. Łej (przyszły w...
warownia (baterya)
świat ten na którym jest potwierzony
wielkiej z nim użyć musiał trudności
w tem cała ich kochania, z tego mieć
szczęście kochania nie mogli..
z miłości się własnej rozbójczył.
wymaszą jego serca ludzkie do rodzenia
wszystkie zaprawiała.. (m)
murem się przeciw czemu stawić.
głupstwa w sobie na żadnej wadzy nie miał
upadło we mnie serce już na to.
odwrócić od czego serce.
odnosić z czego pociechę.
wojnę ~~wiej~~ niejednaką prowadzili z ...
ta nocz wszystkich, osobliwie uczonych dolegli
nie napotem rozerwać mocnej myśli ich nie
bluźnierze (bluźniercy)
list. założny (Wujek w Now. Test) przyczyn...
człowiek wywrócony (heretyk) (Wujek N...
nie chciał się z grzechu tego wywlec.
~~wszy~~ cała winę na mnie zganiał (składa...
starzec, starzyca (stara kiewiasta) Sk...
błąd ten i zaraza szérzyć się były poczęły
głęboko w myśl ludzką wstępowały..
każdy kolejno tydzień swój trzymając (pełnią
po całym kraju przeciw bluźniercom posełk...
nie chciał jednak o tę krzywdę prawem mocą ...
cielesności, na bluźniérny z przyodziania ...
do wszystkich grzechów drzwi otwarte.
na to wszystką duszę swoją waży, aby pr...
Boża pod ich nogami poległa.
krzynowa. talerz. przynieśli głowę S. Ja...
krzynowie. Sk.
zaraz na pierwszych swego biskupstwa (u ...
jeszcze na swój sztyn wodę prowadził (na swoje ...
byłoby też po drodze wspomnieć i to..

...woli swej odstępowali.
...ciało swe puścił światłu
...jmy się do dobrego pobudzali
...ólewi krwią spojony (spowinowacony)
...to się z pracy szkolnej wyprzęże (uwolni)
...próżnowaniu sobie dopuścić.
...ół obyczaje swoje i w klubę je bogobojno
wprawił.
spółrodziła
...je w nim swoją krew i rzecz... uczonego
...chwy gardził i rozkosze do piekła prowa-
...dze o ziemię uderzył.
...mowią obyczajów swych wszystkim się w
miłości podał.
...wić kościoły, (obdarzać)
...swój w stawę wprawił. (Chrobry)
do końca gościny żywota tego.
...na miłość ojczyzny taką go sprawowała.
...się zawsze ku temu się miał.
...ie przejrzenie wypełni nam tego nie
dopuściło.
...wić się twardym (nie przestawać, nie
dawać się namówić).
...t to o sobie u wszystkich rozumienie,
(wszyscy o nim mniemali)
...szystkich złożonych jabłek niekuszący
...ma na oczy Pana Boga, utrzeć chowaniu
...siłę wzięli na.. (umocnili się)
...ać na śmierć, zdany na śmierć. (skazany)
...wdy się pokwapili do tego ochotni.
był / rządzić
...rowanie państwo — sprawowanie dusze —
...orna panna — panna gardzowiana —
...dzierżawcie — biedaczki, ubodzy.
...słowa gospodliwego od niego nie słyszał.

gardło swe z ochotą za kraj kładli.
odniesiono go do króla że.. (oskarżono)
Gdy i król w to się wkładał (na to nastawał)
przodki brał postęp w nauce (uczynił postęp)
do małżeństwa zmierzający (zabierający się)
zerwani na wesele (zaproszeni, wezwani)
bierzmy to sobie na rozmysł.
po ojcu podniósł się na państwo.
nosić na sobie złe, dobre, cudze obyczaje (mieć)
samego wodza na rękę wyzwał (na pojedynek)
za lud swój zdrowie położył (żywot)
z serca się go wyrzucał.
nie jestto rozumem wywodna (tajemnica S.)
i do zapominania wszystkiego co potelno
przywodzim się.
umiał obrócić to sobie w pożytek
żadna namowa ująć się nie dał
nauka co wtedy świat niczrała
możemże temu uwłaczać wiary?
za nic to sobie ważył. niało to u mnie waży.
nigdy czart odkrytém pokém na nas nie
idzie ale zawsze zdradą
bo miłość wszystkiego co obce w sercu noszą.
~~[illegible]~~
~~[illegible]~~
koniecznie tylko potrzeby swe odprawując,
renty (dochodów) oddawał ubogim.
iżbyśmy sobie tyle tej cudzoziemczyzny nie
ważyli.
od rozrządów domowych daliśmy się odwieść.
stąd (Polacy) ~~sami~~ o rozpacz prawie przychodzi.
~~[illegible]~~ zaszedł
bo wszystkie złe myśli są od złego ducha przyrzu-
cone i on je sam na serce nam miece.
tak jakoby wszystek nie z ciała ale z ducha
spojony był.
ułomek ciała tego złożył (umarł)
podpora nauki katolickiej

~~[illegible]~~
chęć świecką w niebieskich nawy pragnienia umarzając.
czystość cielesną tak chować jakoby nie w ciele żył.
że się o narodowość iż ze mnie jest zastawiam
jady nauki swej rozsiewał i wielbiciela
kości prześladowanie puścił.
tem samem złą chęć po sobie pokazywał
odstąpić go nie chciał, i niesczęścia mu jako
wprzód nieszczęścia pomagał.
teologii ~~się uczył~~ słuchał, nie uchem i umiejętnością
ale sercem tajemnice Boskie czerpając.
w dobry się to koniec obróci.
samego siebie modlitwą i trudzeniem ciała
swego obwarowawszy.
jeśli nie będziem czujni na te utraty
na ubogich hojną rękę rozciągał
aby nie nad prawo na poddanych nie wyciągali.
tem sobie głowę nabiwszy. uszy
tem przykład ku naśladowaniu bierzmy
jeśli się sami w tem czuć nie będziemy że to
nam ku szkodzie idzie
zazdrość ich wzruszyła (zdjęła)
tem się więcej przeciw Amerykanom zażyć począł.
I. Bóg inaczej obrócił.
poszedł przez śmierć męczeńską do ~~Boga~~ nieba.
niesskalany przeszedł przez śmierć.
wszystkie te kraje nasieniem słowa Bożego napełniając (harmodicja)
~~tem~~ więcej w sobie wiarę i bojaźń Bożą rozszerzał.
ztąd sito ii dusza takiemi cnotami ubogacona
mowę też dziwną wdziękiem ozdobioną miała.
rzeczy trudne i głębokie otworzyście i łacno
daje zrozumieć.

pokorą wielką wszystkim służył, na sercu
deniu unizając.
w sercu się nisko przed Bogiem kładąc
sobie nic przyznawając.
nie rychły do gniewu, prędki do przebaczenia
szczęściu trwały i stateczny, w szczęściu
korny i ostrożny. Tak cnoty swoje kiedy
grzechy próżną cześć mocno gardząc
szczyta się stawa jego świętobliwości, który
bojąc aby tego co pokora zebrała pycha
skarbiła.
wzgardził;
świat ze wszystkiemi jego przysmaki: w
wagi, roskoszy, i bogactwa.
stał w wielkiem zdziwieniu jakby zdrętwiał (jak ma...)
gonić na co (mieć co na myśli, zamierzać
póki się w kraju wiara nie podniesie
władzą poniewolną, cnotę poniewolną
znaleźć na co radę (sposób)
aż dobrze wystarzały (stary) umarł.
za światem się i jego próżnościami udał.
próżnowania sobie dopuścił.
serce wolne od myśli świeckich chował
skrzydłach je rozmyślania ~~[illegible]~~ abowiem
w Niebo podnosił.
wszystkim się w miłość podał (podobał)
nienasycone miłości Boskiej serce.
o żadną się rzecz pilniej nie starał, jako
ztarł Niemce (Chrobry)
~~jeśli się z tego [illegible]~~
serca ludzkie do rodzenia dobrych uczynków
budzał
żyli z sobą jako dusza jedna we dwu
i sławę swoją na niego wkładał.
jeden drugiego w cnotach ubiegał (...)
i swoim przykładem budował.
tem sobie czynił serce (umęczał)
wielkie potwarze odnosił (cierpiał)
kłaść na kogo potwarz (rzucać)
wielką wiódł (miał) z nim przyjaźń, j...
mi się listami nawiedzali.

łkie piotrze tej nauki wymową swą rozbijał.
przyczyny (wstawiającey się)
ci się tak w łasce Bożej ubogacił, a co jest
za żywot twój? — Jam jest, święty ojcze, grze-
szny człowiek, poddany podatkom i poborom
pospolitym. Mam dwie pary wołów: jedną
ja robię na jałmużny i przyjmowanie
pielgrzymów, drugą mój najemnik na po-
bory, a ta iora moja i na mnie i na ubo-
gie robi.
łką żałością stąd zraniony.
ść w sobie przyrodzenie
~~się komu ... (poddawać się)~~
takomstwie usidlony.
ąć się z świata i pójść na puszczę
cielnym zabawom nie przywykał.
zeństwo komu oddawać (wyznawać)
owo z pieluch wywiązany, rozwiązany.
łożiać i obrzucić strzeć brodzę
na to, wszystko wiarą, aby sprawiedliwość i prawda
pod ich nogami poległa.
wojną na jałmużnę rozpuścił.
niem krwi swojej wiarę zawiązali (zapieczętowali).
porczenie które na nas P. Bóg kładzie.
arto jest to zapomnieniem.
to miał na tém aby (nie przestawał (na tém)
dzebnemi słowy chciał na nim przywołe-
nie wytargować.
by nam Wiara stale w sercu świeciła
o tém usłyszał, wzbudziło się serce jego.
żda myśl jego targające
ich światowy serce w ziemi utopione mające
szył nas piękną filozofiją!
jakąś sobie nową a głupią Wiarę przędą
wiódł jako baranka na zabicie.
komey i niewolnicy pieniędzy
ść Bożą miał w sercu wkorzenioną.
namiętności w sobie zwojował.
mna złe szafuje (patrz na rzeczy niesłuszne)

161

ciało laty spróchniałe moc młodzieńczą
w sobie uczuło.
o to powinno wołać na nas sumienie.
(powinno nam to wyrzucać).
kto wie kiedy ten świat rozstawi (pożegna)
gdy z niej rumieniec nie zbiega (nie schodzi)
sławą swoją sławę ich zaćmił
abym w połowie świata tego dokonał (umarł)
wszystkie te groźby podeptał (wzgardził)
to z sobie w serce wbijał, to z sobie na myśli roz-
ważał, by doszedł tronu.
nowali np. Panie Nowacy (Frycowie)
nie mają być nowacy, nieświadomi, i nieumie-
jętni — na urzęda nie dawać nowaków.
we wszystkie cnoty ubrany
żeby nam Bóg dał z tych nieszczęść powstanie.
dziwnemi go namowami w tém używał.
i wszystko mu w słodycz się obraca.
świat ten, pałac wszystkiego co jest.
od kąd owi pierwsi nasi rodzice, Adam i Ewa,
przez nieposłuszeństwo śmiercią nas
zarazili.
on się nikomu z tego co działa, nie sprawuje.
jeśli się w tém nie obaczymy.
niepotężny i słaby.
dał się uwieść miękkim słowom jej.
i ta się przyjaźń ich rozsypała (zerwała).
Wiarę chciał wywrócić i zburzyć.
gdy się ruszył (smok), ziemia pod nim drżała i ska-
ły się kruszyły.
(serce jego.
te i inne słowa wypuściwszy w myśl jego, umarł.
nie znał w nim nikt serca nad tego.
nie dobrzyło ucieszyciel, którego miękkie serce
płaczem słowa niedomówione polewa.
z ciała tego wyszedł (umarł) (strach zastaje.
kogo śmierć na myślach świata tego i na roskosz
na kim duch Pański polegnie (spocznie)
póki nas P. Bóg z brzemienia życia tego nie roz-
wiąże.
(nie obalił.
niema żadnego kacerstwa którego by ten doktór S.
zdając się na sąd Kościoła a swego rozumu odstępując
pewność i niepochybność tej nauki.
zębami szczegotać (dzwonić).
gdy stabieć na wierze (zakonnik) i do świeckich
się myśli wychylać począł.

gdy się myśl do wielu spraw rozrywa, do żad-
nej w osobności potężna nie bywa.
tak umiał wszystkich zaprawiać dla siebie
w posłuszeństwo.
szczęśliwie świata tego dokończył (umarł)
wziąć waśń na kogo (urazę)
gdy się w cięższe jeszcze obrócili grzechy, roz-
ciągnął się na nich gniew Pański.
świecką się filozofiją nie bawił, to tylko do
serca włożył co ku czci Bożej służyło
wiarę S. szczepił, i nauką chrześcijańską
serca ludzkie napawał.
znowu się do pogaństwa pobrócili.
na dzieciach się przynajmniej cieszyli, z
nich P. Bogu chwałę zbierając.
Pismo S. tajemnice jego otwarzając, wcz-
ciernym
niom ~~s~~wykładał.
(karywał
z młodości zaraz wielkie cnoty po sobie po-
aby sprawami świata tego myśl nieobciążo-
ną podnosić mógł na dobra one niebieskie.
tém sobie więcéj bogactwa duszenego przy-
mnażał, najwięcej się na pokorę i miłość
matkę cnót wszystkich zdobywając.
nigdy żadnemu za to złe nie myślił; ale na
ich nienawiść kładł miłość, na ich gniew
łaskawość, na ich złorzeczenia błogosła-
wieństwo.
dopiéro myśl jego ucichła, i one troskliwe sta-
ranie z serca złożył.
krzywdy na kim szukać (poszukiwać)
druga nań trwoga uderzyła.
a jako węża ~~w~~ zanadrzu, na myśli szemrania
nosi. (zuchwalec przeciw Bogu)
brać na kogo złą wolę, tém więcéj nań z. w. brali.
żeby się mógł uchronić zabaw życia pospolitego, a
wolne myśli swe w P. Boga swego obrócić i ~~[illegible]~~
czci ~~[illegible]~~ pragnieniem serce swe zmażał.
zapalił się do naśladowania swych przodków.
~~bój~~ się aby się z tego twój krewki umysł nie
podniósł a próżną chwałą nie upadł.
tém on próżność w sobie nadymał.
w tém go sobie zawdy miał powolnym.
w dobry i pilny rząd wszystko koło siebie wpra-
wując

a nadewszystko był gorącego w Bogu serca,
z ~~n~~ego słowa jako ogień wynikały.
jego przynosić
już myśl jego od świata ~~odpadła~~
płaczem się ugasić nie mogła
nie mógł go uchodzić (przemódz, dać mu rady)
aieby lepiej duszę swoją we wzgardę świata
ubogacił i większemi ją cnotami przybrał
nigdy nie odpoczął, nigdy się i nauki nie wyprzą-
których zapalczywość i krwią się naszą ugasić
nie może.
tedy się wielki płacz puścił między niemi.
pierwości[?] swego pióra (pierwsze roboty)
na dochwytkę, dochwytką, doryczaru.
~~[illegible]~~
~~filozofii~~ ~~[illegible]~~
napełnił się wesela duchownego i wiary.
w mądrość chrześcijańską ubierał go jak w
do tego zwłaszcza staranie przyłożył aby
cały, całszy.
a sam siebie miał zawdy na wodzy.
dopóki z ciała nie będziem rozwiązani (nie
umrzemy)
skoro dzień oświtł. (skoro zadniało)
niech nas miłość ziemskich rzeczy nie zwycięża
nas pycha nie nadyma, gniew nie targa, niech
nie maże, niech nas zazdrość nie gubi.
Złodniało mu w sercu ono mężne zwycię[stwo]
samego siebie.
a co jest nauka bez miłości? dzwon drugich bu[dzący]
a s~~[illegible]~~ się psujący. (1 do Koryut. 13)
skoro dzięcię rozum brać poczęło (przychodzić do mi[łości])
i nowe źródło, za modlitwą Świętego, wrażone
zaraz rzekę poczęło (która była wyschła i wil[gotna])
o! jako to święte i spokojne dusze, które się
tesnéj ręki i frasunków rozwiązały, a
samemu w modlitwach dasowały.
modlitwą a pokutą ciało swe trudził i
mi podbijał.
z wojskiem ogromnem w kraj wrznął.
od niego tylesiąc odnieśli dobrodziejstw.
z posłuszeństwa się wyprzęgają.
jakoś niebawnie wojsko tam prowadził, dwor-
motami przepasawszy rzekę.
na téj nauce jako na zbawiennej paszy wz[rośli]
pobłąd błędu tego z głowy swej nie wyrzu[cił]
złym
i ~~przykładem~~ swym młodszych zarażał.

Październik.

Chodził w ogień jako po rosie
karał go męczyciel rozmaicie — a gdy przez niektóry czas to czynił
Krew z niego jako ze źródła płynęła (w mękach)
umierał w tych mękach jakoby w najwiękśzem odpoczywaniu
stał przed tyranem męczennik, nieporuszony w swej dobrej woli, jako wieża niedobyta.
od przodków zacnych pochodził — nie męczarnia jego nasycić go nie mogła.
będąc już wszystkich nauk filozofskich pełny
i tam gdzie już ludzie w rozumach swych ustają, on się podnosił żywszym owszem lotem
światłością Bożą dotkniony, na prawdę otworzył serce.
z grzechów, rozwiązany — w niczem sobie naganie nie poczynając.
podając się w naukę jego, przez trzy lata za nim chodził
gdy za Domicyana powstało prześladowanie na chrześcijany
widząc iż rychlej ręce bijących, niźli cierpliwość świętych ustanie,
upominał je znowu do bałwochwalstwa — z radością zwierzchność jego na siebie wzięła.
dał na nie wyrok by mieczem zginęli
starość jego sprawowana — dziś wezmę ziemię
naprawił nań dwoch zbójców. — wiodąc tam z światem wojnę nieprzejednaną
można się po nim spodziewać odmiany
[illegible] się w rozkoszach chowają a na wieczny się ogień tuczą, — jako konie po łąkach tak po
rozkoszach i uciechach biegają — w mękach cicho trwał i do końca umierał.
i łagodnemi słowy go używał aby odwyrzędził [illegible] jego bałwanów
a gdy żadnej odmiany na wierze Męczennika przewieść nie mógł
w tem miał całe swe kochanie aby chwałę Boską szerzył.
tak był od dzieciącia zwyciężony ten który się chlubił: wstąpię na niebo, postawię tam stolicę
moję, i podobny będę Najwyższemu. — burzył ich bałwochwalnice (świątynie pogańskie)
w dziecięcych latach zmówiona w małżeństwo (zaręczona)
kto się nadzieją w Bogu oprze, wszystkich się nawałności i przygód nie boi.
jako filar gdy prosto stoi, upadku się nie boi, lecz gdy się najmniej nachyli, ladaco
go obali. — dany był na ciężkie okowy.
jak drzewo im więcej ma na sobie owocu, tym się niżej głowę swą zchylał (pokora
rodzi się z dobrych uczynków)
jako listek by go wiatr nie uniósł przykładasz ciężarem, tak serce swoje aby ze świa-
tem nie poleciało, przytłoczył bojaźnią Boga.
moje święto, to mój dzień wesoły (wołał męczennik w mękach)
drogi kwiecie młodości, czemu się tak na śmierć jako na jakie wesele i hojną ucztę kwapicie?
chcę ja z tym światem w przyjaźń zachodzić — młodość tę moją do żywota w którym odmia-
ny nie mam, przywiedzie z śmierci już mi dając.

byś chciał upór i błąd ten z siebie złożyć. Pan siłą napełnił serce jéj.
uroda którą widzisz, ziemia jest i proch, mieni się zarazem i odchodzi jako kwiat więdnieje
Panie Jezu Chryste Boże mój, dziękuję Tobie iżeś postawił na mocnéj skale nogi moje
wowałeś ścieżki moje, ściągnij proszę ręce Twoje które na krzyżu dla mnie zrani
a z serca twego, bezbożniku, mówi do Aryusza, rzeka ciemności płynie
rzeczy która się należy Bogu nie mając które na wasze zbawiony.
Stawy się i przyjaźni świata tego strzegł. i wszelkiego wabu do złego.
Życie SS. jako maść wonna, im ją więcéj rozcierasz, więcéj wonieje.
On jest domowa sława nasza. (jest nasz spółrodak sławny)
[Opis prześladowania Kościoła ne k. 16.] cia słata.
a jako (zatwierdził) na placu wojennym, na wszystkie najazdy szatańskie czujnie a gotow
wielka Boża miłośnica — na co ojciec trudny był (nie przystawał)
posil Boże w bojaźni twéj serce moje. — i mocnie po szatanie deptał cnot
Styczeń i Czerwiec
bój się aby się z tego twój umysł nie podniósł a próżną chwałą nie upadł.
było mu Bóg i nawet jaśnie chrystusowéj pokory.
sprawował wtenczas stolicę apostolską — Chrystus sam na dziesięć lat ciemnicę
uwielbiało a niewysłowiona dobroci, który tego Pan Bóg tą nowiną obwieścił, i
jego do wiary sprawi, i do owczarni go swojéj i kościoła swego przygarnie.
wielkiéj o to wszyt z ludźmi trudności.
(gasł
we wszystkich cnotach prędko tam postęp brał, a rozumnażając sobie czół świętym
bo tych dwu skrzydeł, pokory i cierpliwości, nie mamy, którémi się bastak wysoko
cnoty dziwne wyznawał. — wielką oni przyjaźń z sobą wiedli (mieli) —
tak się mocnie Męczennik ten S. w niebo cisnął te wszystkie umartwienia
zadając, taki od niego gwałt Królestwo Boże cierpiało. —
gdy to usłyszał w smutku swoim, prawie dusza weń wstąpiła, i radością się serdeczną (się)
płaczem swoim myśl jego zmieszaną chciała (wzruszyć, zachwiać postanowienie)
w zbawieniu swém tak był czujny — tém słowem Świętego uderzony w serce. —
w tych sercach diabeł moc ma gdzie go Najświętszym Sakramentem wcale nie straszą.
im daléj od tego ognia odstępuje człowiek (im rzadziéj komunikuje) tym zimniejszy
oczy Boskich rozlaje —, otwiera sobie do grzechów śmiertelnych tam otwiéra —
cóż był za grzech w tym bezdzbożnym i stoletnim starcu iż wino przez młodości przygodzon
musiał jako lekarstwo używać słabości swéj potrzebne? nie było w tém grzechu
oddał go ojciec biskupowi aby go na służbę Bożą obrócił —
ślepe oświécał i inne cuda czynił — zbielałeś od starości —
szatan swym pomysł myśl jego i serca targał pokusami takiémi —
matkę jeszcze miała, ale ojcem była już osierocona (ojca już straciła)
cienkie i nierosłe ciało twe panienko święta żelazem targano w męksach —
obacz się głupia dziecino, wartał do twéj tyran, żal mi cię zaprawdę —
jeszcze dzień był nie oświtł — Co jest to ciało? robakom potrawa —
wielką złość zatém na serca odniósł —

Pomoc nasza w Imię Pańskie, który niebo i ziemię stworzył. Ps. 113. lub 123.

Błogosławieni którzy mieszkają w domu twoim Panie, na wieki wieków będą cię chwalić. ps. 83.

Śmiech poczytałem za błąd: a do wesela rzekłem: co się darmo zwodzisz? Ekkl. r. 2.

Jako wielkie jest miłosierdzie Pańskie, a litość Jego nad tymi którzy się do niego nawracają. Ks. Ekkl. r. 17.

Póki będziecie chramać na dwie stronie? Jeśli Pan jest Bogiem, idźcie za nim: a jeśli Baal, idźcie za nim. Trz. Król. r. 18.

Jako się śni głodnemu a on je, a gdy się ocuci, czcza jest dusza jego: jako się śni pragnącemu a on pije, a gdy się ocknie, spracowany pragnie, a dusza jego czcza jest. Izaj. r. 29.

Boże serca mego i część moja Boże na wieki. Ps. 72.

Do legend z Żywotów SS.

5. Lipca Żywot S. Szymona.

17 Lipca — S. Aleksego.

29 — — SS. siedmiu braci.

1 Września — S. Egidyusza.

Cóż jest to ciało? robaków potrawa.

18 Września — S. Eufemii

20 Września — S. Eustachiusza.

Eliasza historya w Księgach królewskich.

23 Wrześ. S. Tekli.

5 Maja — S. Aleksandra

7 Maja (str. 389) Anioł nad domu

11 Maja S. Damazora

19 Maja. S. Epifaniusza

4 Listopada. S. Jozefata

Tamże na końcu: Spowiedzi.

Żywot S. Stanisława Kostki. str. 1150.

2 Stycznia. S. Eufrozyna.
3 Stycznia S. Gordyusz.
8 Stycznia S. Poliankt.
15 Stycznia S. Paweł.
20 Stycz. S. Sebastyan
29 Lutego S. Nicefora.
5 Wrześ. S. Eudoxyusza
1 Wrześ. S. Idziego (ob. Obrok duch.)
20 Wrześ. S. Eustachiana.
15 Maja. S. Bonif.
10 Lutego S. Jana Kapucciana
23 Lutego S. Teofila.
27 Lutego S. Fausty.
8 Marca S. Andronik i S. Atanazja.

Do czytania: S. Agaty 5 Lut.
Do czyt. S. Polikarpa 26 Stycznia.
do czyt. Obrok duchowny k. 117.
— k. 544. —
k. 128
k. 126
do czytania: S. Wojciecha 23 Kw.
— — S. Piotra 29 Kw.

stawić pole – trudne przewiódł sprawy – gdy się w kraju na wielkie złe brało –
…bytnie się w tém na swém siodle sadził – nie długo siodle w jednej stoi miejsce
…łę radę upadł w swej głowie – wiele mu też ujął myśli wojny chciwych – tém męż
…tem wielkich przygód się wybiegał – chwałę stąd wielką odnosi – zrozumieć to łatwo
…z niego – na głos mu to zadał – do tego wszystkie swe obrócił chęci – prawo wyworzył –
…nic mu nie stworzył (nie ustąpił) – zawiódł straże (rozstawił) – uderzyć w larmę
(na alarm) – mężnie czynił z pogany (wojował) – i wcześnie ostrzył szczęście do boju –
…i z wyłęknionem na dół posiedł okiem – za hetmana przyczynę odpuścił mu – wtedy
…dał gardło syn jego (poległ) – na harcach, bitwach i szturmach krew rozlewający, orłów
…ści orłowy obory stwiąszon (Żółkiewski) – w serdaku szkarłatnym – gdy Król pod Smoleń-
…skiem leżał –

Byłoby ani bardzo Tobie zebrać podpisy ale wołałem sam bez świad-
ków.

<u>Łzaw</u> Żałłem z góry żeby donieść rzęd 6.

Miałem się nawet nie podpisać pod tym

Zasytowali modl. z 6tt.

:·

Na murawie przy lipinie – trafiło się w młodzi – (takich trzy) –
one zakochane – ściska za kolano – swej matki – (takich trzy)

---

widziałam cię z obiecanką – kiedyś przechodził – (takich dwa)
łzi ty połyje – I wieczorami moje – przed tym minął kościołem (takich trzy)

---

24 – 124 – 1234 – 124 – 124 – 1234 – 124567 – 124
4 – 124.

3456 – 12456 – Rozpacz mi w tancerku Domarcinczej dała.
54 – 12354 – 123} 12354 – 12354 – 123) 124567 – 124567 – 54. Kolette

Wszystko mi odtąd niemiło,
Nigdy już nie był wesoły,
I nic się mnie już nie śniło
Tylko kwiatki,
Tylko światki,
Tylko strzały i sokoły.

166

970
1995
2353

Urodz.

~~Banghi.~~
~~Sierakowski~~
~~Wężycki~~
~~Hofm. 38.~~
~~Maisonneuve~~
~~Morozew.~~
46 Richelie
Cichocki
7. 9. Lomartin
Morawski
Ci. Potocki
Giedrojcowa
25 Hofm
52
Wołowski
Gadul 34 Sobański
Dębicki
Gaszyński

~~Czartor~~ 5, 4
~~Koźmian~~ 57 Dufour
~~Królik~~
~~Montalembert~~
~~Morbowy~~
~~Bystrz.~~
Oleszczyński.
Drozdowski 68 Antoni
Patrycjuszowie
Olizar
23 Lomartin
Stockhausen
–

na Grosser Hirschgraben
In diesem Hause
wurde
Johann Wolfgang Goethe
am 28 August 1749
geboren

---

dom o wielkie okna, jasny
bardzo spiczasto idzie w górę
w fronto – 6 okien na dole
na 1 i 2 piętrze, 3 na 3cim
i na 4tém – na dole kraty
w okna banbierskie –
mocny w sobie, gospodarny –
zamknięty w sobie, bo tylko
i drzwi male i to jeszcze
idzie się do ... po 2 schodach

...oria, e, métier de pilote. n. am. facere, być sternikiem
...ico, as, are, i, um, przechodzić, przenosić się z miejsca na
...m – c. in ia, spacerować po drodze

…, æ, métier de pilote. n[am] facere, być sternikiem
…mineo, as, are, i, um, przechodzić, przenosić się z miejsca na
m. – ire in via, spacerować po drodze

168

— Król Jan Europy Pan —
Sparzonego palca dla ochłodzenia przyciskać do ucha
Podobny jak Śledź do Kuropatwy —

Ruszył Konceptem jak ~~[illegible]~~

martwe ciele ozorem

— Bieda czarze na który się jeszcze zaprawia —
Tadeusz Kościuszko
Czerwone Jabłuszka
A Szyszka (Borowa
Imperatorowa.

Dać szkoszka —

Z niej można i przy ścianie pić — (co jest stomy)

— Jak do jasnej świecy — (jak ćma do świecy jak do tego co lubi) —

Jak po wyszczotkowanym odzieży
Miłą stan pogoda
~~Jak~~ po trudach i znoju
~~Miłą~~ ~~Pieniez~~ swoboda

Wyrazić jest trudno
Ach! jak tam nudno
Kiedy ~~[illegible]~~ kawaler
Przyjdzie za zapaler
Rozwalić mitoń swą ośmiadcyjań!

Darzy mi się jak zającowi sola

Kto cię na gorącem sparzył to na zimnem
Dmucha —

– jak da ojciec córce przylépkę, to widać że daleko za mąż pójdzie – a jak kawaler pannie da przylépkę, to widać że tégoż jeszcze roku za mąż pójdzie – a jak matka da, to będzie dobra gospodyni. –

— Ucieszy jak przymierzy —

~~a Jemu~~ na co J? —

– (O Łazarzu) Ja nie idzie, w garnku zostanie i z wami będę jadł —
– Kto o grosz nie stoi, ten grosza niewart –
– Ziarnko do ziarnka, nazbiera się miarka

~~– Wilczysko się ożeniło, uszy opuściło~~
– Wilczysko się ożeniło, uszy opuściło, hau, hau, hau, hau lepiej przedtém było. –

– Bliższa ciału koszula niż kaftan —
– Przypiąć kwiatek do kożucha ~~gości~~ żeby mu ciepło
– Cudze nie grzeje
– Nie mogłem dla ciebie, ledwo dla siebie.
– Niedaleko sokół Buga, kto
Nie będzie ta, będzie druga.

[illegible] par [illegible]

Traité sur l'esprit de la [illegible]

Le Combat d'[illegible]

Perfection Chrétienne par Rodriguez

Guide des Pécheurs par Louis de Grenade

[illegible] et l'[illegible] de N. S. par St [illegible]

Combat spirituel

Maximes spirituelles p. Berlin

[illegible] 1832

Uwięzy jest przyczyną —

a Jemu na co J? —

Le Chrétien en solitude. par le Pre Crasset S. J. tome 1er.

—

Retraite selon l'esprit et la méthode de St Ignace par Nepveux.

—

Les Pensées d'Humbert.

—

×. La Perfection Chrétienne par Rodriguez

—

Le guide des Pécheurs par Louis de Grenade.

—

×. La Connoissance et l'Amour de N. S. par St Jure.

—

Le Combat Spirituel.

—

Les Reflexions Spirituelles p Bertier.

—

172

Quisque suos patimur manes. Virg.
undire tristitiam temporum hilaritate.
censuit Senatus, populus jussit.
Quid dulcius quam habere quicum omnia audeas sic loqui, ut tecum? Cic. de Amic. 6.
Nam quid ea memorem quæ, nisi iis qui videre, nemini credibilia sunt? Bell. Catil.
mehit orcus grandia cum parvis. Hor.
metere fructum ut possis, beneficium sere. Cic.
malo emere quam rogare. Cic.
patior facile injuriam, si est vacua a contumelia. Pacuvius.
qui genus jactat suum, aliena laudat. Sen.
ratio morum prior est. Quint.
properare heredi pecuniam. H.
lacerare diem.
vice grata veris.
parere gulæ (H)
neque quisquam omnium lubidini simul et usui paruit. (mowa Cezara w Sall.)
oppugnare os alicui, zamknąć gębę komu.
opifex mundi, v. Op. rerum.
opifex verborum. wymyślacz słów.
reperire causas.
sed per deos immortales! quo illa oratio pertinuit? (mowa Cez. w Sall. do Senatu)
neque cuiquam mortalium injuriæ suæ parvæ videntur.
alia aliis licentia. co się darzy jednemu to nie wolno drugiemu.
in luctu atq miseriis, mortem, ærumnarum requiem, non cruciatum esse. Sall.
impensius ingrato homine nihil est. Plaut.
summa summarum, jak mówi Seneka, ale nie S. tragik, tylko Seneka filozof.
animo cupienti nihil satis festinatur. Sall.
non ætate, verum ingenio adipiscitur sapientia. Plaut.
fallere spatiosam noctem - fallere sermonibus horas. Ovid.
præposteras legibus naturæ. Ovid.
homines præposteri. Sall.

facta an dicta pluris sint? (Maryusz w mowie do ludu rzym.) eorum (Przodków) fortia facta memorando, clariores sese putant: quod contra.
majorum gloria posteris lumen est, neque bona neque mala in occulto patitur. Sall.
muszę jednak odpowiedzieć na te zarzuty, ne quis modestiam in conscientiam duceret.
ad populum phaleras, à d'autres, à d'autres.
colere vitam Veterum.
nitimur in vetitum semper, cupimusque negata. Ovid.
ce qu'on défend a toujours pour nous des charmes, et nous voulons ce qu'on ne permet pas.
omnia orta occidunt, et aucta senescunt. Sall. Jug.
sed bono vinci satius est, quam malo more injuriam vincere. Sall. Jug. 42.
animo cupienti nihil satis festinatur. Sall. J.
video barbam et pallium, philosophum nondum video. Aulus Gellius.
Ille se profecisse sciat, cui Cicero valde placebit. Quintilianus.
Roma patrem patriæ quem solum libera dixit. Juvenalis o Cyceronie.
hostem qui feriet, mihi erit Carthaginiensis, quisquis erit. słowa Annibala.
oblivisci nihil soles, nisi injurias. Cic. do Cezara.
dobrze jest jak Solon, co tem o sobie wyznał: senescere se multa in dies addiscentem.
chociaż Cyc. de Senectute opponuje się temu przysłowiu: mature fieri senem, si diu velis esse senex.
multo sæpius lacrymasse Priamum quam Troilum. (że częściej wcześniej umrzeć)
Nemo parum diu vixit, qui virtutis perfectæ perfecto functus est munere. Tuscul. I. 45.
truditur dies die. Hor.
Tota Philosophorum vita, commentatio mortis est. Socrates (przytacza Cyc.)
Nosti juvenes barba et coma præter modum nitidos, elegantes totos? Nihil ab illis speraveris forte, nihil solidum. Senec. Ep. 115.
Longum est iter per præcepta, breve et efficax per exempla. Senec. Ep. 6.

otio tumultuosi, in bello segnes. Liv.
humanus animus insatiabilis eo quod fortuna spondet. Liv.
neque affirmare, neq refellere operae pretium est. Liv.
sunt et belli sicut pacis jura. Liv. mowa Kamilla lib. V. 27.
nunc oblita mihi tot carmina. Virg. teraz zapomniałem już tyle pieśni! (bukol.
vincendum, aut vincentibus obtemperandum esse „Regulus do Kartag^ów^ proszących o pokój. Freinshemius. suppl. Liv. 18. 21.
quod cessat ex reditu, frugalitate suppletur. Plin. rządność nagrodzi niedostatek.
nec secunda sapientem evehunt, nec adversa demittunt. Seneca. consol. ad Helviam.
populi scita ex magna parte sapientes abrogant. ib.
mobilis et inquieta mens homini data est, novitate rerum laetissima. ib.
angustus animus est quem terrena delectant. ib.
invalidum omne natura querulum est.
wszystko co słabe jest kłótliwe. De ira l. 1. 13.
facilis est ad beatam vitam via. 2. 13.
aliena vitia in oculis habemus, a tergo nostra sunt. 2. 28.
nihil est iniquius quam aliquem haeredem paterni odii fieri. nic niesprawiedliwszego jak żeby ~~[illegible]~~ syna ~~[illegible]~~ spadała nienawiść ~~z~~ [illegible] [illegible] dla ojca. 2. 33.
inferiora fulminant. Eodem modo sublimis animus, quietus semper. 3. 6.
facilius est se a certamine abstinere, quam abducere. 3. 8.
~~omnes~~ quid lenioribus verbis ulcus publicum abscondo? omnes mali sumus. 3. 27.
multos absolvemus si coeperimus ante judicare quam irasci. 3. 29.

frivolis turbamur et inanibus. 3. 29.
nunquam erit felix, quem torquebit felicior. 3. 30.
nunquam se minus otiosum esse quam cum otiosus, nec minus solum, quam cum solus esset. pisze Kato że tak mawiał Scypion Afryk^ki^ (przytacza to Cycero Offic. III. 1).
universa vanitas omnis homo vivens. (Ps[...]
amittam vitam, servem legem. Eccles[...]
Somnia non contemno, maxime dum ordinem conservant. Hippocrates.
optimum quidem ex parentibus clarissimis nasci, sed clarissimos quoq habere vitae suae fructus, multo nobilius est. maxyma powtarzana w dawnéj Polsce.
aut bellum suscipere non oportet, aut gerere pro dignitate, et perficere quamprimum oportet.

cochlear, is, v. cochleare, is, kochla — secus, sekinaczéj (ztąd sekutnica) — socrus, świekra — securis, siekiera — (nie tylko takie jak dom, cella, lanca, kochla, teka, kałamarz, kreda, ~~al~~ ~~[illegible]~~ kasza, koncha, komin, stuła, matrona, rudera, ruina, mur, raptem, krata, skrzynia, atra[illegible] — eleemosina, jałmużna, spatior, aris, spacerować, spacer — ros, roris, rosa — mańkut, [illegible]ancus) — par, aris, para, dwoje — congius, ii, kongiew — coementarium, cmentarz —

copulate ᵘ copulatim, razem, wespół – copulatius nihil est, zien n'est mieux uni, plus lié.
libellus, li, xiążeczka, artykuł, afisz, memoryał || xięgarnia. li famosus, paszkwil – li querullus, pozew.
venabulum, li, dyl, epieu.
ratis, is, tratwa. train de bois. || statek morski.
usquequaque, zewsząd stron, wszędy, zawsze.
nundinatio, nis, przedai, frymark – nundinæ, arum, jarmark, targ.
commodum, di, zysk, korzyść || wygoda.
exitialis, is, le, ᵘ exitiosus, a, um, niebezpieczny, szkodliwy, okrutny.
exitium, ii, zguba, niszczenie || śmierć || – eᵒ esse, zgubić, zrujnować.
carnifex, icis, kat || zbójca, łotr || samobójca || geolier – cᶜᵉˢ pedes, nogi zpodagrzone, bolące – cᶜᵉ epulæ, uczty zbytkowne, zmordowane –
dives, es, es, itis, bogaty, obfity, możny – dᵉˢ ingenium, umysł usposobiony.
concito, as, are, vi, um, podżegać, excytować – cᵃʳⁱ in aliquem, zapalać się przeciw komu – cᵃʳᵉ equum contra aliquem. pędzić z koniem
squalor, oris, paskudztwo, crasse || grubijaństwo || żałoba.
squaleo, es, ere, lui, być brudnym, niedbałym około siebie – sʳᵉ serpentibus, fourmiller de serpens. (Ov.)
sero, ius, ssime, wieczór || późno – sⁱᵘˢ ocius ve, tot ou tard.
pulvinus, i, grzędka || ~~grobla~~ tama || ~~carreau~~ d'étoffe
perluciditas, is, przezroczystość, perlucidus, a, um.
farcio, is, ire, rsi, rtum ᵘ rctum, napełniać, napychać || ~~[illegible]~~ tém robić. fᵉ ventrem.
rete, is, retia, sieć – reticulum ᵘ lus, i, siatka, woreczek.
macula, æ, plama || oczko w robocie || dyshonor || ~~plamka~~ znamię.
cubiculum, i, pokój sypialny.
nequitia, æ, ᵘ nequities, ei, rozpusta, nierząd || złośliwość || połów.
area, æ, plac publ. || stodoła || ~~grzęda~~ || ~~pole~~ || korona przy życiu || choroba włosów || sień || wiek 30ᵘ lat || podwórze.
carbasa, orum, żagle.
carbaseus, ᵘ sineus, ᵘ sinus, a, um, z cieniuchkiego płótna.
mimus, i, kuglarz || farsa || figiel, psikus.
talaris, is, re, do pięty odnoszący się. tᶦˢ vestis, suknia aż do pięty.
alea, æ, gra hazardowna || los – aᵃᵐ adire, ryzykować.
vadimonium, ii, powołanie przed sąd, wezwanie urzędowe.
paludamentum, i, zbroja – paludatus, a, um, ubrany na wojnę.
nuncupo, as, are, i, um, oświadczyć, powiedzieć – nʳᵉ vota Deo, błagać bogów – nᵉ hæredem, deklarować kogo dziedzicem swym –
auspicium, ii, wróżka || postępowanie || władza – aᶦⁱˢ suis vivere, żyć według swej fantazii.
[illegible]rao, nis, wożny. || pochwałka.
sepio, is, ire, psi, ptum, zamknąć, ogrodzić, opasać.
septa, orum, park || owczarnia || plac gdzie zbierał się lud Rzym. grobla, chaussée.
disertus, a, tior, ssimus, dyskretny || gładkomowny, wymowny.
saltem, przynajmniej, choć.
navicularia, æ, métier de pilote. nᵃᵐ facere, być sternikiem
commeo, as, are, i, um, przechodzić, przewozić się z miejsca na [illegible] – cᵉ in via, spacerować po drodze –

erogo, as, are, i, um, rozdawać, expensować. ere pecunias.
clavis, is, klucz. sub clavi esse, być pod kluczem.
clavus, i, gwóźdź // stér okrętu // guz // guz czerwony lub złoty
Rzym. Senatorów i dygnitarzy, clus annalis, gwóźdź który kow-
nie lub dyktatore wbijali 24 wrześa po prawej stronie ołtarza Ju-
sza na liczenie lat – clus latus, suknia senatora – c. angus-
suknia d'un chevalier. –
figo, is, ere, xi, ctum, vel xum, przybić, // przytwierdzić [clouer,] – fe legem
postanowić prawo – fe aliquem maledictis, déchirer qu. par
médisances – f. animis vel in animo, wbijać co w głowę,
urnget – f. ore, żyć na stali – f. modum nequitiae, hamować
szaleństw – f. verubus, brać na rożen. Veru, rożen, dzida
cedo, mów, powiedz – c. mihi qui audististi, powiedz mi jak sły-
szeć?. – c. quid portes, mów co niesiesz? – c. manum, daj rękę
c. quemvis arbitrum, zdaję się na sąd czyjkolwiek – c. alios. [tam] gdzie
vehiculum, li, wóz, kareta – vla camerata, carosse, litière.
comparare se ad iter, wybierać się w drogę – c. canem ad cursum
dresser un chien courant – urere tecta comparat, chce po[dpalić] [domy]
precario, z prośby // à titre de precaire, par emprunt.
navarchus, i, admirał // sternik – navarchis, idis, okręt admiralski
lucror, aris, ari, atus sum, zyskiwać, zarabiać. Lucrum, i. zysk
ebrius, a, um, pjany. eus dulci fortuna, upity swojem szczęściem.
custodia, ae, więzienie // straż – ex cua eripere, educere, z więzia wyprowadzić
contrudo, is, ere, trusi, sum, wepchnąć gwałtem, cogner,
latus, eris, bok // skrzydło wojska // brzeg // kamrad, towarzysz.
subdo, is, ere, didi, ditum, podkładać, na miejscu jednego drugie da[wać]
se calcar equo, dawać koniowi ostrogi – se spiritus, podnosić
serce, męstwo – se reum, oskarżać niesłusznie – se rumorem, pu-
szczać fałszywą wieść – subditus, a, um, supposé, mis à la place
amando, as, are, i, um, oddalić, wygnać, odprawić – amandatio,
induo, is, ere, dui, utum, przybrać co na siebie, przyodziać się – ind[uere se]
sua confessione, être pris par son propre aveu –
exsilio, is, ire, lii vel lui, sultum, zadrżeć, tressaillir, bondir.
crimen, inis, zbrodnia // oskarżenie // ogadywanie – cna belli se-
re, zasiać nasiona wojny – vocare aliquem in crimen, pociągać
kogo oskarżenie.
fassus, a, um, (de fateor) wyznający co, przyznający się do czego
praetextatus, a, um, ubrany w szatę długą bordée de pourpre
zwaną Praetexta, pa aetas vel pi anni, w tę suknię ubierali się
wie magnatów Rz. do lat 17. – pus sermo, mowa przystojna
verba, słowa nieprzystojne –
actus, a, um, fait, passé, agité – his actis, gdy się to działo.
tum est de nobis, już po nas – aum agere, napróżno prac[ować]
ne agas, już to się nie odstanie, już darmo – aa furore
Juno porusiona gniewem – aum habeo, potwierdzam
chwalam – aus multis casibus, przeszedłszy przez wiele przy[gód]

nulus, li, mut.

dicto audiens, tis, posłuszny na pierwsze słowo, podległy.

propugnator, is, obrońca, protektor || żołnierz.

soleatus, a, um, qui porte les sandales – solea, æ, sandały, podeszwa ze sznurkami || ryba płaska – s. lignea, saboty – s. ferrea, podkowa – jumentis s^a induere. podkuć konie.

anchoram vellere, podnieść kotwicę – a^am tollere, opuścić jaki zamysł – a. sacra, wielka (główna) kotwica || ostatnia obrona, nadzieja.

salus, i, morze, bełka. Salum, li, morze.

praecido, is, ere, di, sum, uciąć, obciąć || narznąć czem wyraźnie p^e os, przeciąć, rozciąć twarz.

propugnaculum, i, twierdza, obrona – p^o esse alicui, być komu obroną (na)

adorior, iris v. eris, ortus sum, iri, attakować, napaść || przedsiebrać co – a^ri gladiis et fustibus, charger nieczamii i kijami –

specula, æ, szyldwach (wieża) – esse in sp^is być na warcie, na czatach.

specula, æ, mała, słaba nadzieja.

sagum, i, ubiór wojenny u Rz. ad s^a ire, brać się do broni. (lumi, i,)

sagus, i, wieszczek, devin.

excipio, is, ere, cepi, ptum, schwycić || nadejść || przyjmować w swym domu. dowiadywać się o czem, odbierać wiadomość || następować – ex^e amplexu, przyjąć z uściśnieniem v. e^e osculo + excipit diem nox, po dniu idzie noc –

stupeo, es, pēre, pui, } zdziwić się, zdumieć – s^e in aliquo v. al^em,
stupesco, is, cere, pui, } patrzeć na kogo z podziwieniem / z uwielbieniem – stupet oculorum acies, les yeux sont éblouis – verba stupuerunt, la parole lui manqua.

alluo, is, ere, lui, kąpać, myć, oblewać.

allus, i, v. hallus, i. v. hallux, cis, wielki gruby palec.

crepido, inis, brzeg, kraj czegokolwiek gdzie podchodzi woda – c. urbis, quai – c. portus, quai portu.

remissos facere honores, wyrzekać się, nie chcieć honorów – missam facere uxorem, répudier sa femme – m^a vox, słowo wyrzeczone

animadverto, is, ere, ti, sum, baczyć na co || karać + łajać – a^e verberibus in aliquem, karać kogo rózgami.

insusurro, as, are, i, um, szmer mały robić, szeptać – i^e vota Deo, mówić cicho pacierz – i^e in aurem, szeptać do ucha.

cervix, icis, szyja, głowa || kanał ciasny – c. locata, porte-faix – c. captiva, przykuty za szyję – c. plurima, szyja gruba – in cervicibus hostium esse, następować na karki nieprzyjaciół, gonić ich.

exhaurio, is, ire, hausi, haustum, wyczerpnąć, pochłonąć || zabrać, złupić, zrujnować.

obsoletus, a, um, staroświecki, już nieużywany || zużyty, brudny.

limen, inis, próg || rogatka || granica – limina Deorum, świątynie – ad l^na servus, odźwierny – l^ne submoveri, być wypędzonym za drzwi – a l^ne disciplinas salutare, n'étudier qu'en passant, tylko liznąć po wierzchu. Limentum, ti, próg drzwi.

levo, as, are, i, um, gładzić, polerować – l^e aspera culta, gładzić co nierównego, nieogładzonego.

levo, as, e, i, um, podnieść || ulżyć, oswobodzić.

sepelio, is, ire, livi, pultum, pogrzebać – s^e dolorem, zakopać swą boleść – s^e somnum, nie spać.

discrepo, as, e, i, m, różnić się w zdaniu, nie zgadzać się, venire viam, iść swoją drogą, prowadzić dalej swą rzecz – in sermonem, podać się na język ludzkie – v^e in partes impensae, należeć do części kosztów –

capillum, i, v^e c^us i, włosy, broda – demitti c^li, wł. rozczochrane

cinis, eris, popiół // grób // śmierć // umarły – cineri alicujus poenas, być ukaranym za pogardzenie czyjego grobu – supremo ferre, grzebać umarłego – c^is dummodo absolvar, byłem po śmierci był usprawiedliwion – c^i fidem servare, être fidele même après la mort.

exprobro, as, e, i, m, wyrzucać co komu, wymawiać.

pulso, as, e, i, m, pukać // bić // przazić // grać – p^e ictu crebro, frapper à coups redoublés – p^e lyram, grać na lirze.

bacillus ^a lum, li, laseczka, pateczka, szpicrut.

tundo, is, ere, tutudi, tunsum, ^v tusum, bić, ćwiczyć // utrzeć na proch – t^e aures, ustawnie jedno powtarzać, męczyć (kogo)

succingo, is, ere, nxi, nctum, opasać, otoczyć.

venales, niewolnicy na przedaż.

plagae, arum, sieć na źwierzęta.

plaga, ae, rae, rana, cięcie // kraj, klimat, strona // kobierzec, zasłona przy łóżku – p. lactea, droga mleczna – pl. solis, Wschód, l'Orient – p. aeria, sztaki powietrzne

saltem, przynajmniej, choć. Modo, świeżo, niedawno, // tylko

repello, is, ere, li, zbijać, refutować, nie szanować.

argentaria, ae, bank // sklep jubilera, wekslarza // ...

advena, ae, cudzoziemiec, przybysz – a^e volucres, oiseaux de passage – a^a Atticus, qui supplante son bienfaiteur, son maître

emineo, es, ere, ui, wysterować na zewnątrz, przewyższać, surpasser,

recido, is, ere, cidi, casum, upaść // être reduit à – r^e in casum ^v ad nihilum, być przywiedzionym do niczego – recidunt eodem, na jedno to wychodzi.

recido, is, ere, cidi, caesum, obcinać.

inhibeo, es, ere, bui, bitum, przeszkodzić, niedopuścić // zahamować

necessarius, ii, przyjaciel, krewny.

planum facere, dowodzić czego oczywiście, jak na dłoni – de plano promittere, obiecać co odrazu, bez trudności – planus ager, grunt płaski.

planus, ni, oszust, szarlatan, impostor.

rostra, orum, trybuna zkąd mówiono do ludu w Rzymie

coenum, ni, błoto // podlec, homme de boue.

oblino, is, ere, levi, litum, nasmarować, zamazać – o^e se pravis moribus – ob^e versibus atris, pisać satyry, paszkwile

praefinio, is, ire, ivi, itum, przepisać, naznaczyć, ograniczyć

defunctus regis imperio, który spełnił rozkaz królewski – periculis, wyzwolony z niebezpieczeństw – d^us morbo, wyzdrowiały z choroby, wyzdrowiony.

[D]iscepto, as, e, i, m, dysputować, rozsądzać - disceptet in uno prelio omnis fortuna Rp.ae, rozstrzyga się los Rp.ej w bitwie 1.

[D]isceptatio, is, sprzeczka, spór.

[C]oetus, us, zgromadzenie, banda - virginei coetus, grono dziewic.

[T]hensa v. tensa, ae, brancard, nosze do posągów bożków.

[I]ngratis, mimowolnie - i. tuis, pomimo ciebie, niechętnie.

[C]alatus, a, um, obszerny, rozłożysty, gęsty.

[T]egmen, inis, v. tegmentum, i, cień, pokrycie.

[F]agus, gi, hêtre. buk. - Corylus, i. leszczyna. Quercus, us, (dąb.

[A]vena, ae, owies // piszczałka.

[T]ener, a, um, kruchy, tendre, delikatny // młody // giętki, miękki.

[C]alamus, i, trzcina // fujara // styl // pióro do pis.a ze trzciny // strzała z trzciny // słoma zboża // szczepek, greffe // wędka // sidło na ptaki z lepem.

[P]rotinus, natychmiast, teraz zaraz, v. protinam.

[D]ensus, a, um, gęsty, zagieszczony // częsty.

[S]ilex, icis, krzemień.

[E]nnitor, eris, niti, nisus v. xus sum, usiłować // porodzić, złożyć (nać.

[F]etus, us, v. foetus, v. fetura, ae, owoc // płód // potomstwo. f. terrae. f. animi, płód dowcipu - f. pecuniae, procent, zysk od pieniędzy.

[F]etus, a, um, zapłodniony, brzemienny, urodzajny. - f.a terra frugibus - f.a armis machina - f.us ager, pole zasiane.

[C]atulus, li, szczenię // pobranie.

[H]aedus, i, koziel. - haedulia, ae, trzoda kóz.

[V]iburnum, ni, rodzaj wrzosu.

[C]upressus, i, v. us, cyprys. Salix, icis, ~~topola~~ wierzba.

[C]andidus, a, um, biały, jasny // dobry, łaskawy // szczęśliw.

[P]eculium, ii, ~~fundus~~ ~~ik~~ oszczędzony, grosz uciułany.

[C]aseum, v. c.us, ei, sér.

[P]inguis, is, gue, tłusty, zpasły // obfity // grubijański, ciężki - p.is mensa, stół dobry, dostatni - p.is toga, dobrze podszyta - p.e merum, wino tłuste - p.e ingenium, umysł ciężki - p.i Minerva, po grubijańsku, niezgrabnie.

[D]ivi, orum, bożkowie.

[S]eni, ae, a, 6. senorum annorum pueri, chłopcy 6. letni.

[Q]uotannis, corocznie.

[P]ascuum, ui, pastwisko.

[J]uncus, ci, trzcina, jonc. oczeret.

[O]pacus, a, um, cienisty, gęsty. o.us lucus.

[S]alictum, i, miejsce gdzie ~~wierzby~~ wierzby.

[F]rondeo, es, ere, dui, } okrywać się liściem, puszczać liście.

[F]rondesco, is, ere, dui, } frons, dis, liście.

[R]aucus, a, um, zachrzypły, zachrypły. r.us aquilo, wiatr świszczący - r.a fama, réputation usée -

[P]alumbus, bi, gołąb grzywacz.

[U]lmus, mi, wiąz, ormeau. Pirus, i, grusza.

[C]ulmen, nis, szczyt, wierzchołek czegokolwiek.

[C]espes, itis, murawa // ołtarz // grób.

[C]ongero, is, ere, gessi, gestum, zbierać, zgromadzać. dicit: las, quo congessere palumbes, gdzie gnieżdżą się gołębie.

dumus, i, krzak, zarośl — dumosus, a, um, krzaczysty, zar
dumetum, ti, miejsce gdzie krzaki, gdzie ciernie.
amarus, a, um, gorzki. przykry, nieznośny.
mitis, is, e, cichy // dojrzały n.p. owoc.
pressum lac, mleko zsiadłe — lac subducere agno, odłączyć jagnię
ecloga, æ, wybór, wybranie // rozmowa pasterzy.
eclogarius, ii, kompilator, który zbiera piękności z autorów
excors, dis, głupi, niedorzeczny.
anus, us, baba, staruszka. Anus, i, koło, otwór.
commentus, a, um, de comminiscor, wymyślony, urojony.
commentum, ti, fikcija, urojenie, zmyślenie.
remotus, a, um, remotissima a viris femina, daleka
mężczyzn, nie żądająca ich wcale — remoto delectu, bez żadn
względu, bez wyboru — re^is^ arbitris, bez świadków, arbitrów.
remotio, onis, oddalenie. l'action d'éloigner.
fasti dies, dni powszednie — nefasti, świąteczne.
horrifer, a, um, straszliwy. — horrifice, straszliwie, okrop
stridor, oris, pisk, mruk, zgrzyt. s. suis, grognement d'un
chon — s. serræ, chrobot piły — s. rudentum, skrzypienie
rudens, tis, lina, sznur.
bacca, æ, ziarko, owoc drobny // perła droga.
ubertas, atis, żyzność, urodzajność. uber, eri, er, is, płodn
ubero, as, e, i, m, użyźniać, zapładniać — ubertus, a, um,
co uber —
uber, eris, cycka, pierś // obfitość — u. apum, rój pszczół.
scateo, es, ere, tui, wypływać, obfitować — scatebat Ponto
belluis, more Pont. obfitowało w monstra — s.^e^ vermi
fourmiller de vers — s.^e^ verbis, gadać byle gadać.
assevero, as, e, i, m, zaręczać, zapewniać — a.^e^ gravitatem
kierać minę poważną — a.^e^ frontem, marszczyć czoło.
consensio, onis, } zgoda, consentement. // związek, liga,
consensus, us. } sprzymierzenie się, spisek.
concretio, nis, mieszanina, połączenie.
terrenum, ni, ziemia, terrain. terrenus, a, um, ziemi
t.^a^ via, t.^um^ iter, droga lądowa.
particeps, ipis, mający w czémś udział. — p. pudoris, m
y wstyd — p. conjurationis, należący do spisku —
adumbratus, a, um, ciemny, niewyraźny, ébauché — a.^us^
mąż supposé — a.^a^ lætitia, udana wesołość — a.^a^ intelli
gia, słaba znajomość, niedomość czego.
exacuo, is, ere, cui, cutum, zaostrzać, zatemperować ostro // pob
zapalać — e.^e^ dentes, zaostrzać sobie kły (o dziku).
sepimen, inis, } ogrodzenie, oparkanienie.
sepimentum, ti, }
sejungo, is, ere, xi, ctum, roztączać, rozdzielać — sejunctus
pusio, onis, chłopaczek. pusiola, æ, dziewczynka.
pusillus, a, um, mały, nędzny. lękliwy.
satus, a, um, de sero, urodzony, zaszczepiony — satus Anch syn
caligino, as, e, i, m, zaciemniać, zaćmić — caligatio, nis, za
nie — caliginosus, a, um, zaciemniony, obscurci.

caducus, a, um, mający upaść, niszczejący, bezsilny – c^ae^ preces, daremne prośby – caduci, polegli na wojnie – c^ae^ litteræ, litery zatarte, niewyraźne – vitis quæ natura cadat, winogron który z natury swej ciągle się pochyla.
lubricus, a, um, śliski // niebezpieczny, niepewny, zwodniczy.
lubrico, s, e, i, m, zrobić co śliskiem – lubrice, niebezpiecznie.
identidem, kiedy nie kiedy, raz w raz.
pilus, li, włos – pili non facio, nie dbam o to wcale.
conniveo, es, ēre, nivi u nixi, mrużyć oczy, cligner // udawać być w zmowie – c^e^ in re aliqua, udawać że się czego nie widzi.
gena, æ, twarz, jagody // powieka.
flexuosus, a, um, pokręcony, szczebasty, wężykowaty.
flecto, is, ere, xi, xum, giąć, krzywić – f^e^ promontorium, okrążyć przylądek – f^e^ animum a vero, oddalić s. od prawdy –
sordeo, es, ēre, dui, być zabrudzonym, paskudny // wzgardzony.
sordesco, is,
sordes, ium, świństwo // sknerstwo // affront // kanalstwo – apud sordem urbis, parmi la canaille – in s^ibus^ jacere, être dans l'abattement.
fidis, is, lira. // jedna z konstellacij // struna instrumentu.
tibia, æ, piszczałka.
nervus, vi, siła // struna // łańcuch, więzy – n^orum^ tuorum est, potrafisz to, wydołasz temu – n^orum^ cantus, dźwięk strun – in n^vum^ potius ibit, zaraz pójdzie do więzienia – nervo adducto, tak naciągnąwszy – n^o^ aptare sagittas, nakładać strzały.
fusco, s, e, i, m, opalić, kalać, poczernić, zaciemnić.
fusca nubila, chmury czarne, gęste – f^a^ vox, głos cassée, enrouée.
canorus, a, um, brzmiący, dźwięczny, śpiewny. c^ri^ versus.
perfruor, eris, eri, uitus sum, używać czego całkiem.
lenocinium, ii, przyjemność, rozkosz, kokieterya, zbytek, rozpusta.
scalpo, is, ere, psi, ptum, drapać, wycinać, ryć, ciosać – scalpere, wyrzynać w wypukłości – scalpere, wyrz. w wklęsłości – scalpere aures alicujus, czyjać kogo za jego staborz, // pochlebstwo.
suo, is, ere, sui, sutum, szyć, zszywać co // przyciągać, zciągać na.
arceo, es, ere, cui, wstrzymywać, przeszkodzić // przyzywać – vincula arcebant palmas, miał ręce skrępowane.
palma, æ, dłoń, ręka // palma, daktyl // przód okrętu // zwycięstwo.
venditatio, onis, próżność, przechwalanie się, okazałość próżna.
vendito, s, e, i, m, ~~kupow~~ przedawać // wychwalać, przechwalać.
cocles, itis, jednooki. ztąd przezwisko Horacijusza Koklesa, co bronił przejścia mostu przeciw wojsku Porseny.
congruo, is, ere, odnosić s. stosować do czego, być podobnym. c^e^ cum moribus alicujus, zgadzać się z kim w obyczajach.
luo, is, ere, lui, zapłacić, zadośćuczynić – l^e^ capite, przypłacić życiem – l^e^ poenas, odbierać karę – parentum scelera filiorum poenis lui, f karę na dzieciach zapłacić winy rodziców.
multifarius, a, um, wieloraki, rozmaity.
multifariam u m^rie^, wieloraka, rozmaicie.
erubesco, is, ere, bui, zarumienić się, zaba usiec – e^e^ ora alicujus, wstydzić się pokazać się komu – e^e^ loqui, nieśmieć mówić

opinatio, nis, opiniowanie, — opinatus, us, opinija.
cohibeo, es, ēre, bui, bitum, wstrzymywać, hamować, po-
hadzać — c^e prospero prælio, unikać bitwy awanturowne
c^e pugnare, zakazać walki — c^e carcere, więzić kogo.
proclivis, is, e, pochyły, skłonny — p^is ad libidinem — p^ve ev
dictu, tako to powiedzieć —
corruptela, æ, skażenie, ~~ze~~ rozwiązłość.
vinolentia, æ, pijaństwo — vinolentus, a, um, pijany, pijak
sanabilis, is, le, mogący być uleczony.
senilis, lis, le, starcowy, ~~za starca~~ letni.
lippus, a, um, chory na oczy, ślepak, ropak // nędznik, gałgan.
principio, nasamprzód // z początku // natychmiast.
latibulum, li, ukrycie, kryjówka, schronienie zwierząt.
latibulor, aris, ri, us sum, kryć się.
dego, is, ere, gi, d^e vitam, ætatem, spędzać życie, prowa-
życie spokojne — D^e laborem alicui, ujść komu pracy, tru-
degitur corium de tergo meo, skórę mi z grzbietu zdzierają
sine queis vita degi non potest, bez których nie można ży-
aveo, es, ēre, pragnąć bardzo, pożądać — av^e discere, chcieć
bardzo uczyć się — valde aveo scire quid agas — non vis aven-
vale, nie chcesz się pożegnać? bądź zdrów.
gestio, is, ire, ivi, itum, skakać z radości // pożądać czego ba-
rdzo — g^e nimia voluptate, być uniesionym rozkoszą.
verto, is, ere, ti, sum, — vertitur coelum v dies, czas się zmienia
vertitur in seipsum, zwraca wszystko do siebie — v^ur utrum, il
s'agit de savoir si.. — v^ur in eo res, na tem się rzecz obraca — v^r
res in meo foro, cela me regarde —
cærula, orum, morze, tonie — Cærulus, a, m, błękitny v cæruleus
expedit, (impers) pożytecznie jest, stosownie, il est à propos.
irrepo, is, ere, psi, ptum, wcisnąć się, wśliznąć, wkręcić się
evolvo, is, ere, volvi, volutum, odwinąć, rozplątać — e^e exitum ali-
jus rei, dojść końca czego — e^e librum, przerzucać książkę — e^e se
turba v ex turba, wydobyć się z tłumu.
annona, æ, żywność, prowizyja roczna — incendere a^am podwyższyć ce-(na)
annono, s, e, i, m, opatrywać się w żywność, prowidować się
quatenus, tyle ile // tak dalece // ponieważ. v quatinus, ponie-
cymba, æ, łódka. // cymbały // talerz, półmisek.
gravate v g^tim, z ciężkością, mimo swej chęci, à contre coeur
heri, v here, wczoraj.
luculenter v l^te jasno, wybornie — l. græce scire — l. vende-
cavillatio, onis, szyderstwo, żart // wykręt, sofizmat. v c^atio,
cavillator, oris, szydzący, żartowniś, buffon.
coenobium, ii, monaster, zgromadzenie duchowne.
stercus, oris, gnój, śmiecie, exkrement.
reatus, us, stan obwiniarca, położenie oskarżonego.
elatio, onis, podniesienie // pychę, wielmożność, pycha.
blandior, iris, iri, itus sum, pochlebiać, głaskać — b^ri auri-
alicujus, głaskać czyje uszy — suaviter blanditur voluptas
morigeror, aris, ari, atus sum } być przyjemnym, grzecznym,
morigero, s, e, i, m, } przypodobywać się komu —
morigerus, a, um, v moriger, a, um, uprzejmy, complaisant

inquino, s, e, i, m, kalić, szpecić, psuć — i^re^ aliquem, deshonorer q.
invicem, nawzajem, zobopolnie || jeden po drugim.
tepidus, a, um, letni || obojętny — tepor, is, letniość, ciepło mierne.
licet, chociaż, acz — l. terrores in me impendeant, lubo mię straszą.
recedens, tis, odstępujący, oddalający się;
siquidem, ponieważ, gdyż || jeżeli tylko.
eremus, mi, pustynia, samotność, pustelnictwo.
dispendium, ii, wydatek, koszt || szkoda, strata.
dilator, oris, odkładacz, temporiseur.
dilatus, a, um, odłożony, remis — d^ta^ poena in tempus, od^a^ kara.
duntaxat, tylko, jedynie. bonus, sed d. bonus.
tenus, aż, do. verbo t. à un mot près — titulo t. fungi, nie mieć
jak tytuł — lumborum t. aż do pacierzy, do grzbietu.
serotinus, a, um, późny, zpóźniony, wieczorny.
anhelo, s, e, i, m, dyszeć, być zadyszanym || dmuchać || oddychać
a^e^ scelus, nie oddychać jak zbrodnią — a^e^ praelium, oddychać
bojem — anhelata verba, słowa ciężkie do wymówienia.
sursum, na górze, powyżej — s. deorsum, haut et bas — sus deq.
górą i dołem, na górze i nadole — sus deq. aliquid ferre, z^e^ ha-
bera, robić co bez ładu ani porządku, mieć co za nic.
computo, s, e, i, m, rachować, liczyć, kalkulować, mniemać.
distringo, is, ere, nxi, ictum, ściskać, wiązać || zadrasnąć, za-
czepić — d^e^ gladium, wydobyć miecza — d^e^ perjurium, aa-
gmenter le crime du parjure — d^e^ scripta, krytykować
pisma — districtus accusator, oskarżyciel surowy, gwałtow-
ny — districta feneratrix, nielitościwa lichwiarka —
acedia, æ, lenistwo || apatija, smutek serca.
acedior, aris, ari, nudzić się, smucić się, tęsknić sobie, ociężeć.
pungo, is, ere, nxi = pupugi, nctum, kłóć, drasnąć — pungit
dolor — pupugit me epistola, uktuł mię list — pupugit scru-
pulus me, ubódł mię skrupuł.
latro, s, e, i, m, szczekać, japper. aboyer.
ululo, s, e, i, m, wyć, jęczeć bardzo — ulula, æ, puszczyk.
ululatus, us, wycie, jęk, krzyk — u^m^ tollere, wydawać krzyki —
oppilo, s, e, i, m, zatkać, zamknąć, zapchać czem dziurę.
gehenna, æ, piekło (Gehennon nazwisko doliny koło Jeruzalem,
gdzie palono ofiary ludzkie)
postpono, is, ere, posui, positum, mniej o co dbać, niżej co cenić
elatus, a, um, od effero. elata verba, słowa napuszone, pyszne.
inchoo, s, e, i, m, zacząć, rozpocząć, zrobić co na pół.
mansio, onis, pobyt, mieszkanie || hotel || dzień drogi || nocleg.
mansito, s, e, i, m, przemieszkiwać, przebywać || żyć.
renuo, is, ere, nui, nutum, } odmówić, wzbraniać się, niechcieć
renuto, s, e, i, m, } dać znak że się czego nie chce. renoncer.
rubigo, inis, rdza. — rubiginosus, zardzewiały — rubigino, s, e, i, m.
candens, ens, ens, tis, gorejący, wrzący || biały bardzo || rozpalony żelazo
liquet, liquebat, pokazuje się, widno, oczywista —
planctus, us, wyrzekanie, rozpaczanie z biciem się w piersi (...)
plango, is, ere, nxi, nctum, bić, uderzać || opłakiwać co, rozpa-
czać za czem — plangor, is, łoskot || wyrzekanie z biciem się w piersi —
diluculum, li, świt — diluculat, świta, dnieje.
bajulo, s, e, i, m, nieść, dźwigać ciężar.
bajulus, li, tragarz, nosiarz.

robur, oris, moc, siła, twardość, sękowatość, więzienie, kij do bas[tu]-
dy – robur tenere in virtute, être ferme dans la ver-
tu – in r^re^ expirare, umrzeć pod kijem.

levamen, inis, } ostodzenie, ulżenie, ulga – levamen
levamentum, ti } esse, être de quelque soulagement.

rigo, s, e, i, m, zkrapiać – vultum rigare lacrymis.

incrementum, ti, powiększenie, rośnięcie – i^ta^ vineae, re-
tous de la vigne.

sperno, is, ere, sprevi, spretum, gardzić, mieć za nic.

novissimus, a, um, ostatni – n^i^ histriones, najgorsi ostatni
komedyjanci – n^a^ luna, ostatnia kwadra – n^a^ spes-

paraclatus, i, pocieszyciel, obrońca.

paraelytus, a, um, niegodny, zepsuty, zgubiony na stawie.

sapidus, a, um, smaczny, przyjemny – sapide, smakowicie.

causor, aris, ari, atus sum, dawać racje, exkuzy, wymawiać
od czego, odkładać na potém, processować – c^ri^ statem,
nos, morbum, wymawiać s. od czego dla swego wieku, lat,
roby – c^ri^ tempus, locum, dla czasu, dla miejsca.

facula, æ, mały płomień, pochodnia, petite bucha.

obmutesco, is, ere, tui, zaniemieć, stracić mowę, wyjść z użycia

deses, idis, leniwy, gnuśny. deses, es, es,

penna, æ, wielkie pióro ptaka, skrzydło, powaga, kredyt
p^as^ nido majores extendere, chcieć się pokazać czém więcej
niż jak jest – p^as^ incidere, faire perdre le crédit.

pennatus, a, um, skrzydlaty. p^us^ equus, pégaz.

imus, a, um, najniższy, najostatniejszy – ima auris, koniuszek ucha

aresco, is, ere, arui, schnąć, zaschnąć, stwardnieć – a^re^ calore,
zeschnąć od upału, od gorąca – a^re^ in gemmas, zaschnąć
jak kamień, obrócić się w kamień od zaschnięcia, se pétrifier.

contabeo, es, ere, bui, } chudnąć, mizernieć, schnąć, tomber
contabesco, is, ere, bui, } en languent.

fastidio, is, ire, ivi, itum, obrzydzić sobie co, brać wstręt od czego.

fastidium, ii, odraza, dégout – fastidiosus, a, um, przebrédny.

famulatus, us, ^v^ famulitas, is, ^v^ famulitium, ii, służba, nie-
wola, czeladź dworska – famulus, li, sługa.

famulor, aris, ari, atus sum, służę, być w służbie, pomagać, usługiwać

luctor, aris, ari, atus sum, walczyć, usitować, se débattre, dys-
putować – ^v^ lucto, as, are, avi, atum.

lucta, æ, ^v^ luctamen, inis, ^v^ luctatio, onis, walka, dysputa,
usitowanie – luctator, oris, lutteur, qui se démêle.

satago, is, ere, egi, czynić o co staranie, zabiegi – s^re^ rerum su-
rum, dbać o siebie, pilnować swych interessów – s^re^ de vi ho-
stium, chcieć dowiedzieć się o siłach nieprzyj. ^v^ satagito, as, [...]

mussito, s, e, i, m, } mruczeć, szemrać przeciw czemu
musso, s, e, i, m, } zmilczeć, nie gadać, non decet mussa-
re bonos, nie przystoi uczciwym milczeć, ważać się, nie
śmieć, mussat dicere, nie śmie powiedzieć – mussa, ti-
cicho, milcz – mussatio, onis, mruczenie sobie pod nosem.

inolitus, a, um, przyrodzony, wzięty z urodzenia.

inolesco, is, ere, ui ^v^ evi, itum, ^v^ etum, przerastać, augmenter,
confirmer.

tumor, oris, narośł, tumor // pycha, enflure de coeur.
platea, æ, ulica główna, szeroka, place.
conculco, s, e, i, m, deptać nogami co, gardzić czem.
siliqua, æ, łupina, łuska. cosse, gousse:
abyssus, i, przepaść, otchłań, głębokość.
gyro, s, e, i, m, kręcić się, wykręcać się, pirouetter. gyra omnes greges tuos; obejrzyj wszystkie swe trzody.
gyrus, ri, obwód, obrąz // splot węża – gyros agere, obracać się w koło. in gyrum exiguum compellere, zamknąć co w ścisłych granicach – in gyrum rationis ducere, przywieść do rozumu – gyrus lunatus, półobrąz.
dummodo, byle tylko, pourvu que.
impropero, as, e, i, m, wyrzucać, wymawiać // iść, wejść prędko.
improperium, ii, wymówka, wyrzut, reproche.
sentes, tium, krzaki ciernište, ciernie.
allicio, is, ere, lexi, lectum, przywabić, przyciągnąć, inviter. a^{re} somnum, sktaniać do snu – a^{re} ad misericordiam.
lanx, cis, talerz, spodek czegoś wydrążony, bassin // szala,
perpolio, is, ire, ivi, itum, wykończyć, wygładzić, achever de polir
perpolitus, a, um, wykończony, très-poli. – p^{us} litteris, homme d'une grande érudition – p^{us} in dicendo.
subsellium, ii, ławka, siedzenie – s^{ii} imi vir, człowiek ostatniej klasy – subsellia, sędziowie, senat, sądy – a s^{iis} in rostra rem deferre, od senatu apellować do ludu.
melicus, a, um, liryczny.
recondo, is, ere, didi, ditum, kryć, schować – r^{e} gladium, rengainer l'épée – r^{e} oculos, zamknąć oczy.
fugio, is, ere, fugi, gitum, uciekać // w 3 osobie znaczy ignorer. quæ me fugiunt, rzeczy których nie wiem – quod illum minime fugit, ce que certainement il n'ignore pas.
illæsus, a, um, nienaruszony, zdrów, cały.
aula, æ, sala, pałac, przybytek.
propendeo, es, ere, di, sum, chylić się na przód // skłaniać się ku, mieć (skłonność)
propensus, a, um, skłonny, chętny. p^{so} animo aliquid facere.
propensio, onis, } skłonność, inklinacyja, affekcyja.
propensitas, atis, }
caudax caput, śmiały męzny żołnierz – salvo capite, bez niebezpieczeństwa – capitis minor, wyzuty z praw, wygnany, w niewolę wzięty – caput, itis, znaczy także: przewodnik.
exilis, is, le, szczupły, mały, nędzny // podły, płaski.
exilitas, atis, małość, słabość, sécheresse. exiliter, adverb.
edico, is, ere, xi, ctum, kazać, zalecać // uwiadomić, ostrzedz. e^{de} senatum, zwołać senat – e^{de} diem, naznaczyć dzień – edixit ne quis, zakazał aby ktokolwiek..
ansa, æ, ucho, rękojeść // okazyja, powód – ansas sermonis dare, dawać okazyję do gadania, faire parler de soi.
ango, is, ere, xi, dusić, naciskać // dręczyć, martwić – angere sese animi, v^{e} angi animo, gryźć się, martwić się – a^{re} ad rem aliquam, niespokoić się o co – angor intimis sensibus, j'ai le coeur navré de douleur.

eluo, is, ere, lui, lutum, zmywać, zmazywać – ere crimen, z-

mazać z siebie zbrodnię – ere curas, rozpędzić troski.

serpo, is, ere, psi, ptum, czołgać się, podchodzić.

virus, ri, (najczęściej indecl.) trucizna, gorycz // fetor.

uspiam, gdziekolwiek. en quelque lieu, partout.

adminiculo, s, e, i, m, } podeprzeć, wspomagać, ratować

adminiculor, aris, ari, } adminiculum, li, podpora // pomoc

objurgo, s, e, i, m, strofować, łajać – obe molli brachio aliquem

czynić komu lekkie wyrzuty, małe strofowanie.

fuco, s, e, i, m, smarować, farbować, farder // udawać, feindre

fucus, ci, muszka, osa // farba, udanie – fucum facere alicui,

zamydlić komu oczy – fucilis, is, le, fardé, déguisé.

obrepo, is, ere, psi, ptum, czołgać się, léźć // przybyć nagle – obre

ad honores, s'insinuer dans les charges.

victus, a, um, zwiędły, uschły // ciemki, fin, menu.

scando, is, ere, di, sum, wstępić, grimper, wznosić się – sce supra

titulos majorum suorum, wznieść się nad przodków.

orbo, s, e, i, m, pozbawić się, odjąć – oe se luce, pozb. s. świat-

oe equitatu ducem, pozbawić kawaleryę wodza – orbus au-

xilii, pozbawiony pomocy – ous luminibus, pozb. wzroku.

incolatus, us, pobyt, mieszkanie, pielgrzymka.

fomentum, ti, podżeganie // ulga, ochłoda.

avitus, a, um, dawny, od przodków idący – ata bona, dobra familij-

– avitum malum, choroba familijna.

sicco, s, e, i, m, wysuszać – sre calices, wys. kieliszki – sre ubera,

sir les mamelles – sce vulnera, leczyć rany.

siccitas, atis, } suchość // manière sèche – corporis siccitas,

siccitudo, inis, } dobre zdrowie, constitution robuste.

rogum v rogus, gi, stos pogrzebny. bucher.

anilis, lis, le, babski. v anhilis. ales fabulæ, superstitiones, babki

bajki, zabobony – anilitas, atis, vieillesse de femme – aniliter

cunæ, arum, v cunabula, orum, kołyska – a cunabilis, od kołyski

plumbeus, a, um, z ołowiu, ciężki, głupi – pus in physicis, qui n'a au-

cune aptitude pour la Physique. – pus homo.

discerpo, is, ere, psi, ptum, podzielić, diviser, partager.

secretio, onis, rozłączenie, action de separer,

clarifico, s, e, i, m, objaśniać // wychwalać, wynosić,

contaminatio, onis, plama, skaza – contaminatissimus ho-

contamino, s, e, i, m, powalać, splamić, zepsuć – totis, omni-

commentatio, onis, rozmyślanie, rozpamiętywanie // opisanie czego.

adsum, es, esse, fui, być obecnym – ae animo v animis, być uw-

ażnym, nie bać się, być mężnego serca – adesdum v huc

ades, chodź tu – adsis mihi, ratuj – quod ades, co widzę? que

vois-je? – adesto istic, stój tam, nie rusz się.

lumen accendere, zapalić świece – lumina civitatis, osoby

znakomitne w mieście – lumine cassus, umarły v w więzie-

citimus, a, um, bardzo bliski – cma terris stella, gwiazda najb-

poenitet, ebat, tuit, ere, (impers) żałować czego // faire de la pe-

pe quod possit nihil facere, sapientis est – poenitet ve-

tui, słowa twoje smucą mię, trapią.

extimus, a, um, bardzo daleki, najdalszy. (contr.) citimus.

rutilo, s, e, i, m, błyszczeć jak złoto // wyciskać – rutilus, a, um

złocisty // w rudy w czerwony wpadający.

radius, ii, promień ‖ — radio, s, e, i, m, rzucać prom.e, promieniać s.
catadupa, orum, catadupes du Nil, katarakty Nilu.
mano, s, e, i, m, spływać ‖ rozchodzić się, wyttaczać — manat sudore, cały w pocie — manat fama, rumor, rozchodzi się wieść, sław
sapor, oris, smak, gust, smakowanie.
cingulum, li, pas, szarfa ‖ obrzezka ‖ tytuł, godność magistratu — c.o spoliare, priver de la magistrature.
pruina, æ, przymrozek.
vertex, icis, wysokość, wierzch ‖ biegun ziemi ‖ wir wody — vertices dolorum, élancemens de douleurs, kolki, boleści.
proles, lis, rassa, ród ‖ dzieci, potomstwo.
limes, itis, ścieżka, drożyna ‖ granica
cieo, es, ere, civi, citum, podżegać, pobudzać ‖ gniewać, martwić ‖ odganiać ‖ dzielić. ercitum non citum, heritage non divisé,
exagito, s, e, i, m, męczyć, ścigać, niepokoić ‖ krytykować ‖ wyktadać noc jaką. ex.e fraudes alicujus, pokazywać czyje oszustwa.
descisco, is, ere, scivi, scitum, opuszczać, odstępować ‖ buntować się — d.e a se, wyrzekać się samego siebie, odzwyczajać się czego — d.e a vita, umrzeć, zginąć.
specimen, inis, dowód, znak, próbka ‖ przykład, wzór — s. sui dare, donner des preuves de ce que l'on est.
casa, æ, chatka, domek ‖ szałasy.
abhorreo, es, ere, rui, brzydzić się ‖ unikać czego — abhorret famam, mało dba o sławę o reputacyą — a.et hoc ab illo, tego on niezdolny — a.et hoc a fide, to niepodobne do wiary — a.et hoc vero, jest to niepodobieństwo.
requirere in aliquo ~~..~~ prudentiam, widzieć w kim brak rozsądku, oskarżać go o nieostrożność.
claudico, s, e, i, m, kulać, kulawo chodzić — c.e in suo officio.
paciscor, eris, sci, pactus sum, układać się, targować — p.i filiam alicui, zaręczyć z kim swą córkę.
arca, æ, kufer, szkatułka ‖ więzienie ‖ trumna ‖ grób.
occento, s, e, i, m, śpiewać — o.e ostium, śp. pod drzwiami, serenadę — o.e ridiculum hymenæum, faire charivari.
occentus, us, krzyk, pisk,
tonsor, oris, cyrulik, balwierz.
putamen, inis, skorupa, łuszcza — p. juglandis, skorupa od orzecha.
juglans, dis, orzech. (drzewo lub owoc).
suggestum, ti, } mównica w Rzymie ‖ miejsce wyniesione.
suggestus, us, } s.us comæ, przód peruki.
coma, æ, włosy ‖ peruka ‖ grzywa — c. ovium, wełna, runo — c. arborum, gałęzie i liście drzew.
conculco, s, e, i, m, psmiatać co, gardzić, fouler aux pieds.
assentator, oris, pochlebca, complaisant.
seta, æ, jedwab ‖ włos długi zwierząt ‖ szczotka ‖ pędzel.
lacunar, aris, sufit.
levasso, zamiast levavero, od levo, s, e, ulżyć ‖ podnieść.
abstergeo, es, ēre, si, sum, } obetrzeć, oczyścić ‖ odpędzić, rozpędzić
abstergo, is, ere, si, sum, } jako ból, effacer, dissiper.
semita, æ, ścieżka ciasna, przesmyk.
amictus, us, odzienie wszelkie, ubiór — amictus, a, um, okryty.
crediter non temere, nie łatwo się wierzy — credere aliquid sibi, cenić co sobie wysoko — c.e uni omnia, mieć w jednym jedynym ufność — c.e se mari, wyjść na morze, ~~wyjść~~ puścić się w morze.

situs, a, um, situé, położony || pochowany – s^us^ hic est, la leży...
situm est in nobis, to od nas zależy, to w nas samych leży.
sedulus, a, um, pilny, baczny, regularny – sedulo ~~ s^to^ adv.
incumbo, is, ere, cubui, bitum, położyć się na czém || s'appliquer,
przyłożyć s. do jakiej pracy, zająć s. czém skwapnie.
ingruo, is, ere, grui, wpadać, rzucić się nagle – ingruens, ns, ns, tis
majacy wpaść, przybyć. in^s^ aetas, i. periculum, nadchodzący lata
affabre, sztucznie, kunsztownie, wybornie.
veternum, ~ v^us^, ni, letarg || ociężałość, lenistwo wielkie.
stringo, is, ere, nxi, strictum, ściskać || zbierać cueillir, wyrywać
wydobyć oręż, zranić || zadrasnąć – s^e^ aliquid, effleurer quel..
s^e^ animum, ściskać serce – s^e^ ripas, cotoyer les bords.
iens, ns, ns, euntis, idący się, ściskający się.
profligo, s, e, i, m, rzucić, obalać, rozwalać || kończyć. p^m^ bel-
lum, kończyć wojnę – profligator, is, burzyciel, niszczyciel
libra, ae, szala, ważki || funt || ad l^am^ de niveau.
naevus, i, znak, znamie przyrodne.
festivus, a, um, przyjemny, wesoły, ~~ro~~ uciszny – festivitas, is.
corusco, s, e, i, m, błyszczeć, świecić – c^e^ mucronem, faire briller
une épée nue – coruscatio, is, błysk, fulgor.
mucro, nis, ostrze, koniec czego || szpada – mucronatus, a,
um, kończaty – mucro defensionis, forme d'une défense.
oblocutio, nis, ~~wymów~~ reproche – oblocutor, is, strofujący.
tiro, onis, nowy żołnierz, uczeń, apprenti – tiro exercitus,
wojsko rekrut, nowe – t. usu forensi, nowicjusz w prawie
deludificor, aris, ari, atus sum, } szydzić z kogo, brać na żart.
deludo, is, ere, lusi, lusum, }
incunctanter, niezwłocznie, natychmiast.
compello, s, e, i, m, strofować, łajać, adresser la parole, wo-
łać, nazywać – c^atio^ nis, strofowanie. Apostrofa.
compello, is, ere, puli, sum, zbierać, zgromadzać, c^e^ in
angustias, réduire à l'étroit, à l'extrémité – c^e^ greges
in unum, zebrać trzodę – c^e^ ossa in suam sedem, na-
stawić kości po złamaniu, wichnięciu.
vergo, is, ere, chylić się, kłonić s. ku czemu || decliner || répandre.
vergit aetas, chyli się wiek – v^e^ ad Italiam, être tourné
du coté de l'Italie.
carrum ~ c^us^, ri, wóz, kara, powózka.
cremo, s, e, i, m, palić, zapalić, faire brûler.
vicus, ci, wioska || miasteczko || ulica – viculus, li, miasteczko
comburo, is, ere, bussi, bustum, palić, kłaść w ogień – ubi
comburemus diem? jak ten dzień zpędzimy? – c^e^ aliquem judi-
cio, osądzić kogo na spalenie – c^e^ fumo aliquem, kadzić
komu pochwałami – c^e^ gutturem, brûler, dessécher le gosier
populor, aris, ari, atus sum, niszczyć, plondrować – p^ri^ ferro
et igni, niszczyć mieczem i ogniem – populatur artus
cura, zgryzoty trapiąc niszczą ciało.
linter, tris, mały statek, czajka.
pagus, gi, miasteczko, wieś, kanton, okolica.
matara, ae, ~ mataris, idis, oszczepa, pika
tragula, ae, pika, halabarda || sieć rybacka.
accerso, is, ere, ivi, itum, wzywać, przywołać – a^e^ ali-
quem capitis, oskarżyć kogo o zbrodnię śmiertelną –

absum, es, esse, fui, nie być, być oddalonym – absunt, ils sont (morts.
circino, s, e, i, m, krążyć, kotować – circinatio, onis, koło, krąg.
circinus, ni, kompas. – circinato, w koło. v^e circino.
homo factus ad unguem, homme fait à peindre – factum volo, rzadkam się, dobrze! –
millia, ium, mila. (secures, être à l'epreuve de la coguée.
respuo, is, ere, pui, putum, pluć na co, odrzucać z pogardą – r^e
juba, æ, włos, grzywa, czub. j. leonis – j^a gallinaceorum, czub kogut.
secius, mniej. nihilo secius, nie mniej jednak.
rheda, æ, wóz u starożytnych Gaulów i Germanów,
ferax, ax, ax, acis, obfity, żyzny – feracitas, is, żyzność, obfitość.
distineo, es, ēre, nui, tentum, zająć czem, zatrudnić, wstrzymać, przeszkodzić – deri fibulis, être attaché avec des chevilles, des agraffes
supersedeo, es, ere, sessi, sessum, przestać, odłożyć, zaniechać // usiąść na czem – su^e operam – s^e scribere.
periclitor, aris, ari, atus sum, probować // być w niebezpieczeństwie.
fastigium, ii, wierzch, ostrze // głębokość // ranga –
fastigio, s, e, i, m, elever en pointe – f^ari in stipulam, s'elever (en tuyau.
amplifico, s, e, i, m, powiększać // przesadzać w czem, exagérer – am^e virtutem laudibus, powiększać męstwo przez pochwały.
rubus, bi, krzak. – rubetum, ti, miejsce krzaków.
enascor, eris, atus sum, rodzić się, pousser, sortir de terre.
sentis, is, krzak ciernisty – s. canis, eglantier.
calo, onis, ciur, piechot wojskowy // filut, ~~drô~~ lis.
navo, s, e, i, m, przyłożyć s. do czego – n^e bellum alicui, faire la guerre à qu. – n^e suam alicui benevolentiam, okazywać komu ~~się~~ życzliwość – n^e starać się, s'employer.
cortex, icis, kora – c. ovi, skorupa jajka – c. testudinis.
vimen, inis, tworzywo do obrzucania, drzewo giętkie każde.
sectio, nis, licytacija // podział.
debello, s, e, i, m, zwyciężyć, pokonać – debator, is, zwycięzca.
gæsum, si, rodzaj broni starożytnych Gallów.
absque, bez, sans.
festuca, æ, włosek, odrobina, brin de paille // laseczka którą Pretor uderzał w głowę niewolnika przy wyzwoleniu.
respectus, us, wejrzenie // wzgląd // rozważanie.
nudius, ii, wczoraj – n. tertius, quartus, temu 3, 4 dni.
rubigo, nis, rdza. rubigino, s, e, i, m, rdzawieć.
crassitudo, inis, grubość, ciężkość. – crassus, a, um, gruby, ciężki – c^us ager, grunt żyzny, dobry – c^us homo, barczysty.
aluta, æ, skóra wyprawna cienka.
sub corona vendere v^e venundare, przedawać jak niewolników którym kładli wieniec na głowę – przez licytacyję.
malacia, æ, cisza na morzu // envie de femme grosse // m. stomachi, słabość osłabienie żołądku.
cuniculus, i, królik // kanał, mina podziemna. v^e c^lum li.
devoti, orum, żołnierze wybrani, przyboczni rycerze.
multa nocte, późno w noc, późną nocą,
ephippium, ii, siodło. kulbaka.
captus, us, szczypta // portée d'esprit. – ut est c^us hominum, autant que l'esprit de l'homme peut porter, ile ludzie mogą.
vestigium equi, podkowa – v^um movere, oddalić się, odjechać – v^e eodem temporis, w tymże momencie, à l'instant même – e v^e natychmiast, sauteshamps.
gavisus, a, um, cieszący się (od gaudeo)
tignum, i, belka.
sublica, æ, v^e sublicium, ii, pal, pieux.
fibula, æ, klamra, hak. fibulo, s, e, i, m, agraffer, lier.

esseda, æ, wóz żołnierski u Gallów. kiesson.
confestim, natychmiast, niezwłocznie –
deliteo, es, ēre, ui } kryć się, chować się.
delitesco, is, ere, tui }
auriga, æ, woźnica, przewodnik // sternik.
aurigo, s, e, i, m } prowadzić, wieźć, rządzić, regir
aurigor, aris, us sum, ari } gouverner.
temo, nis, dyszel.
actuarius, a, um, lekki, zwinny – a^æ naves – actuarium, statek lekki
corus, ri, wiatr zachodni // miara do zboża.
abies, etis, sosna // statek // tabliczki do pisania u sterów.
bruma, æ, zima // czas najkrótszego dnia // roku.
vicies, 20 razy.
labrum, ri, warga // brzeg czego.
affor, aris, ari, tus sum, mówić. af^ri extremum, powiedzieć ostatnie słowo, pożegnać.
affore, zam. adfore ^v adfuturum esse, od adsum.
femur, oris, udo. ^v femen, inis.
contabulo, s, e, i, m, obbić n. p. deskami, pokryć tarcicami.
c^e murum turribus, opasać mur wieżami – contabulaverat Hellespontum, postawił most p Helespont.
ferramentum, ti, narzędzie z żelaza, n. p. ochędy.
stramen, inis, } słoma, barłóg. in str^is pernoctabat – stramentum, ti, } mineus, a, um ^v stramentitius, a, m, słomiany
verutum, ti, dzida krótka – verutus, a, um, uzbrojony w dzidę
balteum, ei, ^v balteus, ei, szarfa, pas.
vagina, æ, pokrowiec, pochwa. v. frumenti, łuska zbożowa
amentum, i, rzemyk // cięciwa // włócznia z rzemykiem za który porywano ją na powrót, rzemiweszy.
delectus, us, wybór // różnica // rekrutowanie // rewija – d^um habere, czynić różnicę, dystynkcję – d^um agere, habere, instituere, rekrutować, zbierać wojsko, ściągać // przeglądać.
sacramentum, ti, przysięga – s^to teneri, être enrolé, engagé – s^to obligare, rogare, adigere, zobowiązać przysięgą.
sarcio, is, ire, si, tum, naprawić, przerobić // nagrodzić.
indesinenter, bezprzestannie, ciągle.
coactim, naprędce – coactius, plus à la hâte // plus exactement
coacto, s, e, i, m, przymuszać, niewolić.
introrsum ^v i ^us, wewnątrz, we. par dedans.
jactura, æ, szkoda, strata, niestrzyżenie.
ambactus, i, sługa, lokaj – a^cti orum, pachołowie.
perluo, is, ere, lui, utum, zmyć, wymyć.
crus, uris, noga – crus arborum, pień drzew – c. vitis, sep.
fovea, æ, fossa // wydrążenie.
apex, icis, czub // szczyt, wierzch czego – a. regum, najwyższa powaga królów – apex senectutis est auctoritas, powaga jest to szczyt, korona, najwyższa chwała starości.
glisco, is, ere, rosnąć, powiększać się, wzmacniać się, stuszczeć.
gliscit certamen, wzmaga się walka – g^it fama in dies, wieść rośnie co dzień – g^it violentia, wzmaga się gniew
fallacia, æ, ^v f^es, ei, podstęp, chytrość, ruse, imposture.
detestor, aris, ari, tus sum, brzydzić się czem, unikać czego // przeklinać ~~ruem~~ zaklinać – d^ari iram Dei in caput alicujus, faire des imprécations contre quelqu'un.
diducere senatum in studia, przywieść senat do poróżnienia, podzielić go na partyje – d^re argumenta in digitos, marquer ses raisons sur ses doigts – d^re in centum partes, podzielić na sto części.
diductio, onis, rozdzielenie, dzielenie, partages.
saltus, us, skok // las // przesmyk gór – s. vacui, clairière.

paulisper, moment czasu, na chwilkę.

prætereo, is, ire, ivi, v. ii, itum, przechodzić, przewyższać — p^ire^ ætatem aliquem, przechodzić kogo wiekiem — p^re^ fratris filium, pominąć, wypuścić z sukcessyi synowca — præterit hoc me, to mię przechodzi; cela me passe — non me præterit, rozumiem, pojmuję — p^iri^ suffragiis, niemieć za sobą dość głosów.

salutari sternutamentis, être salué quand on éternue.

vastitas, atis, obszerność // zniszczenie, dewastacyja.

permaneo, es, ēre, nsi, nsum, trwać w czem, in officio p^ere^

jaculo, v. jaculor, aris, ari, atus sum (od jaculum, li, dzida) rzucić dzidą — j^ari^ multa (H) zamierzać wielkie rzeczy, odgrażać się

transversus, a, um, na bok przechylony, krzywy — tr^um^ agi, być unieśiony namiętnością — t^um^ digitis, na szerokość palca, na palec — tr^sos^ incursare, attaquer par les flancs, wciąć z boku — tr^sus^ incedit, idzie w tył, wspak — tr^sis^ prœliis, en attaquant en flancs — tr^sa^ verba, mots de travers, mal arrangés.

impiger, gra, um, pracowity, pilny, czujny.

solertia, æ, zręczność, przebiegłość. solers, rs, rs, tis.

potior, tiris, tiri, itus sum, używać co, być czego panem — p^tiri^ regni, v. sceptra, v. sceptris, panować — p^ri^ hostium, przemódz nieprzyjaciół — p^ri^ rerum, być panem wszystkiego — p^ri^ laborem, podejmować trud, pracę — p^ri^ auso, venir à bout d'une entreprise hardie.

deleo, es, ēre, levi, letum, zmazać, zniszczyć, znieść. d^ere^ exercitum, znieść wyciąć wojsko. deletio, onis. deletor. d^etrix^.

pergo, is, gere, rexi, ctum, iść na przód, daléj. // przemilczeć, przepuścić — domum ire pergam, je m'en vais toujours au logis — pergite animo, milites, śmiało, daléj! — pergin' argutarier? czy jeszcze będziesz ze mnie szydził? — pergo prœterita, zamilczam resztę — pergitur, on va toujours, on continue.

insuesco, is, ere, suevi, etum, przyzwyczajać się // przyzwyczajać.

coram, przed, w obec. c. Senatu, w obec Senatu, przed S^tem^ — c. in os laudare aliquem, chwalić kogo w oczy — c. tecum loquar, będę z tobą mówił otwarcie — c. aliquid agnoscere, uznać co jawnie, publ.

despicor, aris, ari, atus sum, pogardzać. v. despicio, is, ere, spexi, spectum, patrzeć z góry, z daleka. despicientia, æ. wzgarda.

rescindo, is, ere, scidi, scissum, odciąć, odstrzedz // znieść, skassować — r^e^ terram, przeorać, na nowo uprawić ziemię — r^e^ vitem, tailler la vigne — r^e^ recentem cicatricem, otworzyć świeżą ranę — r^e^ pactionem, zerwać układ, traktat —

oppido, bardzo // natychmiast — op. pauci, en très petit nombre — op. omne argentum reddidi — op. quam ineptus, bardzo ograniczony — op. perii, zginąłem ze wszystkiem!

oppidum, di, miasto, gród.

tugurium, ii, domek, chatka.

ambio, is, ire, ivi, v. ii, itum, obchodzić, obtaczać // starać się o co, pożądać // napadać na kogo – am^re^ auro oras vestis, obtoczyć złotem brzeg szaty – reginam am^re^ affatu, chcieć mówić z królową.

penes, w ręku, w mocy czyjej – p. te es, jesteśże ty przy zmysłach? – p. te culpa est, sameś sobie winien, tyś temu winien – p. te est, jest to w twéj mocy – p. autores sit fides, odwołuję się w tém do wiary pisarzy –

in loco dessipere, udawać głupiego – locum dicere, przemówić a propos, w porę // parler en son rang, à son tour.

impetro, as, are, avi, atum, otrzymać, pozyskać. im^re^ veniam expoenitentia, zgładzić swą winę pokutą.

venia, æ, przebaczenie, pozwolenie – v. exilii, przywołanie z wygnania – venia bona audies, v. hoc bona tua dixerim, pozwól że to powiém, daruj że śmiém powiedzieć.

extorris, is, wygnaniec.

curia, æ, pałac publiczny przybytek władzy // zgromadzenie.

callide, zręcznie, przebiegle – calliditas, atis – callidus, a, um.

portuosus, a, um, kraj mający porty, przystanie w obfitości.

attingo, is, ere, tigi, tactum, dotykać, dostać // dawać wzgląd, wiązać – a^re^ coelum digito, skakać od radości – leviter graecas litteras attigi, (Cic.) mam tylko małą wiadomość o Grekach – cognatione v. necessitudine att^re^, być w pokrewieństwie lub w zażyłości – a^re^ rem ad verbum, nazwać rzecz po nazwisku –

calor, is, gorąco // zapał – c. mentis, animi. ardeur.

pabulum, li, pasza, żywność – p. animi, amoris – p^la^ falce metere, (O.) couper les fourrages.

ferina, æ, zwierzyna, venaison – ferinum lac, lait de cavale.

caro, rnis, mięso – c. tosta, pieczyste, c. putrida.

palans, tis, tułacz, włóczęga. Palatim, adverb. p. fugere.

passim, tu i ówdzie, pêle-mêle, w nieładzie.

alveus, ei, koryto wody, kanał // naczynie wszelkie wydrążone // framuga – al. lusorius, trictrac, szachownica – łódka // kurytarz // cybuch –

carina, æ, część okrętu // statek.

carinæ, arum, jeden quartier Rzymu którędzie dachy podobne do okrętu

incola, læ, mieszkaniec krajowy. incolere, mieszkać, żyć.

secus, przy. s. fluvios, przy rzekach – // inaczéj, naopak. secus interpretari, prendre à contre-sens – recte an s. nihil ad nos, czy tak czy inaczéj, mniejsza o to.

vallum, li, okop, palissada. v. pectinis, zęby grzebienia. v. aristarum, barbe des épis. arista, æ, kłos, żniwo. wierzch kłosu – post aliquot aristas, po kilku latach.

deprecor, aris, ari, us sum, błagać, zaklinać // wymawiać się z czego, wypraszać się – d^ari^ alicui ne vapulet, wypraszać kogo od bicia (vapulare, być bitym) – d^ri^ mortem, wypraszać się od śmierci.

reboo, as, are, avi, atum, rozbrzmiewać się, retentir.

præpedio, is, ire, ivi, itum, przeszkodzić, utrudnić. p^re^ se nimia modo præda, s'embarasser de trop de butin – præpeditus morbo, zatrzymany chorobą.

immanis, is, ne, ogromny, wielki // okrutny, srogi.
dedititius, a, um, zbieg, zdrajca // tajdak // zdający się na łaskę.
peculor, aris, ari, atus sum, kraść, łupić skarb publiczny.
peculatus, us, kradzież grosza publicznego. peculator, oris.
noxius, a, um, występny // szkodliwy. n.us conjurationis, należący do spisku – noxior omnibus reis, winniejszy niż wszyscy oskarżeni.
perperam, v. perpere, źle, nie tak jak trzeba // bez rozwagi.
perperus, a, um, głupi, grubijański,
segnis, is, ne, powolny, cięzki // jałowy. s.is ad credendum, nieskory do wierzenia.
segnitas, atis, v. segnities, ei – segniter, ocięzale, niedbale.
pacatus, a, um, uspokojony, uciszony // cichy, spokojny. Pacator, is.
rogatio, onis, prośba – rogationes, modlitwy publiczne – r.em accipere, zezwolić na prawo, przyjąć je.
motus, us, powstanie, emeute // wibracija // powód – m. terræ, trzęsienie ziemi – m. Jonici (H) tańce Jońskie – m. consilii, motif d'une résolution.
exploro, as, are, avi, atum, sprobować, doznać // poszukiwać // poznać // płakać – e.re tactu venam, macać puls – ex.re diem, wyznaczyć dzień – exploratæ a timore litteræ, listy dające otuchę, pewność.
advertere animo, uważać pilnie, baczyć – ad.re in aliquem, karać, karcić kogo – ad.e graviter, uwziąć się na co, postanowić.
conficio, is, ere, feci, fectum, skończyć, spełnić // zabić // zgubić, niszczeć – c.re officia sua, wyjść się z powinności – c.re defensionem, réfuter une défense – confectum est, stało się już – confici famæ, umrzeć z głodu – c.i lacrymis, zalać się łzami – c.i curis, etre accablé de chagrins – ex quo conficitur ut, z czego wnosi się że.. – conficientissimus, a, um, très-exacte
ludifico, as, are, avi, atum, szydzić z kogo, żartować, zwodzić go.
insto, as, are, stiti, stitum, ścigać kogo, naciskać // nalegać – in.re operi, zapalić się do pracy dzieła – instat nox, zbliża się noc –
limosus, a, um, błotnisty. – Palus, udis, trzęsawisko, marécage.
præruptus, a, um, stromy, spadzisty. pr.tior collis, dolina spadzista.
agger, eris, kupa, amas // okop // wysokość // droga bita – Aggeres Alpini, (V.) Alpy – Aggero, are, zbierać, składać na kupę, wysypywać.
amentia, æ, szaleństwo, obłąkanie // zdumienia . amenter. adverb.
saltuosus, a, um, leśny, lesisty.
turma, æ, szwadron // tłum, mnóstwo.
nuto, as, are, avi, atum, skinąć głową // wahać się, być ~~w~~ niepewności – n.re in re aliqua, wahać się w czem – natat victoria.
uti pars fuerat, decernit, comme il etait juste, décidet
medeor, eris, ēri, remedier, leczyć, zapobiegać, radzić czemu.
quoad, tyle, aż póki – q. ejus fieri potest, autant qu'il se peut.
discessio, onis, rozstanie, rozwód // niezgoda // zbieranie głosów, wotów – d.em facere, powiedzieć swe zdanie.
satius, lepiej, rycerniej – satior, or, ius, dogodniejszy, lepszy.
habitus, us, mina, contenance, figura // skład, stan rzeczy // noszenie się, wyglądanie // zwyczaj.
habitissimus Eques, cavalier gros et gras.

stativus, a, um, stojący na miejscu – st.æ aquæ, wody stojące.
stativa, orum, obóz, okopy.
lix, cis, popiół ogniska, ług.
Lixa, æ, ciur, markietan wojskowy, pachołek.
advectio, onis, transport, przewożenie – advector, oris, voiturier.
advectito, v. advecto, are, przewozić, transportować.
adjumentum, ti, pomoc, wsparcie – Jumentum, ti, bête de somme
creber, a, um, częsty, ustawiczny. crebri hostes cadunt.
vigilia, æ, czata, warta. v.as agere, być na czacie, warcie.
magalia, ium, v. mapalia, orum, chaty, budy.
impense, ius, issime, wiele, bardzo // kosztownie.
impensus, a, um, wielki, nieznaczny, im.æ preces, zbyteczne prośby –
abnuo, is, ere, ui, utum, poruszyć głową zaprzeczając, odrzucić, nie zezwalać – nec abnuitur, nie przeczą temu, zgadzają się
proditio, onis, zdrada, wydanie. p. arcanorum.
arcanum, ni, sekret, tajemnica. Arcane, v. a.o tajemnie.
arenosus, a, um, piaszczysty. arena, æ, piasek.
tractus, us, kraj, okolica // ciągnienie – tr. temporis, przeciąg czasu
porrigo, is, ere, rexi, ctum, wyciągnąć, przedłużyć – p.re dextram alicui, wyciągnąć komu rękę – p.e pocula, podawać pić – p. ne digitum quidem in rem aliquam, nie chcieć podjąć się najlżej naj mniej trudu – p.re herbam, se confesser vaincu
inter cæsa et porrecta, w jednej chwili, w mgnieniu – porrecta kostka, victime immolée.
manipulus, li, pęk, wiązka // część, garstka wojska, brygada.
viritim, na każdego, par tête, à chacun.
commonefacio, is, ere, feci, factum, ostrzedz, przypominać komu.
virgultum, ti, krzaki, broussailles.
sitis, is, pragnienie // posucha.
ala, æ, skrzydło // część wojska // żagiel, wiosło.
sinistra, æ, strona, ręka lewa. a s.a à gauche. sinistrare, tourner (à gauche)
eminus, zdala. em. et cominus, zdaleka i zbliska.
vel, nawet, voir // albo. + Necubi, aby gdzie nie. // nigdzie.
ubi gentium, w której stronie? – minime g.um, nigdzie na świecie.
posco, is, ere, poposci, citum, żądać. – poscere veniam Deos, żądać prosić u Bogów przebaczenia – poscit usus, zwyczaj tak żąda.
infensus, a, um, obrażony, rozgniewany. infense, po nieprzyjacielsku
suffodio, is, ere, fodi, fossum, podkopywać // przebijać.
scala, æ. drabina. muros scalis ascendere.
saxum, xi, skała, głaz, krzemień. saxum volvere, trudzić się daremnie – Saxosus, a, um, skalisty. Saxositas, is, twardość.
pix, picis, smoła, de la poix.
tæda, æ, tworzywo smolne // pochodnia // gody // pieśń weselna.
tormentum, ti, machina do wyrzucania kamieni // mtocka // męka.
remissus animus, umysł płaski, podły – remissa temporibus studia, nauka przerwana przypadkiem czasowe – remissius frigus, zimno znośniejsze, które zwolniało – remississimus ad omnem comitatem animus, umysł grubijański, nieprzyjemny.

umitas, atis, przyjemność, słodycz — comis, is, me, przyjemny, miły.
editus, a, um, podniesiony, wysoki || wydany, urodzony — editior, us, wyższy, bardziej wyniesiony — e^or^ viribus homo, plus fort, p. robuste.
infectus, a, um, niedokonany, niedopełniony || zepsuty — i^um^ redde-re, zniszczyć, skasować — i^um^ argentum, srebro w sztabach niezrobione.
consulto, naumyślnie, à dessein.
summa, æ, najwyższa władza || doskonałość, perfekcyja.
ingero, is, ere, gessi, gestum, rzucać, wpuszczać || przypomnieć, za-dysować — i^e^ se alicui negotio, s'ingérer d'une affaire.
nex, cis, śmierć, rzeź — necem alicui maturare — neci datus.
fallo, is, ere, fefeli, falsum, zawodzić, oszukiwać, nadużyć kogo — f^re^ fidem, złamać wiarę — f^re^ spatiosam noctem, charmer les ennui d'une longue nuit — f^re^ sermonibus horas (Ov.) — f^re^ dextram hosti, złamać wiarę daną nieprzyjacielowi —
de integro, na nowo, denowiter — in integro cum tibi res tota esset, gdy jeszcze był całej rzeczy byłeś panem — integrum non est, il n'est pas permis, on n'est pas le maître.
ruspex, v. haruspex, icis, wieszczek. devin. ofiarnik.
altus, a, um, wychowany, nata et alta, urodzona i wychowana.
altus, us, wychowanie || pokarm.
contubernium, ii, zgromadzenie pod jednym dachem, banda przyjaciół. mariage entre esclaves — co^alis^, is, le, koleżeński. — contubernalis in consulatu, kolega na kons — c^is^ mulier, żona niewolnika.
laxus, a, um, szeroki, obszerny || zpuszczony, miękki — laxa janua, otwarte drzwi — laxiorem diem dare, przedłużyć termin — laxæ opes, wielkie bogactwa — laxum, au large.
epulor, aris, ari, atus sum, ucztować, bankietować. epulum, li.
tectum, ti, dach. — Verba tecta, słowa ciemne, pokryte.
certatim, na wyścigi. — c. feriunt mare, wiosłują na wyścigi.
imbellis, is, le, lękliwiec, tchórz — i^le^ telum, pocisk mdły, słaby.
imber, ris, deszcz, woda || łzy. imb. ferreus, deszcz strzał, pocisków.
seorsum, v. seorsus, osobno, oddzielnie. s. ab aliquo sentire, różnić się z kim w zdaniu. v^e^ seorsim.
pestis, is, zaraza, śmierć || nieszczęście || zemsta || łotr, zbrodniarz — p. imperii, zguba państwa — pestem alicui minitare, grozić komu śmiercią — p. belli, les ravages de la guerre.
pulvinarium, ii, poduszka, wezgłowie || świątynia. v^e^ pulvinar, aris, pulvinar geniale, łoże małżeńskie.
profectio, onis, odjazd, oddalenie się.
sine capite manare res dicitur, ce bruit court sans qu'on en sache l'origine — capitis minor, pozbawiony praw, wygnaniec, niewolnik.
sarcina, æ, wór, paka, ładunek. || zmartwienie || — s^as^ colligere, robić pakunki, zbierać swe rzeczy, plier bagage.
uter, is, bukłak, bania do wody, outre. utrarius, ii, porteur d'eau.
aries, etis, taran, bélier || jedna z konstellacyj. Arietatio, is, choc.
nave, v. naviter, szczerze, pilnie, śmiało || ze wszystkiem, całkiem.
syrtes, tium, ciaśnina, golf.
præaltus, a, um, bardzo wysoki || bardzo głęboki.
vadosus, a, um, guéable. v^um^ mare, morze z mielizną, z rafami.

sponsio, is, obietnica, zakład. sp^ne^ provocare, lacessere, wyzywać w zakład – spondeo, es, ere, spopondi, sum, obiecać, ręczyć.
coorior, is, riri, ortus sum, powstać, zbuntować się. c^ti^ populi.
obruo, is, ere, rui, rutum, pokryć || zagrzebać || ucishać, gnębić – obrui numero, être accablé par le nombre – o^us^ aere alieno, de dettes.
commode cadit, to zdarza się bardzo dogodnie, cela va fort bien – minus c. audire, n'avoir pas fort bon renom. n'être pas en bonne odeur
certioro, as, are, avi, tum, uwiadomić, ostrzedz, donieść o czem.
adipiscor, eris, pisci, adeptus sum, nabyć, otrzymać || dosięgnąć – ad^ri^ quempiam, dogonić kogo w drodze – non aetate, verum ingenio adipiscitur sapientia. nie wiekiem lecz dowcipem nabywa się mądrość.
laedo, is, ere, sum, zranić, zadać ranę || uwarzyć || skrzywdzić. laesus
militia, ae, wojna || sztuka wojenna || bitwa || ranga wojskowa – m^ae^ nomen dare, wejść do wojska – m^ae^ solvi, être congédié.
accio, is, ire, ivi, v. ii, itum, przyzwać. a^ri^ properis litteris.
ruere portis, skoczyć się przez drzwi w ciebie – r^e^ ad interitum, biegnąć na śmierć – r^e^ in fugam, uciekać co tchu, co siły – ruit dies, świta. ruit sol, słońce ma zachodzić, ruit ver, znika wiosna.
occursatio, nis, zachody, starania około czego, zabieganie.
occursaculum, li, widmo, strach nocny. spectre.
invado, is, ere, si, sum, napaść, skrzywdzić || opanować co || przedsięwziąć
prosapia, v. prosapies, ei, rassa, ród. p^a^ veteris homo, dawnego rodu.
globum, v. globus, bi, tłum, zgromadzenie || kłąbek || – g^us^ flammarum, kłąb płomienia – g^us^ equitum, hufiec, szwadron kawalerji.
stipendium, ii, czas odbywanej służby, służba krajowe || zapłata || podatek – confectis st^iis^, po wysłużeniu swych lat – st^a^ merere, służyć w wojsku – s^a^ pedibus facere, służyć w piechocie.
praeposterus, a, um, przewrócony na wywrót, opaczny – p. legibus naturae, sprzeczny prawom natury – p^us^ ordo, przewr^y^ porządek – homines pr^ri^ – Praepostere, opacznie, na wywrót.
hasta, ae, lanca. || licytacija – h^am^ abjicere, abandonner une affaire – sub h^a^ subire, être vendu à l'encan.
vexillum, li, sztandar – v. navale, pawilon morski.
phalerae, arum, łańcuch rycerski Rzymian || ozdoby i strój na koniach
villica, ae, gospodyni, femme de fermier. villicus, ci, zagrodnik.
supellex, lectilis, sprzęty, meble. s^ex^ vitae, potrzeby życia.
sudor, oris, pot || trud || strata wielka.
exigere opus, dokonać dzieła – ex^e^ aetatem, przepędzić życie – ex^re^ aerumnam, doznać zmartwień – ex^e^ ensem per praecordia, przeszyć kogo mieczem (praecordia, orum, wnętrzności, serce)
exiguitas, atis, małość, niewielkość. ex. voluptatum, krótkotrwałość rozkoszy – ex. pellis, delikatność, cienkość skóry. Exigue. adverb
onustus, a, um, obciążony. o^us^ vino, pijany – on. vulneribus.
exuo, is, ere, xui, xutum, rozebrać, wyzuć, obedrzeć kogo || wydobyć się, uwolnić się z czego || spaść co – exuere fidem, złamać wiarę – ex^e^ mentem, zmienić zdanie – ex. animam, skonać – ex. humanitatem omnem, wyzuć się z wszelkiej ludzkości – ex. planē se, wyrzec się samego siebie – ex. servitutem, jugum, z^le^ jugo – ex. se laqueis, uwolnić się z więzów.

jugum, gi, wierzchołek, szczyt, hauteur // ław pola // Waga, znak zodyaku // bancs de rameurs dans une galère.

arvum, vi, rola poorana i jeszcze nie zasiana. // grunt.

corium, v. corius, ii, skóra. cuir, peau.

tumulosus, a, um, górzysty, pełen wzgórz. jugosus, a, um.

tumulo, as, are, avi, tum, zagrzebać, pochować.

cochlea, æ, ślimak. // śruba Archimedesa. Solitanæ, arum.

cochlear, is, v. cochleare, is. łyżka.

ilex, icis, yeuse, chêne-vert,

repo, is, ere, repsi, reptum, czołgać się. ramper.

nitor, eris, niti, nisus v. nixus sum, usiłować // oprzeć się // zaufać czemu – niti hasta, oprzeć się na włóczni – nituntur radicibus suis arbores, drzewa opierają się na swych korzeniach.

tubicen, nis, trębacz.

strepo, is, ere, pui, pitum, czynić łoskot // mruczeć.

testudo, inis, żółw // skorupa żółwia // sklepienie // instrument muzyczny // salon, przysionek – t. acuta, jeż – testudineus, a, um, voûté.

rudis, is, de, szorstki, gruby // nieuprawny – r. belli, niedoświadczony w wojnie – ruditas, atis, rudesse.

orbis lacteus, droga mleczna – o. signifer, zodyjak – or.is ingens in urbe fuit, był wielki tłum w mieście – o. doctrinæ, encyklopedyja – orbis cavus, tarcza – in orbes facere, zbierać się w kółko (w wojsku) –

conum, v. conus, ni, kształt piramidalny // wierzch kasku.

collum, li, szyja – c. montis, szczyt góry – in c. aliquem tollere.

sonitus, ti, odgłos, łoskot. s. aquæ, murmure de l'eau.

interemptus, a, um, zabity, zarżnięty.

interimo, is, ere, emi, emptum, zabić, zgubić. Interemptor, is.

consterno, is, ere, stravi, stratum, pokryć, paver, joncher

——— as, are, avi, tum, consterner – c.ari in fugam, être mis en (fuite

labo, as, are, vi, tum, pośliznąć się, upadać, pośliznąć się.

lapsus, us, upadek, chûte – l. fluminum, bieg rzeki – l. fidei, utrata kredytu, złamanie wiary – l. rotarum, obrót kół – l. serpentum, glissement des serpents – l. scalarum, upadnięcie na schodach.

labor, eris, bi, psus sum, upaść, prześliznąć się, runąć, pośliznąć się // pomylić się, zbłądzić – labi mente, tracić przytomność – l.i per demissum funem, zpuszczać się po sznurze – labitur ætas, czas uchodzi – labitur sinistra ripa Tibris, Tyber płynie po lew. str. miasta.

Peligni, orum, abruzzi, lud w król. Neapolit.

suadeo, es, ēre, si, sum, wmówić, doradzać – s.re somnos, wzywać do snu – s.re pacem, namawiać do pokoju – s. legem, sktaniać do prawa.

adhibeo, es, ēre, bui, bitum, przykładać co do czego // przyjąć kogo // używać czego // przywołać // pokazać – ad.re se, se comporter, se conduire – adi. se in consilium, poradzić się sam siebie – in religionem, se faire un cas de conscience – adhibe huc vultus, obróć się tu.

tumulus, li, wzgórze, kurhan // grób.

contremo, is, ere, mui, drżeć, drgać, lękać się – v. contremisco, is, ere – contremiscere omnibus artubus, frissonner de tous ses membres – c. injurias, periculum, bać się obelgi, niebezpieczeństwa.

inito, as, are, v. ineo, is, ire, ivi v. ii, itum. aller souvent, starać się aby zrobić sprzedaż.
justa, orum, pogrzeb. // robota przez dzień, dzień roboczy, tâche d'un ouvrier // zapłata robotnikowi // obowiązek.
secundum ea, oprócz tego, nadto. Maxime.. sec. ea, najmocniej to.. a oprócz tego..
(stęp w Satunach Pittwych.
processus officiorum, passage par les charges — p. in litteris, p
invehor, eris, hi, vectus sum, napadać, łajać, invectiver.
comes, itis. graf // towarzysz — genius comes, esprit familier // anioł stróż — c. Platonis, stronnik Platona — c. consiliis alicujus.
mancipium, ii, jeniec // niewola // prawo własności u Rzym. — sprzedaż m^o dare, nadać własność — m^ii sui esse, być panem swoim, nie zależeć od nikogo — m^orum negociator, handlarz niewolników.
avius, a, um, bezdrożny. // zabłąkany, zbłądzony.
in casum dare, hazardować, stawiać na ryzyko — casu, przypadkiem
lectus, ti, łóżko. l^o teneri, leżeć, być chorym —
lectus, us, wybór, elekcija // ~~najlepiej~~ élite, triage.
tabernaculum, li, namiot, pavilon, tabernacle.
vito, as, are, avi, tum, unikać, éviter. se ipsum v^re. unikać samego siebie.
census, a, um, wpisany do spisu publ^o. censi capite, ceux qui n'avaient rien à déclarer que leur nom.
margaritta, æ, perła.
gemma, æ, kamień drogi // pączek drzewa.
ebur, oris, kość słoniowa. eb. curule, krzesło où se mettaient dans leurs chariots les premiers magistrats de Rome.
æneus, a, um, bronzowy, spiżowy — æne^us ut stes (st) abyś miał posąg.
textilis, is, le, spleciony, utkany. t^is pictura, obicie au petit point
t^is vestus, gaza — t^lia serta, girlandy, wieńce.
sacrarium, ii, zakrystya // kaplica — s. scelerum, l'asile de toute sorte de crimes.
signa spirantia, (Virg.) posągi mówiące prawie, tak doskonałe.
nimirum, zapewne, bez wątpienia // c'est à savoir.
venustas, atis, piękność, wdzięk — venustus, a, um.
nuper, niedawno temu — nuperrimum. v. nuper admodum, niedawniuteńko.
furtum, ti, kradzież // podstęp. furto puer conceptus, bękart.
pervetus, a, um, pervetustus, a, um, bardzo dawny, stary.
leno, onis, handlarz niewolników // gorszyciel młodzieży // poseł, ambasador.
meretricium, ii, prostitution — meretricor, aris, ari, atus sum, żyć nierządnie — meretrix, icis, kurwa.
vestis, is, ubiór // broda, zarost — veste molli pubescere, zarastać dopiero mchem — v.^is aurea, jeune barbe blonde — v. araneæ, pajęczyna.
committere multa in Deum, zawinić wiele Bogu — c. aliquos inter se, poróżnić kogo z kim — c. animos, pojednać umysły — c. inter se omnes, poróżnić wszystkich między sobą — c. multam, wystawić się na stratę, na karę — non committam ut, nie ścierpię, nie dopuszczę.
vitupero, as, are, avi, tum, ganić, czynić wyrzuty — vituperatio, nis, nagana, krytyka — vituperabilis, is, le — vituperium, ii, nagana.
triticum, ci, pszenica. froment. — triticeus, a, um, pszeniczny.
modium, v. modius, ii, miara na zboże — m^us agri, miara gruntu.
lis, litis, spór, kłótnia, proces // zamieszanie — l^es sequi, lubić spory, proc
scyphus, i, czasza, kubek.
obtorqueo, es, ere, si, tum, przekręcać, tourner avec effort — obtortus, a, um, przekręcony, entortillé.

peripetasma, atis, obbicie, tapisserie.

celo, as, are, avi, tum, skryć, utaić, faire mystère – c^re se tenebris, kryć się w ciemnościach – c^ari diu hoc non potest, to się długo nie ukryje.

syngrapha, æ, skrypt na dług – per s^am alicui credere – ex s^a agere, poszukiwać kogo za skrypt – v. syngraphus, i.

inanio, is, ire, ivi, tum, wypróżnić, évacuer – inanitus, a, um, próżny, évacué – inanis, is, e, czczy, próżny // głodny // biédny // nieużyteczny. inaniora ingenia, głupie, puste głowy – inaniter, naprożno.

venaticus, a, um, myśliwski.

hydria, æ, dzbanek.

sigillum, li, pieczątka rznięta // figurka w płaskorzeźbie – sigillator, oris, rzeźbiarz – sigillo, as, are, i, um, wyrzynać // pieczętować // kryć.

nugator, oris, fraszkownik, wartogłów, trzpiot.

furor, aris, ari, atus sum, ukraść, schować – f^ari oculos labori, t. spać – Furit te reperire, chce cię koniecznie widzieć (od furo, is).

comperendino, as, are, vi, um, odłożyć sąd na czas pośniejszy.

comperendinatus, us, odwłoka, odłożenie sądu na potém.

strata, orum, kamienie do bruku. krzemień.

contumacia, æ, upór, krnąbrność, duma // stałość, moc charakteru.

triclinium, ii, stół u Rzym. z trzema łożami // sala jadalna.

stratum, ti, pokrycie, kobierzec.

sterno, is, ere, stravi, stratum, rozciągnąć na ziemi, rozrzucić // obalić – s^e locum saxis, brukować – s^e lectum, pościełać łóżko – s^e equos, okulbaczyć konie – s^e se somno, złożyć się do snu – s^e hostem, pokonać – s^e ventos, uskromić wiatry – sternuntur segetes, zniszczone są, obalone zasiewy.

mane, rano – m. diei, cały ranek – m. postero, nazajutrz rano.

instimulo, as, are, avi, tum, oskarżać, wyrzuty czynić // udawać się.

puer, eri, dziecko // sługa, chłopak. Gener, eri, zięć.

abax, acis, v. abacus, ci, buffet, kredens. // ~~abak~~ rodzaj szczotki // kontoar // szachownica // stół, tafla // część wierzchnia w kolumnie – ab. solis, krąg słońca – ab. cantorum, ~~pulpit~~.

citreum, i, cytryna – citreus, v citrinus, v citratus, a, um.

partio, is, ire, ivi, tum, } partir, podzielić, rozdać cząstki
partior, tiris, iri, titus sum } mi – partitus, a, um, podzielony.

scaphium, ii, czasza podłużna.

frux, gis, owoc – bonæ frugis homo, cz. rządny, uczciwy – homo frugi, tosamo znaczy – fruges, um, biens, fruits de la terre.

numero, rychtna czas, à point.

numeri graves, wiersze bohaterskie – n. impares, w. elegiackie – n. lege soluti, w. wolne – n. eburni, kostki, dés – extra num^um se movere, wychodzić w czém z miary – n^m aliquem obtinere, otrzymać jakąś reputacyę, szacunek.

vasa colligere, zabierać manatki, uchodzić.

refercio, is, ire, si, tum, napełnić, combler. refertus, a, um.

iactare se de aliqua re, chełpić się z czego, chwalić się.

diluo, is, ere, lui, lutum, rozpuścić wodą, délayer // zmyć, zmazać // wytłomaczyć, wyłożyć // osłabić, zmniejszyć – d^e crimen usprawiedliwić się z zarzucanej zbrodni – d. molestias, dissiper ses ennuis – d. curas mero, utopić smutki w winie –

dilue mihi quod rogavi, wytłómacz mi o com się pytał.

merum, ri, wino czyste – m^o nocturno aestuare, pić całą noc.

thuribulum, li, kadzielnica. Thus, uris, kadzidło.

avello, is, ere, avulsi, v. velli, vulsum, wyrwać, wydrzeć, arracher.

avulsus, a, um, wyrwany, rozłączony gwałtem. avulsus à suis.

solitus, a, um, zwyczajny, przyzwyczajony – Praeter solitum, wbrew zwyczaju – solito tardior, przychodzący później jak zwykle.

ostiatim, szczegółowo // odedrzwi do drzwi, pour chaque porte.

penates, tium, v. tum, bogi domowe // dom – p^es Regii, pałac królewski – p^es modici, domek – a Penatibus Diis aliquem exterminare wypędzić.

insigne, is, znak, znamie // sztandar / pawilon okrętu, flaga.

in exercitu, w wojsku – apud exercitum, przy wojsku np. w sztabie.

acroama, atis, kwestja trudna w filoz^ii lub w innych naukach // romans, powieść // sztuka teatralna // koncert, symfonija // narrator, trefniś // muzykant. Acroaticus, a, um, słyszalny.

corollarium, ii, przydatek, przyczynek // mały prezent // wieniec biesiadny u starożytnych. wieniec na widowiskach, igrzyskach.

infra, niżej, pod. utique, zaiste // a przeto, zapewne.

theca, ae, teka // balle du grain // t. calamaria, pudełko z kałamarzem.

claustrum, i, zamknięcie, zamek // enclos // klasztor // zapora – c^a ci, montis, viarum, przejście ciasne, zaułek – c^a Daedalea, labirynt – c^a Regni, twierdze graniczne, klucze państwa – c^a pudoris c^a naturae, granice wstydu, tajemnice natury – c^a januae pandere, otworzyć drzwi – c^a obstantia rumpere, łamać przeszkody.

crusta, ae, pokrowiec // morceaux de glace, de pierre ou de bois // c^a parietis, tynk ścian – Heliadum c^ae capaces, czasze z bursztynu.

crusto, as, are, vi, tum, powlec, obłożyć w co, obbić czem.

pando, is, ere, ndi, ssum, v. passum, otworzyć, roztoczyć // wytłumaczyć, odkryć – rem ordine p^e, opowiedzieć rzecz porządkiem jak było – p^e alas ad solem, étendre les ailes au soleil – p^e vela orationis, przystąpić do rzeczy – panduntur portae, otwierają się drzwi.

everro, is, ere, ri, rsum, zamiatać – ev^e sermonem, rozbierać, roztrząsać mowę // oglądać ją, poprawiać.

everriculum, i, sieć rybacka // zapora, przeszkoda // zamiotło, narzędzie do zamiatania – ev. omnium malitiarum, łobarstwo, obrzydliwe na wszelkie złości.

lutum, ti, błoto, kałuża – l^o aspersus, błotem zbryzgany.

lavo, is, ere, vi, lotum, v. lautum, myć się, kąpać się.

lotus, v. lutus, a, um. (od lavo).

nemus, oris, las, bór – Heliadum nemus, las topolowy. Heliadki siostry Faetona zmienione w topole – dus nemoris cultrix.

lanio, as, are, vi, tum, rozdzierać, rozszarpać na części.

laniatus, us, rozdzieranie, rozszarpywanie.

age vero, a. sane, a. inquam, a. porro, a. nunc, a. dum, agedum, age, eh bien, voyons, or ça, allons donc – age, age, ke bien ...

vicissim, odwrotnie, wzajemnie, podobnież.

cordi est id mihi, jest mi to na sercu – cor illi sapit, jest rozumny, wie co robić – cordi est id mihi, lubię go, kocham – ponunt socia corda – uterque utrique est cordi, ils s'aiment l'un l'autre.

jugis, is, ge, ustawiczny. j[is] aqua fons, krynica ciągła — jugiter.

volutó, as, are, vi, tum, toczyć, obracać — v[e] in secreto, kręcić potajemnie — v[e] vocem, śpiewać rulady, wydawać głos mocny — aliquid secum volutare, v secum volvere.

volutus, us, czołganie się, wicie się po ziemi. Volutatim. V[tio], onis,

praestigiae, arum, urok || sztuka, tour de main || oszustwo mate-

dicis causa v d. gratia, od wszystkiego, pour la forme.

coacervo, as, are, vi, tum, zbierać na kupę || récapituler — c[e] pecuniam — coacervatio, onis — coacervatim en assemblant || en récapitulant

pullus, a, um, brunatny. p[a] toga, żałobna — p[a] hostia, victime de couleur brune. — Pullus, li, nowo urodzone zwierzę, ptak — pulli arborum, rejetons des arbres — p[i] apum, rój pszczół.

apis, is, pszczoła. Apis, is, v idis, Apis egipski || Byk konstellacja

pallium, ii, płaszcz grecki długi || zawóżka wełniana na głowę w chorobie u Rz. — płaszcz grecki filozofów.

eo v hoc pacto, tym sposobem — quo pacto, jakim sposobem, jak? — nullo p[o], w żaden sposób, żadną miarą.

hactenus, dotąd, dotychczas || do tego stopnia, tak dalece. Sed haec h[us] lecz dosyć już tego. dosyć już o tem mówić.

quantum interest, jaka różnica!

semuncia, ae, półuncji || 24ta część całości || 6 od sta procentu — ex s[e] haeres, dziedzic w 24tej części.

non laboro de nomine, nie dbam o nazwisko — laborat carmen in fine, sztuka już się kończy (wiersz) — l[e] re frumentaria, cierpieć niedostatek żywności — l[e] sua magnitudine, être incomodé de sa propre grandeur — l[e] cerebro, mieć pomieszanie — l[e] fenore, być w długach — l[e] a frigore, cierpieć od zimna — l[e] in aliqua, być zakochanym — l[e] animo, martwić się, gryźć się — l[e] causa, mieć złą sprawę — l[e] in acie, być pokonany w walce.

textor, oris, tkacz — textrinum, i, warsztat tkacza, dom jego.

conclave, is. v conclavium, ii, gabinet || apartament osobny.

triceni, 30 — tricenteni, 300 — tricenties, 300 razy — tricenarius filius, syn 30letni — tricesimus, a, um, trzydziesty.

stragulum, li, kołdra || deka — stragula, ae, suknia starożytna którą się także nakrywali śpiąc.

conchylium, ii, toute sorte de poisson à coquille || ryba z której brano kolor purpury || szata koloru purpurowego. v conchyle.

[illegible]atus, a, um, bronzowany — ae[us] homo (obaeratus) zadłużony || pieniężny.

instruo, is, ere, truxi, ctum, budować, urządzać, ustawiać — i[e] domum, meblować dom — i. aciem, urządzać bitwę —

decuma, ae, dziesiąta część, dziesięcina.

[illegible] quod tibi fuerit, facies, zrobisz z tem co zechcesz, jak ci się podoba — viso opus est, trzeba zobaczyć, widzieć.

crumena (?) bulla, ae, tyżczka || kabch || rechaud || [illegible]

bullus, li, salon w pałacu w Konst[la] gdzie się odprawiało różne konsylium.

palleum, ei, v mallavia, arum, balia.

kominem z[illegible]

przeraziony

ablica

unus ex multis, człowiek z gminu — wl. aly idem, taliśam.
offendo, is, ere, di, sum, offenser // spotkać // uchybić co, nieudać się
simulacrum, ri, statua, obraz czego // vaine fantome.
involvo, is, ere, vi, volutum, obwinąć, zawinąć // zaciemnić // zw
inv. se otio, oddać się próżnowaniu — inv. se litteris, naukom.
involucre, is, serweta, obsłona. in. cri, obsłona wszelka.
involucris, is, e, nie latający jeszcze.
querimonia, æ, skarga. ubolewanie. q. habere, skarżyć się na
comitatus, us, orszak, eskorta // trabstwo.
comitatus, a, um, będący przy kim — c. dolore, que la douleur re
point — co. bellum femina, kobieta będąca na wojnie — comitatior
puero, mający przy sobie jednego chłopaka więcej.
percrebesco, is, cere, bui, rozgłosić się, rozpublikować się — percr
buit, mówią wszędzie — percrebuit fama, p. omnium sermon
ferre tædia alicujus, odrazić się od kogo — f. pedem choris (4) tańczy
f. aliquid tacitus v t., znosić co w milczeniu — f. amici na
ram, stosować się do charakteru przyjaciela — f. oculis v in ocu
aliquem, kochać kogo bardzo — f. obscure v occulte, ukrywać co,
pokazywać po sobie — f. manum, walczyć — fert animus dic
mam chęć powiedzieć — fertur his verbis epistola, list jest
tych słowach — fertur hoc in primis, jest to bardzo w modzie
sic fertur, ut ferebatur, jak mówią, jak mówiono. fer
gloria, être animé par la gloire.
divinitus, z woli Boską // bosko, cudownie. (być w gnieździe ja
chelidon, is, jaskółka. Chelidonia, æ, kamień drogi który ma
sponte, dobrowolnie, samochcąc — s. sua, z swej własnej woli. s
tis sui homo, człowiek zupełnie niepodległy, rządzący sobą.
amentia præditus, cierpiący szaleństwo — mœrore pr. obciąż
ny smutkiem — præditus, a, um, qui a, qui possède, mający.
obtempero, as, are, vi, tum, być posłusznym — ob. sibi, iść za
wolą — o. alicui in verba, spełnić czyj rozkaz co do słowa.
stola, æ, suknia z ogonem u Rzymianek, a w Grecji i u męszczyzn
// zacna dama, matrona // stuła.
fax, cis, pochodnia // płomień namiętności // wdzięki, urok — fax pr
prima juventæ, pierwszy zapał młodości.
adventus, us, v ti, przybycie, przyjście.
funditus, do szczętu, ze szczętem, z gruntu, de fond en comble.
loco, as, are, vi, tum, lokować // najmować do czego // n. co. // najmo
się do czego — l. alicui operam suam, nająć się komu do rob
ty — Locito, are, najmować, w dzierżawę brać, puszczać.
in majoribus mihi est, należy do tych których cenię najwięcej
natu maximus, najstarszy — n. major, starszy — n. grandior a
mus, umysł dojrzalszy wiekiem — n. magno, d'un grand âge
natu grandis, podeszły w latach — n. tantus, aussi âgé
servo, as, are, vi, tum, konserwować. ocalić, powarować. s. vinu
in vetustatem, zachować wino iżby się zestarzało. s. servave
ris, uważaj, strzeż się, pilnuj się.
Religioni habere v in r. vertere, robić sobie
skrupuł religijny — r. alicui offerre,

cere, injicere, r^em^ incutere alicujus rei, obudzaić w kim
poddawać mu skrupuł – r^em^ eximere alicui, r^rem^ exsolvere aliquem, odjąć komu skrupuły, wyperswadować.
Instollo, is, ere, tuli, sublatum, wznieść – s^re^ in equum, mettre à cheval – ex libertina s^re^ liberos, mieć dzieci d'une affranchie – Carthaginem sustulerunt, Karth^e^ zburzyli, znieśli.
Flagito, as, are, vi, tum, żądać, nalegać // oskarżać.
Pugno, as, are, vi, um, walczyć // usiłować // opierać się – p^e^ amori, opierać się miłości – p^e^ te illud video, je vois que v^s^ prétendez cela – p^e^ secum, zbijać samego siebie, se contredire – p^o^ in adversas aquas, chcieć płynąć przeciw wodzie – pugnaveris (Ter) v^s^ aurez fait un grand coup, v^s^ aurez beaucoup fait
Obtrudo, is, ere, si, sum, narzucić co komu gwałtem // pchać – ea quoniam nemini obtrudi potest, itur ad me, że ją nikomu nie dało się narzucić więc idą do mnie. Ter.
Praecerpo, is, ere, psi, ptum, żąć, zpasać // zrywać wcześnie // arracher, retrancher.
Adventitium, ii, przypadek, zdarzenie // traf // praptata doktorowi za wizytę.
Adventitius, a, um, przypadkowy // przybyły, cudzy, obcy – ad^a^ bona, dobra trafem nabyte – ad^us^ morbus, choroba przypad^a^. ad^e^ copiae, troupes auxiliaires – ad^a^ coena, wieczerza z przyj...
Vicarius, a, um, zastępczy, zastępca – vi^a^ mors, śmierć poniesiona za drugiego – v^um^ verbum, słowo jedno zamiast innego.
Vicarius, ii, niewolnik podległy drugiemu niewolnikowi.
Vicatim, od miasta do miasta, od wsi do wsi, od ulicy do ulicy.
Virili pro parte v^l^ portione, ze wszystkich swych sił.
Afficio, is, ere, feci, ectum, poruszyć, sprawić wrażenie – af^e^ dolore, zasmucić – af^e^ delectatione, ucieszyć – afficitur pulmo totus, płuca są całkiem zepsute – af^e^ stipendio milites, utrzymywać żołnierza, soudoyer des soldats.
Tanquam, jakgdyby, comme si.
Intermitto, is, ere, misi, missum, opuścić, zaniechać, przerwać...
Stipo, as, are, vi, tum, épaissir // zawalić co, zapchać, boucher // otoczyć kogo tłumem – s^re^ per tabulata, zabić deskami – stipatus agmine armatorum, otoczony tłumem zbrojnych.
Caedo, is, ere, cecidi, caesum, ciąć, krajać // bić, ćwierczyć // dzielić, ćwiartować // przedawać en détail, na łokcie // zabić, zamordować // ryć, sztychować – caedi testibus, być przekonanym świadkami – c^re^ virgis – c^e^ in marmore – c^e^ pugnis.
Caeduus, a, um, c^a^ silva, las corok w części wycinany –
Cado, is, ere, cecidi, casum, upaść, zginąć // zdarzyć się // udać się – c^e^ animis, tracić męstwo – c^e^ causa, tracić sprawę – c^e^ sub aspectum, paroître à la vue – c^e^ in cursu, być zawiedzionym w nadziei – quo res cumque cadent, jakkolwiek rzeczy padną – lapsa cadunt folia, liście padają na ziemię –
Varico, as, are, vi, tum, rozłożyć, rozszerzyć – d^ari^ hominem in cruce jussit – Varus, a, um, koślawy, rozkraczony

ſtrony, oddzielny - vara brachia tendere, wyciągnąć ręce rozłożone jak do uściśnienia.
obrigeo, es, ere, gui, } skrzepnąć od zimna - obrigescere nive
--gesco, is, ere, gui, } skrz. od śniegu. v. obrigo, as, are, vi, tum.
disposite, itius, issime, porządkiem, porządnie // zgodnie.
utrum, czy, savoir si? ut. pro me, an pro me et pro te? - u. illud
his conveniat, animadvertendum, il faut voir si cela nous convient
u. cogito me dicam ducere medicum an fabrum, je songe si je di-
rai que c'est un médecin ou un maréchal que j'amène - nescio
utrum venturus sit, nie wiem czy ma przyjść. v. utrumne
utrumnam, jeśli prawda że..
patibulus, li, szubienica, palus, li, chevalet // rygiel zasuwa drzwi.
femen, inis, udo. cuisse. Mentum, ti, podbródek.
osculor, aris, ari, atus sum, całować - osculum, li, pocałunek.
rictus, us, wargi, gęba - r^um^ columbæ, le bec de pigeon - r^um^
ducere risu, rire à gorge deployée. (4).
mulcatus, a, um, flatté // chatié - mulcator, is, pochlebca // ciciel
fustis, is, kij do bicia - f^em^ alicui impingere, dać kija komu
clava, æ, pałka, maczuga - c^is^ repelli, być odpędzony kijami
repagula, orum, rygiel, zapora - r^tis^ iram recludere.
valvæ, arum, battants de portes, de fenêtres.
vectis, is, drąg, levier, barre.
aper, ri, dzik. -
manibus æquis abscessum est, on se retira avec avantage ég
manu docere, wykładać co bardzo jasno - manus, us, troupe, ban
buccina, æ, trąbka, róg.
desidero, as, e, vi, um, żądać czego // żałować po czém straconém.
lorica, æ, zbroja // ołów // bróżda // pokrycie, obrycie. lorico, as, a
galea, æ, hełm skórzany.
æs, æris, bronz, stal, miedź, żelazo // trąba // hak // ostroga // biust // prost
tablica // pieniądz - testamentum per æs et libram, donacija f
udany akt przedaży - ex ære ducere, odlewać czyj biust - ære
meo est, mam go w swém ręku, je suis sur de lui - ære meo m
lacessis, dałem ci sam broń na siebie, bijesz mię moim bijem
æs mutare, przedawać - æs cavum, trąba, wara - æs recurvum, róg.
lineamentum, ti, rysy twarzy // pociąg pędzla. l^a^ animi, t. cha
temperatio, onis, temperament // mieszanina n.p. konsceów // t. ci
vitatis, konstytucja miasta - t. coeli, temperatura.
antistes, itis, przełożony n.p. najwyższy kapłan - a^es^ artis, mistrz
a^es^ juris, doktor prawa - a^es^ ceremoniarum, W. mistrz ceremon
postridie, v. postriduo, nazajutrz.
adamo, as, are, vi, tum, kochać bardzo, upodobać sobie.
adamita, æ, grande tante, babka - adamas, antis, dijament
ordior, iris, diri, sus sum, ourdir, faire une trame // zaczynać
orditus, us, v. ordium, ii, zaczęcie, początek.
insitus, a, um, (de insero) zaszczepiony // z natury pochodzący
rodzony - i^us^ urbi civis, przyjęty do obywatelstwa w mieście
umbilicus, i, jądro, środek - u^s^ ovi, środek, zaródek jaja - dies
um^um^ jam est, dzień jest w połowie - ad um^um^ ducere, aller
moitié ou au milieu.

[P]erago, is, ere, egi, actum, doprowadzić // dokończyć // spełnić. navem peregit in portum – p.re jussa, spełnić dane sobie rozkazy – p.e aestates salubres, przebyć zdrowo lata – p.e res gestas, opisywać pamiętniki, pisać dzieje – p.e partes suas, wypełniać swe powinności – p.e latus ense, przeszyć kogo mieczem – p.e reum, pousser un criminel à bout.

[P]eragro, as, are, vi, um, przebiegać, przechodzić, podróżować – p.e mente, przebiegać myślą – p.e per amnos hominum, zgadywać serca ludzkie – p.e latebras suspicionem,

[L]atebra, æ, kryjówka, schronienie. l.e in animis, tajniki serca.

[L]ucus, ci, gaj poświęcony bożkom.

[S]pelunca, æ, jaskinia // ~~pieczar~~ pieczary // miny kopalne.

[C]urrus, us, wóz // konie u wozu // tryumf. currus bovem trahit, (przysłowie) mettre la charue devant les boeufs.

[D]is, itis, Pluton, bóg piekiel.

[D]is, dis, te, bogaty, zamożny – d.es animi, wielkie umysły – dites pectus, wielka odwaga, w sercu – d.ssimus agri, bogaty dziedzic ziemi – ditissimus divi humiani, najstarszy w latach.

[C]unabula, orum, kolebka // powicie // początki czego // ~~z~~ pierwsza młodość // miejsce urodzenia.

[N]umen, inis, Bóstwo, bóg – n. conceptum pectore, fureur divine dont on se sent possédé – n. divinum horrere, uczuć bojaźń z obecności bóstwa – n. amicum, bóstwo przychylne – numina divum, wyrocznie.

[E]rror, is, błąd // chytrość, podstęp // błąkanie się // er. labyrinthi zakręty labiryntu.

[P]ortentum, ti, cud // przepowiednia.

[O]btundo, is, ere, tudi, tusum, stępić, przytępić // zagłuszyć // fatygować – o.e longis epistolis – ob.e vocem, ochrypieć – o.e auditum, ogłuszyć – o.e alicui aures v.e caput, rompre les oreilles à qu.

[P]ropatulus, a, um, przestronny, otwarty // na widoku wszystkich.

[P]eramplus, a, um, ogromny, bardzo wielki.

[I]nfula, æ, mitra, turban, strój głowy kapłanów w starożytności.

[O]pertus, a, um, pokryty // obciążony – op. dedecore – op.us Deus, Pluton – o.e fores, zamknięte drzwi – in o.o esse, siedzieć w zaciszu, ukrycie.

[O]pertorium, ii, przykrycie wielkie // obrus, kobierzec na stół.

[O]pertum, ti, miejsce nie wszystkim dostępne, n.p. w świątyniach.

[D]irus, a, um, okrutny, srogi, straszny, złowrożny.

[S]ancio, is, ire, ivi, v. xi, citum v. ctum, rozkazać, ustanowić, potwierdzić – s.re capite, rozkazać pod karą śmierci – s.e alicui carmina, dedykować wiersze komu – s.e fidem dextra, uderzyć w rękę na znak zgody – s.e edicto ne quis.. zakazać aby nikt.. – s.citum est, już rozkazano – sanxit Aug.us regnum Herodi datum, potwierdził August.. – in medio relinquere, zostawić rzecz bez zdecydowania się o niej, laisser indécis, ne rien arrêter – in m.o sunt, oto są, patrz! macie je

[M]yoparo, onis, brygantyna, fregata lekka.

[M]ola, æ, rodzaj mąki, ciasto poświętne u starożytnych // żarna // kamień do ostrzenia – m.a alata, młyn wietrzny –

[M]oles, is, massa kamieni, waga wielka do zahamowania czego // grobla // trudność ~~wiel~~ ogrom przedsięwzięcia – m. ferarum, ogrom zwierzęcia – m. curarum, ogrom trosk, starań, zgryzot – m. publica

rum viarum, bruk traktów — tantæ molis erat, tak było tr

prytaneum, ei, Sądownia, ratusz w Atenach.

latus, a, um, sieroki.

perpetua oratio, mowa jednym ciągiem — p.^{ris} ^{mus} ^{tyjednym ciągiem} cursus, kurs od

suburbanum, i, & suburbium, ii, przedmieście ‖ maison de campa

suburbia, orum, domy na przedmieściach, wille.

tetre, trius, teterrime, okrutnie. teter, as, are, infecter, skaz

liquide, ius, dissime, & liquido, jasno, jawnie, — l.^{dius} judicare, są

lepiej, sprawiedliwiej — l.^{do} jurare, przysięgać z dobrą wiarą, zgod

z prawdą — l.^{do} negare, przeczyć zupełnie, catégor.

crinis, is, włos — c.^{es} arborum, małe korzonki drzew — c.^{es} piscium

strzela ryb — c.^{es} vitium, tendrons de la vigne — capere crin

chwytać obericę (Plaut) — Crinitus, a, um, Criniger. włosaty

os, oris, twarz, gęba, dziób ‖ ujście rzeki ‖ język, mowa ‖ otwór, wejś

bezwstydność ‖ przytomność présence ‖ wstyd, retenue ‖ talent sp

wania — os hominis cognoscite, uważcie bezwstydność jego — os di

torquere, ducere, krzywić gębą, grymasić — oris dos, talent wym

wy, lub śpiewu (Ov.) — ore rotundo loqui (H) mówić gładko — o

durum, twarz mina bezwstydna — os balbum, jąkała.

gramen, inis, gazon, zieleń ‖ chiendent. graminosus, a, u

semel, raz ‖ naraz — s. atq iterum, raz lub dwa — s. deperit illa

zginęła raz na zawsze — s. ut finiam, słowem aby skończyć — s.

vicies, 21 razy — s. et in perpetuum, raz na zawsze.

colligo, as, are, vi, um, wiązać, łączyć ‖ hamować ‖ zgromadzać — c.^{re}

pedem alicujus, wstrzymać czyj zapęd — c. aliquid libro, zebrać co w

jeden tom, w ciągłe — c.^{re} vulnus, bander une plaie.

colligo, is, ere, legi, ctum, zgromadzać, skupiać ‖ wskórać ‖

nabyć ‖ wstrzymać na stronę — c.^{re} se, przyjść do siebie, se recueillir

c.^{re} animos, zebrać odwagę — c.^{re} vestem, podkasać suknię — c.^{re} me-

moriam antiquitatis, rappeler la mémoire de l'antiquité — c.

ex somno, obudzić się — c.^{re} invidiam, s'attirer l'envie — c.^{re} ante an

mo aliquid, przewidzieć co naprzód — c.^{re} stipem, zrobić jatmużn

c.^{re} milites, zbierać żołnierzy — c.^{re} ventos omnes rumorum,

prêter l'oreille à tout ce qu'on dit.

cratera, æ, filiżanka.

licet, chociaż, ~~jakkolwiek~~ ^{acz}

bucula, æ, jałowica — bucitum, & bucetum, ti, trzoda wołów.

palæstra, æ, walka ‖ akademija w sztuce, gdzie młodzież kształ

ciła umysł i układała ciało ‖ przystojne ułożenie ‖ sztuka rzem

palæstrita, æ, szermierz.

convicior, aris, ari, atus sum, łżyć, obelgi miotać — contra

tientibus c.^{ari} łżyć tych co są innego zdania.

convicium, ii, obelga ‖ wrzawa — c.^{iis} insectari, proscindere al

quem, os alicujus verberare — c.^{a} ingerere, dicere, łżyć kogo

sector, aris, ari, atus sum, iść za kim, ścigać go, gonić kogo ‖ na

dować ‖ wyszukiwać — s.^{ri} avatrum, iść za pługiem — s.^{ri} lit

sector, oris, tracz ‖ licytujący — s. zonarius, rzezimieszek — s. f

favoris, qui vend sa faveur, la met à prix.

spuma, æ, piana — spumas agere, pianę toczyć, pienić się

[de]fectus, us, v.e defectio, onis, niedostatek // opuszczenie // brak [s]łabość, omdlenie – d.us solis, lunae, zaćmienie.
[t]ruus, ui, stryj – patruus, a, um, stryjowski // surowy. metuere p.e verbera linguae, bać się surowych napomnień.
[l]annum v. p.ns, ni, sukno, materya, bielizna // płachta, sztandar.
[d]iscurso, s, e, i, m, chodzić tu i tam, biegać – discursor, oris, biegacz, latawiec – discursus, us, evagatio, nis, bieganie, szwędanie się, kurs.
[e]vagor, aris, ari, atus sum, wtórzyć się // iść w bok // s'élargir.
[p]ignus, oris, zakład, dowód czego, znak // zastaw – p. amoris, zakład miłości – pignore certare v. contendere, iść o zakład.
[p]igneror, aris, ari, atus sum, brać co w zakład, hipotekować.
[p]arento, s, e, i, m, chować grzebać rodziców // mścić się. p.re nocio sanguine injuriae suae, zmyć krwią winowajcy obelgę.
[p]aluster, er, tre v. palustris, is, tre, bagnisty, marécageux.
[u]ro, is, ere, ussi, ustum, palić, bruler.
[p]luteum v. p.us, ei, parapet // guérite // pulpit // brzeg łóżka.
[s]ebum, bi, v. sevum, vi, łój, szpik.
[s]tipes, itis, pień drzewa, kloc // głupiec.
[r]egiones officii, orationis, vitae, granice powinności, mowy, życia – e regione nobis, naprzeciw nas.
[c]ompendium, ii, oszczędzenie czego, épargne, korzyść, zysk // skrócenie, krótko – c.dio privato servire, służyć swemu interesowi.
[c]assis, idis, hełm, helm.
[m]anipularis, is, żołnierz prosty.
[e]xsero, is, ere, rui, ertum, wyciągać, pokazywać – e.re caput, podnosić głowę, hardzić.
[c]assus, a, um, czczy, próżny, błahy – c.us aër lumine, czas ponury, ciężki – c.us labor, próżna praca – incassum, napróżno, daremnie.
[p]omarium, ii, sad.
[d]istendo, is, ere, di, sum v. tum, naciągnąć // rozciągnąć // nadąć.
[m]ulto, s, e, i, m, skarać na karę – m.e aliquem bonis, zakonfiskować komu dobra – m.ari iniquitate operis, être tout rompu de fatigue – m.ari regno, patria, być pozbawionym panowania.
[m]aceria, ae, v. maceries, ei, mur, ogrodzenie.
[e]xcubitor, oris, szyldwach, czata, żołnierz na warcie.
[c]ampestris, is, tre, wiejski, wieśniaczy, champêtre.
[d]emisse, ssius, me, nisko // pokornie.
[d]olabra, ae, piłnik // nóż ofiarny.
[c]acumen, inis, szczyt, wierzchołek // doskonałość.
[c]acumino, s, e, i, m, zaostrzać co, rendre pointu.
[s]crobs, bis v. scrobis, bis, fossa.
[t]eres, es, es, etis, owalny, okrągły, cylindrique – t. puer, ładny chłopiec, fait au tour – t. oratio, ładna, gładka mowa – t. totus, szczery, prosty – teretes aures, uszy bystre, ostre, uważne.
[t]alea, ae, gałąź, zraz do sadzenia.
[c]onsobrinus, ni, brat stryjeczny lub wujeczny.
[h]arpago, onis, hak, main de fer.
[m]omentum, ti, moment // ważność, wytęczność czego – m.ti nihil est in eo, to nie ma żadnej wagi, żad.o znaczenia, na nic – m.to suo aliquid ponderare, cenić co według wartości.
[i]nflo, s, e, i, m, nadymać, puchnąć, dmuchać – i.re buccinam, trąbić, grać zadąć na rogu.

explicare volumen, rozłożyć xiążkę – ex^re^ Hensem, być mieczem – e^e^ epistolam, rozpieczętować otworzyć list – e^e^ iter, dokonać drogi – e^e^ frontem, wypogodzić czoło – e^e^ provinciam timori belli, uwolnić kraj z obawy wojny – ~~e^e^ se~~ e^e^ se de re aliqua, uwolnić się z czego – e^e^ se ad alienas utilitates, być na usługi wszystkich – ex^e^ serpentem, zabić węża – e^e^ rem suam, powiększać majątek.

indago, inis, posztukiwanie || sieć, siatka.

una, razem, wespół z kim – una esse & cum aliquo, być razem z kim, być z kim w towarzystwie – si in Italia Pejus consistit, eimus una, pójdziemy razem.

provincia, æ, prowincyja || rząd || urząd, komis, sprawa, ... kar – p^am^ eam suscepi, podjąłem się tego urzędu, tej sprawy.

justus dominus, pan prawy, légitime – j^a^ uxor, żona prawna, légitime – j. acies, armija kompletna – justi dies, dni dawnego czasu, n. p. pozwany za długi nim od dany czas pierwszy do wypłaty. przed poczęciem wojny już po wypowiedzeniu dnia w 30 dni do przygotowania się.

cupa, æ, beczka; statek przaczynie || coupe, tasse.

jugerum, ri. v. juger, eris, sotka gruntu.

sospes, itis, zdrów, cały, sain et sauf. sospitas, tis, zdrowie.

sospito, s, e, i, m, ocalić, wybawić, zachować.

favus, vi, miód, plastr miodu. v. favulus, li.

scapha, æ, szalupa || framuga || kotyska || bassin.

cetra, æ, puklerz skóra okryty.

antesignanus, ni, chorąży || pierwszy, celujący. antesignani, enfans perdus.

vasa conclamare, crier qu'on plie bagage. wołać do marszu.

succenseo, es, ēre, sui, gniewać się, zapalać się gniewem.

later, eris, cegła – laterculus, v. l^um^, li, cegiełka – laterem crudum lavare, szukać wiatru w polu, perdre son temps.

cento, tonis, ubiór różnobarwy, łatany || łatanina, składanina wszelka || brednie, banialuki || parodija – c^nes^ farcire alicui, prawić komu koszałki, opałki.

columella, æ, kolumna mała, podpora || maître clerc.

vectis, is, levier || barre.

longurius, ii, długa tyka – furca, æ, widły || szubienica.

palangæ, v. phal. arum, wręgi na których toczą ciężary.

hordeum, i, jęczmień, orge.

panicum, ci, jakieś ziarno jadalne, sorte de millet.

præstolo, s, e, i, m, czekać, wyglądać. p^ari^ alicui,

præstolor, aris, ri, us sum aliquem, czekać na kogo.

restagno, s, e, i, m, wylewać, wychodzić z brzegów.

lenunculus, li, ob. leno, nis || mały statek.

valetudine tentari, wpadać w chorobę.

conductor, oris, ten co najmuje, komornik || entrepreneur

ergastulum, li, więzienie – er^lus^, i, więzień || geolier.

allido, is, ere, lisi, sum, skruszyć, froisser – allidi in re aliqua, ponieść w czém szwank, szkodę.

publicanus, ni, poborca podatków || zbrodniarz – p^orum^ do, gens d'affaires, partisans.

horreum, ei, szpichrz. magazyn

codex, icis, pień, kloc drzewa || książeczka podręczna – c^em^ aliquid referre, wpisać co w swój pulares, w rejestra – codex accepti et expensi, xiążka dochodów i wydatków.

rates, is, brata, ptol.
clivum vel clus, vi, wzgórek, schyłek — molli jugum dimittere clivo, s'abaisser par une pente douce.
pecus, us. vel speleum, ei. spelunca.
fodio, is, ere, fodi, fossum, kopać. fre arva, orać pole.
evocati, orum, milicija, ruchawka // wolontaryusze.
foramen, inis, dziura, pora, otwór.
subnubilis, a, um, ciemnawy, ~~mglisty~~ zamglony.
arundo, inis, trzcina cukrowa // fujarka // wędka // kij konik.
macies, ei, chudość — macior, ario, ri, us sum, chudnąć.
ericius, ii, jeż // kolca przy oborze dla obrony.
pernicitas, atis, spiesznoś, lekkość p uter prędko, skoro.
pernix, ix, ix, icis, skory, lekki. pernicior vento, prędszy od wiatr.
classicum, ci, trąba — cca canere, uderzyć w trąby.
natus, ti, syn, dziecko. nati natorum, wnuki.
tumesco, is, ere, napuchnąć, nadąć się // zapycznieć vel intumesco. mnie.
gremium, ii, łono, pośrodek — g. patriæ, łono ojczyzny — g. imperii, środek, serce państwa — g. arenosum, łoże piaszczyste rzeki.
sulcus, ci, bróżda, sillon. sulco, s, e, i, m, sillonner. sc æquor, naviguer.
sopio, is, ire, ivi, itum, assoupir — sopitus icto, zagłuszony uderzeniem — sus ignis, ogień przygasły — sus furor armorum.
indoleo, es, ere, lui, żałować, rozrzewniać się.
indoles, lis, natura czyja, charakter naturalny, właściwy czyj.
obtutus, us, wzrok, spojnenie — oum figere aliquo, utkwić wzrok.
peculiariter, d'une maniere particuliere, szczególniej.
pallesco, is, ere, zbledność, palir. pe iras alicujus, lękać się bardzo gniewu czyjego — pe fraudes, bać się podstępu, zdrady.
caligare in sole, nie widzieć nic choć w południe. ~~[illegible]~~ mieszać się nawet w rzeczach najłatwiejszych.
compesco, is, ere, cui, uśmierzyć, powściągnąć.
ejulo, s, e, i, m, lamentować, zawodzić płaczem, wyć z płaczu.
consono, s, e, i, m, brzmieć // zgadzać się z czem, kwadrować — cre sibi omnibus rebus, zgadzać się z sobą samym we wszystkiem — consonat moribus oratio. consonat omne nemus.
gestus, us, gest // ruszynek, czyn.
serica, æ, szata jedwabna. sericus, a, um, jedwabny.
innotesco, is, ere, tui, wsławić się, dać się poznać, odznaczyć się.
medela, æ, lekarstwo.
jussio, onis, vel jussum, si, vel jussus, us, rozkaz, nakaz.
refocillo, s, e, i, m, przyjść do sił, restaurować, odnowić.
lugeo, es, ere, xi, ctum, płakać, wyrzekać.
obsequium, ii, posłuszeństwo, uległość.
protelo, s, e, i, m, wypędzić, odegnać // zmieszać, zaktócić // odkładać, przeciągać // continuer — protelatio, onis, odkładanie.
genero, s, e, i, m, rodzić, zpłodzać // wymyślać, pojąć.
gazophylacium, ii, skarb // skarbiec, garde meuble — gazophylax, cis, skarbnik, tresorier — gaza, æ, skarb, bogactwa.
mica, æ, mika // okruszyna, ~~odrobina~~ — m. thuris, ziarko kadzidła.
mico, s, e, i, m, świecić, błyszczeć // skakać, drgać — cor micat, serce mu bije, skacze — micat auribus equus, strzyże uszami koń.
impertio, is, ire, ivi, itum, } udzielić, ~~[illegible]~~ — ire laudem alicui, chwalić kogo — ire salutem, saluer.
impertior, iris, iri, titus sum }
clancularius, a, um, ukrywający się — c. poeta, bezimienny p.
clanculo, vel clanculum, tajemnie, skrycie.
crimus, a, um, gruby, tłusty, bogaty, obfity — oum dictionis genus, sposób wyrażania się ozdoby — ous ager, oa spolia, oa mensa.
curiosus, a, um, ciekawy // pilny, mający staranie // chudy, zstodniały.
priscus, a, um, dawniejszy, starożytny — prisci viri, prisca gens mortalium, pierwsi ludzie. — prisce, po dawnemu.

excreo, s, e, i, m, pluć.
mungo, is, ere, xi, ctum, ucierać nosa.
plaustrum, ri, wóz.
dolium, ii, beczka dzira - dorum laminas facere, pobić beczki
piaculo, s, e, i, m, expier - piaculum, li, ofiara za grzechy // zbro
inclytus, a, um, znakomity, sławny, illustre.
medullitus, z całego serca, ze wszystkich sił duszy.
pugillus, vel pum, li, dłoń, garść, plein la main.
abortio, is, ire, ivi, poronić przed czasem, avorter.
olla, æ, garnek. - o. fictilis, garnek z ziemi, z gliny.
calculus, li, krzemyk, kamyk. // kamień choroba // trudność // żeton,
warcab, szachy - cum album adjicere, zezwalać, potwierdzić
cos vocare amicitiam, zachowywać się ze przyjaźni w ustawiczn
ad cos reverti, wrócić do dawnego nałogu.
illido, is, ere, lisi, sum, kruszyć, rozbić się o co, uderzyć o co.
dentes labellis, gryźć sobie wargi.
improbus, a, um, zły // uparty, wytrwały.
pinso, is, ere, sui, sum, vel situm vel pistum, tłuc w moździerzu.
bardus, a, um, głupi, grubijański.
cachinnus, ni, śmiech wielki, rychotanie się - cachinno, onis, śmiech
puteus, ei, studnia.
factito, s, e, i, m, robić co często. quæ veteres factitaverunt.
innuo, is, ere, nui, utum, skinąć tak, wołać, dać znak potwierdz
salse, ius, issime, przyjemnie - s. dicere, railler finement.
ditesco, is, ere, wzbogacić się.
prælum vel prelum, li, prassa, do oleju, drukarnia.
trapetum, vel trus, ti, meule de pressoir à olives.
enato, s, e, i, m, wypłynąć z rozbicia, wyrwać się.
lembus, bi, jacht, statek lekki.
cicer, eris, groch - ciis emptor, kupiec bardzo lichy, drobiazgów.
angiportus, us, zaułek, mała uliczka.
caudex, icis, tronc d'arbre, korzonek, chrust // głupiec, esprit lourd
acervus, vi, kupa, wiązka.
restis, is, vel serta, æ, sznur, lina. postronek.
eloquium, ii, rozmowa // wymowa.
stadium, ii, stade, miejsce 125 kroków // plac igrzysk wyścigowych.
zona, æ, pas // zodyak - zam perdere, stracić wszystko.
vitta, æ, przepaska głowy, bandelette.
pugio, onis, puginał. o pem plumbeum! o słaba głowa!
deliquium, ii, strata, brak // omdlenie. d. solis, zaćmienie słońca.
suscepit consuetudo, jest zwyczaj
helluo, onis, żarłok - h. librorum // pochłaniacz, trawiciel. h. pa
triæ, pochłaniacz, niszczyciel ojczyzny. // rozpustnik, débauché
helluor, aris, ari, us sum, pochłaniać, połykać // debauszować
vindemia, æ. vel vindemiola, æ, winobranie // zebranie, épargne
loculamentum, ti, przegrodka, puszka // guiardo, framużka
plectrum, ri, smyczek. // instrument rznięty.
titubo, s, e, i, m, wahać się // jąkać się // chwiać się - titubantia,
jąkanie się - titubanter, en chancelant, en hésitant.
barbitus, ti, vel barbiton, oni, arfa, lutnia.
citharœdus, di, lutnista, gęślarz.
aliquando, kiedyś - aliquanto, trochę.
testula, æ, ostracyzm. mała konchа na której pisano wyrok wy nawia
supino, s, e, i, m, wywrócić nawznak - os sre, podnosić nos wy
dać sobie pod nos - supinor nasum nidore, zaduch mię uderz
suis manibus excipere, przyjąć z otwartemi rękami.
moderator, is, przewodnik, rządca, przełożony.
plecto, is, ere, xi, vel xui, xum, wplatać // bić, karcić, karać - plecti a
go, brać w skórę - plecti capite, być skaranym głową.

[o]perosus, a, um, nienawidzący, nienawistny.
compos, otis, qui jouit, qui possède – c. sui, v. mentis, c. animi, będzący siebie panem, władnący swém umysłem – c[em] voti aliquem facere, dać komu czego przyjąć – præda ingenti c[es] exercitus, wojsko opanowawszy wielki łup.
cereus, ei, woskowa świéca.
[e]surio, is, ire, ivi, v. ii, itum, łaknąć, być głodnym.
[t]entorium, ii, namiot. pavillon.
vulpes, is, lis.
sorbeo, es, ēre, bui, ptum, połykać, wciągać w się, pochłaniać – s[e] animo, pożerać myślą – s[e] odia alicujus, ucierpieć, przyjmować znosić czyję nienawiść – sorbitio, is, picie, połykanie czego.
intritus, a, um, posiekany, rozbity, haché.
lagena, æ, butelka, flakon.
lambo, is, ere, bi, lizać, dotknąć lekko // couler au long – l[re] sidera, s'élever jusqu'aux astres – quæ loca lambit Hydaspes.
sutor, is, szewc. – crepida, æ, pantofel, obuwie proste.
calceus, ei, trzewik – c[os] mutare, zmieniać stan. (u Rz. podług różnych kondycij noszono różne obuwie)
taberna, æ, sklep, chata // dom zajezdny, gościniec.
subinde, potém, potém, kiedy nie kiedy.
arridet hoc mihi, cela me plait fort.
rima, æ, szpara, szczelina // moyen d'échapper – r[æ] orationis, vides d'un discours – r[arum] plenus, nie chowający sekretu.
rodo, is, ere, si, sum, gryźć // ogadywać – r[e] absentem.
dicax, acis, żartowniś, railleur plaisant.
pejero, s, e, i, m, przeniewierzyć się, krzywoprzysiąc.
balneum, ei, łaźnia.
excandesco, is, ere, dui, unieść się, zapalić się, rozżarzeć się.
comessor, aris, ari, atus sum, ucztować rozpuśnie i w zbytkach.
comessatum ire, iść na hulatykę – c[atio], is, hulatyka.
proterve, bezczelnie, z effronterya.
impotens, s, s, niemający nad sobą władzy, nieunoszony, nieżyj. (sięg.
inuro, is, ere, ussi, ssum v. stum, wypalić na czole – i[e] dolorem animo, sprawić komu boleść – i[e] alicui famam crudelitatis, zrobić komu reputacyją okrutnego.
efferus, a, um, okrutny, srogi. effero, s, e, i, m, rendre cruel – ef[e] animos mali adsuetudine, uzwierzęcić serca nałogiem złego.
speciosus, a, um, piękny, okazały, miły.
sensi v. sensim, peu à peu, nieznacznie.
vomica, æ, wrzód. // trzos z pieniędzmi.
torvus, a, um, złooki, przykry w spojrzeniu – torvitas, atis, zły wzrok // surowość, okrucieństwo.
veterator, oris, szczwany lis, łotr wyprawny.
multa, v. mulcta, æ, strof, amende – multæ irrogatio, skazanie na strof.
multo, s, e, i, m, skarać, potępić. m[re] aliquem bonis, skonfiskować dobra – m[e] exilio, skazać na wygn. – m[e] morte, skazać na śm. – m[ri] regno, patria, być wygnany z królestwa, z ojcz.
muræna, æ, lampreie, ryba.
vivarium, ii, miejsce gdzie chowają zwierzęta na zabicie, ryby.
flagrum, ri, rózgi. f[a] dura pati, uciąć tęgo w skórę.
lorum, ri, rzemień, cugle, bicz.
pileum, v. p[eus], ei, czapka. ad p[um] servos vocare, dać wolność niewolnikom.
succenseo, es, ere, sui, gniewać się.
posticum, ii, tylne drzwi – p[co] fallere, wymknąć się tyln. drzw.
asciisco, is, ere, scivi, itum, przyznawać w sobie, przywłaszczać // przybierać. a[re] sibi sapientiam. a[e] civem in civitatem. a[e] peregrinos ritus, przybierać obce zwyczaje – a[e] sibi oppidum, wchodzić z miastem w przymierze.
nepo... zeli.

sodalis, is, kolega, kompan - sodalitas, is, koleżeństwo
agellus, li, mate pólko, mały grunt ziemi.
clypeus, i, cleum, ci, puklerz. clypeo, s, e, i, m, wziąć puklerz, (cio
pervicacia, æ, upór, krnąbrność // statość.
culeum, i, cus, ei, wór skórzany // kufa wielka // kara na (bojców
conducit hoc tibi, to z twym zyskiem, dobrem - conducentia
maxime quæ sunt rectissima, ta jest najpożyteczniejsze co
najsprawiedliwsze.
census, us, majątek, mienie - censu major cultus, życie
stawniejsze niż majątek pozwala -
navus, a, um, pilny // odważny // szczery.
acumen, inis, szczyt czego // bystrość - mulierum acumen, chytrość
kobiet - sine acumine ullo, bez finessy żadnej. acuere, zaostrzać
soboles, is, potomstwo // ród, rasa - robur et soboles militum in
teriit męstwo i ród żołnierzy zginął.
puerpera, æ, położnica - puerperium, ii, połóg. couches.
vellico, s, e, i, m, szczypać, ciągnąć // krytykować.
lanista, æ, metr fechtunków, lub gladiatorstwa.
pugilatus, us, bicie się na batalii.
nans, s, i, tis, pływający.
vitricus, ci, teść.
prenso, s, e, chwytać // starać się, briguer la faveur - p
prehenso, s, e, i, m, genua, ściskać kolana.
prædium, ii, posiedzenie, posiadłość - p. rustica, urbana, italia, posiadłość wiejska, miejska, // z ogorowa.
pango, is, ere, pepigi, pactum, tworzyć, spajać // wchodzić w ukła
deklamować, śpiewać - p. inducias, faire une trève
p. osculum, całować - p. versus, robić wiersze.
fatisco, is, ere, rozstępać się, rozszczepić // zużyć się, zmor
dować, wycieńczyć się - f. sci vulneribus, être tout balafré
solium, ii, tron, stolica. // wanna.
domo, s, e, i, m, uskromić, karcić - d. terram aratro, u rad(lić
ausculto, s, e, i, m, słuchać, zawierzyć - mihi ausculta, wierz
mi, rób co ci mówię - te au abo, je v. entendeai.
lactuca, æ, laitue.
intermino, s, e, i, m, (grozić, zagrażać, zakazać.
interminor, aris, ari, us sum,)
pancratiastes, æ, zwycięzca na igrzyskach, w biegu lub wo
skakaniu, lutte, pugilat, jeu du disque.
pancratice, zwycięsko - p. valere, être robuste. (króle
munia, orum, powinność, funkcja - m. regis obire, pełnić
thalamus, i, łożnica // ul pszczół // cavité de l'oeil.
impingo, is, ere, pegi, pactum, popchnąć, pusić, natłoczyć.
i. navem, pousser son vaisseau - i. compedes, nałożyć
kajdany - i. culpam in aliquem.
refocillo, s, e, i, m, retablir, restaurer. remettre en santé
trivium, ii, carrefour, gdzie się schodzą 3 ulice.
ercisco, is, ere, podzielić - ercisundæ familiæ causam agere
re, procesować się o dział familijny. erctum, i, puścizna.
afflatus, us, oddech, dech.
mordeo, es, ēre, momordi, morsum, kąsać // chagriner, faire
de la peine - m. frenos, unieść się, se laisser aller.
fatum, ti, los, fatum // przeznaczenie // śmierć. // cios losu; ruin
exoleo, es, ere, evi, etum, } przechodzić, stabieć, starzeć
exolesco, is, ere, lui v. levi, } upadać. (nieczułe
oppignero, s, e, i, m, zastawić, dać w zakład - o. filiam p
cavea, æ, loch // dół // ul // zagroda - ima c. parter - media c. amp
teatr - summa c. paradys - verba ad summam c. am spectan
tia, słowa lokajskie, grubijańskie
gr... wię -

atrium, ii, sala, portyk domu.
viscum, v.us, ci, lep // sieć na ptaki — (większych.
viscatus, a, um. v.a munera, dary interesowne, dla otrzymania
hama, æ, hak — hamatus, a, um, z hakiem. h.a munera.
malum, li, owoc. m. citreum, m. punicum, grenad. m. persicum, broskwinia — m.a aurea, pomarańcze.
obses, idis, zakładnik // zakład.
sanies, ei, krew z rany, z wrzodu, ropa.
belle, dobrze, miło — b. se habere, dobrze się mieć — bellissime navigare, szczęśliwie żeglować.
garrulitas, tis, szczebiotanie ptaków // gadulstwo, paplanie.
irritus, a, um, zniesiony, skassowany // próżny — i.a vota, bezskuteczne.
procella, æ, burza, zamieszanie — p.am temporis evitare.
petra, æ, skała.
cuneus, ei, róg, klin // batalion — c.ei spectaculorum, gradusy na (widowiskach
missile, is, włócznia, trait, flèche — missilia, ciosy, razy // pieniądze rzucane między lud przez imperatorów Rz.
popina, æ, karczma, szynk — p.am inhalare, śmierdzieć trunkiem
sagina, æ, ·/· saginamentum, ti, karm tuczący, mięso // otyłość, zbytecznośći — s.na discendi, wielomówstwo — s.na gladiatoria, konwikt dla gladiatorów.
sagino, s, e, i, m, tuczyć, karmić.
persono, s, e, nui, itum, rozbrzmiewać — p.e cithara, grać na lutni — p.e alicui aurem, krzyczeć nad uchem komu.
calleo, es, ere, lui, twardnieć // umieć, rozumieć — c.re dicenda tacendaq., umieć mówić i milczeć.
scamnum, ni, ławka, stopień.
catillus, li, mały półmisek.
catillo, s, e, i, m, lubić łakocie // obliżywać // jeść łakomie.
lautus, a, um, wymyty, delikatny // wspaniały, bogaty. l.us militariter, ubrany po wojskowu. — l.us homo est, tęgiś, tęższy, brave.
apricus, a, um, wystawiony na słońce z dala od wiatru — a.us homo, lubiący się grzać na słońcu — a.us locus, miejsce ciche, ogrzane słoń(cem) hoc in a.um proferet ætas, czas to pokaże.
impetus, us, ciężar, urząd // impet — i.tu uno epotare, wypić duszkiem (kiem).
olus, eris, jarzyna, ogrodowina.
auleum, ei, obicie, tapisserie.
proboscis, idis, trąba słonia // pysk świni, morda.
pannus, i, sukno, materya, bielizna // chiffon, drapeau.
tenor, oris, ciąg, suite, kontynuacija // air, manière // accent. tenor fati, même destin.
propino, s, e, i, m, pić w czyje ręce // wytykać komu na co. p.re patriam hostibus, wydać ojczyznę nieprzyjaciołom — propinatio, nis. picie.
latrunculus, li, hultaik // szach. l.tis ludere, grać w szachy.
abigo, is, ere, egi, actum, pędzić przed sobą, przymuszać — a.re pecus, pędzić trzodę — a.re curas, odganiać od siebie nudy.
acinaces, is, szabla, kordelas.
inferiæ, arum, ofiary czynione za umarłych u Rz. sacrifices
malleus, ei, młotek, maillet.
varix, icis, tumor, wrzód.
conquasso, s, e, i, m, zatrząść, roskołatać, zdruzgotać, z.c nationes, désoler les peuples — conquassatur mens, l'esprit est ébranlé. (concasser.
quasso, s, e, i, m, wstrząść, wzruszyć, skruszyć — quid quassas caput, czego wstrząsasz głową? — Quassus, us, wstrząśnienie.
quatio, is, ere, quassi, um, wstrząsnąć // przewrócić // zniszczyć — q.re alas, bić skrzydłami — q.re risu aliquem, poruszyć kogo do wielkiego śmiechu — quati ægritudine, być dręczony chorobą, smutkiem. q.re mente solida, zbić kogo z drogi, odwieść od dobrej myśli.
nepos, otis, wnuk // [illegible] paniczyk, marnotrawca — nepo[illegible]

complodo, is, ere, si, sum, poklaskiwać, chwalić, bić brawo.
lancino, v. lacino, s, e, i, m, rozedrzeć, rozkrajać // rozproszyć.
caligo, inis, mgła, ciemność.
calx, cis, pięta, uderzenie nogą.
nebulo, onis, łotr, urwis. v. carcer, eris.
figulus, li, garncarz.
pervicax, acis, uparty, zacięty.
popularis meus v. mihi, spółrodak — populare flumen, rzeka krajowa, ojczysta — populares conjurationis, spólspiskowi.
cupedia, orum, v. cupediæ, arum, łakocie, potrawki przednie.
cupediarius v. cupedinarius, ii, pasztetnik, konfiturnik.
siligo, inis, pszenica najlepsza, mąka najbielsza.
scurra, æ, buffon, żartowniś // pasibrzuch — scurrilitas, atis, trefność — scurror, aris, ari, us sum, błaznować, żartkować.
strigosus, a, um, chudy, wychudły — s.us orator, chudy mówca.
Ærarius, ii, dącha du droit de bourgeoisie // bronzownik.
placenta, æ, placek.
tonitrus, us. v. tonitruum, ui. v. tonitrua, uum, piorun.
ferculum, li, nosze // półmisek, danie // talerz.
pyxis, idis, pudełko — pyxidicula, æ, pudełeczko.
pistor, oris, piekarz. p. dulciarius, piastecznik.
pincerna, æ, podczaszy.
perula, æ, sakwa, tłomoczek.
agellus, li, małe pólko.
frusto, s, e, i, m, łamać na kawałki.
cantherius, ii, podpora, tyka.
hippoperæ, arum, sakwy na konia.
manubiæ, arum, łupy z nieprzyj. // coups de foudre.
rubor, oris, rumieniec — r. dilutus, r. blady, lekki.
stiva, æ, rękojeść pługa.
scipio, onis, kij, laska // bella.
lucubratio, onis, mozół, robocizna, czas strawiony na pracy.
ligo, onis, oskard. — Vomer, eris, pług, socha.
veneficium, ii, zatrucie // czary, urok.
pellicio, v. pellacio, is, ere, lexi, ctum, przyłudzić, wyłudzić. p.e in fraudem, wciągnąć kogo w łapkę — p.e ad se mulierem.
gressus, us, krok, chód.
comptus, us, przybrania, ozdoba — virginei c. strój dziewic.
como, is, ere, psi, ptum, v. psum, czesać, ubierać, stroić.
cani, orum, włosy białe, siwe.
explodo, is, ere, si, sum, odpłoszyć, potępić, rebuter, désapprouver.
ruga, æ, zmarszczek, fałd.
madeo, es, ēre, ui, być oblany, skropiony, zmoczony — m.e metu, potnieć ze strachu — m.e Socraticis sermonibus, być przejęty mądrością Sokrata — m.e vino, być pijany, oddawać winem.
fragro, s, e, i, m, exhalować, wydawać z siebie woń jaką, zapach.
culcitra, æ, łożko, materac, poduszka — c.am gladium facere, zabić się.
fraga, orum, poziomki.
pera, æ, sakwa, worek podróżny.
callum v. c.us, li, skóra stwardniała od pracy — c. aprugnum skóra dzika — c.m obducere dolori, przywyknąć do bolu.
arundo, inis, trzcina, laska // strzała // pióro // wędka.
musca, æ, mucha // natręt // pasibrzuch.
mulsum, si, wino słodkie — mulsa loqui, dire des douceurs.
tropæum, i, trofej, znak zwycięztwa.
sextans, tis, pieniądz u Rzym. // trójka części czego.

scopus, pi, cel, sam środek celu –
psittacus, ci, papuga.
crumena, æ, sakiewka, trzos. c. deficiens, trzos ubywający.
acerra, æ, ottarz na palenie kadzidła // kadzidło.
suffitio, onis. s^u suffitus, us, fumigacija, nakadzanie.
as^r – assis, is, pieniądz u Rzym – ex asse heres, dziedzic ogólny –
ad a^em redigere, przywieść do ugody –
vetulus, a, um, przystary.
coturnix, icis, przepiórka / oiseau de passage.
guttur, uris, gardło // szyja miechu.
deglubo, is, ere, obdzierać ze skóry, tasrireü.
lien, enis, śledź,
pensito, s, e, i, m, rozważać, roztrząsać // nagradzać, opłacać – prædia
quæ pensitant, ziemie od których się opłaca.
obtrecto, s, e, i, m, zazdrościć // ogadywać // ganić – o^e legi, szemrać
na prawo – obtrectabur, zazdrości się.
exuviæ, arum, łupy // skóry zwierząt – e^e capitis, włosy, chevelures.
litura, æ, przemazanie // namaszczenie – l^ra carmen coercere,
gładzić wiersze p. mazania i poprawki.
mando, s, e, i, m, ściąć // posłać – m^e memoriæ, uczyć s. na pamięć – m^e versibus, opisać wierszem – m^e typis, dać do druku.
interitus, us, śmierć, zgon // zniszczenie, upadek czego.
senium, ii, starość // zmartwienie, troska.
mancus, a, um, maribut // ułomny – m^a virtus, słaba cnota.
penula, æ, płaszcz. penulatus, a, um, okryty płaszczem.
derivare culpam in aliquem, zwalać winę na kogo.
peregrinantur aures vestræ, nie słuchacie o czém mówią.
lupa, æ, wilczyca // kurwa –
exoletus, a, um, starowiecki, zastarzały // nierządny, rozwiązły.
puber, eris. s^u pubes, ^u p^is, is, młodzież. // mech na twarzy.
percallere usum rei, umieć się z czém obejść doskonale.
medius fidius, zaprawdę! na poczciwość!
actus hominis, różny wiek życia ludzkiego – a^us rerum, stawanie kolo spraw – Herculei a^i, Herkula prace.
oborior, iris, iri, ortus sum, powstawać, wszczynać się, naitre.
consobrinus, i, brat wujeczny.
perhibeo, es, ēre, bui, itum, oświadczyć, powiedzieć // dać, dostarczyć – p^e aliquem vatem optimum, głosić kogo poetą przednim – p^e honorem alicui, wyrządzać komu cześć – p^e testimonium, dawać świad. – ut perhibent, jak mówią.
quota hora est, która godzina – quotus es, die, ilu was jest?
occupatus in otio, embarrassé de son loisir –
alienigena, æ. cudzoziemiec.
longinquus, a, m, daleki // długi. l^us morbus, długa choroba.
furcifer, eri, wisus, łotr. pendard.
strues, is, kupa, zbiór // ciasto przy ofiarach u starożytn.
fautor, oris. fautrix, icis. partyzant, stronnik, przychylny. faveo, es.
cisium, ii, wózek pocztowy, kozyk – cisiarius, ii, furman.
imprudens maris, nieświadom żeglugi, morza – imprudente illo
factum est, stało się bez jego wiedzy.
reclamito, s, e, i, m, protestować przeciw czemu, se recrier.
perfundo, is, ere, fudi, fusum, wylać, rozlać // zmoczyć, kąpać // natchnąć
percussor, oris, zbójca, coupe jarret.
lemnisci, orum, wstążki – lemniscatus, a, m, ubrany we wstążki.
reduvia, æ, zadziórka – r^am curare, zajmować się drobnostką jaką.
authepsa, æ, rynka, rądelek.
optimates, atum, pierwsi, naczelni – o^es matronæ, żony panów
simulatq^e simulac, jak tylko.
decoctor, oris, marnotrawnik. rozrzutnik. wielki
nepos, otis, wnuk // rozpustnik, marnotrawca – nepos perditus. debosz

orsus, us, początek, zaczęcie.
noverca, æ, macocha.
stabulum, li, obora // gniazdo, siedlisko // schronienie — s. meretricium, karczma, hotel.
armentum, ti, trzoda, stado.
dapes, um, potrawy, uczta, biesiada. d.es siculæ, bankiet (potrawy rzadkie
dapino, s, are, avi, atum, ucztę przygotowywać, urządzać.
exta, orum, wnętrzności, jelita.
armilla, æ, bransoletka // pierścionek. // obwód astronom. apparence
absonus, a, um, nieprzystojny, opaczny — ab.ne nieprzystojnie
ab.um fidei, niepodobny do wiary, incroyable.
nimbus, bi, ulewa // chmura // welon kobiet // trafiła przy nagła // burza.
discerpo, is, ere, psi, ptum, rozdzierać, // rozrywać, dzielić.
te auctore id feci, dla ciebie to zrobiłem — auctor tibi sum ut radzę ci aby.
aduncus, a, um, zakrzywiony, zagięty.
agrestis, is, wieśniak, kmieć.
tantisper, za chwilę, wkrótce — t. dum, podczas gdy.
infit, zaczyna, mówi — infit sic fari, zaczyna w te słowa.
faris, fatur, tus sum, fari, mówić, przemawiać (for. obsol.
pomoerium, ii, plac przed rogatkami miasta lub za, gdzie nie było wolno budować.
tigillum, li, słup kary, poteau.
ex composito, stosownie do umowy, według tego jak ułożono.
excidium, ii, zniszczenie, ruina.
residuus, a, um, pozostały. — r.s poena sub senex, czy ...? n'est demeuré que pour souffrir?
grando, inis, grad.
pigritia, æ, } niedbalstwo, opieszałość, ~~ospa~~ gnuśność.
pigrities, ei, }
sacellum, li, kaplica, kościołek. oratorium.
sublicius pons, most na palach — sublicium, ii, pal podpierający
nurus, us, synowa.
ales, itis, ptak. — a. cristatus, kogut — a. Palladis, sowa — a. currus, wóz szybki — a. plumbum, kula.
cos, otis, kamień — c. olearis, do wyciskania oliwy.
novacula, æ, brzytwa, nóż ostry // rzeźnicki nożyk.
obloquor, eris, qui, cutus sum, zaprzeczać, zbijać // wymawiać.
peropportune, très à propos. najszczęśliwszym trafem.
ocrea, æ, buciki. czyżmy.
verutum, ti, dzida krótka.
carpentum, ti, kareta, wóz. // wywyższenie.
infortunium, ii, nieszczęście, przygoda.
diversorium, ii, oberża, hotel, gościnny dom.
divendo, is, ere, didi, ditum, przedawać, débiter.
culter, tri, nóż — relinquere sub c.o, laisser en danger.
adultus, a, um, wyrosły. a.a virgo, panna dojrzała — urbs a.a, miasto kwitnące — a.a nox, w pół nocy.
far, arris, zboże wszelkie ‡ które jedzą.
peregre abire, wyjść na pielgrzymkę — p. redire, wrócić z cudzych krajów — p. est animus, umysł w rozterce ...
parma, æ, mała tarcza.
superstes, itis, który pozostał przy życiu // świadek — s. gloriæ suæ, który przeżył swą chwałę — s. bellorum, co wyszedł z wojen cały
sufficio, is, ere, feci, ectum, suffire // mettre à la place // dostarczyć — suffectus patri, mis à la place de son père — s.us sanguine taché de sang.

postis, is, drzwi, poteau de porte.
nexus, i, niewolnik za długi — nexum se dare alicui ob æs alienum.
nexum, i, skrypt nadług obowiązujący do niewoli w razie niedotrzy.
correptus, a, um, wzięty, zchwytany || abregé, raccourci.
correptor, ris, krytykujący, naganiacz.
introrsum, v. i^{us} wewnątrz, we. par dedans.
præsulto, s, e, i, m, tańczyć pierwszy, prowadzić taniec.
vaticinor, aris, ari, tus sum, przepowiadać, prorokować.
populatio, onis. zniszczenie, ravage — p. morum, skażenie obyczajów — p. volucrum, zniszczenie od ptaków, szkoda —
classicus, ci, tromba || marynarz, majtek, wioślarz.
detrecto, s, e, i, m, wzbraniać się, odmawiać, refuser.
palor, aris, ari, atus sum, włóczyć się, biegać tu i owdzie, błąkać się.
noxa, æ, szkoda, strata || błąd, wina || choroba || kara — n^a penes milites erat, była to wina żołnierzy — noxæ esse, faire du tort, causer de la peine — n^{am} nocere, popełnić błąd, winę.
inops, opis, pozbawiony, potrzebny — i. amicorum, będący bez przyj. — i. lari et fundi, bez ogniska i miejsca — i. consilii, animi, verbis, niemający rady, przytomności, słów — inops, inhumataque turba, niepogrzebiona kupa trupów.
colluvio, onis, zamieszanie, nieład || nagromadzenie. c. scelerum omnium, amas de toutes sortes de crimes.
nihil mihi est antiquius, nic mi nie jest bardziej na sercu.
obsecundo, s, e, i, m, przychlebiać, potakiwać || wspomagać.
coitio, is, kabała, intryga || zebranie się, attroupement.
gnavus, a, um, pilny, usilny, exact || vigilant, mężny.
vello, is, ere, vulsi v. velli, ulsum, wyrwać, wydrzeć || wywrócić. kręć, to powiataj tego.
venum, ni, przedaż. v^{um} ire, być przedanym.
scissus comam, wydarłszy sobie włosy — s^a veste, rozwściekły z siebie suknię — de scindo, is, ere, scidi, ssum — s^{re} penulam hospiti, zatrzymać kogo gwałtem —
illibatus, a, um, nieskalany, cały, czysty.
obcæco v. occæco, as, e, i, m, zaślepić, zaciemnić — o^{re} fossas, zasypać rowy — o^{re} orationem, zaciemnić mowę.
quadruplator, ris, denuncjator u Rz. dostający 4^{tą} część.
concoquo, is, ere, oxi, octum, gotować || endurer qu.ch. znosić co.
tessera, æ, kość do gry || kontrmarka || list rekomendacyjny.
cis Euphratem, za E^{tem} — cis paucos dies, za kilka dni.
obequito, s, e, i, m, objeżdżać, oglądać naokoło.
umbo, onis, puklerz. wypukłość.
cuspis, idis, rożen || styka || broń kończata.
scabies, ei, parcha, galle.
examen, inis, zgraja, kupa. ex. apum, rój pszczół || examen.
suggillo, s, e, i, m, bić, kozyodzić, razić. faire une contusion.
ampliatus, a, um, odłożony (ostawiony) na potem do lepszego rozpatrzenia się.
stolidus, a, um, głupi, dureń || roztrzepaniec.
restare audacibus, résister aux audacieux. resto, s, e, i, m. (rester)
antiquo, as, re, i, m, nie przyjąć, nie zatwierdzić, odrzucić.
assecla, æ, zausznik, stronnik, pieczeniarz. człowiek od świty.
delibo, s, e, i, m, kosztować co, zażywać, gouter || zbierać, zgromadzić || zmniejszać — d^{re} artes, liznąć trochę nauki — jam delibor, mam już umrzeć, je suis sur le point de mourir.
litatus, a, um, ofiarowany bogom i od nich przyjęty także — l^{to} adv. po ofiarowaniu — litatio, is, sacrifice agréable aux dieux.
solatium, ii, consolation || soulagement. v. solatio, onis.
obsero, s, e, i, m, zamknąć, zatarasować, zawrzeć mocno.

consipio, is, pere. v sapio, is, ere, ivi, v ui, wiedzieć, czuć,
cinctus, us, ubior u Rz. — c. gabinus, ubior żołnierski, zarz
sublustris, is, re, przyświatły — s.ria verba.
flamen, inis, pierwszy kapłan najstarszy u Rz.
perplexor, aris, ri, tus sum, zabałamucić, zmieszać, zgłupieć (kogo
perplexus, a, um, zawiły, wątpliwy, embarrassé, embrouillé
hisco, is, ere, otworzyć się // poważać — ne h.re quidem audebat. —
circumago, is, ere, egi, actum, obrócić, zwrócić // uwolnić niewolnika — c.re se, obrócić się — c.e equum, zwrócić konia — c.e legiones, obrócić front. circumegit se annus, rok upłynął — (niewolnika którego miano uwolnić, przywodzono przed pretora, ten karał mu się obrócić wkoło, na znak że może iść gdzie chce)
arcuo, s, e, i, m, naginać, zgiąć w kształt łuku // zwyciężyć co.
reformido, s, e, i, m, bać się, lękać się — reformidatio, is, bojaźń, stra
obex, icis, rygiel u drzwi, zapora, grobla, przeszkoda wszelka.
faxo, is, it, im, imus, int, zrobię — faxint dii, daj Boże.
columen, inis, kolumna // podpora. C. Reipublicæ.
apes v apex, icis, czub ptaków // wierzch czego // czapka kapłańska u Rz.
torquis, v torques, is, łańcuch na szyi, naszyjnik.
vernaculus, a, um, domowy, rodzinny. v.a festivitas, wesołość przyrodzona — v.a legio, legia złożona z domowników.
diverbium, ii, rozmowa // koncept // chór w komedijach u starożytnych
vorago, inis, otchłań, przepaść — v. patrimonii, marnotrawca.
dico, s, e, i, m, poświęcić, ofiarować — d.e templum — d.e se vitæ alicui
d.e se totum alicui, oddać się komu cały.
inguen, inis, biodra, l'aine.
centunculus, li, łachman // stary sztandar.
agaso, onis, masztalerz, pachołek stajenny.
celsus, a, um, wielki, wyniosły, okazały —
manumitto, is, ere, misi, missum, dać wolność niewolnikowi.
lymphatus, us, obłąkanie, niedorzeczność, warjacija.
lympho, s, e, i, m, przywieść do szaleństwa.
mensarius, ii, bankier, wekslarz.
libro, s, e, i, m, ważyć co narówni // porwać co // cisnąć, rzucić
l.e corpus in alas — l.e telas — l.e alicujus fidem, doświadczać czyjéj wierności — l.e aquam, mierzyć głębokość wody.
præpes, es, es, etis, skorolotny. velox. górnolotny.
pervius, a, um, przechodny, który przejść można.
costa, æ, bok, côte.
spectatus, a, um, znakomity, dostojny.
jecur, oris v cinoris, wątroba // mądrość.
præeo, is, ire, ivi, itum, przodkować, wyprzedzić — p.re verba v verbis alicui, dyktować, poddawać co ma mówić.
dodrante altus, 9 calów głęboki — dodrans dies, 3 części dnia —
suppedito, s, e, i, m, v dostarczyć, wystarczyć // położyć pod
suppeditor, aris, ari, us sum } nogi.
templum, li, grób // krokiew — t.a mentis, replis de l'âme.
exscensio, onis, } wylądowanie, débarquement, descente.
exscensus, us, }
confuto, s, e, i, m, réfuter / reprimer / mieszać — confuturum spero, spodziewam się że to nastąpi.
sellularius, ii, ten co pracuje siedzący, sedentaryusz.
viscera, arum, wnętrzności — v.a causæ, fond d'un sujet.
destituo, is, ere, tui, utum, zawieść, oszukać // odrzucić, wzgardzić
d.e alimento, pozbawić żywności — destitui spe.
creditum, ti, dług, pożyczona rzecz, summa.

par, aris, para, couple.
satus, us, zasiew, pole zasiane / siejba.
accensus, si, przyboczník, podległy // woźny // wtórujący czyj.
conveniens, tis, właściwy, convenable – c. tempus operi.
polluo, is, ere, lui, utum, kazić, plamić, psuć – p^re^ faciem coloribus, psuć twarz bielidłami.
fovea, æ, fossa, rów.
intercalo, s, e, i, m, wkładać, przydawać // odkładać na potém – intercalata (odłożona) poena – cum ludi intercalantur (przerwano) –
folliculus, li, wór skórzany. folliculum, li, łuska zboża // ciało.
spado, s, e, trzebić, chrzcić – spado, onis, trzebieniec.
temulentus, a, um, pijany – temulentia, æ, pijaństwo.
sarcio, is, ire, si, tum, naprawić, przerobić, połatać // nagrodzić.
internecio, onis, rzeź, zabójstwo, – i^ve^ ex massacrant
profligo, s, e, i, m, rzucać, obalać, niszczyć – p^re^ bellum, kończyć w.
secundum patrem, proximus es, po ojcu, jesteś najpierwszy, najbliższy – s. hunc diem, po tym dniu // jutro – s. quietem, podczas snu –
dito, s, e, i, m, wzbogacić, nadać czém, uposażyć.
cavillor, aris, ari, us sum, szydzić, żartować, trefnisiować.
crista, æ, kitka, czub – cristatus, a, um, kiciasty, czubiasty.
imbuo, is, ere, bui, butum, napoić, przeniknąć // nauczyć, natchnąć.
digero, is, ere, gessi, gestum, urządzić, rozłożyć, nieść tu i tam – d^e^ argumenta in digitos, liczyć dowody na palcach – d^e^ crines, ułożyć włosy – d^e^ tempora – ułożyć porządkiem lat – d^e^ rem publicam, urządzić Rplę – d^e^ mandata alicujus, wypełnić czyj rozkaz do joty.
accola, æ, ° accolens, tis, blisko mieszkający, blisko osiadły.
fandus et nefandus sanguis, krew (nie)winnych i niewinnych.
ast^v^ at, lecz, zapewne, zaiste.
recrudesco, is, ere, dui, wznawiać się, wzmódz s. recruduit pugna, bit- (wa odżerzgła się nanowo.
scitum, ti, ordonnance, edykt, ustawa.
averrunco, s, e, i, m, obciąć // oddalić // zachować od czego – averruncent dii, niech bogowie uchowają od tego!
denuo, znowu, na nowo.
tripudio, s, e, i, m, tańczyć trzepocząc się – tripudium, ii, taniec // (jedzenie kur u Rz.
temetum, ti, wino.
conclamatum est, już wszystko skończone, niema już żadnego (sposobu, środka
rebus conclamatis, gdy rzeczy były w najgorszym stanie.
gnarus, a, um, sprytny, pojętny // pewny, sûr // znajomy.
gnaritas, is, wiadomość, doświadczenie. gnare, uczenie, umiejętnie.
adytum, ti, lieu secret, sanctuaire.
vibex, icis, siność po biciu, znak po plagach.
rependo, is, ere, di, sum, odpłacić, nagrodzić – r^e^ vices, oddać wet za wet – r^e^ caput alicujus auro, położyć cenę na czyją głowę – r^e^ sceleribus poenas, karać zbrodnie.
oblittero, s, e, i, m, zmazać, zatrzeć, wyskrobać.
scurra, æ, buffon, Jean-farine.
spurco, s, e, i, m, walać, psuć, szpecić – spurcitia, æ ^v^ spurcities, ei, paskudztwo, świństwo – spurcus, a, um.
fere ^v^ ferme, prawie // zwykle, najczęściej.
marcidus, a, um, zwiędły, wiotły, (znużony) zabattu – m^us^ somno, znużony snem.
callis, is, ścieżka, droga // pastwisko w lesie.
circulus, li, cyrkuł // zgromadzenie, towarzystwo.
chlamys, idis, misiurka, justaucorps.

cohæreo, es, ēre, si, sum, trzymać się, być z czém w stosunku – c. inter se, zgadzać się z sobą, przystawać do siebie – apte cohærent, dobrze się – cohærentia, æ, liaison, rapport, union.
barritus, us, krzyk słoniów // krzyk żołnierzy kz. w boju.
obiter, przechodem, en passant. // po drodze.
parabilis, is, e, gotowy, łatwy do dostania.
conducibilis, is, le, użyteczny, dogodny – conducit, zda się, przyda
auleum, i, obicie, kotara.
corneus, a, um, fait du bois de cornouiller.
apprime, nader, arcy. – ap^us, a, um, najpięknięjszy, najprzedniejszy
obfirmatus, a, um, uparty, stały – o^tio, nis, upór, zawziętość.
pelagus, ^e um, gi, morze, la haute mer, przestrzeń morza.
autumo, s, e, i, m, mniemać, wystawiać sobie // opowiadać, mówić.
citra, bez, za – c. Rhenum, za R. – c. fastidium, bez odrazy – c. suditrem, nie pocąc się – c. paucis millibus, o kilka mil.
lues, is, zaraza, mór // zatop ze śniegów – l. venerea, weneryа.
ulterius, jeszcze, więcej, au-delà, plus-avant.
tabula, æ, deska // tablica // afisz.
malleoli, orum, brûlots, pęki ogniste ciskane na bitwach.
stupa, æ, étouppes, ktaki.
cutis, is, skóra, kora, powierzchnia. c. terræ. pow^a ziemi.
uncus, ci, hak – uncus, a, um, haczysty, crochu – u^us dens, socha.
armentum, ti, trzoda, stado koni, wołów.
dudum, niegdyś // oddawna // długo.
rapa, æ, rzepa.
semissis, is, ^e połowie będący – s.^is homo, homme de néant.
cudo, is, ere, di, sum, bić, kuć – c^e nummos, bić pieniądze –
plusculus, a, um, trochę więcej – p^a supellectile opus est, trzeba trochę więcej sprzętów – p^um adv. trochę więcej mierz.
destinate, z rozmysłu, naumyślnie.
r. coarcto, s, e, i, m, ściskać, zwężić, skrócić, zmniejszyć.
pyra, æ, stos do palenia ciał.
placita, orum, ordonnances, ustawa // zdania, maxymy.
affecta fides, stracony kredyt – a^e res, affaires ruinées –
natus sexaginta annos, mający lat 60. – bene natus ager, dobrze rodzący grunt – male n^s versus, zły wiersz – e re nata, (z okazyi) tak
auspicor, aris, ari, us sum, } zaczynać, przedsiębrać // uważać lot ptaków dla wróżby.
auspico, s, e, i, m,
conductius, a, um, najemny, będący do najęcia – c^æ operæ, ludzie zarobni, najmujący się –
fasciæ, arum, pieluchy, obwijaczki – f^æ lecti, siennik.
molitio, nis, usiłowanie wielkie – m. agrorum, uprawa pól – m. rerum, création des choses.
discretio, onis, rozłączenie, separacyja // distynkcyja, rozróżnienie
collido, is, ere, lisi, sum, razić, być w kollizyi, choquer, battre contre – c^e manus, aplaudować // ~~trzeć~~ ręką o rękę – collidit fratres gloria, chwała poróżnia braci – colliduntur leges, les lois se contredisent, se choquent.
vafer, a, um, chytry, przebiegły – vafre, chytrze, zręcznie.
actuariolum, li, mały statek morski. felouque, boyes, esquif.
contente ^v c^tim, usilnie, avec effort, przez gwałt.
impressionem facere in hostes, uderzyć na nieprzyjaciół.
de ^v ex industria, naumyślnie, de dessein formé.
perfunctorie, byle zbyć, ladajako, niedbale. p. verberare, bić lekko.
retracto ^v retrecto, s, e, i, m, ponowić, powtórzyć – podwołać – r^e opus, powtórzyć dzieło, ~~veto~~ na nowo niem zająć się –

rc. librum, odczytać na nowo xiążkę — rc. adolescentiam, przypominać sobie młodość.
exsors, s. s. tis, wolny od czego, wyjęty // osobliwy, wzadbiś.
lunale, lis, pochodnia // lina, sznur.
apiastrum, ri, melissa ziele.
pelta, æ, rodzaj tarczy.
institutum, ti, zamiar, zamysł // zwyczaj, obyczaj // prawo, metoda.
obvia comitas, douceur prévenante — o.us homo, ezł. uprzedzający.
olitorius, a, um, jarzynny — o.um forum, rynek jarzyn — o.us hortus.
hexeres, is, statek morski większy, galère à six rangs —
hippago, inis. — hippagogarde. — hippegum, i, statek przewozowy.
indago, inis, indagacija, śledztwo // sieć, matnia, więcierz.
squama, æ, skorupa, łuska, écaille — s. in oculis, kataraktą.
neutiquam, żadną miarą, w żaden sposób, wcale nie.
persentisco, is, ere, przeczuwać co, dostrzegać się, s'appercevoir.
enatus, a, um, wyrosły, zrodzony. od enascor, eris, ... sum.
agnatus, ti, krewny — ad agnatos ducere aliquem — mettre quelqu'un à la garde, sous la conduite d'un parent.
demeto, is, ere, messui, messum, zbierać, żąć, zrzynać — sole sub ardenti flaventia demetit arva.
ex sententia, po myśli, tak jak sobie układał, à son gré.
nimbus, bi, désagréable // przygoda zła // zasłona u kobiet // wiara // burza
postliminium, ii, powrót z wygnania niewoli, wrócenie do swych praw, do dawnego swego stanu.
procurare monstra, prodigia, przebłagiwać nieszczęścia zwiastowane przez potwory, zadziwy — p.c. sacrificia, faire des sacrifices expiatoires — p.c. arbores, pielęgnować drzewa — p.c. se, se bien traiter, czuwać nad sobą // panser un cheval.
consentaneus, a, um, przystojny, właściwy, stosowny.
congius, ii, kongiew.
compages, is, związanie, połączenie — c. corporis, więzy ciała.
favilla, æ, żar, iskry — f. nigra, dym sadza, dym gęsty.
absumo, is, ere, sumsi, sumtum, trawić, niszczyć, zażywać, consumer.
prolabi longius, obchodzić zdaleka, zbaczać daleko z drogi.
viator, oris, podróżnik // komissant.
verruca, æ, wyrzyna // mały defekt jaki, mała wada.
perquam, bardzo, nader — p. scire vellim, bardzobym chciał wiedzieć — p. breviter, nader krótko, ściśle.
sub dio, pod niebem, na jawności publicznej.
impervius, a, um, nieprzebyty, impénétrable.
ustulo, s, e, i, m, palić, dawać w ogień. Ustor, oris, palacz ciał.
proclivius. adverb. łatwiej, snadniej —
oestrus, i, zapał wielki, entuzjazm, wściekłość.
minutus, a, um, zmniejszony, zmalały. m.us animus, słabe, małe męstwo — m.us vulnere, osłabiony przez ranę.
callis, is, ścieżynka, mała dróżka // pastewnik wśród lasu.
compitum, o. c.us, ti, plac w miejscu gdzie schodzi się kilka ulic.
sator, oris, zasiewacz, zaszczepca, twórca, ojciec.
oriundus Syracusis, rodem z Syrak — or.us ab Ulysse, pochodzący od Ulissesa.
abiegnus, a, um, sosnowy. — abies, etis, sosna // statek // tablica do pis.
linter, tris, czółno małe,
inno, s, e, i, m, żeglować, płynąć.
glarea, æ, żwir, gravier.
confragosus, a, um, chropawy, przepadzisty // grubijański // trudny.
tabidus, a, um, trawiący // niszczejący — t.a nix, neige fondue.
pando, s, e, i, m, giąć, zginać, zakrzywiać.
illuvies, ei, brud, plugastwo — illuviosus, a, um, brudny, plugawy.
supersedeo, es, ere, sessi, sessum, przestać, zaniechać co — s.c scribere, przestać pisać — s.c pugnæ, przestać się bić — s.c operam.

eneco, s, e, avi, v necklui, nectum, zabić – enectus famè, umierający z głodu – enectus, a, um, ginący.
armamenta, orum, uzbrojenie statku, żagle
vepres, is, v vepres, ium, kolce, krzaki, zarośle.
emporium, ii, targowisko, plac targu // jarmark.
reciprocare animam, odetchnąć, reprendre haleine – r.e mare
coepit, morze zaczęło spadać – r.e in adversum aestum, aller contre la marée
sino, is, ere, sivi, situm, dozwolić, dopuścić, laisser faire.
vitulus, li, źrebię, cielątko, małe.
findo, is, ere, fidi, fissum, rozdzielić, rozszczepić, rozłączyć.
mas, aris, męzki // odważny // – mares animi, esprits mâles.
clepo, is, ere, psi, ptum, ukraść, wyłupić, filouter – Clepo, onis, złodziej
compello, s, e, i, m, oskarżać, obwiniać // wyrzuty czynić. c atio, onis
carina, ae, quille de vaisseau // okręt.
lanius, ii, rzeźnik. – Pontus, ti, morze // Pont (Bitynija
merx, cis, towar – m.es expedire, rozkładać, pokazywać towary.
institor, oris, faktor, komisyoner – i. eloquentiae, przedający swą wym
inescio, s, e, i, m, przynęcić, zwabić.
messis, is, żniwo. // czas żniwa.
punctim ac caesim petere, frapper d'estoc et de taille.
promineo, es, ere, nui, występować, wychodzić na przód – p.e ante fr
poples, itis, jarret. – justo v juste, sprawiedliwie, słusznie
edisserto, s, e, i, m, przemawiać publicznie. v edissero, is, e, ui, ...
posticum, ci, drzwi tylne – p.co fallere, p.o recessit. wymknąć się t.
exsors, s, s, tis, wyjęty od czego, objęty wyjątek // osobliwy, dziwny.
duellum, li, wojna, walka, bitwa, pojedynek.
obnato, s, e, i, m, płynąć przodem. ob.us a, um, né autour, przybrany
salictum, ti, v salicetum, ti, miejsce gdzie są wierzby.
obaro, s, e, i, m, oborać naokoło.
occulo, is, ere, lui, cultum, chować, kryć // ukrywać.
rubus, bi, krzak dziki – r. caninus, krzak róży dzikiej.
indidem, z tegoż miejsca, ztamtędże.
procerus, a, um, wielki, wysoki – p.ri passus, szerokie kroki – p.rior
numerus, większa liczba – proceritas arborum, wysokość drzew
torqueo, es, ere, si, tum, wykręcać // miotać // pociągać, toczyć // męczyć
t.e oculos, zwracać oczy – t.e terras, gouverner la terre.
atrium, ii, sala, wejście domu. (miejsce
penetralis, is, le, wnętrzny, wewnętrzny – p.le frigus, zimno przej
traducere tempus, spędzać czas, employer le temps.
resipisco, is, ere, pui v pivi, wejść w siebie, przyjść do siebie.
sitella, ae, urna na wota u Rzym.
sero, is, ere, rui, sertum, przybliżyć, przyłożyć.
sibilum, v s.us, li, świstanie // świstanie – s.us austri, świst
wiatru połudn – s.is scenâ explodi, być spędzony z teatru // świ.
sibilo, s, e, i, m, świstać. // nie dbać o co.
concubia nocte, nocą, środek nocy – concubium, ii, pierwszy, ci
sza nocna, godzina snu.
perduellis, lis, le, nieprzyjacielski, wróg. // winowajca.
interea loci, tymczasem, podczas – ad id locorum, dotychczas.
conciliabulum, li, zbiegowisko, targowisko // miejsce narady.
impetrabilis, is, e, mogący się otrzymać, udać, spełnić.
paciscor, eris, sci, pactus sum, – p.i filiam alicui, obiecać komu
córkę w małżeństwo – p.isci premium ab aliquo, ugodzić się
z kim o zapłatę – p. vitam ab hoste, wymówić sobie życie.
clitellae, arum, juczna, bâts – c.as bovi imponere.
appropero, s, e, i, m, przyspieszać, kwapić się – a.e gradum, przyśpie
szać kroku – a.e mortem, przysp. sobie śmierć.
stagnum, i, staw.
cymba, ae, statek, czółno // talerz płytki, filiżanka.

…dis, is, floret, ~~broń~~ gladiatorów – r.bus pugnare, fechtować się.
…niculum, li, płaszczyk, strój – a. linteum, koszula, bluza.
…sin v. exinde, potem, odtąd, après cela.
…spretum, ti, miejsce przepadziste, zarosłe, nierówne,
compitus, ti, carrefour – c.a ramosa, frequentia, pertusa.
truncus, a, um, v. mutilus, a, um, obcięty, odcięty.
pelvis, is, bassin, plat.
volones, um, ochotnicy, awanturnicy.
inexplebilis, is, e, nienasycony, nienasycony, niezaspokojony, niezrów…
marceo, es, ēre, cui, więdnąć, schnąć, niszczeć – m.re ab annis.
cæsaries, ei, włosy, chevelure (szcz. męzkie) crines (kobiece).
promissus, a, um, długi, wiszący. p.sa cæsaries, zapuszczone włosy.
evado, is, ere, si, sum, wymknąć się // zostać czem // dojść czego –
evasit Epicureus, został Epikurejczykiem. – e.re ad fastigia, dojść
się na wierzch, parvenir – evasit huc sermo, na to poszła mowa.
sartus, a, um, (od sarcio) naprawiony – s.um tectum, dom
w całości będący – s.um tectum aliquem conservare, con-
server qu.ne sain et sauf – s.a et tecta locare, najmować
z warunkiem oddania w całości.
locusta, æ, szarańcza.
torus, ri, łoże – tori, orum, muskuły – excutiens to-
ros, wstrząsając grzywą – toros riparum incolere,
habiter le rivage.
delinimentum, ti. v. delinitio, onis, powab, urok, słodycz.
pagatim, wioska od wioski, – pagus, i, pays.
orbita, æ, koléj, ornière – o. lunæ, krąg miesiąca.
rota, æ, koło.
pelta, æ, rodzaj tarczy – peltasta, æ, tarczownik.
retundo, is, ere, tudi, tusum, przytępić, poskromić, pohamować.
r.re linguam et sermones quorumdam, uskromić mowy czyje.
fucus, ci, osa, trzmiel – fard – f.um facere alicui, puszczać
komu tumany, lui en imposer.
senium, ii, starość, zniemie – s. lunæ, ubywanie miesiąca.
calceamentum, ti, obuwie.
insitor, oris, zaszczepca. celui qui ente.
culina, æ, kuchnia.

cymba,

198 a

198
9

Bibl. Jag.

Boiśmyż!

Język nasz owdowiał z najpiękniejszych swych wyrażeń, dawne jego szata skrobklata.

– Polska która podarta rapta i na obie (za)chciano uzupełniać

przenoszczeniu, robi mi effekt starożytnej wspaniałej świątyni

która już niechcą obita, pozyowały i w części przeżarty rapsuły a

która jakiś barbarzyński architekt dla odnowienia i aby wyprzeć

pobielił białą gliną od góry do dołu wszystko w niej zacierające

i całą jej wartość odbierając.

Obycz. Brak uszanowania rodziców: dawniej nie mówiono do

ojca (ojca wyja) jak w trzeciej osobie. jegomość, jejmość.

– Jak owi dzicy amerykanie którzy przybytym europejczykom za cacka

i perły ~~[illegible]~~, albo za kieliszek wódki odstępowali czystego złota,

tak my za Delila za poematu Montesquieu i t. p. wyrzekaliśmy się

naszych Skargów, Wujków, Birkowskich, Kochanowskich.

Dziś naszą mową jako obłok i para się nietrwa. Sorannie lepiej

a wierniej tego dnia wydanie, to kiladziesiąt lat minie na ucz

nie wspomni, jakobyśmy nigdy na świat się nie rodzili. Słowo rzecz

~~[illegible]~~ zniknieniu, to i z tem ludzkich wypadkiem. „Kaz. o [illegible] (śmierci)

relig. Jak człowiek może być uszczęśliwion tylko przez religiję, i tylko przez nią zacnli-

wym (bo ściśle mówiąc wiemy ludzi szczęśliwych tylko co którzy się uchodzi,

a bez religii człowiek jeszcze to mówią najlepszy sama i najszlachetniejszy

być zawsze mieć jeszcze w sobie niewidomy stop) tak tylko przez religiję i narody

mogą być szczęśliwe: bez niej nie pomoże ani wolność dzielna, ani sztuki nie

traktaty o konstytucjach, ani nad republikanami, ani mnóstwo jakichś
najuczeńszych dziennikarzy, uniwersytetów, etc.

~~Przy owocie wolności, dobra; opu... cnoty, swawola jest. Górnicki~~

— Te liczne krzyki na hipokrytów i świętoszków są niedorzecz-
ne. Pojmuję to iż widząc człowieka pobożnie postępującego
najłatwiejszy sposób zaspokojenia się jest powiedzieć i wyperswado-
wać sobie że on udaje, że zmyśla, wówczas o tyle ośmielamy się-
my się od niego lepsi że mamy się przyznawać za dzielnych, tym
sposobem nie tylko że nas nie zawstydza i nie upokarza ale wiel-
ce nas w nas podnosi jeszcze. Ale wszystkim mówiąc jest to wcale.
Ludzie zwani świętoszkami zwykle żyją daleko od świata, nawet
wielki udawaniem zarabiać na miłości świata kiedy z nim się wcale
nie udają. Jest to myśl diabelska która wierzy tylko w złe i zgu-
bi. Choćby świętoszek był udawaniem to rzecz którą udaje musi być
istotną kiedy ~~nie można tak afektować~~ [ją można udać], n.p. ktoś tworzy sobie wyide-
alizowany i sztuczną twarz przybraną może być chory blady i
chudy, ależ oczywiście zdrowie musi być istotnie w naturze kiedy
je udać, przedstawić, wyobrazić można. Że ja jestem sztucznie uzdro-
wiony to nie przeszkadza tobie starać się o rzeczywiste zdrowie,
to nie każe mówić że zdrowie wcale nie egzystuje —

— „Pan poprowadzi mię po wysokościach moich psalmy śpiewające-
go" (zakończenie jakiegoś proroctwa, nie pamiętam)

~~hr — „Nie trzeba się obrażać gdy się to gani co sobie ludzie za coś wielkiego mają a co
prawdziwie tak rzecz jest." Górnicki~~

– Hrabia, graf na Rusi, tam śmieszne bo z rosyjskiego graf – Na Podlasiu znałem dwóch braci hrabiego i szlachcica hrabia był w Petersb. gadał po francusku, i jeździł konno, szlachcic przedawał woły z Warszawy, jeździł bryczką, i pożyczał pieniędzy hrabiemu.

– Przyjmując tytuły od najezdników tymczasem uznajemy w nich prawych naszych monarchów; tymczasem oni prawnie nie mogą nam nic wziąć nic dać, oni względem nas są rozbójnikami i nic więcej, ktoś od rozbójnika przyjmuje jakieś nadanie to ma niby zaszczycić, wynosić cały ród jego? – Hrabiowie zjawili się raptem po rozbiorach (kraju i się szerzą na całej przestrzeni Polski jak jakie zioła po długich słotach i deszczach, zdaje się że do ich ożycia trzeba było tylko śmierci ojczyzny, a słowo naród w tych hrabiów w tych tytułach jak ubierają nieboszczyka na katafalku w nową przepyszną suknię – ważmy n.p. dawniejsze sejmy, o hrabiach tam ani słychać, ważmy sejmy za czasów Stanisławskich, sejmy galicyjskie, poznańskie, kontrakty, co za mnóstwo hrabiów, jak gdyby skąd przyjechali raptem, a jednak są to nasze dawniejsze szlachta – w Warsz. była komisyja do sprawdzenia tytułów, była to główna fabryka hrabiów –

Styl – Co do prostoty wysłowienia: młody zwykle gada stylem kwiecistym, strzelistym, stary doświadczony mędrszy przeciwnie – nie mówię o biblii, wszyscy starożytni pisarze wielcy byli niezmiernie prości w wysłowieniu, ci których styl jest nadęty są właściwie ci którzy mają mózg wodny. poeci, mówcy, historycy –

hr – ~~Oprócz biblia w historycznej~~ Nie tak licznych jak w 6. rocie panem, stąd nazwa jest u nas osoby wyższej szlachcic dorobkowy; oprócz Biblii, wszyscy ~~pani~~ hrabiowie są to dorobkowi szlachcice –

hr — gdy jako hrabina wdowa idzie za mąż wnosi nowy matronel
wdowie trzeba z czasem raz dla lepszej formy osoby ~~[illegible]~~ dla niego wy-
robić się lub kupuje tytuł —

— ta francuszczyzna toczy nasz język jak robak.

— ten dziwny nadgłos chcą udać za kwiecistość i ozdobę, jestto taksamo
gdyby kto publicznie chciał uchodzić za dobrą tuszę za pełność zdrowia.

styl ~~[illegible]~~ obwijać myśl piękną w mnóstwo słów jest tak jak gdyby Apollina belwed.
zrobiono w futrze, w podróżnych butach, w czapce z uszami etc. im myśl
jest większa tym się da prościej wyrazić

— za tę deklamacyą wyrabiamy dziś u poetów potrzebę deklamacyi czytania,
w czem leży jest jak największy. — prawdziwe uczucia, w ogólności prawda
nie potrzebuje i nie przyjmuje żadnej deklamacyi. Ojciec, matka, syn, mówiąc
do siebie w najgłębszych wzruszeniach nigdy nie deklamują — deklamacyja wydała
się nigdy chłopom co jest między ludźmi którzy udają, ~~zmyślają~~ — bo jest
prawie istotnie wielkie nie znosi wcale deklamacyi, owszem każe się czytać
jak najnaturalniej. Księgi biblii nie czyta z deklamacyją, każdy czuje że
trzeba jakiejś deklamacyi do czytania tragedij francuskich, pełnych nie-
miary i nienaturalności. — Myśl jestto duch, słowa jestto ciało, etc.

hr — nie jestem bezwarunkowym nieprzyjacielem panów; jak muszę być i będę
dziś tak też zawsze będę ~~przeciw~~; ale niech się odznaczają duchem narodowym,
wyższą niepodległością, oni zaś czasem zrobili z siebie kolonije francuskie.
Z radością przecie widział naród panów wszystkich szczęście wojen i ich
poświęcaniu się dla niego ~~[illegible]~~ nie dają się w ich oczach wyprzedzić — czyż
dziś też będą trzeba na nich krzyczeć, bo kiedy kochają naród czemuż nie uważają na to że mu szkodzą. u nich nie izba ale salon,
wszystko francuskie wnoszą i miejsce gdzie się zbierają, to toż i one —

y i drugich na cierpienie narażamy. podług ich rozumowania jest-
-li niesprawiedliwość, być może ale exystuje. a kiedy może exy-
-ować w tym świecie, może i w tamtym. bowiem [f] nie, ale exystencyi
-ciele doskonałości sprawiedliwości boskiej nie może się zmieścić.

Domownik

dawaniu jałmużny uwagi albo pieniędzy, ~~[illegible]~~ który

zawsze to czyni przed ludźmi, mówiąc nie mam tyle do

[illegible] nie szanuję bo gdybym szukał za to podziękowały

[illegible] jeżeli [illegible] to samo czyni to.

zachowywania się w kościele.

– Dla śmiechu ludzi głupich, i dla wzgardy ich, wyśmiać z siebie bojaźni Bożej i nadziei mojej nie dopuszczę. – Skarga. – O bojaźni i dasz. więcej

—

Dla X. Wójc. o wzajemnem obmawianiu się, ganieniu ustawicznym, trzeba pobłażania.

Nie dzielcie się w Polsce że będą znowu ubij nieprzyjaciół.

Ja ktoś (chrystyanom) z natury mego stanu jestem republikaninem, najzagorzalszego [illegible] demagoga byt J. C. zapewne żaden klub żaden towarzystwo przez ludzi nie wymyślili nic takiego dla równości jak to miłuj bliźniego jak siebie samego – ale nieszczęściem jak kto jest wyżej [illegible] tak wraz się zostanie republikaninem

– wszystkie narody [illegible] na nas [illegible]

Do traktatu Religii dać jeden rozdział o bluźnierstwach, gdzie nie wspomnieć słów z Ewangelii S. do Marty.

O tem że n.p. nie wierzę w dia. w piekło, i t.d. więc robię sobie nową wiarę i nie wierzę w Ewangelią.

O tem że mówią iż Chrystus nigdy się nie nazwał Synem Boga.

O tem co mówią że to fanatyzm. u tego co nic nie wierzy, najmniejsza kropla Wiary wydaje się fanatyzmem. etc.

O tem co mówią że może nie być kary i nagrody przyszłej bo je tu nam własne sumienie. Pater. omnem rerum nasz umie nam uniewinnić prawie złe uczynki i każdy grzech, i zwykle dlatego go spełniamy żeśmy już naprzód przekonali się że w tem nic złego. n.p. złodziej mówi on ma wiele, a nie mam nic ~~rzecz~~ wezmę mu. cudzołożnik mówi, mnie żądza porywa [illegible] ją ona zezwala więc śmiało. zbójca mówi sobie dlategom go zabił bo żyjąc, byłby mię wydał, albo inaczej byłbym nic nie dostał więc go zabiłem, i t.d.

O tem że nikt nie może być zwolnionym istotnie tylko religij...

— Niektórzy z teologów, osobliwie starożytnych, mówią [illegible] o natury i chcą na tem prawie oprzeć całą rzecz, całą wielkość człowie... urojenie! ma to niby być prawo rozumu, prawo rozumem odgadnione iste. Tymczasem ów rozum jest tak małą rzeczą i niepewną że o... istotne prawo na którem wspiera się ludzkość jest mu prawie sp... przeciwne. n.p. pokochać nieprzyjaciela i starać się o jego dobro j... całkiem rozumowi przeciwne. [illegible] miał tylko w sobie zdolnośc... nia prawdy jako mu Chrystusa przyjście nasta..., ale nie miał zdolności... cia sam tej prawdy. stąd właśnie dowód że ta nauka nie jest l... kiej boska. Sprawa z kupcem co przywiózł zboże do Rodu, przywodzą... tylko starożytnych którą i Cycero powtarza. Czytamy tam sofizm... rozumowania pro i contra. przepis nauki Chrześc. nie czyń drugiemu co nie miło, kochaj bliźniego jak siebie, rozstrzyga tę rzecz odrazu. — ... zwali prawem natury tylko istotnie prawo [illegible], i tyle tylko wiel... wiele ile on jest [illegible].

— O uwielbianiu natury, jak to czynimy a jak czynić powinny — Głupie professory mówią tak zrobiła natura, tak przeci... ta natura, etc, żeby nie powiedzieć Pan Bóg. — Niektórzy chwal... że się nie boją piorunów, patrzą się na burzę jak na ciekawy takt, a to głupstwo i grzech;

— Sprawiedliwości Boga nie można mierzyć ludzkim rozu... mem mówią pichta, P. Bóg tak dobry czemuż miałby kara... Niech się przypatrzy burzy i piorunom, P. Bóg tak dobry a je... szcze pioruny zapala i zabija i niszczy. Mówią także ja... za chwilę grzechu mogła być wieczna kara? że to być może dziwny jak w tem nawet życiu za chwilę jedną niszczy całe życie

Obycz.

(Szyderstwo) nieodłączne, jest w naturze i obyczajów i języka francuskiego. To rzeczy obycza-
jak przeciwnie grzeczności raczej z rubaszności, które czasem aż grubą nawet
ale szyderstwo bynajmniej do obyczajów staropolskich nie przystawało. Teraz kto
się ubierał, gadał i cokolwiek czynił z cudzoziemska, szydził (bo czuł się przez to
bardziej ucywilizowanym) z każdego co się ubierał, gadał, i cokolwiek robił po polsku.
Stąd najcięższe zgorszenie, śmiano się szydzono nie tylko z obcych ale z osób włas-
nej familii, i szyderstwo, obmowa stała się powoli głową salonów naszych zaprawą.
W salonie dobrze sfrancuziałym a więc najmodniejszym, nic nie mogło być śmieszniej-
szego jak ktokolwiek ubrany w kontusz, choćby był ~~nie tylko~~ starzec 80 letni, i cóżkolwiek
najrzeczywistszy, śmiał się z niego lada ~~szlachcic~~ lada dziewczynka obiecana przez
francuzów, guwernery i madamy dla własnego interesu sami z nich szydzili,
ci przynajmniej ostatni nie byli w tem głupi. A jak zaczynał chose, chose, po-
wiedział ~~ale~~ bon dobrodzieju, zamiast parole d'honneur, jakem poczciw, etc.
to już pękano od śmiechu przy ~~[illegible]~~ głos.

Obycz. Tańce, wszystkie krajowe ustąpiły miejsca francuskim. Mazurka
~~jest~~ teraz Mazur wchodzi w modę w Paryżu – to Krakowiak. Który był głównie
wiejskiego dla braci prowincjonalnej, a co do tonu był w całej Polsce przyjmowany
po warszawie wiadomo nic nie tańczono oprócz kontradansów.

Franc. To Lutawiec jak chciano dać jakiś napis w ogrodzie to wysyłano po to
deputacje do Paryża do Delille'a – Nie dziw, wnet nieco pierwej gdy chciano Polskę
reformować, zmieniać rząd jej, etc, proszono Russa aby raczył powiedzieć co Polacy
mają i Polskę robić. Cóż może być głupszego, co podlejszego nawet!

O Stylu. Konstytucyjność rozchodząca się po Europie i owe prawie niezliczone
gadulstwo po Izbach codzienne po krajach rozwodzone przez dzienni-
ki, musiało się przyczynić do zepsucia Stylu, do odebrania mu naturaln-
ości – Lada poseł lub sędzia stanu gadający o Lasach, mostach, o bu-
dżetach zdaje się że na słowo i zwroty [illegible] tylko w mowie z trybuny

i w sali obrzędnej i w obec publiczności i że to co mówi ma

być tegoż dnia w księgarniach piśmiennie wydrukowane i we wszystkich

przypadkach. W narodach skłonniejszych do próżności widne są tego skutki

Jeśli to co mówią o próżności Hiszpanów prawda, to można być

pewnym że tam z Sejmami powiększy się nienaturalność i rzepu-

cie stylu. W Anglii najmniej to widzimy albo nic bo też ich

mowy w parlamencie mają prostotę surową niewzorową poważną

cą się często aż do grubiaństwa, oni słów nie obiecują w bawił-

nej mowie u nich parlamentarzystów jak nie jako rozmowią, jak

sprawy potoczną naturalną i na nią się nie sadzą

— o Stylu. jak spółcześni poeci w porównaniach ~~[illegible]~~ od świata materyalnego

przenoszą w moralny, jakby w tym drugim znaczenia piętnowego szukali. Stąd

i to sprawdzić można, mierni pisanie tego nadużywają. Też to samo dowodzi że myśl

ludzka wielu jak kołowrót zwrócony poszła w przeciwną stronę tej dokąd biegła niegdyś 18

wieku Stan. Aug. Polska wtenczas stanowiąc sobie prawa i starannie u-

bić wszystkie porządki opatrując na przyszłość, była w położeniu tego chorego co le-

żąc na śmiertelnej pościeli kazał sobie robić nowe suknie, opatrywać pojazdy

i przedstawiać odrysy nowego domku —

kanały kopać, etc.

Zakładano szkoły, teatra, a nawet co więcej ludwisarnie, sprowadzać pol-

etc. ale nie w tem wszystkiem leżało zbawienie kraju, nie w tem była istotna

szczerość. To zbawienie i tę istotę lepiej rozumiał Jacek Zwierzyn ksiądz Sta-

rewolucja ojczyzny z przepaści w jaką leżała nieść się nie do mądrości i po-

mocy ludzkich ale do Boga, poświęcił siebie i cały naród opiece Matki Bo-

za Stolicę Polski wziął Częstochowę

skiej, i poruszył we wszystkich sercach ludów najpotężniejsze i niezwy-

ciężone uczucie. Ludowym też prawie sposobem Polskę ocalił — bo nie

tami ani kuszeniami pamiętne stoją ale duchem jakim naród jest ożywiony. Gdyby
ks. St. Aug. rozumiał, gdyby ducha którym się trony (prawdziwie) podpierają ~~dam~~ ~~mi~~ w sobie miał, byłby
nie złamał wiary narodowi w owej godzinie próby i nie przyjechał do Targowicy. Filo-
zofia go od tego nie wstrzymała, ale religija byłaby wstrzymała.

Naród w którym duch religijny wygaśnie i zginie choćby się nawet całym blaskiem cywilizacji może być zabity lada
przygodą — co by dziś lepiej dogadzało interesom osobistym to będą wotelitak Sasi są bardzo radzi też ich wziąć Prusak którego rząd lepszy jest
dla handlu, przemysłu, etc — Gdzie ustaje życie z uczucia tam zaraz
poczyna się życie dla interesu, a ~~zaraz~~ bez uczucia ku Bogu niema
żadnych uczuć — rozumie się to.

Inne narody żyją handlem, sztukami, etc u nich życie, byt stoi (choć to uczone)
więcej na handlu, przemyśle, etc. ale w Polsce całe życie stało na
uczuciu na zapale na gotowości poświęcenia się etc, bo prawie
ani na handlu ani na sile zbrojnej ani na porządnej administracji,
a oni sami ~~wydeptali~~ zamykali źródło (Wiary) skąd i ten zapał i poświęcenie się
wysłodziły — Jakkolwiek podług mnie myśl bardzo ważna, trzeba ją
dobrze wyłożyć.

Ta prawda że cała siła żywotna Polski była zawsze w religijności wy-
bija się jak najwyraźniej w całym ciągu jej dziejów, największy tryumf
Polski ~~był~~ i który ją wszystkim narodom najwięcej dał poznać byłto tryumf
Sobieskiego nawet w sprawie Wiary. Ta prawda dzisiaj tkwi także naj-
wyraźniej w dziejach naszego Kościoła. Za podziałów pod potomkami Krzy-
woustego wszystka narodowość Polski i Polska sama zginęłaby gdyby nie
duchowieństwo — podobnie za Jana Kaz. gdyby nie duchowieństwo, któ-
rego reprezentantem był w tym razie Kordecki.

Styl. Co do prostoty, ci realiści wpadają w drugą ostateczność, w prostactwo. Prostota piękna, szlachetna, jest to może najtrudniejszy przymiot pisania. Prostota prawdziwa jest zawsze szlachetna, godna, ~~nigdy~~ nie wpada w nieobyczajne, grubijańskie, z prostotą się nie może jednoczyć. Więcej powiem, prostota w stylu potrzebuje myśli wielkiej, pięknej. Żeby kobieta bez przystrojenia podobała się, musi być piękna bardzo, brzydka zaś w negliżu to traci nawet tę ozdobę jakiej dodać mogła jej ubranie.

Zwyczaje. Na święcone zapraszają, dawniej gospodarz bywał rad wszystkim.

Hrabia. Sam Skarga (lubo już w tak przymyśleniu) w Komesostwach dawnych widział tylko urząd ale nie godność familijną. W Żywotach SS. n.p. można wszędzie Komes abo Starosta i t.d.

NB. przez samą próżność nie rozeblyam się hrabią gdyż – być z wielkiej familii żeby się od (odróżnić) innej hrabi

hr. że szlachcic znaczył u nas więcej jak Hrabia dowodzi się i tem że hrabiów mógł mianować sam król (zob. cudzoziemców) a szlachtę musiał mianować na Sejmie to jest wszystkie 3 stany narodu razem. (przyjęcia pojedynczych powołań ~~prawem~~ jakie sejm dawał niesam królowi do tworzenia pewnej liczby szlachty)

Zwyczaje o godzinach do obiadu. Czemu Anglicy mają swój własny w tem zwyczaj

Rady. gadać nie po polsku bo n.p. zszedłszy się z moskalem który także gada po pol. to się z nim rozmawia jak ze swoim.

Narod. Mężo
Czemu się u nas bogata młodzież nie bierze do prac literackich? ona właśnie ta mogłaby w tem być najużyteczniejsza, co ubogi literat ledwo tylko żyje, bogaty mógłby zgubić nieraz, ale trzeba poświęcić się pracy, to dopiero będą przychodzić życzenia i zjawiać się potrzeby których nic nie będzie zaspokajać. Tak się dzieje w cudzych krajach, tak nawet trochę w Rossii.

obycz.
a nie wdawać się wcale z moskal. i niemcami ani w towarzystwach ani bywać, ale strzegą się jak ognia tego sofizmatu nie na tem polega patryotyzm.

mięsę po polsku! — a ja wolę tę wojewodzicową jak był polaków co
mi więcej śmieszę, bo one daje przez to dowód swego poddaństwa francuszczyzny.
nie, a także swoję złą francuszczyznę daje mi niejako ręczenie że pewno
lepiej od nich umiała po polsku.

— O porównaniach. skąd pochodzi że zawsze prawie ludzkie umysły
porównania — głupi retorowie piszą o tem obszerne traktaty, może
im zdaje się nawet że to z ich traktatów się rodzą porównania — ale
skąd pochodzi że ~~umysł~~ umysł o jednej rzeczy ~~odzywa~~ przemowny
od niej umysł mając ni stąd ni z owąd do drugiej rzeczy? bo jest
ciągle przy nas świat drugi; każda rzecz świata tego powtarza
się w świecie tamtym; jest to jak cień i światło ~~cień~~, można powiedzieć
że niema na tym świecie nic pojedynczego ~~tylko~~ ale wszystko po dwa
drugie. bywa się uczepiony w porównaniu i nie umiemy go skąd
rzecz, skądże się wyrazić tak piękna że ~~złe~~ świecie jak dobra
jak niebiosa co, także jak nie umiem, tak brzydki ani
skąd, i t.p. ~~tak~~ można powiedzieć że wtenczas mimowolnie szu-
kamy porównania, szukamy choć nie chcemy, jak cień który koniecznie
dotyka obecności światła. Ja nawet myślę że świat ten jest tak dalece
figurą tylko świata niewidomego że wszystko co się tu dzieje, dzieje się właściwie
tam w świecie tamtym: podobnie widząc ruszający się cień, myślałby kto
że to cień się rusza a on tylko oznacza że to się rusza czego on jest
cieniem i figurą. — * n.p. piękna anielska, rozum diabelski.

— Rzecz ciekawa że jedyny człowiek za Stan. Aug. który w Polsce robił
prawdziwą reformę Tyzenhaus Podskarbi Lit. nie umiał żadnego języka prócz
polskiego.

niecnotliwszej franmasonerii, ale zawsze mówią o tem jak o śmie-
sznem nigdy zaś jak o występku, zawsze z uśmiechem nigdy z p-
łaczem, zawsze raczej przez satyrę nigdy przez rozpacz. jesteśmy tu podobni
warjatowi co patrząc na konającą swą matkę dziwił się że robi
dziwne grymasy — w tym obrazie śmierci drogiej osoby widział to tylko
co może śmieszne byłoby śmiesznem w [każdym] innym momencie, a nie
widział nic tego co w nim było okropne i rozdzierające!

Nie znam dziś pisarza coby pisał prawdziwie po polsku,
tylko między niemi widzę różnicę że jedni dopuszczają się najoczywist-
szych galicyzmów i ci przez obrzydliwość swego stylu są jakoby jawnogrze-
sznicy, a drudzy umiejętnie dopuszczając się tak oczywistszych zwrotów
dziennikach, świetlejsi i uważniejsi, obmawiają jednak że nie
ja po polsku przez to że piszą jak w omdleniu, język ich nie ma
żadnej mocy, świeżości, potęgi, jest niedołężny —

— o niezmiernych badaniach historyi co się sprzeciwiają koniecznie
że w Piaście nie było Aniołów (jak śmieszne i głupie dzieje tego
mazanie Orłowskie) że Chrobry nie uderzył w bramę Kijowa, etc.

język po dzisiejszych politycznych pełno cytacyj francuskich i innych oprócz p-
lskich, — bo polityka dzisiaj raz się przeczyta i już się rzuci.

— Naród nasz znany przez wspaniałe czyny   Wrab

Nie będzie w dzieciach karał ojców winy.

do art. o kratkach, gdy będzie mowa o Targowiczanach.

— Księżna Wojewodzicowa Sapieżyna. Niema czy który z nas
z literatów utoczył jéj śmiesznego pranych. już nawet czytanie ich należy do anegd
nadobnych — śmieje się z biednej wojewodzicowej że nie umiała po fr. ... który nie

wyznający urodzaj [?] jakiś wielkich ludzi, a oni to zrobili że stra-
cili Polskę i nie mogą jej odebrać, że się rozebrali z polskiego
stroju, wyszli z polskich obyczajów i zwyczajów, i zapomnieli
po polsku mówić — w tem ich cała wielkość i zasługa.

O stylu. W czasach religijnych wchodzi potęga do myśli ludzi
wchodzi też i do stylu pisarzy; w czasach niereligijnych niemasz
jej w myślach i uczuciach społeczności, niemasz go i w księ-
gach. Ztąd to od połowy 18° w. ~~języki~~ wszystkich narodów dyjalekty
europejskie poeci mówią powiedzieć na tortury, namiętności je
wzburzyła, przesada podkoczyła, wpadły wszystkie mniej więcej
w jakowąś konwulsyą, burza w nie weszła. Stąd wszędzie mnóstwo
wyrazów nowych nigdy przedtem nieznanych, mówią że to jest wzbogace-
nie, ale język każdy jak wielka rzeka ma swoje męty, kiedy płynie
spokojnie i właściwym biegiem ~~to~~ jest jasna wyraźna i jednaka
w burzy zaś i gdy rozlewa ~~wszystko~~ Bóg wie jakie męty wychodzą z niej
na wierzch, co chwila tu i tam zmienia swój kolor, etc. U
Francuzów pierwszy Rousseau zatrząsł tak językiem, jeszcze dziś słynie za
wielkiego stylistę, a mnie się zdaje że kiedyś się pokaże inaczej, pokaże
się że on ~~x~~ rozpoczął szereg pisarzy francuskich którzy język Bossueta i Ra-
cina obaleczyli [?] — S. Pellico przyszedł do łaski Bożej i w stylu też
przyszedł do prostoty — Jakaż dziś przesada w językach! dziś każdy ję-
zyk jest to kłamca wierutny który wie że mu nikt nie wierzy i usiłuj-
ąc się przysięga na czem świat stoi; ~~to~~ też dziś ~~malujące np. [illegible]~~ wyra-
żenia niegdyś najsilniejszego effektu wydają się słabe i nudne, takie np.

wyrażenia rozdziera się dusza, serce pęka, etc. dziś używają się p-

nie jak najwięcej pospolitości, już nawet nie wyjmę prawie wyraże-

i trzeba je wzmacniać podnosić w potęgę przez zalecie dodatki

wyż wyrażeń – dziś w jedynym liście jakiej młodej kobiety albo studen-

na opisanie lichych chwil złego humoru lub nudów expensują więcej wy-

kie zasoby języka, więcej się go naszarpią nadręczą jak n.p. w księg-

Joba albo Jeremiasza. — A wszyscy uganiają się za nowością.

Bóg Pan jest moc moja. I po wysokościach moich poprowadzi mię zwycięzca psalmy śpiewającego. Pror. Hab. 3.19.

Obyczaje

(W czém zaś tej całej u nas francuzczyzny jest najgorsze złe, to w tém że przystając do niej trafiliśmy na czasy jej największego do-wego zepsucia, kiedy właśnie zaczęliśmy się przerabiać na Francuzów kiedy Francuzi stali się bezbożni, kiedy się ich obyczaje skaziły najbardziej, kiedy ich literatura upadała. Żeby to przynajmniej było za czasu S. Ludwika.—

Franc. Gdy hrabia musi już uciec z Paryża, to przynajmniej ma dla komedyjkę francuzką, komedyjanty francuzi, kucharze francuzi, nie jestże to największe głupstwo, żeby mieć satysfakcyą ciągłą w domu, żeby mieć do kogo gadać po fr.

do kapit. nota

Obycz. franc. Szyderstwo, wyszydzanie, jedna z głównych przywar towarzystwa przechodziło bardzo łatwo z mowy codziennej, z francuzczyzną. Nic łatwiej wy-nie nawet dla pospolitych ludzi zabawniejszego jak szydzić z tych którzy nieznanej języka jakiego mówimy, wówczas mowa wcale bezkarnie mówić kiedy mowa w oczy największe głupstwa bo ich niezrozumie, iżby się z niego śmiać, owo wo- i rady sobie dziś nie może —

Przydajmy że szyderstwo, że dworzplowanie należy do francuzczyzny

206

Ces épreuves, à dire vrai, j'ai déjà commencé à rech[illegible]

[illegible] tout bien pesé, [illegible] devant [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] à la main pour [illegible]

aussi [illegible] qui [illegible]

et j'ai trouvé un plaisir de l'ouvrier [illegible]

[illegible] [illegible] tous les [illegible]

[illegible] pour en faire quelques-uns s'il est possible

ceux de quelque valeur sérieuse. [illegible]

Il n'arrive parfois d'en entendre déjà

ou [illegible] dit, [illegible]

les éloges les plus flatteurs, [illegible]

[illegible] des œuvres [illegible]

[illegible] trop [illegible]

[illegible]

et de ne point [illegible] à la célébrité

[illegible]

[illegible] que ce n'est pas ainsi dire que [illegible]

[illegible] le proverbe a [illegible]

ici et qui [illegible] toute la vérité du pro-

[illegible] qui dit [illegible] et [illegible] qu'on

devient forgeron. [illegible] ce n'est pas [illegible]

[illegible] avec toute la franchise, que je suis loin

de [illegible] [illegible]. Pour ces œuvres

[illegible], et [illegible] j'aurai bien du plaisir à

je ne sais rien, je n'ai pas de mérite [illegible]
Excellence! [illegible] déjà à la célébrité, d'autant plus
mon Ch. est par ami de mon père [illegible] satisfait

je viens de recevoir votre lettre du 2/14 Mai, dont

V. avez bien voulu m'honorer, et je prie V. E. d'être

bon, mon Gl, mon sentiment pour m'autoriser à v[ous] de conserver

écrire, ce à quoi je n'avais pensé des fois en songeant

combien vous laissent peu de loisir

à vos importantes et continuelles occupations) [illegible]

aussi à me reprocher mon silence, c'est avec le

vif plaisir que je prends ~~la plume~~ aujourd'hui ~~de répondre~~ [illegible]

à l'instant même la plume à la main ~~pour~~

~~avoir l'honneur de répondre~~ à V. E. [illegible]

~~êtes trop bon~~, mon Gl, de me conserver cet

aimable souvenir, et je n'ai pas besoin de vous dire

combien je lui suis reconnaissant, et il me serait

bien doux, mon Gl, de pouvoir un jour ~~répondre~~ justifier

en fait en grande partie l'intérêt [illegible] que vous

daignez attacher

un intérêt à mes travaux de [illegible], en [illegible]

dant [illegible] l'avantage d'un homme et d'un [illegible]

[illegible] V., mon Gl, en est déjà un [illegible].

artiste et ~~[illegible]~~ aux ~~dictionnaires~~

et le plus [illegible], [illegible] je a [illegible] [illegible]

un [illegible] peut être trop de simplicité

dans les [illegible], ~~j'étais~~ je sais que c'est de notre

~~[illegible]~~ n'a un peu ~~trop~~ simple simple, c'est

pourquoi il tombe si facilement dans l'é-

tagère [illegible] et la farce, n'importe, je me

permet d'avoir mon système le [illegible], est

un sculpteur ~~qui pointe~~ grivois ~~et bruyant~~

fabricant [illegible] des Dames des boulevards

de Paris. Et je ~~travaille~~ depuis ~~[illegible]~~

à une autre oeuvre que je songe, presque

de 15 années ~~[illegible]~~ tant il y a [illegible]

à l'entreprendre ~~[illegible]~~

[illegible] Molière! Pour t'en donner l'idée, je dis

que mon [illegible] est [illegible] [illegible]

de la [illegible] [illegible] [illegible] le peuple [illegible]

[illegible]. C'est tout un monde, presque [illegible]

[illegible] Tout! [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] à qui [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

un auteur ~~critique~~ comme [illegible]

comme se [illegible] représentation [illegible], à la [illegible]

[illegible] sur un champ de bataille [illegible]

mais couché au lit et [illegible] d'un [illegible]

de [illegible] ~~[illegible]~~. Le [illegible]

un [illegible] qui [illegible] d'un [illegible]

(une [illegible] la représentation [illegible] de [illegible]

terrible, Dieu de [illegible]

été [illegible]) est [illegible]

[illegible] du modèle, mais [illegible] et il [illegible]

paraît [illegible]

[illegible] ce qui me reste à faire est [illegible]

c'est peut-être bien longtemps que j'ai eu

[illegible] ~~[illegible]~~ [illegible] d'[illegible]

[illegible] dont le modèle est déjà bien [illegible]

[illegible], ce style [illegible]

~~[illegible]~~

Lekarstwo na ból zębów.

W garnuszek gliniany polewany objętości mniej więcej kwaterki sypie się jałowcu w ziarnach niestłuczonych tyle żeby nim wypełnić większą połowę garnuszka, na to nalać pełno octu jak najmocniejszego, potem garnuszek przykryć i oblepić i zaczekać aż oblepienie zaschnie. Na małym żarze z drew ~~trzymać~~ postawić ten garnuszek i niekiedy odstawiając żeby się nie rozsadził znowu po chwili stawić na żarze, tak około trzech godzin. Potem garnuszek otworzywszy, przykryć go zaraz lejkiem, i nad parą która przez lejek zacznie mocno wychodzić trzymać otwarte usta uważając aby para uderzała prosto w ząb chory, i tak trzymać ząb nad parą dopóki ta wychodzić nie przestanie.

Że jednym użyciem tego środka ból zębu ustaje na pewno chociaż niekiedy dopiero na drugi lub trzeci dzień potem.

lub za Wład.ᵒ IV.

w Dramie o Czarnieckim wprowadzić że w wojnach chłopskich kozackich dowódca jedynym jest bandyta szlachcic który był ucichł na Zaporożu – niech będzie widzenie się jego z ojcem albo z bratem który jako przeciwny rokoszowi w kraju idzie na tę wojnę – o tym bandycie nie wiedzą z pewnością czy zginął gdzie czy też dostał się na Zaporoże, bo jak wyszedł z kraju już jest lat 10. –

– Nie po wygolonej ordyńskiej czuprynie, ani po kryzysach napiętkach u butów, nie po kontuszu jałowicznym ma być poznawan prawdziwy szlachcic. (Starow.)

– burna sukmia (wspaniała, droga) – jedwabiów, aksamitów, złotogłowiów, tabinów lada u kogo teraz – mieszczanin i rzemieślnik bez sobolej czapki na ulicę ukazać się nie śmie, już za lisi kołpak wstydzić się, który pierwej w kożuchu z sztuka baranim chodził. Pierwej rzadkie kolebki na tańcuszkach zawieszone między szlachtą bywały, częściej z kozła z wojłokami których miasto poduszek używali, teraz bez pozłocistych karet, strojnie obitych koterych, jedwabiem i srebrem ozdobionych rydwanów nie tylko do sejmu ale i do obozu już jechać nie chcemy. (ib. a i woźnica na sztuka barani odziewa w ferezję aby przecie suknią czerwoną odróżnić go od luda pospolitego. – Draga ~~~~ [Karda] bezpiecznie chce ~~tako~~ mieć szaty nowym krojem, zawsze nową forą, opasanie, czapkę, tańcuch, kanak, wstęgi, manele nową robotą. –

„Których kacerstw ~~Ela~~ insze choć heretyckie krainy ścierpieć nie mogły, te się do królestwa polskiego jako pomyje do jakiej kałuży wszystkie spłynęły i wielkiśmy za dziś naszych zmaili co i po mahometańsku i po żydowsku wierzyli szlachtą koronną i z rodziców Katolików zrodziwszy się, tak Wiara bardzo pogwałcona.

„Co jeno weźmą za zboża, woły, konie, i tylne towary, to wszystko wydadzą na wina, petercymenty, matmazije, miody siedmiogrodzkie i tabakę cienszyną – Za Augusta w jednym tylko domu w Krak. wino szynkowano, a teraz wszędzie. Naonczas beczka węgierska powinna była mieć sto garcy a nie płacono jej na rynku nad 10 złt. kiedy było czterolatnie; kiedy beczka była mniejsza to ją wnet kazał rozsiekać Węgrzynowi na wozie, teraz beczce 60 garcy ledwo wiemy a płacimy 150 złt a lepsze po 300 i 400 ba i po 600, a nasi ojcowie po wojnach tak wielkich posagów nie dawali. A jak napoje ~~wino~~ fałszują! morawskie [prosty wino] przemieniają w tokajskie, sok w petercyment, piwo nawet hamburskie w matmaziję. – Non est vita, nisi ita.

– „w coż się obracają te wszystkie podatki poborów, szosów, czopowego, induktu, ewekty, ceł wodnych i pogranicznych?
– ten nigdy w kopę (pięciogdy) zamożysty nie będzie kto zbytkuje. – a żaden nie chce jechać [z domu się wychylić] bez pachołków, bez bławatów, bez rysiów, a na woźnikach koniecznie jednakich. – żeby tak u niego był kurch w domu jak u pana Urzędnika Ziemskiego –
„Żydkowie dobre pieniądze z Polski wyprówszy, miedź nam który u nas dosyć było, nawieźli, ortami szlązkiemi które teraz po trzy grosze idą, zarazili, i za nie wszystkie srebra stare i złote do Niemiec wywieźli"

– na zakład rycerskiej szkoły przeznaczony był fundus z Starostwa Murachowskiego (za Wład. IV) ale nie przyszło do skutku.

— „Zakonni panowie wołoszyscy na ubogie poddane nad słusznośći powodne pieniądze, serowe, ryż..., jorzdne, spasne, witanne, i to wiedzieć jako narwane, zakazali im pod wielkiemi winami w... nie pijać jeno w karczmach swoich co ze Dworu wydają — każdy gospodarz musiał brać co Niedziela Swięto garniec gorzałki dworskiej, do domów kazali panowie nosić, jeśli zaś który nie chciał tedy wyl... przed nim do izby na gnój a płacić zato musiał. (Staron. w Ref. ob. Porządz. 15.) pisał to ks. Jan Zybura, tak wcale złe trunki, luzę każdy.

— Stacya jest zgubą naszą, jeśli jej nie zniesiemy lub przynajmniej sposobu nie przepiszemy jakoby ją żołnierze wybierać mieli.. (wybierać stacyję!)

— „daj sobie pobór, daj Czopowe, daj połowicę dziesięciny osobno do poboru, daj kontrybucyję, dajże i stacyję, daj donatywę królowi, podejmuj go z Dworem gdy przejeżdża, wypraw też jaki poczet do obozu, daruj co na przód hetmanowi, Pułkownikowi i Towarzystwu na podkowy — A szlachcic siedzi sobie wolno, ani pobora daje, jeno ubodzy chłopkowie jego, ani Czopowego, ani stacyi, donatywy, kontrybucyi, ani króla nie podejmuje.

— „ani się może zwać domini vitae et necis ~~(słowem)~~ biednych chłopków jako się chlubicie.

— „Pamiętam gdy dwu Starostów niegdy sądzono o złodziejstwo, albo rozbój jawny. Jednego że dwu dzierżawców na moście wziąwszy, kazał ich potopić, pieniądze i klejnoty od nich pobrawszy. drugiego co o jarmark targowe gwałtem od kupców, prawa na to żadnego nie mając, wybierał w materyach, metmaryi, i t.d. bo za tym co wybierał dwaj sam poświtnych ze stem piechoty chodziły. takich chł... wch u nas in omnibus subselliis u nas pełno.

— Łapią sobie ludzi ladajakich wetami, pijaństwy, tańcy, cechlowaniem, utratami, upominkami, ...

— „pamiętam w młodości biesiady ludzi starych, młodzi z nimi w rząd nie zasiadali do półmiska, synowie albo powinni słowo po obiedzie zaraz wstawali i albo przed nimi stali, albo na dworze kamieniem ciskali, albo z łuku strzelali, albo na koniach się ćwiczyli. Osobliwie w domach Senatorskich na każde Swięto gonitwy z kopijami do pierścienia odprawowali; z ruszniec do celu strzelali; pasowali się, przez i płot wysoki o zakład skakali, i stąd bywali z nich Husarzy dobrzy.

— który się nierządem, pijaństwem i zbójstwem bawią.. po karczmach się zabijają —

— Sami gdańszczanie przywieźliby nam Korzenia, Matmarii, Cyny, Śledzi, i innych rzeczy. — abyśmy dobre ziarno przedając nie brali za nie plew miasto pieniędzy plew ladajakich, tych terazniejszych piątaków, szelągów, groszyków, bo potrójnych i półtoraków. Orty i talary tak Kopowe jak i Lewkowe którymi nas zarażają gdańszczanie a zaraz od brać nie chcą. — Orłów w talar sto pięć, teraz już osiem — w dukacie zł. siedem — niechby gorsze były srebrom jako aspry tureckie i dzięgi moskiewskie —

– jak dawniej bracia kochali się przykład ze Zbaraskich którzy dzielić się nie chcieli do śmierci –

– Teraz nie umie syn szlachecki konia osiodłać, nosi się we włosach u kawalkatora wozi się, ale kufla, kart, kostek, [illegible] dobrze świadomy – zginęła cnota żołnierska w Polsce, nie usłyszysz który kopiją pierścień tylko z gładka wziął, [illegible] arkusz papieru z ziemi albo magierkę; nie ujrzysz który z łuku ptaka w lot ubijał, albo kulę w kulę z rusz[nicy], nie przeskoczy przykopy albo płotu równemi nogami z [illegible], ani wsiędzie na koń siodła się nie tykając albo [illegible], ani się przesiędzie w biegu z konia na koń, ani też łuku wyciągnie stojąc na koniu. Ledwo trzy kieliszki [illegible] od stołu podniesie nie żeby umiał trzy kopije na groty wyjęwszy podnieść z ziemi. – Niemasz przeto teraz żołnie[rzy], węgrów, bohatyrów, tylko szynkarze, piekarze, przekupniowie – ten teraz najlepszy Rotmistrz który z towarzyszem [illegible] futra na chłopy u pługa – wszystko prawie co zamożniejsi kupcą, co jeno poddany ma w domu na przedaj [illegible] sobie do Dworu przynosić każą i za ladaco kupują a potem w miasteczkach na jarmarku drogo przedają – każdy [illegible] zysk sobie smakując raczej i pożytek niżeli poczciwe nic nie tory dla sławy dobrej, nie dla obrony ojczyzny, nie dla posza[nowania] przyjaciela.* – Kiedy lały w Polsce rola się bawić kmieca a kupiectwem mieszka nie była, szlachcic [illegible] rycerskie rzemiosło miał w ręku i wojnę ustawiczną. Nic to nie było i siedm lat bez przestanku mróz, zimno, gorąco, głód i inne trudy cierpiąc, walczyć, a to sobie za najbogatsze skarby poczytać kto się sławy dobił. A jeśli kiedy pokój nastąpił, nie już żołnierskie zabawy opuszczali ale jakoby jutro wsiadać zbroje z koniem pogoto[wiu] mieli, a w polu zawsze lud służebny jako szkołę rycerską młodym ludziom trzymali z której tedy siła mę[żów] czystych i walecznych wychodziło. Zarazem Polska z swemi prawami i z temi wolnościami urosła i granice swoje między dwojga morza szeroko rozciągnęła.

– Sromotna rzecz gdy sobie wspomnę na Pruską wojnę z Gustawem iż my Polacy dodając tak wiele chleba roz[illegible] narodom zamorskim i tyle tysięcy statków spuszczając do Gdańska, nie mieliśmy czem żołnierza na[illegible] w tak obfitej do tego prowincji wyżywić, iż musieli tysiącami mrzeć od głodu zaciągnięci cudzoziemcy. Przedając saletrę za granicę, sami prochów nie mieli; posyłając sztukami do Rygi i Królewca kupowali, [illegible] z Gdańska kupowali się pod Smoleńsk i na Ukrainę z prochami posyłali – a mając tyle stad [illegible] na Rusi, Wołyniu, Podolu i Ukrainie nie mieliśmy czem z Torunia pod Kwidzyn armaty zaprowadzić [illegible] furmanów z Gdańska zaciągnęliśmy – tr

– trzeba, aby wszędzie gotowano szable i kiścieńki hajduckie, zbroje, pancerze, szyszaki, misiurki, kopije, dardy, berdysze, strzelby i rohatyny – aby w każdym forcie dziesiątek piechoty, dwa koni, i para [illegible] z bębnem było –

– Tradycja była między ludem o familii [illegible] że panny zamieniały się w gołębie a kobiety [illegible] w ciemny nocne które służebnicom przepowiadały śmierć członków rodziny – była też tradycja Herburtach że zmieniali się po zgonie w ptaki.

(światowcy skarżyli się że drugo z niego zapłacił)

– Zygmunt III nosił pierścień który niegdyś nosiła S. Brygitta. Po śmierci króla tego dostał się on (podobno darem Zyg[munta]) do klasztoru SS. Brygitek pod Gdańskiem czy w samym Gdańsku. W tym klasztorze [illegible] do 80 zakonnic po większej części ze znaczniejszych familij.

— na zabawę często kazano u panów wyprowadzać młodego niedźwiadka, i bawiono się niem [illegible]. Opisuje to Ocerius w Iter polonicum.

— Szczyty, blizny i szramy na głowie były znakiem strasznego wojaka. sadzono się żeby całe oddziały z samych takich sporzbańców, było to więcéj jak dziś liczba szewronów — a niektóre były te blizny bo głowy były gołe. Kiedy taki wojak chciał komu zaimponować to tylko odejmował czapkę — Konfederatki [illegible] oj! tak kommenderował jeden swoim oddziałem Masiaw takie blizny i sztucznie sobie robić.

— Orzeszewski sławny pułkownik za Władysława IV i już za Zygmunta. — Pontus de la Garde wódz nieprzyjaciół mówił że się go więcéj bał jak całego wojska.

— w prezencie dawano sobie 17 koni jednéj maści. — przy wojsku bywały także wielbłądy — Posłowi francuskiemu darował Potocki dwa wielbłądy. Leszczyński 7 koni, Koniecpolski szablę bardzo bogatą.

— Zygmunt August grając raz w flussa, że mu przyszły dwa króle, powiedział że ma trzy, bo on sam trzeci i wziął grę.

— Wojciech Bardziński, dworzanin Aleksandra i Zygmunta I, nadzwyczajnéj siły. podnosił 6ciu ludzi w zbroi — także [illegible] zawieszony i za krzesło brany podnosił kolanami w górę konia na którym siedział — zostawił 4 córek i 9 synów —

— Dawniej wielki post zaczynał się w Polsce od niedzieli Starozapustnej; dopiero 1246 Jan Prandota Bisk. Krak. zaprowadził do [illegible] ten sam co otrzymał kanonizacyję S. Stanisława. — 21wszy Bisk. Krak.

— Biegański, jezuita był spowiednikiem Maryi Leszczyńskiéj Król. Fr. aż do jéj śmierci.

— Kapituła Warszawska przezywa się głową świętą S. Jana.

— Bieykowski Paweł, za Zyg. Aug. wzięty do niewoli mosk. gdy stawiony przed Kniazia usłyszał od niego grubijańskie słowa, odpowiedział tak hardo do wolności przyzwyczajony że Kniaź chciał go przebić oszczepem. Wydarł mu tę broń i przeciw niemu samemu wraz obrócił. Syn Kniazia ciął zaraz z boku Bło— w głowę, i zabili go w więzieniu.

— Karmelici osiedli najpierw ~~[illegible]~~ za wład. Jagiełły, przy Krakowie. z Czech.

— Za Zyg. Aug. ochmistrzem nad młodzią dworu był Jędrzej Bobola, Podkomorzy koronny. [illegible] często młodzież do wszystkich. Był to mąż tak poważnych cnót że nawet z obcych krajów brali go sobie ludzie sędzią w sprawach, świadczy Nies. — Wielkiéj pobożności i miany za świętego — żył lat 72 w panieństwie do śmierci. u.m. za Zyg. III. Skarga go wychwalał. Inny zaś Jędrzej Bobola, wnuk tamtego [illegible], jezuita zginął okrutną śmiercią od Kozaków 1657 w Janowie; [illegible] szyzmatyków, parobków, nosy i usta oberżnięto, skórę z rąk zdzierali — przy grobie jego cuda działy się, ciało się zachowało —

— W drugim i niesczęśliwym tak się zaczęła pieśń jakaś znajoma którą śpiewali polscy śpiewacy w Moskwie (podczas wjazdu Maryny Mni[szchówny])

— W bitwie z Prusami [illegible] Bogorya przeszyty w piersi dwoma strzałami [illegible] stanął. Bolesław Chrobry [illegible] go rannego, sam mu strzały wyciągnął, i zakład nadał, robiąc go włodycem —

— Jarosław Bogorya, 28my Arcyb. Gniezn. wielki fundownik kościołów, sto prawie lat żył, kazał ciało swoje przynieść do kaplicy w Gnieźnie nie drzwiami ale wybitą w murze dziurą, na okazanie sobie że nie bardzo prostą jawną drogą doszedł arcybiskupstwa. — za młodu był rektorem akademii Bonońskiéj —

— Agnieszka Brodowska, za Jana Kazim. gdy klasztory żeńskie nie chciały jéj przyjąć dla ostrej [illegible], zataiwszy płeć weszła do męskiego, ale po jakimś czasie odkryta do żeńskiego konwentu przeniesiona. Nies.

— Marcin Brzozowski z Gostyńskiego tak był silny że beczkę piwa brał i z nią skakał. — zwano Kaptur — zwykle nosił się ubogo — herbu Belina.

— Radziwiłł, kasztelan wileński, posiadał 12 Jezylków, między niemi doskonałe hebrajski — bardzo pobożny wielki pędził na pasiery kaliboskiej — Żył ze Zyg. Aug. i Stefanem. Ojciec Albrychta co był kanclerzem lit. pisał wiele dzieł pobożnych i Pamiętniki wydane przez Racz.go

— Albrycht Stanisław Radz. syn tego, wielki jałmużnik. Wydając z frencymeru żony panny ubogie za mąż, zwykł dawać 1000 Złt, wyprawę, 12 tuzin. srebr. i taniec u stołu. — Na jednym ze swych majątków, Jabłonnie, zrobił zapis 40,000 Złt. na wyposażanie corok 10ciu panien, 5 szlachcianek i 5 Mieszczanek. — Z młodzieńca na dworze swoim chowana lubił grywać w szachy i bawić się w uczone pytania. — Mieszkał w Ołyce. — Był z natury gniewliwy. gniew swój wspaniale nagradzał. —

— ~~Dnia~~ Przy elekcji Władysława IVo, X. Radziwiłł hetman lit. tak nowego króla imieniem województwa wileńskiego (bo obierano województwami) pozdrowił: Władysława ogłaszam Królem Polskim, życząc aby długo żył i panował. Niech będzie szczęśliwy jak Jagiełło, niech się tryumfami wsławi jak Krzywousty, niech będzie pobożny, łaskawy, jak Kazimierz, przyjazny i miły wszystkim jak Zygmunt I, który pomnożyciel praw i wolności jak Zygmunt August! „ Pamiętn. Radziw.

— Wład. IV. w pierwszym roku panowania zwiąwszy w niewolę pod Smoleńskiem całe wojsko mosk. Szeina do 20,000 liczące, gdzie sam nie miał nad 3,000, zrobił ślub ofiarować do Dominikanów w Smoleńsku lampę srebrną za 1000 Złt.

— Na weselu Władysława z Cecylią Austryaczką wydano 40,000 kur i kapłonów, 20,000 gęsi, kilkaset wołów.

— Wład. miał zwyczaj że dary jakie mu składali posłowie zagraniczni, między innymi Moskiewscy, oddawał im przy ich odjeździe dodając w prezencie od siebie tyle co te dary warte były. — Moskiewscy wiedząc o tem szalili się na kosztowne darunki.

— Kaplicę Gaffelerowską przy Kościele Panny Maryi w rynku Krakowskim odnowił swoim kosztem wybornym pędzlem ~~Chełmski~~ Chełmski, za ~~Wład~~ Zygm. III. ten sam który kollegium Nowodworskiemu akademii Krak. darował (swoją bibliotekę),

— ~~Ossoliński~~ Tyszna, Podskarbi ~~Litewski~~ Litewski za Wład. IVo tak był otyły że potrzebował 17 łokci sukna na kontusz, kiedy zwyczajnie dość jest sześciu.

— Sławny Jan Karol Chodkiewicz był z natury tak passyonat że w szkołach X. Lesiewski Jezuita uczył kazał mu [illegible], gdy wpadał w gniew. a jednak w gruncie był bardzo dobry.

— Na Żmudzi jeszcze za Zygm. Augusta nie mało było bałwochwalców.

— Księdzu co za swoje zdrowie wypił dwadzieścia kwart piwa (pisze Zyg. Aug. do Hozjusza) chciej dać jaką nową sukienkę.

— Za czasu Bony była niejaka Dorota z Słoty, żona Jana Dzierzgowskiego Kasztelana Czerskiego Starosty Warsz. sławna rozwiązłośnica — przyjaciółka Generała Arcyb. i wielka faworyta Bony, która jej portret miała w swoim pokoju.

— Oprócz Bogarodzico śpiewano także wojsko O Gospodzie uwielbiona O gloriosa Domina. jeszcze za Jana Kazimierza pod Beresteczkiem.

— Była pieśń o Witoldzie, podobno odnosząca się do bitwy Tannenbergskiej, której taki początek: Witold idzie po ul[icy], za nim niosą dwie szablicy.. (rozumie się ta ulica w obozie między wojskami, bo tak zwano)

— Jagiełło w bitwie pod Tannenbergiem miał pod sobą konia cisawego.

— Zygmunt III odwiedzając Arcyk.[a] Maxymiliana w Krasnymstawie kiedy go na wolność puszczał, dał [mu] kilka przeszło, między niemi karetę i w niéj 8 białych koni farbowanych żółto; oprócz go więcéj uciesz[ył]. 8[iu] Senatorami których kazał oswobodzić odprowadzić dla honoru aż do granicy.

— Batory przyjeżdżał wojewodów J. K. Chodkiewicza jeszcze dziecinnych latach, gdy go ten z innymi studentami wi[tał] przemową w Kollegium Wileńskim.

— Chodkiewicz szczególniejsze miał nabożeństwo do N. Panny, był bardzo pobożny, co sobota spowiadał się i komun[ikował] w dzień bitwy zawsze się dyscyplinował dla uproszenia łaski Boskiej, Pieśń Bogarodzica zawsze przed bitwą kazał śpiew[ać]. Wiele kościołów pofundował, jako w Szkłowie, Dorpacie, Wyssy, Rydze, fundował też w Kretyndze Bernardy[nów] w Bychowie Karmelitów regularnych, w Krosnach Jezuitów; do Rzymu i Loretu bogate ofiary wyprawiał, większe kościołom dawał zapisy; był w ordynacyi tak wielkich fundowników jak Piotr Dunin; — jałmużnik wielki, ... wszak w powiedzeniu dla biednych wozili za nim, osobny ze żoną i synem. — ściśle przestrzegał obyczajów, z ... kobiety wypędzał z obozu, mówią nawet że niepoprawione kazał topić. —

— Chodk. za młodu wielki był choleryk, X. Lesiewski S. J. Professor jego, w [zapiskach] gniew jego [ha]mował wszystkiemu zaniedbywał.

— Była tradycyja iż przed bitwą Kircholmską polecał się wojskowi Chod[kiewicz]a S. Stan. Kostka na niebie, wojsk[o] jego błogosławiąc. —

— Chod. ożenił się drugi raz, ale po ... zaraz na rozkaz Króla ruszył pod Chocim, żonę zostawiając panną. [Z pierw]széj żony, Mieleckiej, miał syna, lecz ten umarł w 16 roku. druga żona Ostrogska.

— Wiadomo że u nas nie było żadnych orderów, oraszem jednak królowie zdejmując z siebie pierścień lub taki inny order, czyniąc z tego dar i tym sposobem zasługę nagradzali. tak np. Wojciech Lichanowiecki Oboźny Litewski; mąż wojenny, dostał od Kazim[ierza] łańcuch złoty, który król z piersi swoich zdjąwszy na niego włożył.

— Za Włod. Jag. żył Stanisław Ciołek o którego wielkiéj sile dziwne rzeczy piszą historycy Długosz, Kromer i [inni], tak iż np. kłodę którą 20[tu] ludzi ledwo z jednéj strony podnieść mogli; on sam z drugiéj podnosił. dwie podkow[y] razem łamał. w Krakowie u Panny Maryi dzwon wielki wniósł na wieżę; 12e niedźwiedzi razem za konec ogona w dziedziniec wciągał.

— Kromer otrzymał na Sejmie Warszawskim publiczne od RP[tej] podziękowanie za napisanie historyi. Stefan Król z Kromera go podwyższył, a wprzód Zyg. Aug. nobilitował, nadając mu [herb] z laurową koroną. — Tyle umieli uczonych nagradzać.

— Jak wielkie posiadłości niekiedy miewali dobra, dowód iż Zyg[mun]t. 1[szy] jadąc od Czerwina do Lublina jako z Czerwińska z Ojcem i wieczerzę w dobrach swoich podejmował. — Z familii Czarnk. żaden nigdy nie był heretykiem, co pod względem, o żadnéj wielkiéj familii u nas nie można powiedzieć!

Kaptur — zwykle nosił się ubogo — torba Oleina.

— Łukasz Dąbski, Kanonik Krak. (zmarły za Jana Kaz.) fundował w katedrze Krak. na wieczne czasy we wszystkie piątki przez S. o Najśw. Sakramencie. — żył lat 90. — wydał Życie S. Filipa Neryusza z włoskiego — fundator ~~probo~~ zagorzany.

— Ciotka rodzona Króla Jana, Dorota Daniłowiczówna, była ksienią Benedyktynek we Lwowie, gdzie 47 lat rządziła.

— Mikołaj Daniłowicz, Podskarbi W. Kor. (zmarły za Jana Kaz.) fundator pobożny, mąż świątobliwy — Miał zwyczaj we wielki piątek boso wszystkie kościoły obchodził, a żeby ukryć się przed ludźmi ubierał się w kapę — Ze wszystkich dochodów 10ty grosz oddawał na jałmużnę — Obraz w Częstochowie bogato przybrał — Ubogiej szlachty synów po szkołach utrzymywał — W drodze miał z sobą zawsze różne sprzęty kościelne, jako puszki na Przen. Sakrament, i te ubogim kościołom darowywał — Wiele zrobił fundacyj, między innemi dzwon wielki do kościoła Pan. Mar. w Jarosławiu.

— Tenże swoim kosztem sprawił solenne z wielką pompą exekwije Zygmuntowi III. [illegible], godny kraju wolnego i bogobojnego. ~~Jan Kazim. trzymał Denhoffa Jana Kaz.a który był potem Kardynał.~~

— Królowie nasi trzymali często do chrztu dzieci po domach szlachty. August II był chrzestnym ojcem Domasławskich, których synowi dał nawet imię Augustyna — Jan Kaz. trzymał Denhoffa (ob. zaraz niżej) —

— Ród Piastów długo się ~~za~~ utrzymywał, za Władysł. IV. Gerard Denhoff Wojew. Pomorski ożenił się z Sybillą Piastówną, byłato wnuczka Joachima Elektora Brandeburskiego. Szlachta zwała ją Piastówną;

— Jan Kazim. Denhoff, Kardynał, zawiózł Papieżowi Innocentemu od Króla chorągiew najpiękniejszą turecką zdobytą pod Wiedniem, aby na Watykanie na pamiątkę zawieszona była — ten sam wytłumaczył Viam Perfectionis S. Franciszka Salezego.

— Krzysztof Dorohostajski, Marszałek Wielki Litewski, który przy zdobyciu Smoleńska za Zyg. III pierwszy z chorągwią na mury wpadł, Starosta Łochwicki, miał za sobą Radziwiłłównę, wydał dzieło o Koniach. Liber Baronatus od Cesarza zrobiony.

— Kasper Drużbicki, Jezuita, za Wazów, wielkiej świątobliwości i odbierający osobne od Boga łaski, wielki też kaznodzieja. Jan Kazim. chciał go mieć kaznodzieją nadwornym, lecz odmówił zasłaniając się starością. — między szczególniejszymi jego nabożeństwami jest ~~to~~ co miesiąc odbywał ~~[illegible]~~ dyscyplinę za Króla Polskiego — Wielki czciciel Najśw. Panny, zebrał takich 365 tytułów dostojnych i codzień jeden z nich rozważał —

— W Kościele Drzewickich w Sandom. chowano niegdyś i czczono Głowę S. Jana Chrzciciela, z Rzymu od jednego Bisk.a Drzewickiego uproszoną; święty ten depozyt przepadł w czasie wojen za Jana Kaz.a.

— Maciej Drzewicki, kanclerz za Albrychta, Alexandra i Zygm. I, wpadł w podejrzenie po śmierci Albrychta o naruszenie skarbca królewskiego, który miał pod swym dozorem, i Fryderyk Królewicz, Bisk. Krak. do więzienia go zaraz wtrącił. Uwolniła się potem jego niewinność, uczczony infułą Przemyską, potem Kujawską, w końcu Arcybisk. Gnieźn. — mąż uczony i prawy, na Kongres Wiedeński jeździł z Zygm. I.

— Przy koronacyi Zygm. Aug.a był spór między Bisk. Poznańskim a Kujawskim kto będzie koronował, bo obaj rościli sobie prawo. Łaski Arcyb. Gn. rozstrzygnął za Kujawskim, którym był wówczas Drzewicki. Tenże Drzew. zostawszy Arcyb.

Gniezn. przyszedł potem ...... prawo koronowania Bis.com Kujawskim. 1532.

— Proboszcz Kujawski, Maciej Drzewicki, zrobił dar Katedrze Kujawskiej ze statui S. Wojciecha srebrnej postaw... (żył za ostatnich Jag.)

— Piotr Dunin, sławny fundownik kościołów, tak na potomstwie swojem był pobłogosławiony, że ile przybytków boskich postawił, tyle prawie posnuło od niego familij —

— Królowa nasza słuty bardzo w honor. nie tylko siostrzeńca Jadwigi odrzeczeni mając pod taraz, lecz Krzyszt... żonę Włod.a Krzywonst.o za żart jakiego się przeciw jej wierności małżeńskiej dopuścił pod jej wyrokiem sławny Dunin, pan Dobiesza, którego mianił jej gachem, ony na dał a ustąpić i język urzniął: potem Bóg cudownie wzrok mu i oczy przywrócił, o czem był obraz w kościele starego Skrzynna.

— W licznym rodzie Duninów mówi Paprocki że każdy co rok złoty jeden dawał, z czego się robiła skarbonka spółka, na przypadki gwałtownej jakiej straty któregokolwiek z familijów Duninowych. — Niektóre ... familij Kreszotkami zwano że pieniędzy u nich mierzono na rzeszota.

— Zygmunt Działyński, Wojew. Kalis., dał wielką blachę srebrną do Częstochowy (za Michała Wiśn.) którą rzeźbiarz obraz cudowny Matki Bosk. na niej te wiersze: Dzieciątko, Częstochowskiej Matki Góry / Jakoś równie na Matkę tak w syny jak w córy / Wszystek mój domek ciebie swą dziedziczką głosi / go Syn Twój i z Ojcem w swej opiece nosi.

— Gdy Jerzy Dzieduszycki był posłem od Augusta II z powinszowaniem do Papieża, Papież darował mu wyjmienie do Kościoła S. Benedykta.

— W czasie Stan.a Orzechowskiego wiele się znalazło księży co poszli jego śladem, razem byli pozwani przed sąd ... kup: Orzechowski, Jan Łaski, Krzysztof Ostroróg, Stanisław Latalski. — Dzierzgowski Arcyb. Gn. który koronował Barbarę, postanowił 4.ch inkwizytorów w dyecezji, ale to nie prawie nie znaczyło —

— Farensbach, familija w Inflantach wielka. Jerzy Wojew.a Infl.e sławny czasu swego wojownik za Batorego: Zyg.a III Zamojski, Żółkiewski, Chodkiewicz wiele go cenili — był przy Zygm.e w Szwecii gdy król ten jeździł tam po swoje prawo ... szarbackowi dał główne dowództwo — Zamojski utożył mu nagrobek. —

— Piotr Firlej Kaszt. Chełmski za Zygmuntów Jagiełłów, 20 kościołów w dobrach swoich fundował — (jownik i jałmużnik.)

— Henryk Firlej Arcyb. Gniezn. trzymał go do chrztu w Krak. król Henryk. — wcześnie grób sobie wystawił i trumnę ołowianą wszędzie z sobą woził, do śmierci się gotując — w katedrze Gniezn. statuę S. Barnaby ze srebra, i bardzo bogatą ze złota i pereł infułę darował — w Kollegiacie Łowickiej ołtarz marmurowy postawił i umieścił znaczne ... wiję, jako całe ciało S. Wiktoryi Panny z Rzymu w Łowiczu i Pułtusku fundował Bonifratrów — fundował ...

— Panowie często dla służby krajowej największe nieśli ofiary, np. Firlej Jan Podskarb. za Zyg.a III żeby wypłacić ... skarb który groziło buntem wszystkie dobra swoje zastawił — fidelissimus Ærarii prefectus zwano go —

— Garwaski, Kanonik Krak. fundownik miłosierny — zrobił fundusz na 30 ubogich studentów szlach. w Krak. — ... na Kanonię ... na Zamku Krak. — w Krak. wystawił kościół SS. Piotra i Pawła. um. za Wład. IV.

Kaptur — zwykle nosił się ubogo — torba Bełina.

— Piotr Gembicki Bisk. Krak. + 1657. — fundowník. Kościoł katedralny Krak. miedzianą blachą pokrył, ołtarz W. wystawił, i relikwijami SS. w trumienkach srebrnych, także statuami SS. srebrnemi ~~ozdobił~~ wzbogacił — S. Stanisławowi B. trumnę srebrną sprawił, bo dawniejszą srebrną co była od Zyg.^a III zabrali Szwedzi — wiele kościołów i kaplic wzbogacał od fundowania — testamentem 10,000 na konta kanonizacji Jana Kant.^o a drugie 10,000 na fundacyję aby za duszę Władysława IV. Krzyża się odbywała — mnóstwo miłosiernych ofiar robił, ~~także~~ każdego czasu na edukacyję ubogiéj młodzież, na wsparcie ubogich, etc. — miał talent wymowy, ~~ale~~ który go czynił niezmiernie bogaczem.

— Jan Gembicki B. Kujawski, Kaźmiérzowi Sarbiewskiemu doktorski laur solennie od Wład.^a IV. oddawał, będąc naówczas regentem Kancellaryi koronnéj

— Posagi dawne. w r. 1440 Panna Giebułtowska (wielka bardzo familija) urodzona ze Zborowskich miała posag kilkudziesięciu grzywien groszy praskich, 12 łokci sukna, i kożuch rysiowy.

— Jan Gniński Podkanclerzy Kor. jeżdżąc z posłami do Francyi po Ludwikę Maryję Gonzagę żonę Wład.^a — na pierwsze ~~wjechał do~~ w Paryżu przed królową stawał, koń pod nim upadł na kolana witając przyszłą królowę.

— Familija była Kosałów, później przezwali się Gnińskiemi — Gostawscy zwali się wprzód Kiełbasami. — Racibor comes Ziemowita I. że lubił jarzynę bardzo, przezwany był Jarzyna skąd familija Jarzynów.

— Gołębiowski Michał Jezuita, kaznodzieja gorliwy, umarł na ambonie śród kazania 1667 — większe to teraz który był kaznodzieją za Jana III. ten ostatni miał imię Chryzostom i był niezrównanie sławniejszy.

— Gorkowie w ostatniem swojem pokoleniu byli heretykami i bardzo zacietemi. ostatni Górka Stanisław Wojewoda Poznański + 1592. on czy jeden z jego braci zabrawszy z kościoła Szamotulskiego z ołtarza ~~wszystkie~~ srebra wrobił z nich dla obróci wielkiemu brytanowi na którego kieliszki: inne naczynia kościelne wyrzucał kazał — Pałac Górków w Poznaniu w którym przez lat 30 był zbór heretycki, miasto zakupiwszy po śmierci tego Stanisława kupiło i darował go Pannom Benedyktynkom na klasztor — skądinąd tenże Stanisław był człowiek światły i wspaniały, literarum ac literatorum liberalis mecenas — Górkowie nie tylko w Wielk. Polsce ale i na Rusi obszerne mieli dobra.

— Niektóre nasze narodowe dzielnice, aż na kilkanaście herbów. np. Gorskich było 15 osobnych domów.

— Z Gorayskich Dorota Mińska, 2° voto Barzyna wojew.^na Krak. wielkiéj świątobliwości + 1613. w domu swoim wychowywała mnóstwo panien. były tam i ubogie i bogate. np. dwie Zebrzydowny wojewodzianki Krak. — ~~tyż~~ chciała służyć Bogu i narodowi. — godna rzeczywistéj — fundatorka miłosierna. umarła w Krak. pochow.^a w Kość. S. Barbary. Z pannami swojemi codzień odmawiała Litaniję — usługiwała po kościołach — zakonnikom jeść gotowała, etc.

— R.) Gosiewski Wincenty. podskarbi Lit. i hetman polny.

— Z Gostomskich Elżbieta Lacza Sieniawska, niewiasta ewangeliczna, przyjaciółka Skargi, za którego poradą męża swego ~~któ~~ (był Marsz. W. Kor.) wprzód Podczaszy Kor. Kościołowi powróciła. wielka fundatorka — Jezuitów we Lwowie, Benedyktynek w Sandom. gdzie ostatnich SS. ciała całe złożyła w kościele — na Boże Narodzenie i na Wielkanoc traktowała u siebie po 200 ubogich — sierot pacierza uczyła około 100. — + 1624 żyła lat 50.

— R.) Gostomski Jan Kaszt. Rawski. brat jego Jakób przez trzy lata od ojca więziony że został katolikiem —

— Grochowski Achacy Kanonik Krak. sekretarz królewski za Zyg.^a III umarł w Rzymie, gdzie jeździł od króla, głowę Stan. Kostki, którą za Kościołowi Jezuit. S. Piotra w Krak. dostał. — potém B. Łuck. był brat Poety arcyb. Lwowsk.

— Grodzicki, Paweł sławny za Wład.^o IV. artyllerzysta, zakładał arsenały w Krak. Warszawie i Lwowie — po jego śmierci i na jego miejsce nastąpił brat jego Krzysztof — obadwa uczyli się w Belgii kunsztu [illegible].

— Jan Grot B. Krak. za Wład. Jagiełły i Kazim.^a Jag. + 1347, uprosił w Rzymie że ma paliusz nosić [illegible] większy w liczbie Krakowa był arcybiskupstwem. S. Stanisław po pokorze tytuł zaniedbał. — fundował kościoły

— Chwatkowski in Singularibus ciekawe anekdoty narodowe. np. za Zyg.^a Aug.^a pewien Herburt wojując [illegible] od jednego przebity był z konia i już spadał gdy w tym momencie dostał raz silny z drugiej strony że na siodło wrócił, koń tymczasem leciał i uniósł go całego.

— Ojciec Kard.^a Hozyusza Ulryk za Zyg.^a I Rządca miasta Wilna, bardzo [illegible] — założył [illegible] tak także, i klasztor Dominikanów — wiadomo że Kardynał stawił w Rzymie Kościół S. Stanisława i szpital dla pielgrzymów polskich — Kardynał nie miał daru mówienia i prędko przestał kazać, tylko pisał kazania drugim, sam nie mówił — gdy przyjechał w Trydencie, pisał do swego Kanclerza Ocieskiego aby wyjednał nabożne pozwolenie — dla Polski jedzenia z nabiałem w dni postne, ale Hozyusz nie chciał —

— za Jana Kaz. trzynastu Hetmanów we różnych godnościach poległo.

— Dzikowski jadąc służąc długo w wojsku X.^a Burgundzkiego dostał od niego w podarunku głowę S. [illegible] miasta Króla Burg. którą z sobą do Polski przywiózł i złożył w Królewie dziedzictwie swojem gdzie kościół fundował.

— Stan. Jabłonowski hetm. w. Kor. bardzo pobożny, korony do N. Panny codzień ofiarował, szczególnie [illegible] ile mogąc od jej tarczy zawsze był wyglądał, obrazy Jej cudowne nawiedzał — [illegible] poległych swoich żołnierzy dusze na Mszę Św. — fundował pobożny. Dominikanów we Lwowie, Bernard.^ów w Zbaraż[illegible] dobrach swoich, Jezuitów we Lwowie. + 1702.

— z Jarzynów ciągali Leonard był dworzaninem u Króla Francuz.^o Henryka, który tak go szacował iż mu syna swego Henryka III po zgonie króla polsk. dał pod kierunek — wróciwszy z Francji był Kanclerzem Gnieźn. — do śmierci brał pensję z dworu francuz.^o —

— Jan Jordan w zapalczywej biesiady przybrany przesłoszył w Wieliczce słupkę solną, było to przy od[illegible] za zdrowie Króla Alexandra, za co król zrobił go żupnikiem Bocheńskim i Wielickim.

— Król Michał po swojej elekcji ofiarował do Ołtarza Matki B. w Częstochowie serce ze złota, w którym była modlitwa ręką nowego króla napisana.

— Bastław, brat rodzony Chrobrego był u S. Romualda kamedułą;

— Kameduli byli u nas 1010 r. zaraz po Benedyktynach.

— Pierwszą szkołę w Polsce założył za Chrobrego w Smogorzewie B.^p Smogorzewski Urban.

— Kazimierz W. założył 1364 akademiji prawa pod Krakowem we wsi Bawół, ośmiu professorów z zagranicy wziął, fundusz na żupach zapewnił. ale tę akademiją wkrótce upadła.

na katedrę(?) [illegible] na Zamku Krak. — w Krak. wystawił kościół S. Piotra i Pawła. um. za Wład. IV.

Kaptur — zwykle nosił się ubogo — herbu Belina.

— Kościół sławny S. Szczepana w Wiedniu stawiał Krakowianin w XII w. Oktawian Wolcner.
— Były w Polsce pieniądze z wizerunkiem S. Wojciecha i z napisem Sanctus Woceikus.
— S. Wojciech jest Patronem Wielkopolski i Patronem wojska polskiego.
— Doktor Kazimierza W. Henryk z Kolonii w ostatniej jego chorobie pozwolił mu w gorączce najeść się orzechów (i tem go zabił).
— Apteki były już w Krakowie za Kaz. W.
— R. 1348 mors ~~nigra~~ nigra wielką potęgę ludzi w Polsce sprzątnęła, przypisywano to Żydom że dawali truciznę w napojach i wyrżnęli ich za to. — Tatarowie ~~z~~ mieli ~~napoje~~ zatruwać studnie, ale i to prawie bajka.
— Zbigniew Oleśnicki B.K. i Kardynał zapisał testamentem 12,000 złp. na rozdanie między literatów ubogich. Wykonawcą to Jan Długosz dziejopis exekutor jego testamentu, który ten był wychowankiem Biskupa.
— Dawnych czasów nie było zwyczaju mówić mowy na pogrzebach, było w tem więcej niż dziś skromności i zakonnictwa. tak np. po śmierci Zbign. Oleś. B.K. Długosz nie najmniejszego sposobu wychwalenia zmarłego, dla którego i osobiście miał wdzięczność, wydał o nim listy pochwalne.
— Rodzice tego Długosza dali dziesięciu synom ~~imię~~ Jan, w przekonaniu że S. Jan uchowa ich przynajmniej przy życiu. drugi i trzeci syn którym dali inne imiona, umarli prędko, a najpierwszy Jan ~~...~~ dowód że więc potem wszystkim synom dawali imię Jan.
— Było zwyczajem poświęcać jakie ołtarze w kościele służbie jakiejś osoby lub całej jakiej rodziny. np. Bisk. Krak. ~~...~~ Piotr ~~...~~ zaliczone prawo patronatu nad Ołtarzem SS. Gerwaz. i Protazego w katedrze Długoszowi dziejopisowi i jego rodzinie.
— Za Kaz. Jagieł. był sławny doktor w Krakowie Jan Stańko.
— Król ten cenił ludzi uczonych. Długosza syn którego zrobił nauczycielem synów, choć go był ostrzegano poprzednio nie lubił i nawet wygnał, rozumiejąc że miał w nim złego do tego podżegacza. w chorobie Długosza często go sam odwiedzał.
— Długosz, który robił wiele fundacji pobożnych, bożnicę Żydowską przerobił ~~na klasztor~~ na kościół i warsztat, karawasy rzucali tę która była w środku.
— Tę część Krakowa gdzie kościół S. Floryana, zwano za Długosza Florencja.
— Hetman Kalinowski ranny w głowę i wzięty do niewoli pod Korsuniem, po trzech latach uwolniony buławę swoją drogiemi kamieniami wysadzaną zawiesił w ofierze przy Obrazie N.P. w Częstochowie.
— Kalińscy byli znaczną rodziną ~~w~~ w Warszawie, przez ostatnie położenie ~~...~~ syn po ojcu był wójtem warszawskim. świadczyły to nagrobki w Farze. Byli szlachtą.
— Piekarski miał majątek w Sandomierskiem Bajankowice, ten skonfiskowany i darował go Zygmunt niejakiemu Kalińskiemu, który go pierwszy z tenami podniósł. Musiał król być winien życie temu Kalińskiemu ~~tego~~ tak szczodrze nagrodził, dał mu także Kaźmierską stołę, znaczną summę pieniędzy. Były wojska, rozstawał w niewoli moskiewskiej. familia z Serdon.
— Przy nobilitowaniu się w Polsce rzadko familie szlacheckie uważały jako dar dla Rzeczypospolitej; najczęściej jakie ludzie zasłużone na raz jeden albo na więcej znacznie swojej i potomków.
— Gdy Zygm. I jechał na kongres Wied. WiceRegem zrobił Mikoł. Kamienieckiego Hetmana, który na tejże godzinie umarł.

— Kasper Kurlicki co pod Obertynem przeciw Matyasiowi ... syna ... utracił syna, wyniósł siedzenie szycie ...

bijał — Jan Karnkowski B. Kujawski, którego Zygmunt w różnych legacyjach używał, polecał się młodszy.

— Stan. Karnkowski Arcyb. Gn. — synowiec tamtego, fundował Seminaryum na 24 kleryków. — ten ... jak ... ptakał — ... witał ... Henryka gdy wjeżdżał do Polski; on koronował Stefana i Anna, ... Zyg. i Annę Austryaczkę — podczas dość ... wszędzie — umarł bardzo stary, ... fundator ... Arcy ... wystawił mu swoim kosztem marmurowy nagrobek w Kaliszu i ... za jego duszę ...

— po śmierci pokoił i wziął ... Karnkowskie.

— Sebastyan Karśnicki, Chorąży Łęczycki, za Zyg. III. wielkiej siły, ... potrzebną ... za ... chorągiewny. Syn jego Stanisław Karnkowski Gn. i ... wyrównał w sile ojcu.

— Krystya albo Chrześcijan.

— Za Wład. IV około półtora prawie Dorota Kalska, dziewica Norbertanek w Zwierzyńcu przeszło 50. do śmierci zdrowa i rozumu wielkiego, pobożna bardzo — wystawiła w Zw. kościół S. Doroty, wszystkim ...

— R. 1667. Barbara Kawecka, rozdawszy wszystko na ubogich, żebrała i jeszcze z otrzymanej jałmużny ... więcej 12 ubogich — przez dzień upadało 300 razy na twarz ... i na cześć Boga ... była ... Karnkowskiego — żyła 92 lat, pochowana w Toruniu — usługiwała ... sama nie ... się ... Kiewicz ... była ... pana.

— Za Zyg. I. Henryk Karczowski będąc w niewoli Tur. po 20tu latach przybył do kraju ... z Turczynki swoim panem, i żyli w bełzie ... w wielkiej przyjaźni.

— Godność Stolnika Koronnego nastała dopiero za Wład. IV. Pierwszym Stolnikiem był

— Karnkowski Hetman za Wład.a IV. bułanę swoją przy Obrazie N.P. w Częstoch. zawiesił, wielkie ...

— Ostatnia z Karnkowskich (Helena) była dziewicą w Wszystkich Św. ... dobre ... familii, w Boge...

— Siostra tej dziewicy Marya Anna z Karnkowskich Jabłonowska, wielkiej (dzieci nie miały), wielkiej świątobliwości Obraz pobożnych matron polskich, ob. Nies. pod Karn. — bardzo pracowała nad Unią; obrazy S. Józefa malowała ... i rozsyłała ... um. 1687 młodo bo w 44 roku.

— Turnieje na weselu Jana Zamojskiego w Krak. nie były rzadkie, między innymi Stefan Karśnicki ... (ranny pod ... i Topatko.

— Na miejscu gdzie był zabity S. Józafat fundował Adam Fr. Kisiel monaster ... Witebsk ...

— Do Litwy Aryanów wprowadził pierwszy dom Kiszków.

— Achacy Kmita napisał w połowie XVII w. Lamant Żydów wygnanych z Bochni; kędy ich ... srzekania opisał.

— Upór Witolda — ... u niego niejaki Kobielski Szlachcic, temu Książe ... wyliczyć dawać ... Gr. Krak. ... ojca jego Julianna ... przydał znów sto, i tak kilkakroć ... przebywał ... do wojny ... z Kobieldskiem w tej grze.

— Podejrzliwy Wł. Jagiełło (który) posądzał wszystkie swoje żony, obwiniał o związek z Anną niejakiego Jakóba ... był ... na Kasztelanię ... na Zamku Krak. — w Krak. wystawił kościół S. Piotra i Pawła. um. za Wład. IV.

Kaptur — zwykle nosił się ubogo — herbu Ostoja.

— Była zwyczajem zawieszać w kościele nad nagrobkiem męża wojennego chorągiew z jego herbem — taka chorągiew ciągle była utrzymywana — dziś nie pamiętam inną gdzie widział takiej, podobno w Krzemienicu.

— Pierwszy ochmistrzem Wład^a^ IV. uczynił Zygmunt Mikoł^a^ Kotarskowskiego, Kasztel. Kozyniskiego jemu krotkiej dał w opiekę gdy wybrał się do Szwecyi.

— Piotrowianowi którego S. Stan. wskrzesił, Szymon Kotuski Proboszcz Gn. wystawił marmurowy nagrobek za Wład. IV. ale niewiem gdzie.

— Z. Komorowska Wielopolska Kancl. kor. ~~ale Wiel. Koron~~ w połowie 17° w. pani pobożna — wspominają się tego ze nie chciała w rzeczy ześć chodzić w sali której materya haftowana w wiencu bardzo pięknie haftowane — ze skrupuł że taki zbytek grzechem.

— S. Kazimierz Królewicz umarł na ręku Jana Konarskiego, którego bardzo lubił — ten Konarski był potem przy osobie Królewicza Zygmunta i dobrami jego zarządzał — potem po śmierci Fryderyka został Bisk. Krak. mąż pobożny

— Zyg. August chadzał (w kabacie niemieckim czarnym) w birecie czarnym, binda złota ~~czarna~~ łańcuch złoty przez ramię na bok, na końcu u niego wisiała tabliczka z osobą, szpada u pasa — Inny kontrafekt Polaka z tych czasów: po niemiecku w czarnych sukniach, w rysim płaszczu, łańcuch przez niego, szpada u boku i binda złota na czapce. (za Stef. Zyg. III)

— Kongregacyję S. Philippi Neri pierwszy do Polski sprowadził i fundował w Gostyniu Konarzewski za Jana Kazim.

— Jan Koniecpolski wielki Kancl. kor. gdy jeszcze był dworzaninem Wład^a^ Jag. posądzony był od podejrzliwego króla o miłości z królową i pod karą oddalony z kraju (1427 r.) — potem go król przywołał przekonawszy się że niewinien.

— Stanisł. Koniecpolski W. Hetm. kor. Kasztelan Krak. za Zyg. III i Wład^a^ potem pod Cecorą dostał się w niewolę, jako się może, uwolniony z niewoli, Pan St. wprzód udany niż wyjawi — głównie się zajmował fundacyi zakonu Niepokal. Poczęcia przez Wład.^a^ a był pobożny bardzo — kościół S. Stanisława w Koniecpolu wystawił wspaniały — Brody ufortyfikował, Akademiję tamże założył, wielkiej Profesorów z Krakowskiej sprowadziwszy. — Syn jego Alexander był od Cesarza Austr. mianowany księciem.

— Jerzy Konopacki Starosta Kitowski przez 30 lat żył w trumnie w której się karał i pokutował — chciał tym sposobem nie zapominać nigdy o śmierci, bardzo pobożny. (za Zyg. III.)

— Był zwyczaj przypuszczania przyjaciela do swego herbu, choć niekiedy był i mniej zacny. np. Grzegorz XIII Papież przypuścił do swego herbu Boncompagnów Jana Konopackiego który mu się z nauki i przymiotów bardzo podobał (Z. III).

Jan Konop. był później Bisk. Warmiński. Bardzo dobroczynny, w dostatku miał zwyczaj brać do ręki instrument muzyczny, aby nie pisząc jak. — Po śmierci został po nim jeden tylko dukat całego majątku, taki był jałmużnik.

— Sandek Karab, rektor Akad. Krak. i Kanonik Gn. wielkiej świątobliwości, po bitwie Chojnickiej mając widzenie objawione że jeszcze kara za grzechy królestwu, szedł boso do Kazim. Jag. który wtenczas był w Brześciu (zapewne Kujawsk.) i strofował go o niedobre życie. Takiego tylko rektorowie.

— Ormianie malowali na tarczach swoich psa żółtego, bo i teraz żyjącego po kościołach swoich stawiają na pamiątkę że ich w pustyni pewnej błądzących pies wyprowadził — ~~Osiris~~ Familija Moszkorzowskich wzięła w herbie psa na symbol wierności — S. Ambroży pisze że w Antyochii pies stawszy nad trupem swego pana wykrył złego, bo zbiegła się kupa ludzi i w niej zabójca, pies go poznał i zbrodniarz się wydała. — Niesiecki pisze że za jego czasu pewna niewiasta wypadłszy z czółna na Wiśle tonęła, pies jej aż trzy razy za nią się zanurzał i w końcu za warkocz wyciągnął i uratował.

— Bohater X[ią]żę Korecki, uparty schizmatyk, ale walecznie wojował za pierwszych Zygmuntów, umierając darował Królowi Zyg. Aug. konia swego wojennego i tak. syn jego przyszedł do Unii.

— ~~Umiak~~ Ostaszo Kasztel. Wol. umierając kazał sobie sprowadzić dyaków, tak lubił ich śpiew. Ci rozumiejąc X[ią]że chciał do schizmy wrócić przyszli z wielką processiją.

— Oratorem swoim na Elekcyi Władysław IV uczynił Mikoł. Korycińskiego. bywał on Marszałkiem na sejmikach Proszowickich, i całe wojew. na radzie jego polegało. fundował on wraz z bracią swą kaplicę S. Ignacego Lojoli przy kościele S. Stefana w Krak. wielkim nakładem, teraz ojcowie restaurowali — mają wielkiej wziętości.

— Jeden Koryciński ~~...~~ od Klemensa X Pap. posłem wysłany do Michała Korybuta oddawał mu miecz poświęcony (i róże złotą).

— Ochmistrzem Augusta III podczas podróży za granicą był Jan Kos Wojew. Chełmiński. On głównie się przyczynił że Królewicz nie wpadł w herezyją ale wychował się w wierze ojca.

— Zyg. I. w młodości miał ~~...~~ za metresę Katarzynę Telniczównę Ślęzaczkę. (pisze Kiel. młodszym będąc nim może już był żonaty, miał swoje nie według prawa Bożego zakochanie). Gdy z tą Katarzyną ożenił się Jędrzej Kościelecki Kasztel. Wojnicki, dwaj jego bracia, także Senatorowie, gdy wchodził do Senatu powstali i wyszli, nie chcąc z tym zasiadać który dom ich skaził. Jeden z zmartwienia umarł prędko. jest o tem i w Górnickim.

— Po Górkach majątek spadł na Czarnkowskich, co ~~...~~ Stef. Bat. — W Pałacu Górków w Pozn. przez 30 lat był zbór. Protestanci chcieli go potem zabrać, ale Czarnkowscy się nie zgodzili —

— Mikoł. Rej miał za sobą Kościeniównę, siostrzenicę Boryszewskiego, Arcyb. Gn.

— Na weselu Zyg. Aug.[a] z Katarzyną Austr. Jan Kostka późniéj Wojew. Sandom. gonitwy wyrwawszy, kopią w ramię przez kabat ugodził Stani[sław]a Ostroroga. —

— Tego Kostkę po wyjeździe Walezego pragnął na tron Sułtan Selim. już stan rycerski zgodził się na niego, ale ~~...~~ żadnej wiary nie dał się namówić, choć go już o to proszono w Stopnicy, zalecając Batorego.

— Panny bogate wchodząc do zakonu wnosiły z sobą posag na klasztor. tak np. Kostkówna za Zyg. III do Kl. Sedytkynek w Jarosławiu wniosła wielki posag w klejnotach i pieniądzach.

~~Rom~~ — Kostkowie przez Odrowążów byli potomkami S. Jacka. — Brat S. Stanisława Kostki, Jan, także wielkiej świętości, fundował pobożnie, wystawił w Przasnyszu kościół, klasztor Bernard. także szpital, przy którym sam mieszkając, chorym usługiwał, nieszczęśliwe o to przykrości cierpliwie znosząc. † 1607. Dobra swoje wszystkie, między niemi Rostków p... i rozdał na ubogich.

na Kaznodzieję ... na Zamku Krak. — w Krak. wystawił kościół S. Piotra i Pawła. um. za Wład. IV.

Kaptur — zwykle nosił się ubogo — herbu Betina.

— Kowalski, chorąży Lwowski, za Wład. IV. w bitwie z Kozak. gdy mu prawą rękę odcięto, porwał chorągiew w lewą, a i tę stra- ciwszy upadł na chorągiew żeby ją bronić ciałem i na niej skonał. (Kochowski w Climact.)

— Jeden kolec z cierniowej korony Chrystusa dostał w Bazylei, gdzie niegdyś był w jednym z kościołów a potem po Reformie schowany był w jednej familii, Krasiński, Podsk. kor. za Wład. IV. i złożył w kościele w Krasnem. — ten w Norymberdze dał w twarz jakiemuś Niemcowi bluźniącemu N. Pannę; — fundował Reformatów w Węgrowie.

— Pierwszy Polak co został Jezuitą, był Łukasz Kraszowski.

— Kaznodzieją Wład. IV był Dominik Krasuski, dominikan.

— ~~Król~~ Olbracht gdy jeszcze był królewiczem i był w owej nieszczęśliwej bitwie z Węgrami pod Koszycami, ujęty był zdrowie rycerskiemu Krupskiemu, tam gdy już drugiego pod Olbrachtem konia zabito, podał mu swego i swoją szablą bezbronny Olbracht obronił, który królewicza dwóch Węgrów zabił i szczęśliwie uszedł. (Kromer)

— Matka S. Stanisława Kostki z domu Kryska, umierając kazała sobie podać obraz syna już wówczas cudy działającego i w modlitwie do niego ~~duszę~~ oddała. Matka S. Karola Boromeusza także się do syna modliła.

— Jędrzej Krzycki, Arcyb. Gn. i Prymas, był poeta laureatus. Jana Łaskiego Klemensa mecenas, swojego kontent na podróż wyży- wił. — żałował że w młodości miał przystęp nieco wysłużył (Zyg. I i Aug.)

— Kuczborski, Bisk. Chełmiński, zapisał testamentem wielką summę pół miliona złł. Królowi Zyg. III, z odsunięciem krewnych. nie zapomniał jednak ani kościołów i klasztorów, ani szpitali swojej dyecezji. — Był tedy bogacz wielki, a podobno wszystko zebrał na Bisk. — miał być ~~z początku~~ skąpy, raz zobaczył na kufrze z pieniędzmi osobę swoją siedzącą, i widział to przez lat 10. jeden sługa, odtąd Biskup szafował na wszelkie pobożne, wiązany stąd wielką przestrogą.

— Piotr Kulesza Jezuita, kapelan wojskowy Zamojskiego i Żółkiewskiego, wielkiej odwagi, i wiele wojsku całemu dodawał męstwa idąc pierwszy z krzyżem na nieprzyjaciela, od hetmanów i od całego wojska bardzo kochany. Żył na ujeżdżanym koniu do ręki. —

— Kardwanowski B. Płock; darował katedrze swojej którą rządził lat 29, Pana Jezusa i 12tu Apostołów ze złota, a 72ch uczniów ze srebra. (Za Wład. Jag.) przestrzegał znowu kościół ubogacił, nowi pobożny.

— Jedna z córek Gotarda Kettlera księcia Kurl. poszła za Radziwiłła i została katoliczką. Jezdziła do Rzymu, zkąd przywiozła wiele relikwij SS. i obraz Matki Boskiej Loretańskiej ~~cudami~~ słynący w Poszyrwintach, gdzie cudami słynie od 1621.

— Z dawnych przydomków naszych dawnych Piorun i Wrzody, dwa domy idące od Karczewskich. Jeden Piorun Karczewski za Zyg. I. obwiniony o bicie fałszywej monety uciekł do Wiednia i tam umarł.

— Konstytucja 1588 zabroniła pojedynków, aby nikt na duellum nie wyzywał, pod karą półroku wieży i 60 grzywien.

— Modrzewski, sekretarz Zyg. Aug. wspomina że jeszcze za jego czasów bywali tacy ścisłej obrządku że w wilię wszystko brali umyślnie na purgans żeby więcej jeść mogli. właściwie jest pogańskie czyniali.

— Teraz Modrz. wyrzuca swoim rodakom że przyjmują od kilkunastu lat ubiór nieprzyjacielski (znać hiszp.) który doskonale części ciała nie zasłania. Skarży się na rozmaite ubieranie się że w jednym domu są ludzie różnie się ubierający, i po włosku, i po turecku, a nawet że i sami rano inaczej ubrani a w wieczór inaczej.

— Za Zyg. Aug., pisze Modrz. korzec żyta 12 groszy a pszenicy 24 grosz. bywały jednak w droższe lata gdzie pszenica dochodziła do 3 złp. a żyto do 2 złp. — Było też prawo w Polszcze które określało wartość 12 groszy korzec był żyta.

— Przed wjazdem Zasławskiego [?] z Danii Król Duński prosił go żeby się pozwolił odmalować i portret swój na pamiątkę zostawił

— Za Jana Kazim[a] w wojnie ze Szwedami 2 razy był wzięty Michałek, młynarz Tucholski, szczuplej wrodzonej postawy, niezmiernie odważny i przezorny. miał pod sobą oddział ochotników w Brassach, podpadł w nocy pod nieprzyjaciół i ich straże pozy...

— x. Buchowiecki Jezuita sławny artyllerzysta za Jana Kaz. w wojnie z Chmielnickim.

— Oleśnicki B. Kr. i Kard. interdykt na całą Dyecezyą Krak. wydał za to że Wład. Jagiełło z Hussytą przybyłym z Czech miał konferencyą.

— Adam Kazanowski Marszałek W. Kor. za Wład. IV. Ściśle biorąc faworyt — król mu darował pierścień który miał od ojca. (Wład. Jag. Oleśnickiemu) — Następnie po Kazanowskim Marszałek Opaliński za Jana Kaz. ustąpił tej godności i osiadł na dewocyi w Leżajsku u Bernard[ynów] przy cud. Obr. NP. gotując się na śmierć. jednak mu dał Książę Radziwiłł że nie bez honoru dokonał życia.

— Posłowie Moskwy za Jan Kazim[ierza] którzy przyjechali z rozmaitemi zarzutami zażaleniami na Polaków, między któremi najgłówniejszemi 1[o] że Jezuita Lwowski Kazanowski Kazanie Królewskie przerywa Moskalów zgubą, łykaniem. 2[o] że Szymon Twardowski w Lesznie wydrukował xięgę wierszami w której Moskwie ubliża. — Ciż posłowie przyprowadzili z sobą 200 wozów niby swoich rzeczy a w istocie towarów na przedaż, żeby cła tylko nie opłacić. Poznano się na tém i otrąbiono że nie z tych wozów kupić nie wolno bez wiedzy Marszałka W.

— Ossoliński, sławny poseł, fundował w Częstoch[owie] ołtarz wspaniały N. P. od Cesarza i od Króla Hiszp. otrzymawszy k[rzyżyk] za co strzemię wsiadł w krzyżu który ni rozsypać ten ołtarz za Jana Kaz[imierza] który Zakrzewski Arcyb. Gniezn. dawniejszy kościół ciasny i przyciemny kazał swoim kosztem rozprzestrzenić.

takiż jeden Zakonnik w Assyżu, Włoch, przepowiedział jeszcze młodemu Kazimierzowi że będzie nieszczęśliwym monarchą.

— Mikoł. Żórawski Astrolog ~~Królewski~~ Jana Kaz[imierza], był przy królu wielkim prokuratorem ludu — przedał królowi wieści o tém napomnienie — Był to i doktor — przepowiedział królowi że (odzyska tron Królestwa ale) nie umrze w Polsce, na Litwie.

— Gdy Złotarence, sławnemu dowódcy, zabitemu pod Szkłowem przyprawiał Chmielnicki pogrzeb w Czehryniu, trup ponieść się rozkazał i ~~...~~ pochód syn, wszyscy uciekli z cerkwi, sam Chmiel[nicki] i ciżbą zaduszono wielu i wszedł w środku zapałał, cerkiew z trupem zgorzała. Chm[ielnicki] to przechorował. Było to głośne zdarzenie, gadano nawet że trup przemówił utyskując.

— Owe sławne Neapolitańskie po Bonie odstąpił Jan Kaz. Cesarzowi za sukkurs 10,000 wojska przeciw Szwedom. później dał mu dobra za 2,000,000.

— Alexander Bracki, człek niespokojny, wstąpił był do Dominikanów, potem wyszedł i został żołnierzem jako towarzysz husarski był główną przyczyną do zwinięcia wojska za Jana K[azimierza]. i ~~...~~ ofiarował Karolowi Gustawowi przejście na jego stronę wojska byle mu tylko komput wypłacił zaległy. Sobaradnik!

— Sławny Jan Sapieha Sta Usiatski miał ojcem chrzestnym Zyg[munta] Aug[usta].

— Jan K. publiczną uroczystością w katedrze Lwowskiej 1656, po wysłuchaniu Mszy św. którą miał Nuncyusz, i przyjęciu wszystkich Komunii S. polecił siebie i całe Królestwo opiece N. P. w głos to polecenie się wymawiając, obiecując ślubnie swoim i narodu całego imieniem, by toto było zawarte wotum.

na Katedrę oddał ze Zamku Krak. — w Krak. wystawił kościół S. Piotra i Pawła. um. za Wład. IV.

Kaptur — zwykle nosił się ubogo — torba Zetina.

sławny jeździec
— Czarniecki w pułku swoim hussarskim miał niejakiego Paruszewskiego, sławnego jeźdźca który z kopiją dziwne sztuki wyprawiać umiał. Popisywał się nim często Wódz przed cudzoziemcami.

w nocy czytać
— Marcin Słonkowicz akademik Krak. za Jana K.a biegły w językach wschodnich, który był korepetytorem, w nocy nad papierami zadrzymał przy stoczku, papiery się przypadkiem zajęły i zadusił się w ogniu. Sławny był człowiek.

nauk szkodliwość
— Justus Lipsius (Lipski) Dokt. Prawa, dowodził w jednem swem dziele szkodliwości nauk, i nieszczęścia przez nie narodu, etc. jak pies, powiada, wyuczony sztuk i tańca nie dobry jest do zwierza, tak uczony etc.

Jan Kaz.
— Jan K. po abdykacji miał wyznaczoną od ~~Stanów~~ Rzplitej pensiję dożywotnią po 300,000 Złt.

pobożność Królów
— Jan K. wyjeżdżając już z kraju zrobił ślub odwiedzić pieszo Obraz Cud. NP. w Sokalu, gdy mu nogi popuchły z podagry, jechał kolaską — stamtąd do Krakowa zostawił fabrykę nagrobku który sobie i Ludwice stawiał.

strój
— Czarniecki lubił w stroju trochę oryginalności, coś uderzającego — np. deliję pąsową, kaftan żółty, etc.

siła
— Teodor Lacki za Zyg. III rotmistrz sławny, faworyt Chodkiewicza, Litwa nazwała go jego nad całem wojskiem, swoich dziwnej siły, ten z młodych lat objeżdżając kraje, w Wenecji wołu dzikiego który przeciw niemu leciał, za rogi chwycił, bark mu skręcił i o ziemię uderzył, wozy pocztowe w pędzie wstrzymywał. pobożny: obraz N.P. Częstochowskiej zawsze przy sobie nosił, w obozie do poszanowania drugich wystawiał. na starość po kilkudziesięcioletniej wojaczce osiadłszy w domu na Litwie, pieszo chodził pielgrzymką do Częstochowy.

— pływacz. gdy Zyg. I szedł z wojskiem między Dąbrowną a Smoleńskiem Perstejn ubrany w kirysową zbroję [illegible] ~~porwany~~ był od konia dzikiego w Dniepr i w środku rzeki zrzucony, gdy go ujrzał i sam Król który na to patrzył miał za przepadłego, pośród nurtów aż do brzegu i cało wyszedł, — był potem w wielkich łaskach Króla — Familija Perstejnów przyszła do P. z Czech, później przezwali się Leszczyńskiemi.

— ksiądz rycerz. Andrz. Leszczyński Arcyb. Gniezn. Prymas za Jana Kaz. w bitwie pod Beresteczkiem nie odstępował od boku Króla, dodając ~~swojemu~~ wojsku męstwa. — Bernard Maciejowski Prymas Kardynał był wprzód za Zyg. Aug.ta Chorążym Koron. za Stefana odznaczył się na wojnie z Moskwą. — Małachowski B. Krak. za Jana III mężnie wojował, aż po śmierci żony, Szembekówny, poszedł na xiędza.

— fundacije pob. Wacł. Leszczyński Prymas za Jana Kaz. brat stryjeczny Andrzeja (po którym objął Arcyb.two Gnieźn.) darował do Obrazu N.P. Częstoch. łańcuch złoty z 10ciu dyamentami.

— fund. Andr. Lipski B. Krak. fundował w Łowiczu kościół i gimnazyum na 12stu uboższej szlachty, żeby się w muzyce, arytmetyce i kalligrafii dobrze ćwiczyła. za Zygm. III. — Katedrze Krak. zapisał testamentem bogaty ornat, kielich, ampułki i miednicę złote, a zostawił infułę którą 30,000 szacowano, z przykazem aby każdy Biskup w tej infule celebrujący odmówił za jego duszę jedno Zdrowaś. — Zapisał Królowi Zygm. III 10,000 czerw. złt. Królewiczom i Królewnom po kilkadziesiąt tys. — Wiele też fundował i bogacił, był z temperamentu bardzo prędkiego, za karę często się smagał postronkiem. (cały żywot ciekawy)

— męstwo. Chorąży Bełski Lipski za Jana Kaz. Michała i Jana III sławny wojownik — prowadząc przeciw Szwedom za Jana Kaz. wojew.two Bełskie, na Pradze potkał się z nimi, poległo wtedy 7miu Lipskich.

— Jan Lipski Prymas za Wład. IV. wielkiej gorliwości kapłan, obstając za wiarą Chrystusową, publicznie się na sejmie dopominał w Kole aby ukarał swego pewnego możnego heretyka który zelżył był krucyfix — heretycy przekupili następnie potem jego doktora aby go otruł, i tak się stało. doktor gdy już Prymas był w momencie śmierci, zgryzotą zniszczony

owsów 100 czerw. zł. zapisał swemu zabójcy

przyznał mu się, kazał darować i nie wydał tajemnicy, dopiero później sam też doktor umierając, wszystko wyznał (cały też żywot godliwego kapłana ciekawy.)

— ~~mus~~ czyn żołnierski. Kasper Zygm. Lipski Chor. Sochaczewski, pod Cecorą na dzidę wziętego Turczyna, że stawił przed oczy hetm. Żółkiewskiego z tkie zginął on pod Cecorą.

— Zakony. Franciszkanów wprowadził pierwszy do Polski Fulko albo Pełka Bisk. Krak. + 1207. — Wszystkie [illegible] Jana III Małachowski B. Krak. — Zakonnice S. Teresy Karmelitki z Myszkowskich, za Zyg. III —

— fund. pob. Stanisł. Lubomirski Wojew. Krak. dwadzieścia kościołów wystawił, kilka klasztorów zbudował i uposażył — miał przytem rycerski. zamki po starostwach restaurował — zwykł był mawiać, ~~potem~~ niatem się przed[illegible] sła, przecież mi zawsze nie stawało, jakem począł z Bogiem i dziełu, sam nieczułem jako mi wszystkiego przymnażało.

— pobożność. Jerzy Lubomirski Marsz. W. Kor. i Hetm. Pol. za Władys. IV. i Jana Kaz. w Częstochowie wystawił [illegible] kiedy buławą polną, zaszczycił go zaraz przy Ołtarzu N. P.

— chowanie umarłych. — nieśmiertelność dusz. Stan. Lubomirski Mar. W. Kor. za Jana III, syn sławnego Marsz. i hetmana za Jan Kaz. gdzie będzie za granicą kazał przywieźć ciała dwojga umarłych ludzi o których zasłyszał że nie ma za co ich pochować, potem gdy już był w domu pokazały mu się dusze tych ludzi dziękując za miłosierdzie i [illegible] o nieśmiertelności. (Ks. Bielski w Kaz. na [illegible] dni [illegible].) Pisał księgi: Tobiasz wyzwolony, Melodya duchowna, Rozmowy Artaxerxesa i Ewandra etc.

— znajom. języków. Jędrzej Łaskiński infułat Pozn. na Konstancyeńskiem concilium od Jagiełła Króla innymi wysłany, trzy razy tam kazał mówiąc tymi językami, gdzie wielką sobie sławę zjednał. (Bzovius in [illegible])

— Msza S. Fabian Luzyański B. Warm. za Zy. I, z subdyakona na kapłaństwo i zaraz na biskupstwo święcony, mszę pierwszą i ostatnią celebrował, bo go nigdy potem ołtarzowa Mszą czyniącego nie widziano. jest o nim wzmianka w pisanej ówczesnej [illegible] przydano i Kapelan Kordyza. przed śmiercią.

— pokazanie się po śmierci. Jakób Łabęta Jezuita, mąż apostolski, był na missyi w Tatar. powracając um. z [illegible] w Jassach i zaraz się pokazał Szołowowi w Kalisie (za Jana III) — Skarze pokazał się S. Stanisł. Warszewicki, [illegible] tego dnia i przepowiedział mu że będzie żył 10 lat jeszcze, i sprawdziło się.

— polonez ~~Natęcz~~. Samuel Łaszyński dworzanin Zyg. I, podczas wesela tego króla pokłócił się z pewnym kawalerem Szwedzkim o honor tańca polskiego, wyzwali się, raniony od Szweda, gdyż mu jednym cięciem odciął. [illegible] na polujące Króla. Król postrzegłszy kapoę, przywołał faworyta swego Zygm. żeby się dowiedzieć, gdy go ujrzał obwiązanego na twarzy, dał mu chustkę własną do otarcia krwi. stąd Łaszyński przedziwnie za tą tarkę [illegible] miasto Korczaka dawniejszego herbu, używać począł Nałęcza białego. (MS. Tańskiego).

— męstwo. Hieronim Łaszyński Chor. Kijowski sławny z męstwa, pod Kircholmem gdy konia pod nim ubito, walczył pieszo z dziwną odwagą, choć był niebezpiecznie raniony. jeszcze potem gdy mu konia poddano gonił [illegible] jazdę uciekającą.

— męstwo. Józef Łaszyński Sta Buski za Władys. Jana Kaz. Mich. i Jana III sławny wielce wojownik, nadto męstwa [illegible], kilkakroć w niewoli u Kozaków i Moskali. wielkie miał względy u Królów, Król Jan III udarował go [illegible] swoją w dobrach jego dziedzicznych Kiełkowie. pod Chocimem pierwszy do zwycięztwa się przyczynił. Kasztelanii Lwowskiej ani Wojew. Bełzkiego nie przyjął. Jan Kaz. zrobił go pułkownikiem piechoty w autoramencie cudzym. (cały żywot ciekawy)

Kaptur — zwykle nosił się ubogo — herbu Betina.

Legatus natus. — Barwierstwo — Żydy — Ziemia z Jerozolimy.

— Jan Łaski Arcyb. Gn. tenże co wydał Statut Polski za Alex[andr]a, wysłany od Zyg. I na Concilium Lateraneńskie, tam otrzymał dla siebie i następców tyt. legati nati z temi wszystkiemi prerogatywy które służyły Arcyb[isk]om Kantuaryjskim w Anglii — Żydów z Łowicza wypędził — Ustanowił aby tam barwierstwa co miesiąc się zmieniali, gdyż jeśli nie mogli urządzać wydoskonalić — ten Łaski korespondował za życia jeszcze ojca, Zyg[mun]ta Aug[ust]a — onto z pielgrzymki do Ziemi Ś. przywiózł ziemi z Jerozolimy, wysypał nią grunt naprzeciw kościoła w Gnieźnie Ś. Stan[isław]a wystawił in Campo Sancto, gdzie też pogrzebiony — umiał wiele języków.

— zięży małżeństwa — protestantyzm. Ciekawa rzecz do uważania jak wielką w historyi protestantyzmu grała rolę rozpusta, żądze kobiet, gdyby nie te świeżości namiętności nie byłoby ani połowy protestantyzmu na świecie. Wiadomo że Luter ożenił się, Henryk VIII dla kobiet został heretykiem, u nas tyż Jan Łaski (synowiec Arcyb. Gnieźn.) pierwszy heretyk z Łaskich który potem był na czele heretyków w Polsce, także skrzętnie dla tej ciekawości; będąc dziekanem (Dziekan Gniezn. i już Elektem na B[isku]pstwo) żonę pojął, wyklęty opuścił kraj i udał się do Anglii — za wstąpieniem na tron Maryi, wygnany i stamtąd, tułał się aż um. 1560. Zyg. Aug. — przyjaciel kraju [illegible].

— awanturnik — Hieronim Łaski wojew. Sieradzki za Zyg. I i Aug[ust]a, co wielu języków biegły, życia awanturniczego i sławny tych przygód. Gdy Jan Król Węg. siedział przez rok prawie w domu Tarnowskiego hetm[an]a, Łaski wszedł z nim w ścisłe stosunki, wysłany od niego do Sołtana i dowcipem i przez różne zabiegi swoje wiele się przyłożył do przywrócenia go na tron — za co miał zostać [illegible] Siedmiogrodzkie — stracił przez czas łaski Jana, nawet do więzienia od niego wtrącony — Pan wielkiej przytomności. (cały żywot ciekawy)

— zapusty — post wielki — strzyżenie czupryny. Samuel Łaszcz Strażnik Kor. za Wład. i Jana Kaz[imierz]a, sławny wojownik z okrucieństwa, chociaż wesołego życia, nawet rozpustnie nieco rozwiązły, miał zwyczaj ostatnie trzy dni Zapust spędzać na nabożeństwie i po kościołach — na dzień popielca kazał wiązać na sobie na gołem ciele pancerz i nie zdejmował aż w Wielki Piątek — pierwszy strzyżenia wysoko czupryny wynalazca.

— zgoda przy królach. Sebastyan Łaszcz Jez[uit]a, Kaznodzieja Władysł[aw]a IV — Wit. spowiadał na śmierć Zyg[munt]a I, który umarł w [illegible] — Zyg[munt]a III (rodzic) chrzcił w więzieniu (gdzie się rodził Katarzyny) X. Machowicz — Jana Kaz[imierz]a chrzcił Skarga — Kazimierza Stefana X. Stawicki. Sokołowski Jez[uit]a — Spowiadał Leszczyńskiego X. Łuskina Jez[uit]a —

— cuda — X. Mikołaj Łęczycki Jez[ui]ta za Warów, z Kalwina dzieci szczególniej [illegible] Skargi, wróciwszy do kościoła wszedł do 60. Jez. [illegible] dziwnie świątobliwego żywota. kilkakroć był podniesiony w powietrze. (cały żywot ciekawy)

— siła i wzrost — Wojciech Łochocki Cześnik Dobrzyński za Zyg. III w zbroi konia przeskakiwał, przeskoczył także po drodze przez wóz w biegu.

— posty. Trąbicki w życiu Stan. Łubieńskiego B. Płock. pisze iż dziad Łub[ieńskie]go w nieszczęśliwej bitwie pod Chojnicami [illegible] z wielkiego wyrzutu niebezpieczeństwa ślubował odtąd obchodzić Soboty surowym postem.

— wczesne urodzenie. Stanisław ~~Samuel~~ Maciejowski brat Samuela B[isku]pa Krak[owskieg]o Kasztel. Sendom. Marsz. Dworu Barbary ~~Nadwor. Kor.~~ przed czasem urodzony, obwijany był codzień w świeże sadło wieprzowe aż do terminu 9-cio miesięcznego. [illegible] [illegible] i w wielkim gradzie.

— pokora Biskupa. Kardynał Maciejowski dowiedział się raz iż prosta jedna baba w Krak. nie chce się nikomu spowiadać tylko jemu, poszedł sam do niej słuchać — ta w przerwie dała mu [illegible] [illegible].

— świeci. Rodzina Męcińskich kilku liczy SS. — S. Wojciech Arcyb. Gn. należał do niej (z Porajów), także Wincenty Kadłubek B. Krak. — Jozafat Koncewicz Arcyb. Połocki podobno również do niej się liczył — wreszcie Wojc. Męciński Jezuita wagów, wielce świątobliwego żywota, apostoł i męczennik u Japończyków. (rodziny pobożne: Lubomirskich, Miaskowskich,
o kanonizacyę tego Męczennika starała się Marya Sobieskiego żona.

— pierwsi w wojnie. Atanazy Miączyński Wojew. Wołyński za Jana III, pierwszy pod Chocimem uderzył na ... [Jan Myszkowski wydarł chorągiew Turkowi] ... wielkie męstwo, gdzie też ciężko ranion. — tam obok niego odznaczyli się także jeden z pierwszych Łączyński i Mor...
— Janusz Moszyński za Zyg. III pierwszy skoczył na mur Smoleńska —

— słuchanie Mszy Ś. Jan Sobieski pod Chocimem słuchał Mszy S. gdy mu doniesiono że już Łączyński zaczął się siec i żąda wsparcia, nie oderwał się wcale od Mszy, ~~jak~~ dopiero po skończeniu jéj wyszedł, prawda że znał też męstwo czynnego i ufał że da sobie tymczasem radę. — Podobnież zrobił Chodk. pod Kircholmem — i tenże Sob. pod Wiedniem, toż i inni nad wodzowie i Królowie.

— Bractwa. Mnóstwo było fundowanych Bractw pobożnych rozmaitego celu po całej Polsce. np. Bractwo ratunku dusz czyścowych w Poniecu fund. p. Miaskowskich, za Jana III. — drugie także p. Miaskowskich (było to ulubione w téj familii nabożeństwo) w Widawie, za Aug. II. — z tych Miaskowskich, Stanisław Proboszcz Płocki, Ks. Sieluński, wracając z Rzymu do Ojczyzny, przywiózł od Stolicy Apostolskiej królewiczowi a później królowi Aug. III pałasz poświęcony. — Skarga założył Bo S. Barbary za umarł. i Bo S. Łazarza dla wsparcia ubogich.

— Zamojski. Kanc. Jan opiekunem syna swego Tomasza naznaczył Michałowskiego Melchiora Wojskiego Lubelskiego

— relikwije. Xu Mikołajowi Łęczyckiemu Jezuicie, kapłanowi wielkiej i sławnej świątobliwości który prorokował i robił cuda, którego Wład. IV publicznie przed Dworem swoim w rękę całował, Jenerał Jezuitów darował był ząb S. Ignacego. z nim Łęczycki obchodził procesyję po swojéj celi.

— nóg choroba. Stanisł. Kurzbockiemu Kasztel. Sierpskiemu chodzącemu na kulach, X. Mikołaj Łęczycki (za życia Karia) ~~cudotwórca~~ wyjął kule z pod pachy, który z wielkiem swojem zdziwieniem został na nogach, jednakże i potem przyszedł nieco chromy bo nie miał na razie dosyć wiary, nie zupełnie uwierzył, skoro mu Łęczycki nie zupełnie uzdrowion — Stanisł. Miełecki kasztel. Zawichowski za Zyg. I zapadłszy ciężko na nogi, ... sen aby szukał zdrowia u S. Stanisława Bpa, kazał się na skałkę zanieść i zdrów z kościoła wyszedł.

— herby. Do Zyg. I wolno było herby odmieniać i przybierać, dopiero ten król 1520 zakazał aby żywcem herbów przyjemnych nie zmieniali w niczem.

— patron Polski — utrata i przywrócenie słuchu — ciepły klimat. Stan. Miński Kanclerz Koronny za Zyg. III który u Klemensa VIII otrzymał kanonizacyję S. Jacka i chorągiew jego wniósł do Krak. z wielką pompą, odbywając później w czasie rokoszu częste przejażdżki dla sturbacji kawalerskiej, z przeziębienia ogłuchł. Król poradził mu pojechać do Neapolu, pojechał i istotnie słuch tam odzyskał.

— umywanie się. Sławny Jezuita X. Tomasz Młodzianowski, który liczy się do błogosławionych naszych, znany i z świętości osobliwej życia i także jako autor wielu ksiąg pobożnych, miał ten zwyczaj że się kilka razy w rok umywał ale zawsze to robił z pokory i na uczczenie S. twarzy Chrystusowej zeplwanej od Żydów. (umarł za Jana III)

— *Sztuki Cieślar.* Zygm. III darował faworytowi swemu Mniszchowi, St^{ie} Sanockiemu, medalion swój na kamieniu wyryty, roboty swojej i króla, przesłał mu go z listem w którym wyraził że to jego robota. — ~~Skarga~~

— *cyga wojacki.* Bartłomiej Modliborski za Zyg. III, zawichojski za nieprzyjaciela gdy mu kul nie stało, zębem wybitym nabił rusznicę i jeszcze jednego zabił.

— *strzelec sławny.* Modliszewski w Kolickim wspomniany w ~~listo~~ dziejopisów że tak trafnie celował z strzelby że zrzucał z głowy pieniądz drobny.

— ~~Komisarze X. Jan Morawski~~ Jan Kaz. exekutorem testamentu swego naznaczył Morsztyna Podsk. W. Kor. — Marya Ludwika, Małachowskiego B^{pa} Krak.

— *strata oka.* Magdalena Mortęska starsza z świątobliwości Benedyktynka za Zyg. III, która naprzód w Chełmnie a potem w wielu innych miejscach zakonny kościelny pod ścisłą reformowała regułę; w dzieciństwie przy jedzeniu nożem sobie oko wybiła, stratę tej piękności bardzo uczuwała, [illegible] z strony że tą oka ślepotą wiele duszy jej światłości przybyło.

— *zaduszne nabożeństwo — miłość familijna —* Hieronim Moszyński, żyjący w ~~pocz~~ końcu 15^{go} wieku, fundował w Częstochowie za dom swój dwie msze ś. jedną za żywych, jedną za umarłych.

— *nagrobki.* Był zwyczaj na nagrobkach w kościołach wywieszać także chorągwie. zwało się to: zawieszenie konia chorągwi śmiertelnej.

— *nabożeństwo na W. Post.* Myszkowski za Wazów, który w Beresteczku i Zbarażu i innych expedycjach mężnie stawał, bez wielce wojenny, w Piątki Wielkie dyscypliną do krwi czynił, boso w kapie w Wielki Piątek groby obchodził.

— *obłig na zbawienie.* Wład. Kiemirycz za Jana Kaz. z Aryańskich błędów powrócony Kościołowi, wszedłszy przez ~~śmiało~~ X. Kisarzewskiego Jezuitę i odbywszy spowiedź, gdy miał wątpliwości o skuteczności Komunii pod jedną osobą, prosił o assekuracyę na piśmie że takie ~~[illegible]~~ mimo tego zbawiony, X. Kisarzewski dał mu ją, ~~[illegible]~~ i Kiemirycz stosownie do swego żądania został z nią pochowany, w ręku ją trzymający.

— *ogromny i silny człowiek.* Jakób Kiszabitowski za Zyg. I i później, mąż rycerski dzielny i na podziw wielki, tak że oko od oka było u niego na dwie dłonie. dokazywał strasznie w bitwach.

— *wojew. Płockie. — wpływ Biskupów.* Gdy za Zyg^{ta} Aug^{ta} herezyja bardzo się szerzyła, w Płockiej dyecezyi liczono jednego tylko szlachcica heretyka. przypisywano to głównie gorliwości tamtejszego B^{pa} Płoc^{go} Noskowskiego.

— *awanturnik — Bogarodzica — zapisy uczone. — nagroda wojskowa.* Sławny Kawaler Malt. Bartłomiej Nowodworski, który ~~[illegible]~~ był ze stanu w obyczajach i swawolny, bramę w Smoleńsku za oblężenia wysadził i dostał od Zyg^{ta} III w Litwie starostwo i miecz starościński, karał [illegible], idąc do potyczki śpiewał Bogarodzica — lubo sam nie uczony, uczonych kochał i zapisy uczone porobił w Akad. Krak. na ubogich studentów i na drukarnię.

— roboty ręczne. Skarga w godzinach wypoczynku szył chustki dla więźniów, koszule dla biednych, ogrzewał [illegible], robił świece. przed śmiercią ofiarował do Obrazu N.P. Częstoch. gromnicę swojej roboty, tak i sobie jeszcze i tam zapalona, zgasła w sam moment jego śmierci 27go Wrześ.

— sympatyczne lekarstwo. między innemi Królowa Anna miała sobie przysłany z Rzymu od X. Reszki kamień jako jest list w którym Reszka za ten kamień mocno dziękuje, donosząc że go ciągle nosi i że odtąd najlżejszej sobie boleści nie doznawa — a dostawieniu tego kamienia pomagał Reszce jeden z kardynałów.

— zabawy. na weselu Zamojskiego z Batorówną między maskaradami młody Żółkiewski (później hetman) przedstawiał Boginię Dyannę — piękniej bardzo był twarzy.

— zwyczaje królów. Władysław Jagiełło lubił się wylegać, nie wstawał często z łóżka aż na obiad (pisze Stryjkowski) — miał zwyczaj dawać połowę tego o co go proszono — między dziwnemi zabobonami miał i to że nie wystąpił na dwór póki się trzy razy na jednej nodze nie wykręcił, co miało złe odpędzać.

– W Krakowie był za Jagiełły sławny Astrolog Henryk, rodem z Czech. Ten po urodzeniu się 3go syna królewskiego przepowiedział ~~[illegible]~~ o nim i o krótce jego władztwa, że ~~[illegible]~~ będzie długo panował ale szczęśliwie i w trudnościach wielkich, a ten że będzie sławnym wojownikiem.

– Zawisza Czarny, starosta Spiski, był na dworze Zygmunta Węgierskiego i wtenczas gdy król polski Wład. miał się na wojnę krzyż. którym wtenczas Zygmunt pomagał, Zawisza przeszedł jawnie do Wład^a i z nim inni polacy co byli przy Zygmuncie. Potem znów bawił przy Zyg^cie odprawiał jednak ~~[illegible]~~ gorliwie bardzo posługi jakiej tylko żądał po nim Jag^o, dla niego porzucił nawet więzienie [w Krakowie, gdzie był posłem.] Gdy Zygmunt wydawszy wojsk Turkom zemknął z jednej bitwy, Zawisza nie chcąc się mazać niesławą został na placu razem na śmierć, tu zginął 1426. sławny z wielkiego męstwa i wierności, potrzeby jak na Zawiszy było przysłowie na dworze Zygmunta i w Polsce.

Sławniejsze zjazdy: w Łucku za Jagiełły 1428

– Za Wład. Jag. postanowiono na zjeździe Jedlińskim 1428 między innemi, że jeńcy wojenni nie wykupowani stawać się będą własnością każdego dowódcy któremu się dostaną, albo że król ma prawo każdego z nich sobie kupić za 2 złote.

Opisać jak który król wyglądał.

– Witold tak szanował czas że nawet przy obiedzie nie próżnował, ale wysłuchał sądził lub posły odprawiał – Nic pijał nic prócz wody –

– Wzrost miał średni, twarzy małej, oczu był [illegible], brodę i policzki golił.

– Żył Witold lat przeszło 80.

– Zbigniew Oleśnicki, za Wład. Jagiełły. Służył naprzód wojskowo, pod Grunw. i Tanenb. ocalił życie królowi. Później obrawszy stan duchowny był Bisk. Krak. [za Warneńczyka został Kardynałem] używany od Wład^a Jag. do najważniejszych spraw, dawał ciągle dowody wielkiej gorliwości [wiarę o] o dobro kraju i monarchy. Jemu szczególnie Polska była winna że projektowana koronacja Witolda na króla Lit. nie przyszła do skutku. [króla strofował w senacie o zabobony etc. Król się gniewał, potem szanował jeszcze więcej.]

– Od najdawniejszych [illegible] 3 maja brata [synów] ~~[illegible]~~ z możnowładców pod [illegible] narodu było to i dawnych czasów. n.p. za Wład. Jag. 1430 na sejmie Warckim wyznaczono dworzan dla Wład^a i Kazim. królewiczów Wincentego Dębińskiego kasztelana Gnieźnieńskiego –

— Warneńczyk był wzrostu wysokiego, twarzy greckiej ~~imperialnej~~ i poważnej, oczu czarnych. † Żył niespełna lat 20.

— Z tamtej bitwy Warneńskiej przeciw trzy razy liczniejszym nieprzyjaciołom ~~był~~ na nogę. czy przez jakie uderzenie [illegible] czy inaczej, niewiadomo.

— Nowokoronowany król polski odbierał na rynku krakowskim przysięgę od miasta; ~~[illegible]~~ na ten obrzęd nieśli przed nim kasztelan krak. koronę, wojewoda krak. berło, wojew. Pozn. jabłko, a wojew. Sand. miecz.

— Kazimierz Jag. strasznie lubił myślistwo.

— Teodor Buczacki, rządca Podola, zasłużył się ojczyźnie gdy za Kaz. Jag. wielkie mnóstwo Tatarów wstrzymał i rozgromił. Kamieniec z całym powiatem posiadał ~~miał~~ w zastawie. Rodzina zamożna.

— Ułanów przejęliśmy od Tatarów, oni tak zwali [illegible] i zaciężną swą konnicę.

— Dawniej Sejmy były przynajmniej o tyle lepsze iż trwały bardzo krótko. Długosz wspomina o sejmie Piotrkowskim za Kaz. Jag. 1453 jako nadzwyczaj długim który trwał dni 9.

— Między podatkami i powinnościami jakie Kaz. J. na miasto Gdańsk nałożył było i to aby co roku kosztem swoim przyjmowało króla pols. ze wszystkim jego dworem przez dni cztery.

— Było zwyczajem na dworze królów naszych iż posłów przyjeżdżających do Polski pomyślnie odprawiających darzono szatami kosztownemi, takie szaty dostali od Kaz. Jag. posłowie od Papieża, od Wenecjan, od Ks. Burgundzkiego i Bawarskiego gdy ci w r. 1454 przybyli zachęcać króla do wojny tureckiej.

— Za Kaz. Jag. Jan Kapistran z zak. Bernardyn ~~Franciszkan~~ włoch sprowadzony do Polski od Zbigniewa Oleśn. mąż ~~wielce~~ uczony a [illegible] wielkiej świątobliwości i nawet czyniący cuda [illegible] w leczeniu chorych. Sława jego głośna była już w Polsce nim przybył do niej. Na jego przyjęcie do Krak. wychodziło wielkie mnóstwo ludu, także duchowieństwo z Biskupem, a nawet król. W rynku krak. była wystawiona dla niego kazalnica przy [illegible], w zimie zaś kazał w kościele Panny Maryi codziennie. Ono koronował żonę Kaz. Jag. Elżbietę gdy z powodu kłótni nie wiedziano komu by oddać pierwszeństwo czy arcyb. Gn. czy Oleśnickiemu kardynałowi.

Bibl. Jag.